תלמוד ירושלמי · סדר נזיקין

תלמוד ירושלמי סנהדרין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תלמוד ירושלמי סנהדרין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תלמוד-ירושלמי-סנהדרין/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 8
הלכה ג 16
הלכה ד 18
פרק ב 21
הלכה א 21
הלכה ב 23
הלכה ג 23
הלכה ד 25
הלכה ה 26
הלכה ו 27
פרק ג 30
הלכה א 30
הלכה ב 30
הלכה ג 30
הלכה ד 31
הלכה ה 31
הלכה ו 34
הלכה ז 34
הלכה ח 35
הלכה ט 35
הלכה י 39
הלכה יא 39
הלכה יב 39
פרק ד 40
הלכה א 40
הלכה ב 41
הלכה ג 41
הלכה ד 41
הלכה ה 42
הלכה ו 42
הלכה ז 43
הלכה ח 43
הלכה ט 44
פרק ה 45
הלכה א 45
הלכה ב 46
הלכה ג 47
הלכה ד 48
הלכה ה 49
פרק ו 50
הלכה א 50
הלכה ב 51
הלכה ג 51
הלכה ד 52
הלכה ה 53
הלכה ו 53
הלכה ז 55
הלכה ח 56
הלכה ט 57
הלכה י 57
פרק ז 58
הלכה א 58
הלכה ב 59
הלכה ג 60
הלכה ד 60
הלכה ה 60
הלכה ו 63
הלכה ז 65
הלכה ח 66
הלכה ט 67

הלכה י 69
הלכה יא 71
הלכה יב 72
הלכה יג 73
פרק ח 74
הלכה א 74
הלכה ב 75
הלכה ג 76
הלכה ד 76
הלכה ה 77
הלכה ו 77
הלכה ז 78
הלכה ח 79
הלכה ט 79
פרק ט 80
הלכה א 80
הלכה ב 82
הלכה ג 83
הלכה ד 84
הלכה ה 84
הלכה ו 85
הלכה ז 85
פרק י 86
הלכה א 86
הלכה ב 92
הלכה ג 101
הלכה ד 102
הלכה ה 103
הלכה ו 104
הלכה ז 104
הלכה ח 105
פרק יא 106
הלכה א 106
הלכה ב 106
הלכה ג 107
הלכה ד 108
הלכה ה 109
הלכה ו 112

פרק א

הלכה א

משנה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה גְּזֵלוֹת וַחֲבָלוֹת בִּשְׁלֹשָׁה נָזָק וַחֲצִי נָזָק תַּשְׁלוּמֵי כֶפֶל וְתַשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה וְהַמּוֹצִיא שֵׁם רַע בִּשְׁלֹשָׁה דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר וַחֲכָמִים אוֹמְרִים הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ דִינֵי נְפָשׁוֹת.

הלכה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה כולי. מְנַן תֵּיתֵי לֵיהּ. וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפָּט. הָיְיתִי אוֹמֵר. אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאֶחָד דִּינֵי נְפָשׁוֹת בִּדְרִישָׁה וּבַחֲקִירָה.

וּמְנַיִין לְדִינֵי מָמוֹנוֹת שֶׁהֵן בִּשְׁלֹשָׁה. וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים רִיבָה בָּהּ דַּיָּין אֶחָד. עַד הָאֱלֹהִים הֲרֵי שְׁנַיִם. אֲשֶׁר יַרְשִׁיעוּן אֱלֹהִים הֲרֵי כָּאן שְׁלֹשָׁה. דִּבְרֵי רַבִּי יֹאשִׁיָּה. רַבִּי יוֹנָתָן אָמַר. הָרִאשׁוֹן תְּחִילָּה נֶאֱמַר וְאֵין דּוֹרְשִׁין תְּחִילוֹת. אֶלָּא עַד הָאֱלֹהִים הֲרֵי אֶחָד. אֲשֶׁר יַרְשִׁיעוּן אֱלֹהִים הֲרֵי שְׁנַיִם. אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד. הֲרֵי שְׁלֹשָׁה.

רַבִּי אוֹמֵר. בִּשְׁנַיִם הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַתָּה אוֹמֵר בִּשְׁנַיִם אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּאֶחָד. כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר אֲשֶׁר יַרְשִׁיעֻן אֱלֹהִים אֵין כָּתוּב כָּן אֶלָּא אֲשֶׁר יַרְשִׁיעוּן אֱלֹהִים. אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד. הֲרֵי שְׁלֹשָׁה.

רַבִּי אַבָּהוּ בָּעֵי. וּכְרַבִּי דִּינֵי מָמוֹנוֹת בַּחֲמִשָּׁה וְשֶׁיִּגְמֹר בְּכ״ג. אַשְׁכַּח תַּנֵּי רַבִּי חִזְקִיָּה. הוֹאִיל וְאָמְרָה תוֹרָה. הֲרוֹג עַל פִּי מַטִּים הֲרוֹג עַל פִּי עֵדִים. מַה עֵדִים שְׁנַיִם אַף מַטִּים שְׁנַיִם. אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן אֶחָד. הֲרֵי חֲמִשָּׁה.

לֹא הֵן גְּזֵילוֹת הֵן חֲבָלוֹת. אַשְׁכַּח תַּנֵּי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. וְאֵלֶּה הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תָּשִׂים לִפְנֵיהֶם. אַתָּא מֵימַר לְךָ כִּפְשׁוּטָהּ דְּקְרָיֵיא. וַתְּיֵיא כְּרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲלַפְתָּא.

רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲלַפְתָּא אָתוּן תְּרִין בַּר נַשׁ מֵידוֹן קוֹמוֹי. אָמְרֵי לֵיהּ. עַל מְנָת שֶׁתְּדִינֵנוּ דִּין תּוֹרָה. אֲמַר לוֹן. אֲנִי אֵינִי יוֹדֵעַ דִּין תּוֹרָה אֶלָּא הַיּוֹדֵעַ מַחֲשָׁבוֹת יִפְרַע מֵאוֹתָן הָאֲנָשִׁים. מְקַבְּלִין עֲלֵיכוֹן מַה דַּנָּא אֲמַר לְכוֹן.

רַבִּי עֲקִיבָה כַּד הֲוָה בַּר נַשׁ אָזַל בָּעֵי מֵידוֹן קוֹמֵיהּ הֲוָה אֲמַר לֵיהּ. הֲווּ יוֹדְעִין לִפְנֵי מִי אַתֶּם עוֹמְדִין. לִפְנֵי מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. שֶׁנֶּאֱמַר וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יי. וְלֹא לִפְנֵי עֲקִיבָה בֶּן יוֹסֵף.

תַּנֵּי. קוֹדֶם לְאַרְבָּעִים שָׁנָה עַד שֶׁלֹּא חָרַב הַבַּיִת נִיטְלוּ דִּינֵי נְפָשׁוֹת וּבִימֵי שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח נִיטְלוּ דִּינֵי מָמוֹנוֹת. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּלִי נָא חָכִים מִידּוֹן.

שְׁמוּאֵל אָמַר. שְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ דִּינֵיהֶן דִּין אֶלָּא שֶׁנִּקְרְאוּ בֵּית דִּין חָצוּף. רַבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ תְּרֵיהוֹן מָרִין. אֲפִלּוּ שְׁנַיִם שֶׁדָּנוּ אֵין דִּינֵיהֶן דִּין. תַּמָּן תַּנִּינָן. הָיָה דָן אֶת הַדִּין. זִיכָּה אֶת הַחַיָּיב חַיֵּיב לְזַכַּאי. טִימֵּא לְטַהוֹר טִיהֵר לְטַמֵּא. מַה שֶׁעָשָׂה עָשׂוּי וִישַׁלֵּם מִבֵּיתוֹ. רַבִּי בָּא

בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ. בְּשֶׁאָמְרוּ לוֹ. הֲרֵי אַתְּ מְקוּבָּל עָלֵינוּ כְּשִׁנַּיִם. מָה אֲנָן קַיָּימִין. אִם בְּשֶׁטָּעָה וְדָנָן מִשִּׁיקּוּל הַדַּעַת. בְּדָא מַה שֶׁעָשָׂה עָשׂוּי. אִם בְּשֶׁטָּעָה וְדָנָן דִּין תּוֹרָה. בְּדָא יְשַׁלֵּם מִבֵּיתוֹ. רִבִּי בָּא בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ. בְּשֶׁאָמְרוּ לוֹ. הֲרֵי אַתְּ מְקוּבָּל עָלֵינוּ כְּשִׁלְשָׁה עַל מְנָת שֶׁתְּדִינוּנוּ דִּין תּוֹרָה. וְטָעָה וְדָנָן מִשִּׁיקּוּל הַדַּעַת. מַה שֶׁעָשָׂה עָשׂוּי. מִפְּנֵי שֶׁטָּעָה וְדָנָן מִשִּׁיקּוּל הַדַּעַת. יְשַׁלֵּם מִבֵּיתוֹ. שֶׁהִגִּיס דַּעְתּוֹ לָדוּן יְחִידִי דִּין תּוֹרָה. דְּתַנִּינָן. אַל תְּהִי דָן יְחִידִי. שֶׁאֵין דָּן יָחִיד אֶלָּא אֶחָד.

אָמַר רִבִּי יְהוּדָה בֶּן פָּזִי. אַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין דָּן יְחִידִי. שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם עוֹמְדִים עָלָיו מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ. אֵילּוּ מַטִּין לְכַף זְכוּת וְאֵילּוּ מַטִּין לְכַף חוֹבָה. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין דָּן יְחִידִי חוֹתֵם יְחִידִי. שֶׁנֶּאֱמַר אֲבָל אַגִּיד לְךָ אֶת הָרָשׁוּם בִּכְתָב אֱמֶת. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. לְעוֹלָם אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה בְעוֹלָמוֹ דָּבָר עַד שֶׁנִּמְלַךְ בְּבֵית דִּין שֶׁלְּמַעֲלָן. מַה טַּעַם. וֶאֱמֶת הַדָּבָר וְצָבָא גָדוֹל. אֵימָתַי חוֹתָמוֹ שֶׁלְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֱמֶת. בְּשֶׁעָשָׂה שֶׁנִּמְלַךְ בְּבֵית דִּין שֶׁלְּמַעֲלָן. אָמַר רִבִּי לָעְזָר. כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר יי אֱלֹהִים הוּא וּבֵית דִּינוֹ. וּבְנַיִן אָב שֶׁבְּכוּלָּם וַיי הִבֶּר עָלָיו רָעָה.

מָהוּ חוֹתָמוֹ שֶׁלְּהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רִבִּי בֵּיבִי בְּשֵׁם רִבִּי רְאוּבֵן. אֱמֶת. מָהוּ אֱמֶת. אָמַר רִבִּי בוּן. שֶׁהוּא אֱלֹהִים חַיִּים וּמֶלֶךְ עוֹלָם. אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ. אֲלֵ״ף רֵישֵׁיהּ דְּאַלְפָּא בֵּיטָא. מֵ״ם בְּאֶמְצָעִיתָהּ. תָּ״ו בְּסוֹפָהּ. לוֹמַר אֲנִי יי רִאשׁוֹן שֶׁלֹּא קִיבַּלְתִּי מֵאַחֵר. וּמִבַּלְעָדַי אֵין אֱלֹהִים שֶׁאֵין לִי שׁוּתָף. וְאֶת אֲחֵרוֹנִים אֲנִי הוּא. שֶׁאֲנִי עָתִיד לְמוֹסְרָהּ לְאַחֵר.

רִבִּי בָּא וְרִבִּי בִּנְיָמִן בַּר יֶפֶת הֲווּ דַיְינִין קוֹמֵי רִבִּי יִצְחָק וּנְפַק דִּינָא עִם רִבִּי בִּנְיָמִן. אֲתָא רִבִּי בָּא בָּעִי מִיטְרוֹף. עַל רִבִּי אִמִּי וַאֲלָף. מוּמְחֶה שֶׁכָּפַף וְדָן דִּינוֹ דִּין.

רִבִּי אַבָּהוּ הֲוָה יָתִיב דַּיְינִין בִּכְנִישְׁתָּא דְקֵיסָרִין לְגַרְמֵיהּ. אָמְרִין לֵיהּ תַּלְמִידוֹי. וְלָא כֵן אַלְפָּן רִבִּי. אַל תְּהֵא דָן יְחִידִי. אֲמַר לוֹן. כֵּיוָן דְּאַתּוּן חֲמוּ לִי יָתִיב דַּיָּין לְגַרְמִי וַאֲתוֹן לְגַבַּיי כְּמִי שֶׁקִּיבְּלוּ עֲלֵיהֶן. וְתַנֵּי כֵן. בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים. בִּזְמַן שֶׁלֹּא קִיבְּלוּ עֲלֵיהֶן. אֲבָל אִם קִיבְּלוּ עֲלֵיהֶן דָּן אֲפִילּוּ יְחִידִי.

רִבִּי יוֹחָנָן אֲזַל מֵידוֹן קוֹמֵי רִבִּי חִיָּיה רַבָּה. אַיְיתִיב גַּבֵּיהּ חַד תַּלְמִיד. וְלֹא כֵן תַּנֵּי. אָב וּבְנוֹ הָרַב וְתַלְמִידוֹ שְׁנֵיהֶן נִימְנִין אֶחָד. נֵימַר חָבֵר וְתַלְמִיד הֲיָה. כְּרִבִּי לָעְזָר לְרִבִּי יוֹחָנָן. גְּזַר דִּין נָפְקוּ מִן דְּרַב לְגַרְמֵיהּ. מִן דְּרִבִּי אָחָא לְגַרְמֵיהּ. מִן דְּרִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵי לְגַרְמֵיהוֹן. תַּמָּן תַּנִּינָן. הַנּוֹטֵל שְׂכָרוֹ לָדוּן דִּינָיו בְּטֵילִין. כֵּינִי מַתְנִיתָא. הֶחְשׁוּד לִיטּוֹל שְׂכָרוֹ וְדָן.

חַד בַּר נַשׁ אֲזַל מֵידוֹן קוֹמֵי רַב הוּנָא. אֲמַר לֵיהּ. אַיְיתִי לִי בַּר נַשׁ דִּיסּוֹק תְּחוּתִי לְדִיקְלָא. רַב הוּנָא הֲוָה רָעֵי תּוֹרִין וַהֲוָה יָדַע שֶׁהַדּוּ לְחַד בַּר נַשׁ. אֲמַר לֵיהּ. אַיְתָה שְׁהַד עָלַי. אֲמַר לֵיהּ. הַב לִי אַגְרִי. וְתַנֵּי כֵן. נוֹתְנִין לַדַּיָּין שְׂכַר בְּטֵילוֹ וְלַעֵד שְׂכַר עִדּוּתוֹ.

חַד בַּר נַשׁ סְאַב לְחַד כֹּהֵן. אֲתָא עוֹבְדָא קוֹמֵי רִבִּי יִצְחָק וְאוֹכְלֵיהּ חוּלִּין. סָבְרִין מֵימַר שֶׁיּוֹצְאִין לוֹ דְּמֵי תְרוּמָה מִתּוֹכָם.

תַּנֵּי. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר בָּן רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר. הַמְבַצֵּעַ חוֹטֵא וְהַמְבָרֵךְ אֶת הַמְבַצֵּעַ הֲרֵי זֶה כְּמְנָאֵץ לִפְנֵי הַמָּקוֹם. שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹצֵעַ בֵּרַךְ נָאַץ יי. אֶלָּא יִקּוֹב הַדִּין אֶת הָהָר כְּשֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה. אֲבָל אַהֲרֹן מֵשִׁים שָׁלוֹם. שֶׁנֶּאֱמַר בְּשָׁלוֹם וּבְמִישׁוֹר הָלַךְ אִתִּי.

תַּנֵּי. רִבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר וּבוֹצֵעַ בֵּרַךְ נָאַץ יי. מָשְׁלוּ מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה. לְאֶחָד שֶׁגָּנַב סְאָה חִיטִּין וְהוֹלִיכָהּ לַנַּחְתּוֹם וְהִפְרִישׁ חַלָּתָהּ וְהֶאֱכִילָהּ לְבָנָיו. הֲרֵי זֶה מְבָרֵךְ וְאֵינוֹ אֶלָּא מְנָאֵץ.

רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר וּבוֹצֵעַ בֵּרַךְ נָאַץ יי. אֵילּוּ אֲחֵי יוֹסֵף. שֶׁנֶּאֱמַר מַה בֶּצַע כִּי נַהֲרֹג אֶת אָחִינוּ וגו׳.

רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר. מִצְוָה לְבַצֵּעַ. שֶׁנֶּאֱמַר אֱמֶת וּמִשְׁפַּט שָׁלוֹם. כָּל מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ אֱמֶת אֵין מִשְׁפַּט שָׁלוֹם. יֵשׁ שָׁלוֹם אֵין מִשְׁפַּט אֱמֶת. וְאֵי זֶהוּ אֱמֶת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ מִשְׁפַּט שָׁלוֹם. הֲוֵי אוֹמֵר. זֶה בֵּיצּוּעַ.

דִּין אֶת הַדִּין זִיכֵּה לַהַזַּכַּיי חַייֵב לַחַייָב. מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כִּילּוּ עָשָׂה צְדָקָה עִם הַזַּכַּיי וְכִילּוּ עָשָׂה צְדָקָה עִם הַחַייָב. צְדָקָה עִם הַזַּכַּיי. שֶׁהֶחֱזִיר לוֹ מָמוֹנוֹ. וְעִם הַחַייָב. שֶׁהוֹצִיא גְזֵילוֹ מִתַּחַת יָדוֹ. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ. מִשְׁפָּט מִשְׁפָּט אֱמוּרִין בַּפָּרָשָׁה. אֱמֶת וּמִשְׁפַּט שָׁלוֹם שִׁפְטוּ בְּשַׁעֲרֵיכֶם.

רִבִּי זְכַרְיָה בָּעֵי קוֹמֵי רִבִּי אִמִּי. עָבְדִין עוֹבְדָא כְּהֲהֵן תַּנָּיָא. תַּנֵּי. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר. פְּעָמִים שֶׁאַתָּה רַשַּׁאי לְבַצֵּעַ. פְּעָמִים שֶׁאֵין אַתָּה רַשַּׁאי לְבַצֵּעַ. כֵּיצַד. שְׁנַיִם שֶׁבָּאוּ אֶל הַדַּיָּין. עַד שֶׁלֹּא שָׁמַע דִּבְרֵיהֶן אוֹ מִשֶּׁשָּׁמַע דִּבְרֵיהֶן וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ הֵיכָן הַדִּין נוֹטֶה רַשַּׁאי לוֹמַר לָהֶן. צְאוּ וּבְצָעוּ. מִשֶּׁתִּשְׁמַע דִּבְרֵיהֶן וְיוֹדֵעַ אַתָּה הֵיכָן הַדִּין נוֹטֶה אֵין אַתָּה רַשַּׁאי לְבַצּוֹעַ. שֶׁנֶּאֱמַר פּוֹטֵר מַיִם רֵאשִׁית מָדוֹן וְלִפְנֵי הִתְגַּלַּע הָרִיב נְטוֹשׁ. עַד שֶׁלֹּא נִתְגַּלַּע הָרִיב אַתָּה רַשַּׁאי לְנוֹטְשׁוֹ. מִשֶּׁנִּתְגַּלַּע הָרִיב אֵין אַתָּה רַשַּׁאי לְנוֹטְשׁוֹ. אָמַר רִבִּי מַתַּנְיָה. אַף הפרשה צְרִיכָה הֲכָרַעַ הַדַּעַת.

רִבִּי יְהוּדָה בֶּן לָקִישׁ אָמַר. שְׁנַיִם שֶׁבָּאוּ אֶל הַדַּיָּן אֶחָד רַךְ וְאֶחָד חָזָק. עַד שֶׁלֹּא שָׁמַע דִּבְרֵיהֶן רַשַּׁאי לוֹמַר לָהֶן. אֵינִי נִזְקָק לָכֶם. שֶׁמָּא יִתְחַייֵב הֶחָזָק וְיֵהָא חָזָק וְאוֹבְדוֹ. מִשֶּׁשָּׁמַע דִּבְרֵיהֶן אֵין רַשַּׁאי לוֹמַר לָהֶן. אֵינִי נִזְקָק לָכֶם. שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תָגוּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ.

רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר. הֲרֵי שֶׁהָיָה יוֹשֵׁב אֵצֶל הַדַּיָּין וְרָאָה זְכוּת לֶעָנִי וְחוֹבָה לֶעָשִׁיר. מְנַיִן שֶׁלֹּא יִשְׁתּוֹק. שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תָגוּרוּ מִפְּנֵי אִישׁ. אַל תַּכְנִיס דְּבָרֶיךָ מִפְּנֵי אִישׁ.

וִיהוּ הַדַּיָּינִין יוֹדְעִין אֶת מִי הֵן דָּנִין וְלִפְנֵי מִי הֵן דָּנִין. וְיִהְיוּ הָעֵדִים יוֹדְעִין אֶת מִי מֵעִידִין וְלִפְנֵי מִי מֵעִידִין. לִפְנֵי מִי שֶׁאָמַר וְהָיָה הָעוֹלָם. שֶׁנֶּאֱמַר וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לִפְנֵי יי וְאוֹמֵר אֱלֹהִים נִצָּב בַּעֲדַת אֵל. וְכֵן יְהוֹשָׁפָט אוֹמֵר לַשּׁוֹפְטִים רְאוּ מָה אַתֶּם עוֹשִׂים כִּי לֹא לְאָדָם תִּשְׁפְּטוּ כִּי לַיי. וְכִי אֶיפְשַׁר לְבָשָׂר וָדָם לָדוּן אֶת בּוֹרְאוֹ. אֶלָּא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֲנָא אֶמְרִית דִּיהֵא לְרָאוּבֵן ק' דִּינָרִים וּלְשִׁמְעוֹן וְלֹא כְלוּם. וְאַתְּ נוֹטְלָן מִזֶּה וְנוֹתְנָן לָזֶה. עָלַי לְשַׁלֵּם לוֹ וְלִיפְרַע מֵאוֹתוֹ הָאִישׁ.

תַּנֵּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר. הַדִּין בִּשְׁלֹשָׁה וּפְשָׁרָה בִּשְׁנַיִם. יָפֶה כֹּחַ הַפְּשָׁרָה מִכֹּחַ הַדִּין. שֶׁשְּׁנַיִם שֶׁדָּנוּ יְכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן וּשְׁנַיִם שֶׁפִּישְׁרוּ אֵין יְכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן.

הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה כול'. רִבִּי מָנָא אָמַר. בְּנַעֲרָה מְאוֹרָסָה פְּלִיגֵי. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. מַפְסֶדֶת כְּתוּבָּתָהּ בִּשְׁלֹשָׁה וְנִסְקֶלֶת בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים. מָקוֹם שֶׁנִּסְקֶלֶת שָׁם מַפְסֶדֶת כְּתוּבָּתָהּ. אֲבָל בְּמוֹצִיא שֵׁם רַע כָּל עַמָּא מוֹדוּ מָקוֹם שֶׁהָעֵדִים נִסְקָלִין שָׁם הַבַּעַל לוֹקֶה וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. הֵן תַּנִּינָתָהּ פְּלִיגָה אַתְּ עָבִיד פְּלִיגֵיהּ. אֶלָּא בְּמוֹצִיא שֵׁם רַע פְּלִיגֵי. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. הַבַּעַל לוֹקֶה וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע בִּשְׁלֹשָׁה. וְהָעֵדִים נִסְקָלִין בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. וְרַבָּנִין מָרִין. מָקוֹם שֶׁהָעֵדִים נִסְקָלִין שָׁם הַבַּעַל לוֹקֶה וְנוֹתֵן מֵאָה סֶלַע. אֲבָל בְּנַעֲרָה מְאוֹרָסָה כָּל עַמָּא מוֹדוּ מָקוֹם שֶׁנִּסְקֶלֶת שָׁם מַפְסֶדֶת כְּתוּבָּתָהּ. וַתְיָיא דְּרִבִּי מָנָא כְּרִבִּי זְעִירָא וּדְרִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן כְּרִבִּי אַבָּהוּ.

רִבִּי אַבָּהוּ שָׁאַל. שׁוֹר הַנִּסְקָל כְּרִבִּי מֵאִיר מָהוּ שֶׁיִּתֵּן הַכֶּסֶף בִּשְׁלֹשָׁה וְיִסָּקֵל בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. שׁוֹר הַנִּסְקָל כּוּלּוֹ מָמוֹן הוּא וּגְזֵירַת הַכָּתוּב הוּא שֶׁיִּיסָּקֵל.

הלכה ב

משנה: מַכּוֹת בִּשְׁלֹשָׁה מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמְרוּ בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. עִבּוּר הַחֹדֶשׁ בִּשְׁלֹשָׁה עִבּוּר הַשָּׁנָה בִּשְׁלֹשָׁה דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר בִּשְׁלֹשָׁה מַתְחִילִין וּבַחֲמִשָּׁה נוֹשְׂאִין וְנוֹתְנִין וְגוֹמְרִין בְּשִׁבְעָה. וְאִם גָּמְרוּ בִּשְׁלֹשָׁה מְעוּבֶּרֶת. סְמִיכַת הַזְּקֵנִים וַעֲרִיפַת הָעֶגְלָה בִּשְׁלֹשָׁה דִּבְרֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן. וְרִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בַּחֲמִשָּׁה. הַחֲלִיצָה וְהַמֵּיאוּנִין בִּשְׁלֹשָׁה. נָטַע רְבִיעִי וּמַעֲשֵׂר שֵׁנִי שֶׁאֵין דָּמָיו יְדוּעִין בִּשְׁלֹשָׁה וְהַהֶקְדֵּשׁוֹת בִּשְׁלֹשָׁה. וַעֲרָכִין הַמִּיטַלְטְלִין בִּשְׁלֹשָׁה. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֶחָד מֵהֶן כֹּהֵן. וְהַקַּרְקָעוֹת תִּשְׁעָה וְכֹהֵן. וְאָדָם כַּיּוֹצֵא בָהֶן. דִּינֵי נְפָשׁוֹת בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. הָרוֹבֵעַ וְהַנִּרְבָּע בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה שֶׁנֶּאֱמַר וְהָרַגְתָּ אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַבְּהֵמָה וְאוֹמֵר וְאֶת הַבְּהֵמָה תַּהֲרֹגוּ. שׁוֹר הַנִּסְקָל בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה שֶׁנֶּאֱמַר הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמַת כְּמִיתַת הַבְּעָלִים כָּךְ מִיתַת הַשּׁוֹר.

הַזְּאֵב וְהָאֲרִי הַדּוֹב וְהַנָּמֵר וְהַבַּרְדְּלָס וְהַנָּחָשׁ מִיתָתָן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. רַבִּי לִיעֶזֶר אוֹמֵר כָּל הַקּוֹדֵם לְהָרְגָן זָכָה. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר מִיתָתָן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה.

הלכה: מַכּוֹת בִּשְׁלֹשָׁה כולי. רִבִּי אַבָּהוּ בְעֵי. מַכּוֹת בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. פְּעָמִים שֶׁמֵּת מִמַּכּוֹתָיו וַהֲרֵי יֵשׁ בּוֹ דִינֵי נְפָשׁוֹת.

בַּר קַפָּרָא שָׁמַע כּוּלְּהוֹן מֵהָדָא. יְבָרֶכְךָ יי וְיִשְׁמְרֶךָ. מִיכָּן שֶׁמַּתְחִילִין בִּשְׁלֹשָׁה. יָאֵר יי פָּנָיו אֵלֶיךָ וִיחֻנֶּךָּ. מִיכָּן שְׁנוֹשְׁאִין וְנוֹתְנִין בַּחֲמִשָּׁה. יִשָּׂא יי פָּנָיו אֵלֶיךָ וְיָשֵׂם לְךָ שָׁלוֹם. מִיכָּן שֶׁגּוֹמְרִין בְּשִׁבְעָה.

רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי שָׁמַע כּוּלְּהוֹן מֵהָדָא. וַיִּקַּח רַב טַבָּחִים אֶת שִׁלְשֶׁת שׁוֹמְרֵי הַסַּף. מִיכָּן שֶׁמַּתְחִילִין בִּשְׁלֹשָׁה. וַחֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים מֵרוֹאֵי פְנֵי הַמֶּלֶךְ. מִיכָּן שֶׁנּוֹשְׁאִין וְנוֹתְנִין בַּחֲמִשָּׁה. וְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים מֵרוֹאֵי פְנֵי הַמֶּלֶךְ. מִיכָּן שֶׁגּוֹמְרִין בְּשִׁבְעָה.

אָמַר רִבִּי יוֹנָתָן. מִיכָּן לְסַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה שֶׁלְּכָל יִשְׂרָאֵל. וַיִּקַּח שַׂר הַטַּבָּחִים אֶת שְׂרָיָה כֹּהֵן הָרֹאשׁ וְאֶת צְפַנְיָה כֹּהֵן הֶרֵי שְׁנַיִם. וְשִׁבְעָה אֲנָשִׁים מֵרוֹאֵי פְנֵי הַמֶּלֶךְ הֲרֵי תִּשְׁעָה. וְשִׁשִּׁים אִישׁ מֵעַם הָאָרֶץ הֲרֵי שִׁבְעִים חָסֵר אֶחָד. וּמִן הָעִיר סָרִיס אֶחָד הֲרֵי שִׁבְעִים. אִית תַּנֵּיי תַנֵּי. שִׁבְעִים וְאֶחָד. וַיִּקַּח רַב הַטַּבָּחִים אֶת שִׁלְשֶׁת שׁוֹמְרֵי הַסַּף וְשִׁבְעָה מֵרוֹאֵי פְנֵי הַמֶּלֶךְ וְשִׁשִּׁים אִישׁ מֵעַם הָאָרֶץ. וּמִן הָעִיר לָקַח סָרִיס אֶחָד. הֲרֵי שִׁבְעִים וְאֶחָד. וְלָמָּה קוֹרִיהוּ סָרִיס. שֶׁמְּסָרֵס אֶת הַהֲלָכָה.

כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר חֲמִשָּׁה וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר שִׁבְעָה. לְהָבִיא שְׁנֵי סוֹפְרֵי הַדַּיָּינִים.

לֵית כְּאן עִיבּוּר הַחוֹדֶשׁ אֶלָּא קִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ. שְׁמוּאֵל אָמַר. אֵין קִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ פָּחוּת מֵעֲשָׂרָה. חֲבֵירִים מָהוּ לִיכָּנֵס לְקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ. אָמַר רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. חָבֵר הֲוִינָא וְאַעֲלִי רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק לְקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ וְלִי נָא יָדַע אִין סַלְקִית מִימְנֵיינָא אִין לָא. פְּשִׁיטָא דְלָא סְלִיק. לָמָּה. בְּגִין דַּהֲוָה חָתָנֵהּ. אוֹ מִשּׁוּם שֶׁאֵין חֲבֵירִין נִכְנָסִין לְקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ. אָמַר רִבִּי כַּהֲנָא. חָבֵר הֲוִינָא וְאַעֲלִי רִבִּי תַּנְחוּם בַּר חִייָה לְקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ וְסַלְקִית מִימְנֵיינָא. הָדָא אָמְרָה שֶׁחֲבֵירִים נִכְנָסִין לְקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ.

חֲבֵירִים מָהוּ לִיכָּנֵס לְעִיבּוּר שָׁנָה. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא. מַעֲשֶׂה בְרַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁאָמַר. יְקָרוּנִי שִׁבְעָה זְקֵינִים לָעֲלִייָה. וְנִכְנְסוּ שְׁמוֹנָה. אָמַר. מִי הוּא שֶׁנִּכְנַס שֶׁלֹּא בִרְשׁוּת. עָמַד שְׁמוּאֵל הַקָּטָן עַל רַגְלָיו וְאָמַר. אֲנִי עָלִיתִי שֶׁלֹּא בִרְשׁוּת. הֲלָכָה נִצְרְכָה לִי וְנִכְנַסְתִּי לִשְׁאוֹל עָלֶיהָ. אָמַר לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל. וּמָה אֶלְדָּד וּמֵידָד שֶׁכָּל יִשְׂרָאֵל יוֹדְעִים שֶׁאֵילּוּ הֵן שְׁנַיִם אָמַרְתִּי שֶׁאַתָּה אֶחָד מֵהֶן. וַאֲפִילּוּ כֵן לֹא עִיבְּרוּהָ בְּהַהוּא יוֹמָא וְאַפְלָגִינָהּ בְּמִילֵּי דְאוֹרַייָא וְעִבְּרוּהָ בְּיוֹמָא דְּבַתְרָא.

תַּנֵּי סַנְהֶדְרִין שֶׁרָאוּ אֶת הַהוֹרֵג. אִית תַּנָּיֵי תַנֵּי. שְׁנַיִם נַעֲשִׂין עֵדִים וּמְעִידִין בִּפְנֵי הַשְּׁאָר. אִית תַּנָּיֵי תַנֵּי. כּוּלָּן עֵדִים וּמְעִידִין בִּפְנֵי אֲחֵרִים. רִבִּי יְהוּדָה בַּר פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָה. כְּשֵׁם שֶׁחוֹלְקִין כָּאן כָּךְ חוֹלְקִין בְּעֵדוּת הַחוֹדֶשׁ.

וִיקוּם חַד וְיִתְיב חַד וִיקוּם חַד וְיִתְיב חַד. שַׁנְיָיא הִיא שֶׁאֵין הָעֵד נַעֲשֶׂה דַּיָּין. רַב הוּנָא הֲוָה יָדַע שַׁהֲדוּ לְחַד בַּר נַשׁ. אֲזַל בָּעֵי מֵידוֹן קוֹמֵיהּ וְכָפַר בֵּיהּ. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. בְּגִין דְּאַתְּ יָדַע דְּרִבִּי הוּנָא אִינְשָׁא רַבָּה אַתְּ כְּפַר בֵּיהּ. מָהוּ דְיֵיזִיל וְיִסְהוֹד עָלָךְ קוֹמֵי בֵית דִּין חוֹרוֹן. אֲמַר לֵיהּ רַב הוּנָא. וְעָבְדִין כֵּן. אֲמַר לֵיהּ. אִין. וְשָׁרָא רַב הוּנָא גַּרְמֵיהּ מִן הַהוּא דִינָא וַאֲזַל וְאַסְהִיד קוֹמֵי בֵית דִּין חוֹרוֹן.

תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. וְקִדַּשְׁתֶּם אֵת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה. שְׁנִים אַתָּה מְקַדֵּשׁ וְלֹא חֲדָשִׁים. וְהָתַנִּינָן. רֹאשׁ בֵּית דִּין אוֹמֵר. מְקוּדָּשׁ. מָהוּ מְקוּדָּשׁ. מְקוּיָּם. תַּנֵּי. לְקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ מַתְחִילִין מִגְּדוֹל. אָמַר רִבִּי חִייָה בַּר אָדָא. מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן. רֹאשׁ בֵּית דִּין אוֹמֵר. מְקוּדָּשׁ. תַּנֵּי. לְעִיבּוּר הַחוֹדֶשׁ מַתְחִילִין מִן הַצַּד. אָמַר רִבִּי זְבִידָא. וְהַהֵן בֵּיתָא דִּלְרַע לָא נְהִגִין כֵּן. וְלָא שְׁמִיעַ דְּמַר רִבִּי חִייָה בַּר מַרְיָיה וְרִבִּי יוֹנָה רִבִּי בָּא בַּר חִייָה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. לְעִיבּוּר הַחוֹדֶשׁ מַתְחִילִין מִגְּדוֹל. לְעִיבּוּר שָׁנָה מַתְחִילִין מִן הַצַּד. וּכְבָר נִכְנַס רִבִּי יוֹחָנָן וְהָיָה קָטָן שֶׁבְּכוּלָּם. אָמְרוּ לוֹ. אֱמוֹר. הֲרֵי הַשָּׁנָה מְקוּדֶּשֶׁת בְּעִיבּוּרָהּ. אָמַר. הֲרֵי הַשָּׁנָה מְקוּדֶּשֶׁת בְּעִיבּוּרָהּ. אָמַר רִבִּי יוֹנָתָן. רְאֵה לְשׁוֹן שֶׁלִּימְּדָנוּ בֶּן הַנַּפָּח. אִילּוּ אָמַר. בְּעִיבּוּרָהּ. הָיִיתִי אוֹמֵר. אֵילּוּ אַחַד עָשָׂר יוֹם שֶׁהַחַמָּה עוֹדֶפֶת עַל לְבָנָה. אֶלָּא בְּעִיבּוּר. שֶׁהוֹסִיפוּ לָהּ חֲכָמִים שְׁלֹשִׁים יוֹם. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא רִבִּי יַסָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. לְעִיבּוּר הוֹלְכִין אַחַר הַמִּינּוּי. לְבֵית הַוַּועַד הוֹלְכִין אַחַר הָרֶגֶל. וְהוּא שֶׁיֵּשׁ כָּל אֶחָד מְדַבֵּר בִּמְקוֹמוֹ וְחוֹתֵם. כְּגוֹן רִבִּי חֲנִינָה פָּתַח. רִבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ חוֹתְמִין. רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא פָּתַח. רִבִּי יַסָּא וְרִבִּי אִמִּי חָתְמִין. רִבִּי חַגַּי פָּתַח. רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵי חָתְמִין. רִבִּי כַּהֲנָא אִימְנִי קוֹמֵי רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא וְעָל רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא קַמִּיהּ מְנַייֵהּ לְעִיבּוּרָא. אָמַר. אֶכֶן מָרָה דִּשְׁמַעְתָּא לָא מְקַיֶּים לָהּ.

רִבִּי חִייָה בַּר וָוה הֲוָה קָאִים מַצְלֵי. עָאַל רַב כַּהֲנָא וְקָם לֵיהּ מִן חוֹרֵי מַצְלֵי. חֲסַל רִבִּי חִייָה וִיתִיב לֵיהּ בְּגִין דְּלָא מֵיעָבַר קוֹמוֹי. שָׁרֵי רַב כַּהֲנָא מַאֲרִיךְ בִּצְלוֹתֵיהּ. כֵּיוָן דַּחֲסַל אָמַר. כֵּן אַתּוּן נְהִגִין לְצָעוּרֵי רַבְּכוֹן. אָמַר לֵיהּ. רִבִּי. אֲנָא מִבֵּית עֲלִי קָאֲתֵינָא. דִּכְתִיב בָּהוּ אִם יִתְכַּפֵּר עָוֹן בֵּית עֲלִי בְּזֶבַח וּמִנְחָה. בְּזֶבַח וּמִנְחָה אֵין מִתְכַּפֵּר. אֲבָל מִתְכַּפֵּר בִּתְפִילָּה. וּצְלִי עֲלוֹי וְזָכָה לְמֵיסַב עַד דְּאִיתְעַבְּדוֹן טוּפְרוֹי סוּמְקִין כְּהָדָא רַקָּקָה.

רֵישׁ לָקִישׁ אַקְדְּמוֹן לֵיהּ חַד סָב בְּעִיבּוּר וְאַעֲלוֹנֵיהּ מִן הַהוּא תַּרְעָא דִּלְהֵן. אָמַר. כֵּן יֵהֵא בִּשְׂכָרָן. וְלָא שְׁמִיעַ דְּמַר רִבִּי קִרִיסְפְּדָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. מַעֲשֶׂה וְעִיבְּרוּ אֶת הַשָּׁנָה שִׁלְשָׁה

רוֹעֵי בָקָר. חַד אָמַר. בְּכִיר וְלָקִישׁ בְּאֶדֶר מִינָץ. וְחַד אָמַר. תּוֹר בְּאֶדֶר בְּעֶרְיָה יְמוּת וּבְטוּל תֵּינָתָא יִשְׁלַח מָשְׁכֵיהּ. וְחַד אָמַר. קָדוּם בְּאֶדֶר פַּח בְּלוֹעַזְ יִפּוֹק לְקִיבְלֵיהּ. וְנָן חַמְיָין הָדֵין שַׁתָּא וְלֵית בָּהּ חַד מִינְהוֹן. וְעִיבְּרוּ הַשָּׁנָה עַל פִּיהֶם. אָמַר רִבִּי חֶלְבּוֹ וּבֵית דִּין הַסְּכִים עִמָּהֶן. וְלֹא כֵן אָמַר רִבִּי זְעִירָא. וְהוּא שֶׁיִּהוּ הַכֹּל מוֹדִין מִצַּד אֶחָד. כֵּיוָן דְּאִילֵּין מוֹדִין לְאִילֵּין וְאִילֵּין לְאִילֵּין כְּמִי שֶׁכּוּלָּם מוֹדִין מִצַּד אֶחָד.

וְרֵישׁ לָקִישׁ מַקְפִּיד עַל הָדָא מִילְתָא. חָשַׁשׁ עַל מַה דְמַר רִבִּי לָעְזָר. דְּמַר רִבִּי לָעְזָר. וְהָיְתָה יָדִי עַל הַנְּבִיאִים הַחוֹזִים שָׁוְא בְּסוֹד עַמִּי לֹא יִהְיוּ זֶה עִיבּוּר וּבְכָתָב בֵּית יִשְׂרָאֵל לֹא יִכָּתֵבוּ זֶה הַמִּינּוּי. וְאֶל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל לֹא יָבוֹאוּ זֶה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. רִבִּי לָעְזָר כַּד סְלַק הָכָא אָמַר. הָא גַבֵּיי חָדָא. כַּד מְנוּנֵיהּ אָמַר. הָא גַבֵּיי תְּרֵי. כַּד עָאַל לְעִיבּוּרָא אָמַר. הָא גַבֵּיי תְּלָת.

רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא בְשֵׁם רַב. טַעֲמָא דְּרִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי צָדוֹק בְּשָׁעָה שֶׁרוֹאִין בֵּית דִּין שֶׁלְמַעֲלָן בֵּית דִּין שֶׁלְמַטָּן שֶׁמְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ גַּם הֵם מְקַדְּשִׁין אוֹתוֹ.

רִבִּי לָעְזָר בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה. מַעֲשֶׂה בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע קְרִיּוֹת שֶׁלְּבֵית רִבִּי שֶׁנִּכְנְסוּ לְעַבֵּר שָׁנָה בְּלוֹד וְנִכְנְסָה בָהֶן עַיִן רַע וָמֵתוּ כוּלָּם בְּפֶרֶק אֶחָד. מֵאוֹתָהּ שָׁעָה עַקְּרוּהָ מִיהוּדָה וּקְבָעוּהָ בַּגְּלִיל. בְּעַיּוֹן מִיעֲקַר אַף אָהֳלֵי סִימָנָא. אָמַר לוֹן רִבִּי סִימוֹן. אֵין אָנוּ מַנִּיחִין בִּיהוּדָה אֲפִילּוּ זֶכֶר. וַהֲרֵי מָצִינוּ שֶׁקִּידְּשׁוּ אֶת הַשָּׁנָה בְּבֵעֲלָת. הָדָא בַעֲלַת זִימְנִין מִיהוּדָה וְזִימְנִין מִדָּן. אֶלְתְּקֵא וְגִבְּתוֹן וּבַעֲלַת הֲרֵי הֵן מִיהוּדָה. בַּעֲלָה וְעִיִּים וְעָצֶם הֲרֵי מִדָּן. וַהֲרֵי מָצִינוּ שֶׁקִּידְּשׁוּ אֶת הַשָּׁנָה בְּבַעֲלַת. מֵימַר. בְּתִים מִיהוּדָה וְשָׁדוֹת מִדָּן. רִבִּי יִרְמְיָה בְעָא קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא. וְלוֹד לְאוֹ מִיהוּדָה הִיא. אָמַר לֵיהּ אִין. וּמִפְּנֵי מַה אֵין מְעַבְּרִין בָּהּ. אָמַר לֵיהּ. שֶׁהֵן גַּסֵּי רוּחַ וּמְעוּטֵי תוֹרָה. הֲפִיךְ אַפּוֹי וַחֲמָא רִבִּי אְחָא וְרִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי. אָמַר לֵיהּ. אִיטָה עֲבַדְתְּנִי מְבַזֶּה רַבָּנִן.

עַל שְׁלֹשָׁה סִימָנִין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה. עַל אָבִיב וְעַל הַתְּקוּפָה וְעַל פֵּירוֹת הָאִילָן. עַל שְׁנַיִם מְעַבְּרִין עַל אֶחָד אֵין מְעַבְּרִין. וְאִם עִיבְּרוּהָ הֲרֵי זֶה מְעוּבֶּרֶת. וּכְשֶׁהָיָה אָבִיב אַחַת מֵהֶן הָיוּ שְׁמֵיחִין. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר. אַף עַל הַתְּקוּפָה.

עַל שָׁלֹשׁ אֲרָצוֹת מְעַבְּרִין לַשָּׁנָה. עַל יְהוּדָה וְעַל עֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְהַגָּלִיל. עַל שְׁתַּיִם מְעַבְּרִין עַל אַחַת אֵין מְעַבְּרִין. וְאִם עִיבְּרוּהָ אֵינָהּ מְעוּבֶּרֶת. וּכְשֶׁהָיְתָה יְהוּדָה אַחַת מֵהֶן הָיוּ שְׁמֵיחִין מִפְּנֵי שֶׁהָעוֹמֵר בָּא מִמֶּנָּהּ.

אֵין מְעַבְּרִין לֹא מִפְּנֵי הַצִּינָּה וְלֹא מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. וְאִם עִיבְּרוּהָ אֵינָהּ מְעוּבֶּרֶת. אֵין מְעַבְּרִין לֹא מִפְּנֵי הַגְּדָיִים וְלֹא מִפְּנֵי הַגּוֹזָלִין וְלֹא מִפְּנֵי הֶחָלָב. וְכוּלָּם סָעַד לַשָּׁנָה. וְאִם עִיבְּרוּהָ מְעוּבֶּרֶת. רִבִּי יַנַּאי אָמַר מִשּׁוּם רַבָּן גַּמְלִיאֵל שֶׁהָיָה אוֹמֵר. אִימְרַיָּא רַכִּיכִין וְגוֹזָלַיָּא דַקִּיקִין וּשְׁפַר בַּאֲפּוֹי וּבְאַפֵּי חֲבְרַיָּיא מוֹסְפָא עַל שַׁתָּא דָּא תַּלְתִּין יוֹמִין.

תַּנֵּי. אָמַר רִבִּי יוּדָן. מַעֲשֶׂה בְרַבָּן גַּמְלִיאֵל וּזְקֵנִים שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִין עַל גַּב מַעֲלֶה בְהַר הַבַּיִת וְיוֹחָנָן סוֹפֵר הַלָּז יוֹשֵׁב לִפְנֵיהֶן. אָמַר לוֹ רַבָּן גַּמְלִיאֵל. כְּתוֹב. לַאֲחָנָא בְנֵי דְרוֹמָא עִילָּאָה לַאֲחָנָא בְנֵי דְרוֹמָא אַרְעַיְיא שְׁלַמְכוֹן יִסְגֶּא. מוֹדַעְנָא לְכוֹן דְּמָטָא זְמַן בִּיעוּרָא. לַאֲפוּקֵי מַעְשְׂרַיָיא מֵעוּמְרֵי שׁוֹבָלַיָּיא. וְלַאֲחָנָא בְנֵי גָלִילָא עִילָּאָה וּבְנֵי גָלִילָא אַרְעַיְיה שְׁלַמְכוֹן יִסְגֶּא. מוֹדַעְנָא לְכוֹן דְּמָטָא זְמַן בִּיעוּרָא. תַּפְקוֹן מַעְשְׂרַיָא מִמַּעְטָנֵי זֵיתַיָּא. לַאֲחָנָא בְנֵי גָלוּתָא דְבָבֶל בְּנֵי גָלוּתָא דְמָדַי בְּנֵי גָלוּתָא דְיָוָון וּשְׁאָר כָּל גָּלְוָותָא דְיִשְׂרָאֵל שְׁלַמְכוֹן יִסְגֶּא. מוֹדַעְנָא לְכוֹן דְּאִימְרַיָּא רַכִּיכִין וְגוֹזָלַיָּא דַקִּיקִין וְזִימְנָא דַאֲבִיבָא לָא מְטָא וּשְׁפַר מִילְתָא בַּאֲפַיי וּבְאַנְפֵּי חֲבֵרַיי מוֹסְפָא עַל שַׁתָּא דָא תַּלְתִּין יוֹמִין.

אֵין מְעַבְּרִין לַשָּׁנָה אֶלָּא אִם כֵּן הָיְתָה חֲסֵירָה רוֹב הַחוֹדֶשׁ. וְכַמָּה רוֹב הַחוֹדֶשׁ. י״ו יוֹם. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שְׁתֵּי יָדוֹת הַחוֹדֶשׁ כ״א יוֹם. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן. וְהוּא שֶׁיִּקָּרֵב הָעוֹמֶר סוֹף נִיסָן שֶׁלַּתְּקוּפוֹת. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. עַד הַפֶּסַח. אָמַר רַב מַתַּנְיָה. וְהוּא שֶׁיִּטְּלוּ לוּלָב בְּסוֹף תִּשְׁרֵי שֶׁלַּתְּקוּפוֹת.

אֵין מְעַבְּרִין לַשָּׁנָה לֹא פָחוּת מֵחוֹדֶשׁ וְלֹא יוֹתֵר עַל חוֹדֶשׁ. וְאִם עִיבְּרוּהָ אֵינָהּ מְעוּבֶּרֶת. אֵין מְעַבְּרִין לֹא בַּשְּׁבִיעִית וְלֹא בְּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית. וְאִם עִיבְּרוּהָ הֲרֵי זוֹ מְעוּבֶּרֶת. אֵימָתַי רְגִילִין לְעַבֵּר. בְּעַרְבֵי שְׁבִיעִיּוֹת. רִבִּי זְעִירָא בְשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ. הָדָא דְתֵימַר עַד שֶׁלֹּא הִתִּיר רִבִּי לִיקַח מֵחוּץ לָאָרֶץ לָאָרֶץ. אֲבָל מִשֶּׁהִתִּיר רִבִּי לִיקַח יָרָק מְחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ הִיא שְׁבִיעִית הִיא שֹׁאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ.

הָיָה רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. הֲרֵי הוּא אוֹמֵר. וְאִישׁ בָּא מִבַּעַל שָׁלִישָׁה וַיָּבֵא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים לֶחֶם בִּכּוּרִים עֶשְׂרִים לֶחֶם וגו׳. וְהוֹאִיל וְהָיְתָה הַשָּׁנָה צְרִיכָה לְהִתְעַבֵּר מִפְּנֵי מַה לֹּא עִיבְּרָהּ אֱלִישָׁע. אֶלָּא מִלַּמֵּד שֶׁהָיוּ שְׁנֵי רְעָבוֹן וְהָיוּ קוֹפְצִים לַגְּרָנוֹת.

אִית תַּנָּיֵי תַנֵּי. אֵין מְעַבְּרִין מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מְעַבְּרִין. שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּחִזְקִיָּה שֶׁעִיבֵּר מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה. שֶׁנֶּאֱמַר כִּי מַרְבִּית הָעָם מֵאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וְיִשָּׂשכָר וּזְבוּלוּן לֹא הִטֶּהָרוּ כִּי אָכְלוּ אֶת הַפֶּסַח בְּלֹא כַּכָּתוּב כִּי הִתְפַּלֵּל יְחִזְקִיָּהוּ לֵאמֹר יְהוָה הַטּוֹב יְכַפֵּר בְּעַד. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. אַף עַל פִּי שֶׁעִיבְּרוּ נִיסָן אֵין מְעוּבָּר אֶלָּא אֲדָר. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רִבִּי שִׁמְעוֹן. עִישָּׁה יְחִזְקִיָּהוּ לְצִיבּוּר לַעֲשׂוֹת פֶּסַח שֵׁינִי.

אִית תַּנָּיֵי תַנֵּי. מְעַבְּרִין מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה. אִית תַּנָּיֵי תַנֵּי. אֵין מְעַבְּרִין. מָאן דְּאָמַר אֵין מְעַבְּרִין. מִינָּהּ כִּי אָכְלוּ אֶת הַפֶּסַח בְּלֹא כַּכָּתוּב. וּמָאן דָּמַר מְעַבְּרִין. מַה מְקַיֵּים בְּלֹא כַּכָּתוּב. מִפְּנֵי שֶׁעִיבְּרוּ נִיסָן וְאֵין מְעַבְּרִין אֶלָּא אֲדָר. וַתְיָיא כְּיֵי דָּמַר רִבִּי סִימוֹן בַּר זְבִיד. גּוּלְגּוֹלֶת אַרְנָן הַיְבוּסִי מְצָאוּ תַּחַת הַמִּזְבֵּחַ.

כְּתִיב כָּל לְבָבוֹ הֵכִין לִדְרוֹשׁ הָאֱלֹהִים וְלַעֲשׂוֹת וּלְלַמֵּד בְּיִשְׂרָאֵל חֹק וּמִשְׁפָּט. רִבִּי סִימוֹן בַּר זְבִיד וְרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן. חַד אָמַר. אֲפִילוּ כַּמָּה עָשָׂה לְטָהֳרַת הַקוֹדֶשׁ לֹא יָצָא יְדֵי טָהֳרַת הַקוֹדֶשׁ. וְחַד אָמַר. אֲפִילוּ כָּל מַעֲשִׂים טוֹבִים שֶׁעוֹשִׂין לְטָהֳרַת הַקוֹדֶשׁ לֹא יָצָא יְדֵי טָהֳרַת הַקוֹדֶשׁ. כְּתִיב וַיָּחֵילוּ בְּאֶחָד לַחוֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לְקַדֵּשׁ וּבְיוֹם שְׁמוֹנָה לַחוֹדֶשׁ בָּאוּ לְאוּלָם יי וַיְקַדְּשׁוּ אֶת בֵּית יי לְיָמִים שִׁלְשָׁה וּבְיוֹם שִׁשָּׁה עָשָׂר לַחוֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן כִּילוּ. וַהֲלֹא לְיוֹם אֶחָד הָיוּ יְכוֹלִין לְבָעֵר כָּל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁהָיְתָה שָׁם. אָמַר רִבִּי אִידִי. מִפְּנֵי צַלְמֵי כַשְׁדִּים שֶׁהָיוּ חֲקוּקִים בַּשָּׁשׁר.

שִׁשָּׁה דְבָרִים עָשָׂה חִזְקִיָּהוּ. עַל שִׁלְשָׁה הוֹדוּ לוֹ וְעַל שִׁלְשָׁה לֹא הוֹדוּ לוֹ. גִּירֵר עַצְמוֹת אָבִיו עַל מִיטַּת חֲבָלִים וְכִיתֵּת נְחַשׁ הַנְּחוֹשֶׁת וְגָנַז טַבְלָה שֶׁלִּרְפוּאוֹת. וְהוֹדוּ לוֹ. סָתַם מֵי גִיחוֹן הָעֶלְיוֹן וְקִיצֵּץ דַּלְתוֹת הַהֵיכָל וְעִיבֵּר נִיסָן בְּנִיסָן. וְלֹא הוֹדוּ לוֹ.

אֵין מְעַבְּרִין קוֹדֶם רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְאִם עִיבְּרוּהָ אֵינָהּ מְעוּבֶּרֶת. אֲבָל מִפְּנֵי הַדּוֹחַק מְעַבְּרִין אַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה מִיָּד. אַף עַל פִּי כֵן אֵינוֹ מְעוּבָּר אֶלָּא אָדָר. רִבִּי אוֹמֵר. נִיסָן לֹא נִתְעַבֵּר מִיָּמָיו. וְהָתַנִּינָן. אִם בָּא הַחֹדֶשׁ בִּזְמַנּוֹ. אִם בָּא. לֹא בָא. רַב אָמַר. תִּשְׁרֵי לֹא נִתְעַבֵּר מִיָּמָיו. וְהָתַנִּינָן. אִם הָיָה הַחֹדֶשׁ מְעוּבָּר. אִם הָיָה. לֹא הָיָה.

וּכְשֶׁקִּידְּשׁוּ אֶת הַשָּׁנָה בְּאוּשָׁא בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן עָבַר רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה וְאָמַר כִּדְבָרֵי רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. לֹא הָיִינוּ נוֹהֲגִין כֵּן בְּיַבְנֶה. בַּיּוֹם הַשֵּׁינִי עָבַר רִבִּי חֲנַנְיָה בֶּן רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי וְאָמַר כְּרִבִּי עֲקִיבָה. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. כְּבָר הָיִינוּ נוֹהֲגִין בְּיַבְנֶה. וְהָתַנִּי. קִידְּשׁוּהוּ בָרִאשׁוֹן וּבַשֵּׁינִי. רִבִּי זְעִירָא בְשֵׁם רַב חִסְדַּאי. אוֹתָהּ הַשָּׁנָה נִתְקַלְקְלָה. מָהוּ בָרִאשׁוֹן וּמָהוּ בַשֵּׁינִי. רַבָּא בְשֵׁם רַב. שָׁנָה אִ' וְשָׁנָה ב'. וְהָתַנִּי קִידְּשׁוּהוּ בַיּוֹם הָרִאשׁוֹן וּבַיּוֹם הַשֵּׁינִי.

קִידְּשׁוּהוּ קוֹדֶם זְמַנּוֹ אוֹ לְאַחַר עִיבּוּרוֹ יוֹם אֶחָד. יָכוֹל יְהֵא מְקוּדָּשׁ. תַּלְמוּד לוֹמַר אוֹתָם. אוֹתָם אֱלֶּה הֵם. אֵין אֱלֶּה הֵן מוֹעֲדַיי. קוֹדֶם לִזְמַנּוֹ כ"ט יוֹם. לְאַחַר עִיבּוּרוֹ ל"ב יוֹם. וּמְנַיִין שֶׁמְּעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה עַל הַגְּלִיּוֹת שֶׁגָּלוּ וַאֲדַיִין לֹא הִגִּיעוּ. תַּלְמוּד לוֹמַר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֹעֲדַי. עֲשֵׂה מוֹעֲדוֹת שֶׁיַּעֲשׂוּ כָל יִשְׂרָאֵל. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן. וְהֵן שֶׁהִגִּיעוּ לִנְהַר פְּרָת.

אֵין מְעַבְּרִין אֶת הַשָּׁנָה אֶלָּא בִּיהוּדָה. וְאִם עִיבְּרוּהָ בַגָּלִיל מְעוּבֶּרֶת. הֵעִיד חֲנִינָה אִישׁ אוֹנוֹ שֶׁאִם אֵינָהּ יְכוֹלָה לְהִתְעַבֵּר בִּיהוּדָה שֶׁמְּעַבְּרִין אוֹתָהּ בַּגָּלִיל. אֵין מְעַבְּרִין אוֹתָהּ בְּחוּצָה לָאָרֶץ. וְאִם עִיבְּרוּהָ אֵינָהּ מְעוּבֶּרֶת. אַף חֲמִי. בַּגָּלִיל אֵין מְעַבְּרִין בְּחוּצָה לָאָרֶץ מְעַבְּרִין. בַּגָּלִיל אֵין מְעַבְּרִין וְאִם עִיבְּרוּהָ מְעוּבֶּרֶת. בְּחוּצָה לָאָרֶץ אֵין מְעַבְּרִין וְאִם עִיבְּרוּהָ אֵינָהּ מְעוּבֶּרֶת. בִּיכוֹלִין לְעַבֵּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲבָל בְּשֶׁאֵינָן יְכוֹלִין לְעַבֵּר בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שֶׁמְּעַבְּרִין אוֹתָהּ בְּחוּצָה לָאָרֶץ.

יִרְמְיָה עִיבֵּר בְּחוּצָה לָאָרֶץ. יְחֶזְקֵאל עִיבֵּר חוּצָה לָאָרֶץ. בָּרוּךְ בֶּן נֵרִיָּה עִיבֵּר בְּחוּצָה לָאָרֶץ. חֲנַנְיָה בֶּן אֲחִי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ עִיבֵּר בְּחוּצָה לָאָרֶץ. שָׁלַח לֵיהּ רִבִּי גּ׳ אִיגָּרִן גַּבֵּי רִבִּי יִצְחָק וְרִבִּי נָתָן. בְּחָדָא כָתָב. לִקְדוּשַׁת חֲנַנְיָה. וְחָדָא כָתָב. גְּדָיִים שֶׁהִינַּחְתָּ נַעֲשׂוּ תַיָּישִׁים. וּבְחָדָא כָתָב. אִם אֵין אַתְּ מְקַבֵּל עָלֶיךָ צֵא לָךְ לְמִדְבַּר הָאָטָד וּתְהִי שׁוֹחֵט וּנְחוֹנְיוֹן זוֹרֵק. קָרָא קַדְמַיְיתָא וְאוֹקְרוֹן. תְּנַיְיתָא וְאוֹקְרוֹן. תְּלִיתָא בָּעָא מַבְסַרְתְּהוֹן. אָמְרִין לֵיהּ. לֵית אַתְּ יְכִיל דִּכְבָר אוֹקַרְתָּנִין. קָם רִבִּי יִצְחָק וְקָרָא בָאוֹרַיְתָא אֶלָּה מוֹעֲדַי חֲנַנְיָה בֶּן אֲחִי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. [אָמְרִין] אֶלָּה מוֹעֲדַי יְי. אָמַר לוֹן. גַּבְּן. קָם רִבִּי נָתָן וְאַשְׁלִים. כִּי מְבָבֶל תֵּצֵא תוֹרָה וּדְבַר יְהוָֹה מִנְּהַר פְּקוֹד. אָמְרִין לֵיהּ. כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וּדְבַר יי מִירוּשָׁלָם. אָמַר לוֹן. גַּבָּן. אֲזַל קְבַל עֲלֵיהוֹן קַמֵּי רִבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה לִנְצִיבִין. אֲמַר לֵיהּ. אַחֲרֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם. אֲמַר לֵיהּ. לִי נָא יְדַע מַה תַּמָּן. מַה מוֹדַע לִי דְּאִינּוּן חַכְמִין מְחַשְׁבָה דִּכְוָותִי. מִכֵּיוָן דְּלָא יָדְעֵי מְחַשְׁבָה דִּכְוָותֵיהּ יִשְׁמְעוּן לֵיהּ. וּמִכֵּיוָן דְּאִינּוּן חַכְמִין מְחַשְׁבָה דִּכְוָותֵיהּ יִשְׁמַע לוֹן. קָם וּרְכַב סוּסְיָא. הֵן דְּמָטָא מָטָא וְהֵן דְּלָא מָטָא נְהִגִין בְּקִילְקוּל.

כְּתִיב וְאֶל יֶתֶר זְקֵנֵי הַגּוֹלָה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. בְּיוֹתֵר הֵם עָלַי זְקֵנֵי הַגּוֹלָה. חֲבִיבָה עָלַי כַּת קְטַנָּה שֶׁבָּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִסַּנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה שֶׁבְּחוּצָה לָאָרֶץ. כְּתִיב הֶחָרֵשׁ וְהַמַּסְגֵּר אֶלָּף. וְאַתְּ מַר הָכֵן. רִבִּי בֶּרֶכְיָה בְּשֵׁם רִבִּי חֶלְבּוֹ וְרַבָּנִן. רִבִּי בֶּרֶכְיָה בְּשֵׁם רִבִּי חֶלְבּוֹ אָמַר. הֶחָרֵשׁ אֶלֶף וְהַמַּסְגֵּר אֶלֶף. וְרַבָּנִן אָמְרֵי. כּוּלְהֹן אֶלֶף. רִבִּי בֶּרֶכְיָה בְּשֵׁם רִבִּי. אֵילּוּ הַחֲבִירִים. וְרַבָּנִן אָמְרִין. אֵילּוּ הַבּוּלְבּוֹטִין.

רִבִּי הוֹשַׁעְיָה כַּד הֲוָה מְקַבֵּל שַׁהֲדַיָּיא בְּעֵינֵי טָב הֲוָה אָמַר לוֹן. הֱיוּ יוֹדְעִין כַּמָּה עֵדוּת יוֹצֵא מִפִּיכֶם. כַּמָּה שְׂכַר בָּתִּים יוֹצֵא מִפִּיכֶם. אָמַר רִבִּי אֲבוּנָא. וְאֵין כֵּינִי אֲפִילּוּ בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת. בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד בָּא עָלֶיהָ הֲרֵי זֶה בִּסְקִילָה. נִמְלְכוּ בֵית דִּין לְעַבְּרוֹ וּבָא עָלֶיהָ אֵינוֹ בִּסְקִילָה. אָמַר רִבִּי אַבִּין. אֶקְרָא לֵאלֹהִים עֶלְיוֹן לָאֵל גּוֹמֵר עָלַי. בַּת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד נִמְלְכוּ בֵית דִּין לְעַבְּרוֹ אֵין הַבְּתוּלִין חוֹזְרִין. וְאִם לָאו הַבְּתוּלִין חוֹזְרִין.

סְמִיכַת הַזְּקֵנִים וַעֲרִיפַת הָעֶגְלָה בִּשְׁלֹשָׁה דִּבְרֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר בַּחֲמִשָּׁה. מַה טַּעֲמָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן. וְסָמְכוּ שְׁנַיִם. אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אַחֵר הֲרֵי שְׁלֹשָׁה. מַה טַּעֲמָא דְּרִבִּי יְהוּדָה. וְסָמְכוּ שְׁנַיִם. זְקֵנֵי שְׁנַיִם. אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד. הֲרֵי חֲמִשָּׁה. וּבְעֶגְלָה עֲרוּפָה מַה טַּעֲמָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן. זְקֵנֶיךָ שְׁנַיִם. וְשׁפְטֶיךָ שְׁנַיִם. אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד הֲרֵי חֲמִשָּׁה. מַה טַּעֲמָא דְּרִבִּי יְהוּדָה. זְקֵינֶיךָ וְשׁוֹפְטֶיךָ שְׁנַיִם. אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אַחֵר הֲרֵי שְׁלֹשָׁה. אָמַר רִבִּי. נִרְאִין דִּבְרֵי רִבִּי יְהוּדָה בָּעֲרוּפָה דִּלְא דְרִישׁ וְיָצְאוּ. וְנִרְאִין דִּבְרֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן בִּסְמִיכָה דִּלְא דְרִישׁ וְסָמְכוּ. אֵין תֵּימַר. נִרְאִין דִּבְרֵי רִבִּי יְהוּדָה בָּעֲרוּפָה כְּמוֹ דוּ דָרַשׁ וְסָמְכוּ יֵדָרוֹשׁ וְיָצְאוּ.

אַשְׁכַּח תֵּימַר. וְיִצְאוּ שְׁנַיִם. זְקֵינֶיךָ שְׁנַיִם. וְשׁוֹפְטֶיךָ שְׁנַיִם. אֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד. הֲרֵי שִׁבְעָה. מַה מְקַיֵּים רִבִּי שִׁמְעוֹן זְקֵינֶיךָ וְשׁוֹפְטֶיךָ. זְקֵינֶיךָ שֶׁהֵן שׁוֹפְטֶיךָ. תַּנֵּי רִבִּי לֵיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר. זְקֵינֶיךָ. זֶה בֵּית דִּין הַגָּדוֹל. וְשׁוֹפְטֶיךָ. זֶה מֶלֶךְ וְכֹהֵן גָּדוֹל.

תַּנֵּי הַסְּמִיכוֹת בִּשְׁלֹשָׁה. לֹא סְמִיכָה הִיא סְמִיכוֹת. תַּמָּן קְרֵיי לְמִנּוּיָיה סְמִיכוּתָא.

אָמַר רִבִּי בָּא. בָּרַאשׁוֹנָה הָיָה כָל אֶחָד וְאֶחָד מְמַנֶּה אֶת תַּלְמִידָיו. כְּגוֹן רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּיי מִינָּה אֶת רִבִּי לִיעֶזֶר וְאֶת רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֶת רִבִּי עֲקִיבָה. וְרִבִּי עֲקִיבָה אֶת רִבִּי מֵאִיר וְאֶת רִבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר. יֵשֵׁב רִבִּי מֵאִיר תְּחִילָה. נִתְכַּרְכְּמוּ פְנֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן. אָמַר לוֹ רִבִּי עֲקִיבָה. דַּייְךָ שֶׁאֲנִי וּבוֹרְאֲךָ מַכִּירִין כּוֹחֲךָ. חָזְרוּ וְחָלְקוּ כָּבוֹד לַבַּיִת הַזֶּה. אָמְרוּ. בֵּית דִּין שֶׁמִּינָּה שֶׁלֹּא לְדַעַת הַנָּשִׂיא אֵין מִינּוּיוֹ מִינּוּי וְנָשִׂיא שֶׁמִּינָּה שֶׁלֹּא לְדַעַת בֵּית דִּין מִינּוּיוֹ מִינּוּי. חָזְרוּ וְהִתְקִינוּ שֶׁלֹּא יְהוּ בֵית דִּין מְמַנִּין אֶלָּא מִדַּעַת הַנָּשִׂיא וְשֶׁלֹּא יְהֵא הַנָּשִׂיא מְמַנֶּה אֶלָּא מִדַּעַת בֵּית דִּין.

תַּנֵּי. בָּרַאשׁוֹנָה הָיוּ כוֹתְבִין שִׁטְרֵי חֲלִיצָה. בְּמוֹתָב פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי חָלְצָה פְּלָנִית בַּת פְּלוֹנִי לְפְלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי בְּפָנֵינוּ. דְּקָרְבַת לְקַדְמָנָא וְשָׁרַת סְיֵינֵיהּ מֵעִילּוֹי רִיגְלֵיהּ דִּימִינָא וְרָקַת קַדְמָנָא רוֹקָא דְמִיתְחֲזֵי לָנָא עַל אַרְעָא וְאָמְרָת כָּכָה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִבְנֶה אֶת בֵּית אָחִיו.

תַּנֵּי. בָּרַאשׁוֹנָה הָיוּ כוֹתְבִין שִׁטְרֵי מֵיאוּנִין. בְּמַעֲמַד פְּלוֹנִי וּפְלוֹנִי מֵיאֲנָה פְּלָנִית בַּת פְּלוֹנִי בְּפְלוֹנִי בַּר פְּלוֹנִי בְּפָנֵינוּ. לָא רְעִינָא בֵּיהּ לָא שְׁוִייהֲנָא לֵיהּ לָא צְבִינָא לְהִיתְנַסְּבָא לֵיהּ.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן הֶקְדֵּשׁ שֶׁפְּדָיָיוֹ יוֹתֵר עַל דְּמָיו הֲרֵי זֶה פָּדוּי. וּמַעֲשֵׂר שֵׁינִי שֶׁפְּדָיָיוֹ יוֹתֵר עַל דְּמָיו הֲרֵי זֶה אֵינוֹ פָּדוּי. מַה בֵּין הֶקְדֵּשׁ מַה בֵּין מַעֲשֵׂר שֵׁינִי. אָמַר רִבִּי לָא. הֶקְדֵּשׁ יֵשׁ לוֹ תוֹבְעִין מַעֲשֵׂר שֵׁינִי אֵין לוֹ תוֹבְעִין. רִבִּי יוֹנָה בְעָא. כְּמָאן דְּמַר. אֵינוֹ כִנְכָסָיו. בְּרַם כְּמָאן דְּמַר. כִּנְכָסָיו הוּא. מַה בֵּין הֶקְדֵּשׁ מַה בֵּין מַעֲשֵׂר שֵׁינִי. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. וְלֹא כְבָר נֶאֱמַר טַעֲמָא. הֶקְדֵּשׁ יֵשׁ לוֹ תוֹבְעִין מַעֲשֵׂר שֵׁינִי אֵין לוֹ תוֹבְעִין.

רִבִּי זֵירָא בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי אִמִּי. נִבְדַּק אוֹתוֹ הָאִישׁ וְאָמַר. לֹא נִתְכַּוַּונְתִּי. אָמַר לֵיהּ. לְכִי בָדַק. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן הֶקְדֵּשׁ שֶׁפְּדָיָיוֹ וְלֹא הוֹסִיף חוֹמֶשׁ הֲרֵי זֶה פָּדוּי. וּמַעֲשֵׂר שֵׁינִי שֶׁפְּדָיָיוֹ וְלֹא הוֹסִיף חוֹמֶשׁ אֵינוֹ פָּדוּי. מַה בֵּין מַעֲשֵׂר שֵׁינִי לְהֶקְדֵּשׁ. אָמַר רִבִּי לָא. שֶׁכֵּן אָדָם מָצוּי לְהִיוֹת מַרְבֶּה בְּהֶקְדֵּישׁוֹ. רִבִּי יוֹנָה בָּעֵי. כְּמָאן דְּמַר. אֵינוֹ כִנְכָסָיו. בְּרַם כְּמָאן דְּמַר. כִּנְכָסָיו. מַה בֵּין הֶקְדֵּשׁ לְמַעֲשֵׂר שֵׁינִי. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. וְלֹא כְבָר אַתְּ אָמַרְתָּ טַעֲמָא. שֶׁאָדָם מָצוּי לְהַרְבּוֹת בְּהֶקְדֵּישׁוֹ.

תַּנֵּי. הַהֶקְדֵּישׁוֹת בִּשְׁלֹשָׁה. הָדָא דְתֵימַר בְּמַקְדִּישׁ גּוּף הַשָּׂדֶה. אֲבָל אִם אָמַר. הֲרֵי עָלַי מָנָה לְהֶקְדֵּשׁ. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא עֲרָכִים הַמִּיטַלְטְלִין בִּשְׁלֹשָׁה. וְכִי יֵשׁ עֲרָכִים שֶׁאֵין מִיטַלְטְלִין.

רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בַּר וָוה בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה. הָאוֹמֵר. עָרְכִי עָלַי. וּבָא לְסַדְּרוֹ מְקַרְקֵע. שָׁמִין לוֹ בַּעֲשָׂרָה. מִמְּטַלְטְלִין בִּשְׁלשָׁה. הָאוֹמֵר עָרְכִי עָלַי. אֵינוֹ כְאוֹמֵר. דְּמֵי שָׂדִי עָלַי. אֲבָל אִם אָמַר. הֲרֵי עָלַי מָנָה לְהֶקְדֵּשׁ. שָׁמִין לוֹ בִּשְׁלשָׁה. לִכְשֶׁיַּעֲשִׂיר נִידּוֹן בְּהֶשֵּׂג יָד. תַּנֵּי. הָעֲבָדִים וְהַשְּׁטָרוֹת וְהַמְּטַלְטְלִין אֵין לָהֶן אִיגֶּרֶת בִּקוֹרֶת. רִבִּי יוּדָן בֶּן פָּזִי אָמַר. אַכְרָזָה. עוּלָּא בַּר יִשְׁמָעֵאל אָמַר. עֲבָדִים שֶׁלֹּא יִבְרְחוּ. הַשְּׁטָרוֹת וְהַמְּטַלְטְלִין שֶׁלֹּא יְגַנְּבוּ. רִבִּי בָּא בַּר כַּהֲנָא בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי. לֵית הָדָא אָמְרָה שֶׁעֲבָדִים נִפְדִּין בִּשְׁלשָׁה. אָמַר לֵיהּ. אֵין. וְהַתַּנִּינָן בַּקַּרְקָעוֹת תִּשְׁעָה וְכֹהֵן וְאָדָם כַּיּוֹצֵא בָהֶן. אָמַר לֵיהּ. אֲכִין. אָדָם דְּכָא בֶּן חוֹרִין הוּא. חֲנַנְיָה בַּר שָׁלֶמְיָה אָמַר בְּשֵׁם רַב. אַתָּא עוֹבְדָא קוֹמֵי רִבִּי וּבְעָא לְמֵיעֲבַד כְּרַבָּנִן. אָמַר לֵיהּ רִבִּי לְעָזָר בֶּן פְּרָטָא בֶּן בָּנַי רִבִּי לְעָזָר בֶּן פְּרָטָא. רִבִּי. לֹא כֵן לִימַּדְתָּנוּ מִשּׁוּם זְקֵינֵיךְ. אֶלָּא אִם עָשׂוּ אִיגֶּרֶת בִּיקוֹרֶת. אָמַר לֵיהּ. אִין. וְחָזַר וַעֲבַד כְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל.

דִּינֵי נְפָשׁוֹת בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלשָׁה. רִבִּי אַבָּהוּ שָׁאַל. שׁוֹר הַנִּסְקָל כְּרִבִּי מֵאִיר מָהוּ לִיתֵּן הַכֶּסֶף בִּשְׁלשָׁה וְיִסָּקֵל בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלשָׁה. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. שׁוֹר הַנִּסְקָל כּוּלּוֹ מָמוֹן הוּא וּגְזֵירַת הַכָּתוּב שֶׁיִּסָּקֵל.

אגנטוס הֲגֶמוֹן שָׁאַל לְרִבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי. הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת. אָמַר לֵיהּ. שׁוּתָף לַיסְטִיס כְּלַיסְטִיס. וּכְשֶׁיָּצָא אָמְרוּ לוֹ תַּלְמִידָיו. רִבִּי. לָזֶה דְּחִיתָה בָקָנֶה. לָנוּ מָה אַתְּ מֵשִׁיב. אָמַר לָהֶן. כָּתוּב הַשּׁוֹר יִסָּקֵל וְגַם בְּעָלָיו יוּמָת. כְּמִיתַת הַבְּעָלִים כֵּן מִיתַת הַשּׁוֹר. הִקִּישׁ מִיתַת בְּעָלִים לְמִיתַת הַשּׁוֹר. מַה מִּיתַת בְּעָלִים בִּדְרִישָׁה וַחֲקִירָה בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלשָׁה. אַף מִיתַת הַשּׁוֹר בִּדְרִישָׁה וַחֲקִירָה בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלשָׁה.

הלכה ג

משנה: אֵין דָּנִין לֹא אֶת הַשֵּׁבֶט וְלֹא אֶת נְבִיא הַשֶּׁקֶר וְלֹא אֶת כֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. וְאֵין מוֹצִיאִין לְמִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. אֵין מוֹסִיפִין עַל הָעִיר וְעַל הָעֲזָרוֹת אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. אֵין עוֹשִׂין סַנְהֶדְרִיּוֹת לִשְׁבָטִים אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. אֵין עוֹשִׂין עִיר הַנִּדַּחַת אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. וְאֵין עוֹשִׂין עִיר הַנִּדַּחַת בַּסָּפָר וְלֹא שָׁלֹשׁ אֲבָל עוֹשִׂין אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם.

הלכה: אֵין דָּנִין לֹא אֶת הַשֵּׁבֶט כולי. אִיתָא חֲמִי. שְׁנַיִם אֵין דָּנִים לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֵׁבֶט. אָמַר רִבִּי מַתַּנְיָה. בִּנְשִׂיא שְׁבָטִים הִיא מַתְנִיתָא. אָמַר רִבִּי לְעָזָר. בַּחוֹרֹשׁ שֶׁבֵּין שְׁנֵי שְׁבָטִים הִיא מַתְנִיתָא.

אָמַר רִבִּי זֵירָא. נֶאֱמַר כָּאן זְדוֹן וְנֶאֱמַר לְהַלָּן זְדוֹן בְּזְדוֹן דִּבְּרוֹ הַנָּבִיא. מַה זְדוֹן שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן בְּנָבִיא הַשֶּׁקֶר הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַף זְדוֹן שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן בְּנָבִיא הַשֶּׁקֶר הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אָמַר רִבִּי

חִזְקִיָּה. נֶאֱמַר כָּאן דִּיבֵּר וְנֶאֱמַר לְהַלָּן אֲשֶׁר יְדַבֵּר הַנָּבִיא בְּשֵׁם יי. מַה דִּיבֵּר שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן בְּנָבִיא הַשֶּׁקֶר הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַף דִּיבֵּר שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן בְּנָבִיא הַשֶּׁקֶר הַכָּתוּב מְדַבֵּר.
אֵין מוֹצִיאִין לְמִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת אֶלָּא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. כַּתְּחִילָּה. וַיַּעַל דָּוִד בִּדְבַר גָּד וֶה מֶלֶךְ וְנָבִיא. וַיָּחֶל שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת אֶת בֵּית יי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַר הַמּוֹרִיָּה אֲשֶׁר נִרְאָה לוֹ אֵילּוּ אוּרִים וְתוּמִּים. לְדָוִד אֲבִיהוּ זֶה סַנְהֶדְרִין. שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ זְקֵינֶיךָ וְיֹאמְרוּ לָךְ. הַשִּׁיר וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵיהֶם הוֹשַׁעְיָה וַחֲצִי שָׂרֵי יְהוּדָה. תּוֹדוֹת וְאַעֲמִידָה שְׁתֵּי תוֹדוֹת גְּדוֹלוֹת וְתַהֲלוּכוֹת לַיָּמִין מֵעַל הַחוֹמָה לְשַׁעַר הָאַשְׁפּוֹת. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר יוּדָן. מַה כָתוּב מְהַלְכוֹת לֹא תַהֲלוּכוֹת. אֶלָּא בְּנִיטָּלוֹת עַל יְדֵי אַחֵר.
רַב הוּנָא בַּר חִייָה בְּשֵׁם רַב מַיְיתֵי לְהּ דְּבַר תּוֹרָה. כְּכֹל אֲשֶׁר אֲנִי מַרְאֶה אוֹתְךָ אֵת תַּבְנִית הַמִּשְׁכָּן וְאֵת... כָּל כֵּלָיו וְכֵן תַּעֲשׂוּ לְדוֹרוֹת. מֹשֶׁה זֶה מֶלֶךְ וְנָבִיא. אַהֲרֹן אֵילּוּ אוּרִים וְתוּמִּים. אֶסְפָּה לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל זֶה סַנְהֶדְרִין. שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ וגו'. הַשִּׁיר וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵיהֶם הוֹשַׁעְיָה וַחֲצִי שָׂרֵי יְהוּדָה. תּוֹדוֹת וְאַעֲמִידָה שְׁתֵּי תוֹדוֹת גְּדוֹלוֹת וְתַהֲלוּכוֹת לַיָּמִין מֵעַל לַחוֹמָה לְשַׁעַר הָאַשְׁפּוֹת. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר יוּדָן. מַה כָתוּב מְהַלְכוֹת לֹא תַהֲלוּכוֹת. אֶלָּא בְּנִיטָּלוֹת עַל יְדֵי אַחֵר.
כֵּיצַד הָיוּ מְהַלְכוֹת. רִבִּי חִייָה רַבָּה וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בְּרִבִּי. חַד אָמַר. זוֹ כְנֶגֶד זוֹ. וְחָרָנָה אָמַר. זוֹ אַחַר זוֹ. וּשְׁנֵיהֶן מִקְרָא אֶחָד דּוֹרְשִׁין. וְהַתּוֹדָה הַשִּׁינִית הַהוֹלֶכֶת לְמוֹל וַאֲנִי אַחֲרֶיהָ. מָאן דָּמַר. זוֹ כְנֶגֶד זוֹ. וְהוּא יוֹשֵׁב מְמוּלִי. וּמָאן דָּמַר. זוֹ אַחַר זוֹ. וּמְלַק אֶת רֹאשׁוֹ מְמוּל עָרְפּוֹ. וּמָאן דָּמַר. זוֹ כְנֶגֶד זוֹ. נִמְצָא כָל מָקוֹם וּמָקוֹם מִתְכַּפֵּר בְּתוֹדָה אַחַת. וּמָאן דָּמַר. זוֹ אַחַר זוֹ. נִמְצָא כָל מָקוֹם וּמָקוֹם מִתְכַּפֵּר בִּשְׁתֵּי תוֹדוֹת. מָאן דָּמַר. זוֹ אַחַר זוֹ. יֵאוּת דְּתַנִּינָן. הַפְּנִימִית נֶאֱכֶלֶת וְהַחִיצוֹנָה נִשְׂרֶפֶת. וּמָאן דָּמַר. זוֹ כְנֶגֶד זוֹ. אִי זוֹ הִיא הַפְּנִימִית. זוֹ שֶׁסְּמוּכָה לַבַּיִת. רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוּחָנָן. עַל פִּי נְבִיא נֶאֱכֶלֶת. אָמַר רִבִּי זֵירָא. תַּנֵּיי תַמָּן. נְבִיא יֵשׁ כָּאן אוּרִים וְתוּמִּים לְמָה אֲנִי צָרִיךְ. אַשְׁכַּח תַּנֵּי. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. צָרִיךְ אוּרִים וְתוּמִּים.
אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ. אִתְפַּלְגוּן רִבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ. חַד אָמַר. בּוֹנִין וְאַחַר כָּךְ מַקְדִּישִׁין. וְחָרָנָה אָמַר. מַקְדִּישִׁין וְאַחַר כָּךְ בּוֹנִין. מָאן דָּמַר. בּוֹנִין וְאַחַר כָּךְ מַקְדִּישִׁין. אֵין רוֹאִין אֶת הַמְּחִיצוֹת כְּאִלּוּ הֵן עוֹלוֹת. בִּיקְּשׁוּ לְהוֹסִיף עַל הֵיכָל בַּמָּה מוֹסִיפִין. בִּשְׁתֵּי הַלֶּחֶם. וּמַקְדִּישִׁין בְּיוֹם טוֹב. אֶלָּא בְּלֶחֶם הַפָּנִים. וּמַקְדִּישִׁין בַּשַּׁבָּת. אֶלָּא בַּלַּיְלְיָה. וּמַקְדִּישִׁין בַּלַּיְלְיָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בוּן. בְּמִנְחַת מַאֲפֶה. נִיחָא בַעֲלִייָתָן מִן הַגּוֹלָה שֶׁהִקְרִיבוּ וְאַחַר כָּךְ קִידְּשׁוּ. בְּהַכְנָסָתָן לָאָרֶץ בַּמָּה קִידְּשׁוּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בוּן. בִּשְׁתֵּי תוֹדוֹת הַבָּאוֹת מִנּוֹב וְגִבְעוֹן.

אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר. שְׁתֵּי בְצִים הָיוּ שָׁם. הַתַּחְתּוֹנָה וְהָעֶלְיוֹנָה אֵין קְדוּשָׁתָהּ גְּמוּרָה. הַתַּחְתּוֹנָה נִתְקַדְּשָׁה בְכוּלָּן. וְהָעֶלְיוֹנָה בַּעֲלֶיהָן מִן הַגּוֹלָה לֹא בְמֶלֶךְ וְלֹא בְאוּרִים וְתוּמִּים. לְפִיכָךְ הַתַּחְתּוֹנָה עַם הָאָרֶץ אוֹכְלִין שָׁם קָדָשִׁים קַלִּין וּמַעֲשֵׂר שֵׁינִי וַחֲבֵירִים אוֹכְלִין שָׁם קָדָשִׁים קַלִּין אֲבָל לֹא מַעֲשֵׂר שֵׁינִי. וְהָעֶלְיוֹנָה עַם הָאָרֶץ אוֹכְלִין שָׁם קָדָשִׁים קַלִּים אֲבָל לֹא מַעֲשֵׂר שֵׁינִי. וַחֲבֵירִים אוֹכְלִין שָׁם קָדָשִׁים קַלִּין וּמַעֲשֵׂר שֵׁינִי. מִפְּנֵי מַה לֹא קִידְּשׁוּהָ. מִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה תּוֹרְפַת יְרוּשָׁלַם שָׁם וְהָיְתָה יְכוֹלָה לִיכָּבֵשׁ מִשָּׁם.

וְאֵין עוֹשִׁין סַנְהֶדְרָיוֹת לַשְׁבָטִים. תַּלְמוּד לוֹמַר לִשְׁבָטֶיךָ וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם.

אֵין עוֹשִׁין עִיר הַנִּדַּחַת. רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. תְּלָתָא אֲמוֹרִין. חַד אָמַר. אַחַת עוֹשִׁין שְׁתַּיִם אֵין עוֹשִׁין. וְחָרָנָה אָמַר. הַסְמוּכוֹת עוֹשִׁין הַמְפוּזָרוֹת אֵין עוֹשִׁין. וְחָרָנָה אָמַר. מְפוּזָרוֹת אֵין עוֹשִׁין כָּל עִיקָּר שֶׁמָּא יָפוּצוּ גוֹיִם וְיָבוֹאוּ לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְאִית דְּבָעֵי מֵימַר. שֶׁמָּא יָפוּצוּ הָאוֹיְבִים וְיָבוֹאוּ לִידֵי קָרְחָה.

הלכה ד

משנה: סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה הָיְתָה שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד וּקְטַנָּה שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. וּמְנַיִין לְגְדוֹלָה שֶׁהִיא שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. שֶׁנֶּאֱמַר אֶסְפָּה לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וּמשֶׁה עַל גַּבֵּיהֶן הֲרֵי שִׁבְעִים וְאֶחָד. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. שִׁבְעִים. וּמְנַיִין לַקְּטַנָּה שֶׁהִיא שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. שֶׁנֶּאֱמַר וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה וְהִצִּילוּ הָעֵדָה עֵדָה שׁוֹפֶטֶת וְעֵדָה מַצֶּלֶת הֲרֵי כָאן עֶשְׂרִים. וּמְנַיִין לָעֵדָה שֶׁהִיא עֲשָׂרָה. שֶׁנֶּאֱמַר עַד מָתַי לָעֵדָה הָרָעָה הַזֹּאת יָצְאוּ יְהוֹשֻׁעַ וְכָלֵב. וּמְנַיִין לְהָבִיא עוֹד שְׁלֹשָׁה. מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים לְרָעוֹת שׁוֹמֵעַ אֲנִי שֶׁאָמַר הֱיֵה עִמָּהֶם לְטוֹבָה. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת. לֹא כְהַטָּיָיתְךָ לְטוֹבָה הַטָּיָיתְךָ לְרָעָה. הַטָּיָיתְךָ לְטוֹבָה עַל פִּי (עד) אֶחָד. הַטָּיָיתְךָ לְרָעָה עַל פִּי שְׁנַיִם וְאֵין בֵּית דִּין שָׁקוּל מוֹסִיפִין עֲלֵיהֶן עוֹד אֶחָד הֲרֵי כָאן עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. וְכַמָּה יְהֵא בָעִיר וּתְהֵא רְאוּיָה לְסַנְהֶדְרִין מֵאָה וְעֶשְׂרִים. רִבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר מָאתַיִם וּשְׁלֹשִׁים כְּדֵי שֶׁרֵי עֲשָׂרוֹת.

הלכה: סַנְהֶדְרִין גְּדוֹלָה כול'. רִבִּי בָּא רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. נֶאֱמַר כָּאן עֵדָה וְנֶאֱמַר לְהַלָּן עַד מָתַי לָעֵדָה הָרָעָה. מַה לָעֵדָה הָאֲמוּרָה לְהַלָּן עֲשָׂרָה אַף כָּאן עֲשָׂרָה. אָמַר רִבִּי סִימוֹן. נֶאֱמַר כָּאן תּוֹךְ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן תּוֹךְ. מַה תּוֹךְ שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן עֲשָׂרָה אַף כָּאן עֲשָׂרָה. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. אִם מִתּוֹךְ אַתְּ יָלִיף לָהּ סַגִּין אִינּוּן. אֶלָּא נֶאֱמַר כָּאן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנֶאֱמַר לְהַלָּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּבוֹאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִשְׁבֹּר וגו'. מַה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן עֲשָׂרָה אַף כָּאן עֲשָׂרָה.

וּמְנַיִין לְהָבִיא עוֹד שְׁלֹשָׁה כול'. תְּנֵי. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. בָּרִאשׁוֹנָה לֹא הָיוּ חוֹתְמִין עַל כְּתוּבַּת נָשִׁים כְּשֵׁירוֹת אֶלָּא כֹּהֲנִים לְוִיִּם וְיִשְׂרְאֵלִים מַשִּׁיאִין לַכְּהוּנָּה. אָמַר

רִבִּי יוֹסֵי. בָּרַאשׁוֹנָה לֹא הָיְתָה מַחֲלוֹקֶת בְּיִשְׂרָאֵל אֶלָּא סַנְהֶדְרִין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד הָיְתָה יוֹשֶׁבֶת בְּלִשְׁכַּת הַגָּזִית. וּשְׁנֵי בָתֵּי דִינִין שֶׁל שִׁלשָׁה שִׁלשָׁה הָיוּ יוֹשְׁבִין אֶחָד בְּחֵיל וְאֶחָד בְּהַר הַבַּיִת. וּבָתֵּי דִינִין שֶׁל עֶשְׂרִים וּשְׁלשָׁה הָיוּ יוֹשְׁבִין בְּכָל עָיֵרוֹת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. צָרַךְ אֶחָד מֵהֶן לִשְׁאוֹל דְּבַר הֲלָכָה הָיָה בָא וְשׁוֹאֲלָהּ בְּבֵית דִּין שֶׁבְּעִירוֹ. אִם שָׁמְעוּ אָמְרוּ לוֹ וְאִי לֹא הָיָה הוּא וּמוּפְלָא שֶׁלָּהֶן בָּאִין וְשׁוֹאֲלִין אוֹתָהּ בְּבֵית דִּין הַסָּמוּךְ לְעִירוֹ. אִם שָׁמְעוּ אָמְרוּ לָהֶן וְאִי לֹא הָיָה הוּא וּמוּפְלָא שֶׁלָּהֶן בָּאִין וְשׁוֹאֲלִין אוֹתָהּ בְּבֵית דִּין שֶׁבְּהַר הַבַּיִת. אִם שָׁמְעוּ אָמְרוּ לָהֶן וְאִי לֹא הָיָה הוּא וּמוּפְלָא שֶׁלָּהֶן בָּאִין וְשׁוֹאֲלִין אוֹתָהּ בְּבֵית דִּין שֶׁבְּחֵיל. אִם שָׁמְעוּ אָמְרוּ לָהֶן וְאִם לָאו הָיוּ אֵילּוּ וָאֵילּוּ מִתְכַּנְּסִין לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִּלְשְׁכַּת הַגָּזִית שֶׁמִּשָּׁם תּוֹרָה יוֹצְאָה וְרוֹוַחַת לְכָל יִשְׂרָאֵל. שֶׁנֶּאֱמַר מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר יי וגו׳. סַנְהֶדְרִין שֶׁבִּלְשְׁכַּת הַגָּזִית אַף עַל פִּי שֶׁהָיְתָה שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד לֹא הָיוּ פְּחוּתִין מֵעֶשְׂרִים וּשְׁלשָׁה. צָרַךְ אֶחָד מֵהֶן לָצֵאת הָיָה מִסְתַּכֵּל. אִם יֵשׁ שָׁם עֶשְׂרִים וּשְׁלשָׁה הָיָה יוֹצֵא וְאִם לָאו לֹא הָיָה יוֹצֵא. וְהָיוּ יוֹשְׁבִין מִתְמִיד שֶׁלְּשַׁחַר עַד תָּמִיד שֶׁלְּבֵין הָעַרְבַּיִם. וּבַשַּׁבָּתוֹת וּבְיָמִים טוֹבִים הָיוּ יוֹשְׁבִין בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁבְּהַר הַבַּיִת. נִשְׁאֲלָה הֲלָכָה. אִם שָׁמְעוּ אָמְרוּ לָהֶן וְאִי לֹא עוֹמְדִין עַל הַמִּינְיָן. רָבוּ הַמְזַכִּין זִיכּוּ. רָבוּ מְחַיְּבִין חִיְּבוּ. רָבוּ הַמְטַהֲרִין טִיהֲרוּ. רָבוּ הַמְטַמְּאִין טִימְּאוּ. שֶׁמִּשָּׁם תּוֹרָה יוֹצְאָה וְרוֹוַחַת לְכָל יִשְׂרָאֵל. מִשֶּׁרָבוּ תַלְמִידֵי שַׁמַּי וְהִלֵּל שֶׁלֹּא שִׁימְּשׁוּ רַבֵּיהֶן כְּצוֹרְכָן רָבוּ מַחֲלוֹקוֹת בְּיִשְׂרָאֵל וְנַעֲשׂוּ שְׁתֵּי תוֹרוֹת. וּמִשָּׁם הָיוּ שׁוֹלְחִין בְּכָל עָיֵרוֹת שֶׁבְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכָל מִי שֶׁהָיוּ מוֹצְאִין אוֹתוֹ חָכָם עָנִיו שָׁפוּי עַיִן טוֹבָה נֶפֶשׁ שְׁפֵלָה רוּחַ נְמוּכָה לֵב טוֹב יֵצֶר טוֹב חֶלֶק טוֹב הָיוּ מוֹשִׁיבִין אוּתוֹ בְּבֵית דִּין שֶׁבְּהַר הַבַּיִת וְאַחַר כָּךְ בְּבֵית דִּין שֶׁבְּחֵיל וְאַחַר כָּךְ בְּבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִּלְשְׁכַּת הַגָּזִית.

סַנְהֶדְרִין הָיְתָה כַחֲצִי גוֹרֶן עֲגוּלָה וְהַנָּשִׂיא הָיָה יוֹשֵׁב בָּאֶמְצַע כְּדֵי שֶׁיְּהוּ רוֹאִין אוֹתוֹ וְשׁוֹמְעִין קוֹלוֹ. אָמַר רִבִּי לְעָזָר בֵּירִבִּי צָדוֹק. כְּשֶׁהָיָה רַבָּן גַּמְלִיאֵל יוֹשֵׁב בְּיַבְנֶה הָיָה אַבָּא וְאָחִיו יוֹשְׁבִין מִימִינוֹ וּזְקֵינִים מִשְׁמֹאלוֹ מִפְּנֵי כְבוֹד הַזְּקֵן.

כַּמָּה הֵן שׁוֹפְטֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁבַע רִיבּוֹא וּשְׁמוֹנַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת. שָׂרֵי אֲלָפִים שֵׁשׁ מֵאוֹת. שָׂרֵי מֵאוֹת שֵׁשֶׁת אֲלָפִים. שָׂרֵי חֲמִשִּׁים שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף. שָׂרֵי עֲשָׂרוֹת שִׁשִּׁים אֶלֶף. נִמְצְאוּ שׁוֹפְטֵי יִשְׂרָאֵל. שִׁבְעָה רִיבּוֹא וּשְׁמוֹנַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת.

מַה טַּעֲמָא דְּרִבִּי נְחֶמְיָה. וְהוּא שֶׁיְּהֵא שָׁם בֵּית דִּין שֶׁלְּעֶשְׂרִים וּשְׁלשָׁה. וְהַנִּידּוֹנִין וְהָעֵדִים וְזוֹמְמֵיהֶן וְזוֹמְמֵי זוֹמְמֵיהֶן וְחָזָן וְסוֹפְרֵיהֶן וְשַׁמָּשׁ. מַה טַּעֲמָא דְּרַבָּנִן. וְהוּא שֶׁיְּהֵא שָׁם שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה סַנְהֶדְרִיּוֹת שֶׁל שִׁבְעִים עֶשֶׂר שִׁבְטִים.

וּמֹשֶׁה עַל גַּבֵּיהֶן. דְּבַר תַּקָּנָה עָשָׂה מֹשֶׁה. בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא פְּקוֹד כָּל בְּכוֹר זָכָר בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָמַר. אִי זֶה מְקַבֵּל עָלָיו לִיתֵּן חֲמֻשֶּׁת שְׁקָלִים לַגּוּלְגּוֹלֶת. מֶה עָשָׂה.

נָטַל כ״ב אֶלֶף פִּיטְקִין וְכָתַב עֲלֵיהֶן בֶּן לֵוִי. וּמָאתַיִם וְשִׁבְעִים וּשְׁלֹשָׁה וְכָתַב עֲלֵיהֶן חֲמֶשֶׁת שְׁקָלִים. וְהִטִּילָן לְקַלְפֵּי. אָמַר לָהֶן. בּוֹאוּ וּטְלוּ פִּיטְקֵיכֶם. כָּל מִי שֶׁעָלָה בְיָדוֹ בֶּן לֵוִי הָיָה אוֹמֵר לוֹ. כְּבָר פְּדָאֲךָ בֶּן לֵוִי. וְכָל מִי שֶׁהָיָה עוֹלֶה בְיָדוֹ חֲמֶשֶׁת שְׁקָלִים הָיָה אוֹמֵר לוֹ. מָה אֶעֱשֶׂה לְךָ מִן הַשָּׁמַיִם הוּא. רִבִּי יְהוּדָה וְרִבִּי נְחֶמְיָה מְתִיב תַּנַּיָיא לַחֲבֵרַיָיא. אִילּוּ כְתַבְתָּנִי לֵוִי סִילְקִת. אֶלָּא כָּךְ עָשָׂה. נָטַל כ״ב אֶלֶף פִּיטְקִין וְכָתַב לֵוִי וּמָאתַיִם וְשִׁבְעִים וּשְׁלֹשָׁה כָּתַב עֲלֵיהֶן חֲמֶשֶׁת שְׁקָלִים וְהִטִּילָן לְקַלְפֵּי. אָמַר לָהֶן. בּוֹאוּ וּטְלוּ פִּיטְקֵיכֶם. כָּל מִי שֶׁעָלָה בְיָדוֹ לֵוִי אָמַר לוֹ. כְּבָר פְּדָאֲךָ בֶּן לֵוִי. וְכָל שֶׁעָלָה בְיָדוֹ חֲמֶשֶׁת שְׁקָלִים הָיָה אוֹמֵר לוֹ. מָה אֶעֱשֶׂה וּמִן הַשָּׁמַיִם הוּא. מְתִיב תַּנַּיָיא לַחֲבֵרַיָיא. הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁעָלוּ כוּלָּם לֵוִי. אָמְרוּ לוֹ. מַעֲשֶׂה נֵס הָיָה וּמְסוּרָגִין עָלוּ. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּתַנַּיָיא אֲחוֹרַיָיא מַעֲשֶׂה נִיסִּין. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּתַנַּיָיא קַדְמַיָיא אֵינוֹ מַעֲשֶׂה נִיסִּין. אָמְרוּ לֵיהּ. כּוּלְּהוֹן מַעֲשֶׂה נִיסִּין הָיוּ וּמְסוּרָגִין עָלוּ. אַנְטוֹנִינוּס הֵגֶמוֹן שָׁאַל אֶת רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי. בְּכָלָל חֲסֵירִין וּבִפְרָט יְתֵירִין. אָמַר לֵיהּ. אוֹתָן שְׁלֹשׁ מֵאוֹת יְתֵירִין בְּכוֹרֵי כְהוּנָּה הָיוּ וְאֵין קָדוֹשׁ מוֹצִיא קָדוֹשׁ.

כְּיוֹצֵא בוֹ וַיֹּאמֶר יי אֶל מֹשֶׁה אֶסְפָה לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל. אָמַר מֹשֶׁה. אִם אֶטּוֹל ו׳ מִכָּל שֵׁבֶט הֲרֵי ע״ב. י׳ מוּ׳ וּבִ׳ מֵהּ׳ אֵי זֶה שֵׁבֶט מְקַבֵּל עָלָיו לִהְיוֹת פָּגוּם. מֶה עָשָׂה. נָטַל שִׁבְעִים פִּיטְקִין וְכָתַב עֲלֵיהֶן זָקֵן וּבִ׳ חָלָק וְהִטִּילָן לְקַלְפֵּי. אָמַר לָהֶן. בּוֹאוּ וּטְלוּ פִּיטְקֵיכֶם. כָּל שֶׁעָלָה בְיָדוֹ זָקֵן הָיָה אוֹמֵר לוֹ. מִינּוּךָ מִן הַשָּׁמַיִם. וְכָל מִי שֶׁעָלָה בְיָדוֹ חָלָק הָיָה אוֹמֵר לוֹ. וּמָה אֶעֱשֶׂה וּמִן הַשָּׁמַיִם הוּא. רִבִּי יוּדָה וְרִבִּי נְחֶמְיָה מְתִיב תַּנַּיָיא לַחֲבֵרַיָיא. אִילּוּ כְתַבְתָּנִי זָקֵן סַלְקִת. אֶלָּא כָּךְ עָשָׂה. נָטַל ע״ב פִּיטְקִין וְכָתַב עֲלֵיהֶן זָקֵן וּשְׁנַיִם חָלְקִין וְהִטִּילָן לְקַלְפֵּי. אָמַר לָהֶן. בּוֹאוּ וּטְלוּ פִּיטְקֵיכֶם. מִי שֶׁעָלָה בְיָדוֹ זָקֵן אוֹמֵר לוֹ. כְּבָר מִינּוּךָ מִן הַשָּׁמַיִם. וּמִי שֶׁעָלָה בְיָדוֹ חָלָק הָיָה אוֹמֵר לוֹ. וּמָה אֶעֱשֶׂה וּמִן הַשָּׁמַיִם הוּא. מְתִיב תַּנַּיָיא לַחֲבֵרַיָיא. הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁעָלוּ כוּלָּם זָקֵן. אָמְרוּ לֵיהּ. מַעֲשֶׂה נִיסִּין הָיָה וּמְסוּרָגִין עָלוּ. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל. קְשִׁיתֵיהּ קוֹמֵי רִבִּי אַבָּהוּ. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּתַנַּיָיא אֲחוֹרַיָיא מַעֲשֶׂה נִיסִּים. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּתַנַּיָיא קַדְמַיָיא אֵינוֹ מַעֲשֶׂה נִיסִּים. אָמַר לֵיהּ. מַעֲשֶׂה נִיסִּין הָיוּ וּמְסוּרָגִין עָלוּ. שָׁאַל אַנְטִיגֶנוֹס הֵגֶמוֹן לְרַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי. מֹשֶׁה רַבְּכֶם אוֹ נָנָב הָיָה אוֹ לֹא הָיָה בָקִי בְּחָשְׁבּוֹן. דִּכְתִיב בֶּקַע לַגּוּלְגֹּלֶת. אִין תֵּימַר קֵינְטָרָא מֵאָה לִיטְרִין חַד מִן אִישְׁתָּא נָנֵב. וְאִין תֵּימַר דִּינְיהּ שִׁיתִּין לִיטְרִין פַּלְגָּא נָנֵב. אָמַר לֵיהּ. מֹשֶׁה רַבָּן גִּיזְבָּר נֶאֱמָן וּבָקִי בַּחֶשְׁבּוֹן הָיָה. אָמַר לֵיהּ. וְהָכְתִיב וּנְחוֹשֶׁת הַתְּנוּפָה עֶשְׂרִים כִּכָּר. וְהַיְידָא לוֹן סָלְקִין תִּשְׁעִין וְשִׁית לִיטְרִין וְאִית עֲבִיד לֵיהּ פְּרוֹטְרוֹט. אָמַר לֵיהּ. מִשּׁוּם דְּלָא סְלִיק קֵינְטָרָא. וְאִין תֵּימַר דְּסְלִיק קֵינְטָרָא פַּלְגָּא נָנֵב. אָמַר לֵיהּ. וְהָכְתִיב וְאֶת הָאֶלֶף וּשְׁבַע הַמֵּאוֹת וַחֲמִשָּׁה וְשִׁבְעִים. וְהַיְידָא לוֹן סָלְקִין שִׁבְעִין וְחַד לִיטְרִין וְאַתְּ עֲבִיד לֵיהּ פְּרוֹטְרוֹט. אָמַר לֵיהּ. מִשּׁוּם דְּלָא

סְלִיק קֵינְטֵירָא פַּלְגָּא גָּנַב. אָמַר לֵיהּ. וְהָכְתִיב וְהַשֶּׁקֶל עֶשְׂרִים גֵּרָה עֶשְׂרִים שְׁקָלִים חֲמִשָּׁה וְעֶשְׂרִים שְׁקָלִים עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה שְׁקָלִים הַמָּנֶה יִהְיֶה לָכֶם. כִּכְרוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּפוּל הָיָה. אָמַר לֵיהּ. גִּיזְבָּר נֶאֱמָן וּבָקִי בְּחֶשְׁבּוֹן הָיָה.

פרק ב

הלכה א

משנה: כֹּהֵן גָּדוֹל דָּן וְדָנִין אוֹתוֹ מֵעִיד וּמְעִידִין אוֹתוֹ. חוֹלֵץ וְחוֹלְצִין לְאִשְׁתּוֹ וּמְיַבְּמִין לְאִשְׁתּוֹ. אֲבָל הוּא אֵינוֹ מְיַבֵּם מִפְּנֵי שֶׁהוּא אָסוּר בַּאַלְמָנָה. מֵת לוֹ מֵת אֵינוֹ יוֹצֵא אַחַר הַמִּטָּה אֶלָּא הֵן נִיכְסִין וְהוּא נִגְלֶה. הֵן נִיגְלִין וְהוּא נִכְסֶה. וְיוֹצֵא עִמָּהֶן עַד פֶּתַח הָעִיר דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵינוֹ יוֹצֵא מִן הַמִּקְדָּשׁ שֶׁנֶּאֱמַר וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא.

הלכה: כֹּהֵן גָּדוֹל דָּן וְדָנִין אוֹתוֹ כול'. נִיחָא דָן. דְּנִין אוֹתוֹ. וִימַנֶּה לֵיהּ אֶנְטָלָר. הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁנִּפְלָה לוֹ שְׁבוּעָה. וְאֶנְטָלָר בִּשְׁבוּעָה. דִּינֵי מָמוֹנוֹת שֶׁלּוֹ בְּכַמָּה. בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא. אֵין מֶלֶךְ יוֹשֵׁב בַּסַּנְהֶדְרִין וְלֹא מֶלֶךְ וְכֹהֵן גָּדוֹל יוֹשְׁבִין בְּעִיבּוּר. רִבִּי חֲנִינָה וְרִבִּי מָנָא. חַד אָמַר. אֵין מֶלֶךְ יוֹשֵׁב בַּסַּנְהֶדְרִין מִפְּנֵי הֶחָשָׁד. וְלֹא בְעִיבּוּר מִפְּנֵי הֶחָשָׁד. וְלֹא מֶלֶךְ וְכֹהֵן גָּדוֹל יוֹשְׁבִין בְּעִיבּוּר. שֶׁאֵין כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ לֵישֵׁב בִּשְׁבָעָה. תָּא חֲמִי. בִּשְׁבָעָה אֵין כְּבוֹדוֹ לֵישֵׁב לֹא כָל שֶׁכֵּן בִּשְׁלֹשָׁה. הָדָא אָמְרָה דִּינֵי מָמוֹנוֹת שֶׁלּוֹ בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. אָמַר רִבִּי לָעְזָר. כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁחָטָא מַלְקִין אוֹתוֹ וְאֵין מַעֲבִירִין אוֹתוֹ מִגְּדוּלָּתוֹ. אָמַר רִבִּי מָנָא. כְּתִיב כִּי נֵזֶר שֶׁמֶן מִשְׁחַת אֱלֹהָיו עָלָיו אֲנִי יי. כְּבֵיכוֹל מָה אֲנִי בְקִדּוּשָׁתִי אַף אַהֲרֹן בְּקִדּוּשָׁתוֹ. רִבִּי חֲנִינָה כְּתוֹבָא רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ. כֹּהֵן גָּדוֹל שֶׁחָטָא מַלְקִין אוֹתוֹ. אֵין תֵּימַר בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה. נִמְצֵאת עֲלִייָתוֹ יְרִידָתוֹ. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר. נָשִׂיא שֶׁחָטָא מַלְקִין אוֹתוֹ בְּבֵית דִּין שְׁלִשְׁלֹשָׁה. מַה מַחֲזִרִין לֵיהּ. אָמַר רִבִּי חַגַּיי. מֹשֶׁה. אֵין מַחֲזִרִין לֵיהּ דִּי קְטַל לוֹן. שָׁמַע רִבִּי יוּדָן נְשִׂייָא וְכָעַס. שְׁלַח גְּנָתּוֹן לְמִיתְפּוֹס לְרֵישׁ לָקִישׁ. טָרְפוֹן. עָרַק לְדָא מוּגְדָּלָא. וְאִית דָּמְרִין לְהָדָא כְּפַר חִיטַּיָּא. לְמָחָר סְלַק רִבִּי יוֹחָנָן לְבֵית וַועֲדָא וּסְלַק רִבִּי יוּדָן נְשִׂייָא לְבֵית וַועֲדָא. אָמַר לֵיהּ. לָמָּה לֵיהּ מָרִי אָמַר לַן מִילָּה דְאוֹרַיְיָא. שְׁרֵי טְפַח בְּחָדָא יָדֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ. וּבְחָדָא טַפְחִין. אֶלָּא אֲמַר לֵיהּ. לֹא וְלֹא בֵן לָקִישׁ לֹא. אֲמַר לֵיהּ. אֶלָּא אֲנִי מְפַתְּחֵהּ. אָמַר לֵיהּ. בְּהָדָא מַגְדִּלָא. אָמַר לֵיהּ. לְמָחָר אֲנָא וְאַתְּ נִיפּוֹק לְקַדְמֵיהּ. שְׁלַח רִבִּי יוֹחָנָן גַּבֵּי רֵישׁ לָקִישׁ. עָתֵיר לָךְ מִילָּה דְאוֹרַיְיָא דִּנְשִׂייָא נְפִיק לְקַדְמָךְ. נְפַק לְקַדְמוֹן וַמַר. דֵּיגְמַא דִּידְכוֹן דְּמָיְיָא לְבִירְיִיתְכוֹן. כַּד אֲתָא רַחֲמָנָא לְמִיפְרוֹק יַת יִשְׂרָאֵל לֹא שְׁלַח לֹא שָׂלִיחַ וְלֹא מַלְאָךְ אֶלָּא הוּא בְּעַצְמוֹ. דִּכְתִיב וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם. הוּא וְכָל דַּרְגּוֹן דִּידֵיהּ. אָמַר

לֵיהּ. וּמַה חֲמִית מֵימַר הָא מִילְתָא. אֲמַר לוֹן. מָה אַתּוּן סָבְרִין. מַה דְחִיל מִינְכוֹן הֲוִינָא מְנַע אוּפָּנֵיהּ דְּרַחֲמָנָא. דְּמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אַל בָּנַיי כִּי לֹא טוֹבָה הַשְׁמוּעָה.
רִבִּי לָעְזָר בְּשֵׁם כַּהֲנָא. לְמַעֲלָן. לְמַעֲלָן מִקְנָה שָׁפָה. לְמַטָּן. לְמַטָּן מִקְנָה שָׁפָה. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. לְמַטָּן מַמָּשׁ. רִבִּי יוֹחָנָן סְלַק לְמִבְקְרָה לְרִבִּי חֲנִינָה גַּו אִיסְטְרָטָה. שְׁמַע דִּדְמָךְ. אָמַר. שְׁלַח וְאַייתִי מָנוֹי טַבְיֵיא דְשׁוּבְתָא וּבְזָעֵיהּ. רִבִּי יוֹחָנָן פְּלִיג עַל רִבִּי יוּדָן בְּתַרְתֵּי. וְאַתְיָיא דְרִבִּי לָעְזָר בְּשֵׁם כַּהֲנָא כְּרִבִּי יוּדָה. וְאִי כְּרִבִּי יוּדָה לֹא יִפְרוֹס כָּל עִיקָּר. לָא אַתְיָיא דְלָא אֶלָּא עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ כְּרִבִּי מֵאִיר. דְּתַנֵּי. עַל כָּל הַמֵּתִים אֵין מַבְדִּיל קְנָה שָׁפָה אֶלָּא עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ. דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. רִבִּי יוּדָן אוֹמֵר. כָּל קֶרַע שֶׁאֵינוֹ מַבְדִּיל קְנָה שָׁפָה הֲרֵי זֶה קֶרַע שֶׁלְּתִפְלוּת. מַאי כְדוֹן. חוֹמֶר הוּא בְכֹהֵן גָּדוֹל שֶׁיְּהֵא מַבְדִּיל קְנָה שָׁפָה.
כֹּהֵן גָּדוֹל מַקְרִיב אוֹנֶן וְלֹא אוֹכֵל. דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. גּוֹמֵר כָּל הָעֲבוֹדָה שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ וּבָא לוֹ. בֵּין רִבִּי מֵאִיר לְרִבִּי שִׁמְעוֹן חָדָא. בֵּין רִבִּי יוּדָה לְרִבִּי שִׁמְעוֹן חָדָא. בֵּין רִבִּי מֵאִיר לְרִבִּי יוּדָה הַכְנָסָה. רִבִּי יַעֲקֹב בֶּן דֹּסַאי. מַפְסִיק בֵּינֵיהוֹן. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. הָיָה בְפָנִים הָיָה יוֹצֵא. הָיָה בַחוּץ הָיָה נִכְנָס. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. הָיָה בְפָנִים הָיָה נִכְנָס. הָיָה בַחוּץ לֹא הָיָה נִכְנָס. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. גּוֹמֵר כָּל הָעֲבוֹדָה שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ וּבָא לוֹ. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן בְּשֵׁם רַב הוּנָא. מַתְנִיתָא לְרֵישׁ לָקִישׁ. וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא. עִמָּהֶן אֵין יוֹצֵא. יוֹצֵא הוּא אַחֲרֵיהֶן. הֵן נִיכְסִין וְהוּא נִגְלֶה וְיוֹצֵא עִמָּהֶן עַד פֶּתַח הָעִיר. דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוּדָן אוֹמֵר. אֵינוֹ יוֹצֵא מִן הַמִּקְדָּשׁ. שֶׁנֶּאֱמַר וּמִן הַמִּקְדָּשׁ לֹא יֵצֵא. יָצָא לֹא הָיָה חוֹזֵר.
רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי לָעְזָר. אֵין אֲנִינָה אֶלָּא לְמֵת בִּלְבַד. דִּכְתִיב וְאָנוּ וְאָבְלוּ פְּתָחֶיהָ. הָתִיב חִייָה בַּר אָדָא. וְהָכְתִיב וְאָנוּ הַדַּיָּיגִים. אָמַר רִבִּי חֲנִינָה. כֵּינִי מַתְנִיתָא. שֶׁאֵין אֲנִינַת טוּמְאָה אֶלָּא לְמֵת בִּלְבַד. תַּנֵּי. אֵי זוֹ הִיא אֲנִינָה. מִשְּׁעַת מִיתָה עַד שְׁעַת קְבוּרָה. דִּבְרֵי רִבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים. כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. אַשְׁכָּחַת מַר קוּלְתָּ וְחוּמְרָת עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי. קוּלְתָּ וְחוּמְרָת עַל דַּעְתְּהוֹן דְּרַבָּנָן. מַה מַפְקָה מִבֵּינֵיהוֹן. מֵת וְנִקְבַּר בְּשַׁעְתּוֹ. עַל דַּעְתְּהוֹן דְּרַבָּנָן אָסוּר כָּל אוֹתוֹ הַיּוֹם. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי אָסוּר עַד שִׁלְשָׁה יָמִים. אָתָא רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן וְרַב חִסְדָּא תְּרוַיְיהוֹן מָרִין. מוֹדֶה רִבִּי לַחֲכָמִים שֶׁאֵין אָסוּר אֶלָּא אוֹתוֹ הַיּוֹם בִּלְבַד. כְּהָדָא דְתַנֵּי. רִבִּי אוֹמֵר. תֵּדַע לְךָ שֶׁאֵין אֲנִינוּת לְיָלָה תּוֹרָה. שֶׁהֲרֵי אָמְרוּ. אוֹנֵן טוֹבֵל וְאוֹכֵל פִּסְחוֹ לָעֶרֶב. וַהֲרֵי אָמְרוּ אֲנִינוּת תּוֹרָה. רִבִּי יֹסֵא בְּרִבִּי בּוּן בְּשֵׁם רִבִּי חוּנָה. תִּיפְתַּר שֶׁנִּקְבַּר בְּדִמְדּוּמֵי חַמָּה.

הלכה ב

משנה: וּכְשֶׁהוּא מְנַחֵם אֶת אֲחֵרִים דֶּרֶךְ כָּל הָעָם עוֹבְרִין בְּזֶה אַחַר זֶה וְהַמְמוּנֶה מְמַצְעוֹ בֵּינוֹ לְבֵין הָעָם. כְּשֶׁהוּא מִתְנַחֵם מֵאֲחֵרִים כָּל הָעָם אוֹמְרִים לוֹ אָנוּ כַפָּרָתוֹ וְהוּא אוֹמֵר לָהֶן הִתְבָּרְכוּ מִן הַשָּׁמַיִם. וּכְשֶׁמַּבְרִין אוֹתוֹ כָּל הָעָם מְסוּבִּין עַל הָאָרֶץ וְהוּא מֵיסֵב עַל הַסַּפְסָל׃

הלכה: וּכְשֶׁהוּא מְנַחֵם אֶת אֲחֵרִים כול׳. הָדָא אָמְרָה. סַפְסָל אֵין בּוֹ מִשּׁוּם כְּפִיַּית הַמִּיטָּה. כֹּהֲנֵי גָּדוֹל חַיָּיב בִּכְפִיַּית הַמִּיטָּה.

תַּנֵּי אֵין מוֹצִיאִין אֶת הַמֵּת סָמוּךְ לְקְרִיַּת שְׁמַע אֶלָּא אִם כֵּן הִקְדִּימוּ שָׁעָה אַחַת אוֹ אִיחֲרוּ שָׁעָה אַחַת כְּדֵי שֶׁיִּקְרְאוּ וְיִתְפַּלְלוּ. וְהַתַּנְיָנָן קָבְרוּ אֶת הַמֵּת וְחָזְרוּ. תִּיפְתָּר בְּאֵינוּן דַּהֲווֹן סָבְרִין דְּאִית בָּהּ עִנָּה וְלֵית בָּהּ עִנָּה.

תַּנֵּי הַהֶסְפֵּד וְכָל הָעֲסוּקִין בָּהֶסְפֵּד מַפְסִיקִין לְקְרִיַּת שְׁמַע וְלֹא לִתְפִילָּה. מַעֲשֶׂה הָיָה וְהִפְסִיקוּ רַבּוֹתֵינוּ לְקְרִיַּת שְׁמַע וְלִתְפִילָּה. וְהַתַּנְיָנָן אִם יְכוֹלִין לְהַתְחִיל וְלִגְמוֹר. מַתְנִיתָא בְּיוֹם רִאשׁוֹן. מַה דְתַנֵּי בְּיוֹם שֵׁינִי.

אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אֶבְדּוֹמָא זֶה שֶׁנִּכְנַס לַכְּנֶסֶת וּמְצָאָן עוֹמְדִין לְתְפִילָּה. אִם יוֹדֵעַ שֶׁיָּכוֹל לִגְמוֹר עַד שֶׁלֹּא יַתְחִיל שְׁלִיחַ צִיבּוּר לַעֲנוֹת אָמֵן יִתְפַּלֵּל. וְאִם לָאו אַל יִתְפַּלֵּל. בְּאֵי זֶה אָמֵן אָמְרוּ. תְּרֵין אָמוֹרִין. חַד אָמַר שֶׁלְּהָאֵל הַקָּדוֹשׁ. וְחַד אָמַר שֶׁלְּשׁוֹמֵעַ תְּפִילָּה. בַּחוֹל.

תַּנֵּי רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. הָיוּ כוּלָּן עוֹמְדִין בְּשׁוּרָה. מִשּׁוּם כָּבוֹד חַיָּיבִין. מִשּׁוּם אֵבֶל פְּטוּרִין. יָרְדוּ לְסֶפֶד. הָרוֹאִין פָּנִים פְּטוּרִין. וְשֶׁאֵין רוֹאִין פָּנִים חַיָּיבִין. וְהָדָא דְתַנֵּינָן. כְּשֶׁמְּנַחֵם אֲחֵרִים כָּל הָעָם עוֹבְרִין זֶה אַחַר זֶה וְהַמְמוּנֶה מְמַצְעוֹ בֵּינוֹ לְבֵין הָעָם. כְּמִשְׁנָה הָרִאשׁוֹנָה. וְהָא דְתַנֵּינָן. הַפָּנִימִין פְּטוּרִין וְהַחִיצוֹנִין חַיָּיבִין. כְּמִשְׁנָה הָרִאשׁוֹנָה. אָמַר רִבִּי חֲנִינָה. בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ מִשְׁפָּחוֹת עוֹמְדוֹת וְהָאֲבִילִין עוֹבְרִין. מִשָּׁרֵבַת תַּחֲרוּת בְּצִיפּוֹרִין הִתְקִין רִבִּי יוֹסֵי שֶׁיְּהוּ מִשְׁפָּחוֹת עוֹבְרוֹת וְהָאֲבִילִים עוֹמְדִין. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל דְּסוֹפָּפְתָּה. חָזְרוּ הַדְּבָרִים לְיוֹשְׁנָן.

הלכה ג

משנה: מֶלֶךְ לֹא דָן וְלֹא דָנִין אוֹתוֹ לֹא מֵעִיד וְלֹא מֵעִידִין אוֹתוֹ לֹא חוֹלֵץ וְלֹא חוֹלְצִין אֶת אִשְׁתּוֹ לֹא מְיַיבֵּם וְלֹא מְיַיבְּמִין אֶת אִשְׁתּוֹ. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם רָצָה לַחֲלוֹץ וּלְיַבֵּם זָכוּר לְטוֹב. אָמְרוּ לוֹ אִם רָצָה אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. וְאֵין נוֹשְׁאִין אֶת אַלְמְנָתוֹ. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. נוֹשֵׂא הוּא הַמֶּלֶךְ אַלְמְנָתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ. שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּדָוִד שֶׁנָּשָׂא אַלְמְנָתוֹ שֶׁל שָׁאוּל שֶׁנֶּאֱמַר וָאֶתְּנָה לְךָ אֶת בֵּית אֲדֹנֶיךָ וְאֶת נְשֵׁי אֲדֹנֶךָ בְּחֵיקֶךָ׃

הלכה: מֶלֶךְ לֹא דָן וְלֹא דָנִין אוֹתוֹ כול׳. לֹא דָן. וְהָכְתִיב וַיְהִי דָוִד עוֹשֶׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה לְכָל עַמּוֹ. וְתֵימַר הָכֵן. אֱמוֹר מֵעַתָּה. הָיָה דָן הַדִּין. זִיכָּה הַזַּכַּיי וְחִייֵב הַחַיָּיב. הָיָה הַחַיָּיב

עָנִי נוֹתֵן לוֹ מִשֶּׁלּוֹ. נִמְצָא עוֹשֶׂה דִין לָזֶה וּצְדָקָה לָזֶה. רִבִּי אוֹמֵר. הָיָה דָן וְזִיכָּה הַזַּכַּיי וְחִייֵב הַחַיָּיב. מַעֲלֶה עָלָיו הַמָּקוֹם כִּילּוּ עָשָׂה צְדָקָה עִם הַחַיָּיב שֶׁהוֹצִיא גְּזֵילָה מִיָּדוֹ.

וְלֹא דָנִין אוֹתוֹ. עַל שֵׁם מִלְפָנֶיךָ מִשְׁפָּטִי יֵצֵא. רִבִּי יִצְחָק בְּשֵׁם רִבִּי. הַמֶּלֶךְ וְצִיבּוּר נִידּוֹנִין לְפָנָיו בְּכָל יוֹם. שֶׁנֶּאֱמַר. לַעֲשׂוֹת מִשְׁפַּט עַבְדּוֹ וּמִשְׁפַּט עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ.

רִבִּי יוּדָן אוֹמֵר אִם רָצָה לַחֲלוֹץ וּלְייַבֵּם זְכוּר לְטוֹב. אָמְרוּ לוֹ אִם אַתְּ אוֹמֵר כֵּן נִמְצֵאתָ פּוֹגֵם כְּבוֹד הַמֶּלֶךְ.

אֵין נוֹשְׂאִין לֹא אַלְמָנָתוֹ וְלֹא גְרוּשָׁתוֹ שֶׁלְּמֶלֶךְ. עַל שֵׁם וַתִּהְיֶינָה צָרוּרוֹת עַד יוֹם מוּתָן אַלְמְנוּת חַיּוּת. רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. מְלַמֵּד שֶׁהָיָה דָוִד מְקַלְקֵעְתָן וּמְקַשְׁטָתָן וּמַכְנִיסָן לְפָנָיו בְּכָל יוֹם וְאוֹמֵר לְיִצְרוֹ הָרַע. תֹּאבְתָּה דָבָר הָאָסוּר לָךְ. חַייֶךָ שֶׁאֲנִי מַתְאִיבְךָ דָּבָר הַמּוּתָּר לָךְ. רַבָּנִין דְּקַיְסָרִין אָמְרִין. אֲסוּרוֹת מַמָּשׁ הָיוּ. וּמַה כְּלֵי הֶדְיוֹט שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶן הֶדְיוֹט אָסוּר לַמֶּלֶךְ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ. כְּלֵי הַמֶּלֶךְ שֶׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בּהֶן הֶדְיוֹט אֵינוֹ דִין שֶׁיְּהֵא הַמֶּלֶךְ אָסוּר לְשַׁמֵּשׁ בָּהֶן.

רִבִּי יוּדָן אוֹמֵר. נוֹשֵׂא הַמֶּלֶךְ אַלְמָנַת הַמֶּלֶךְ. שֶׁמְּצִינוּ בְּדָוִד שֶׁנָּשָׂא אַלְמָנַת שָׁאוּל. שֶׁנֶּאֱמַר. וָאֶתְּנָה לְךָ אֶת בֵּית אֲדֹנֶיךָ וְאֶת נְשֵׁי אֲדֹנֶיךָ בְּחֵיקֶךָ. זוֹ רִצְפָּה וַאֲבִיגַיִל וּבַת שָׁבַע.

שְׁלֹשָׁה בָנִים הָיוּ לְחֶצְרוֹן. דִּכְתִיב וּבְנֵי חֶצְרוֹן יְרַחְמְאֵל וְאֶת רָם וְאֶת כְּלוּבָי. הוּא יְרַחְמְאֵל קַדְמוֹי אֶלָּא שֶׁנִּשָּׂא אִשָּׁה גּוֹיָה לְהִתְעַטֵּר בָּהּ. דִּכְתִיב וַתְּהִי אִשָּׁה אַחֶרֶת לִירַחְמְאֵל וּשְׁמָהּ עָטָרָה הִיא אֵם אוֹנָם. שֶׁהִכְנִיסָהּ אֲנִינָה לְתוֹךְ בֵּיתוֹ. וְרָם הוֹלִיד אֶת עַמִּינָדָב. וְעַמִּינָדָב הוֹלִיד אֶת נַחְשׁוֹן וְנַחְשׁוֹן הוֹלִיד אֶת שַׂלְמָה. וְשַׂלְמוֹן הוֹלִיד אֶת בּוֹעַז וּבוֹעַז נָשָׂא אֶת רוּת.

הֵא נָבָל אֲתִי מִן דִּכְלוּבָי. אָמַר נָבָל. לֵית בְּיִשְׂרָאֵל בַּר טָבִין סַגִּין מִינִּי. הָדָא הִיא דִכְתִיב וְאִישׁ בְּמָעוֹן וּמַעֲשֵׂהוּ בַכַּרְמֶל וְהָאִישׁ גָּדוֹל מְאֹד וְהוּא כָלִיבִי. דַּאֲתִי מִן כְּלוּבָי. וַיִּשְׁמַע דָּוִד בַּמִּדְבָּר כִּי גוֹזֵז נָבָל. וַאֲמַרְתֶּם כֹּה לֶחָי. לְקִיּוּמָא. וְאַתָּה שָׁלוֹם וגו'. אָמַר רִבִּי יוֹסֵה בַּר שׁוּנֶם. נַעֲשׂוּ מַחֲנָה. וַיַּעַן נָבָל אֶת עַבְדֵי דָוִד וגו'. וּמְנַיִין לְדִינֵי נְפָשׁוֹת שֶׁמַּתְחִילִין מִן הַצַּד. תַּנָּא שְׁמוּאֵל הַזָּקֵן קוֹמֵי רִבִּי אָחָא. וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲנָשָׁיו וגו'. וַיֶּעֱט בָּהֶם. מָהוּ וַיֶּעֱט בָּהֶם. אַפְחִין בְּמִילִּין. וְעַתָּה דְּעִי וּרְאִי מַה תַּעֲשִׂי. וַתִּפְגּוֹשׁ אוֹתָם. גִּילַת שׁוֹקָהּ וְהָלְכוּ לְאוֹרָהּ. וַתִּפְגּוֹשׁ אוֹתָם. הוּקְרוּ כוּלָּם. וחד אָמַר אַף לַשֶּׁקֶר שָׁמַרְתִּי וגו'. מַשְׁתִּין בְּקִיר. מָה עִיסְקֵיהּ דְּכַלְבָּא מַשְׁתִּין בְּכָתְלָא. אֲפִילּוּ עַל כַּלְבָּא לֵי נָא חַייִס. וַתֹּרֶא אֲבִיגַיִל אֶת דָּוִד וגו'. אָמְרָה לֵיהּ. מָרִי דָוִד. אֲנָא מָה עָבְדִית. בָּנַיי מָה עָבְדוֹן. בְּעִירַיי מָה עָבַד. אָמַר לָהּ. מִפְּנֵי שְׁקִילֵל מַלְכוּת דָּוִד. אָמְרָה לֵיהּ. וּמֶלֶךְ אַתָּה. אָמַר לָהּ. וְלֹא מָשַׁחֲנִי שְׁמוּאֵל לְמֶלֶךְ. אָמְרָה לוֹ. עַדַיִין מוֹנְיָטָה דְּמָרָן שְׁאוּל קַיָּים. וַאֲנִי אֲמָתְךָ. מְלַמֵּד שֶׁתִּבְעָהּ לְתַשְׁמִישׁ. מִיַּד הוֹצִיאָה כְתָמָהּ וְהֶרְאַת לוֹ. אָמַר לָהּ. וְכִי רוֹאִין כְּתָמִין בַּלַּיְלָה. אָמְרָה לֵיהּ. וְלֹא יִשְׁמְעוּ אָזְנֶיךָ מַה שֶּׁפִּיךָ

מְדַבֵּר. כְּתָמִין אֵין רוֹאִין בַּלַּיְלָה וְדֵינֵי נְפָשׁוֹת דָּנִין בַּלַּיְלָה. אָמַר לָהּ. כְּבָר נִגְמַר דִּינוֹ מִבְּעוֹד יוֹם. אָמְרָה לוֹ. וְלֹא תִהְיֶה זֹאת לְךְ לְפוּקָה.

אָמַר רִבִּי לָעְזָר. פִּיקְפּוּקֵי דְּבָרִים הָיָה שָׁם. רִבִּי לֵוִי הֲוָה עָבַר פַּרְשָׁתָא. וַהֲוָה רִבִּי זְעִירָא מְפַקֵּד לַחֲבֵרַייָא. עֲלוֹן וְשָׁמְעוֹן קָלֵיהּ דְּרִבִּי לֵוִי דָּרַשׁ. דְּלֵית אֶיפְשַׁר לֵיהּ דְּהוּא מַפְקָא פַּרְשָׁתָא דְלָא רִיבָּווֹן. עָאַל וַמַר לוֹן. לָא. וּשְׁמַע רִבִּי זְעִירָא וַמַר. אוּף בַּאֲנַדְתֵּיהּ אִית רִיבָּווֹן. לְפוּקָה. פִּיקְפּוּקֵי דְּבָרִים הָיָה שָׁם.

אָמְרָה לֵיהּ. כַּד תִּיפּוּק פִּקְפּוּתְךְ יְהוּ אוֹמְרִים עָלֶיךְ. שׁוֹפֵךְ דָּמִים אַתְּ. וּלְמַכְשׁוֹל עָוֹן. אַתָּה עוֹמֵד לְהִיכָּשֵׁל בְּאֵשֶׁת אִישׁ. מוּטָב אַחַת וְלֹא שְׁתַּיִם. עֲתִידָה רוֹבָה מִן הָדָה מַיְיתֵי לֹא תְהֵא דָא כְדָא. וּלְשָׁפוּךְ דָּם. עוֹמֵד אַתָּה לְמְלוֹךְ עַל יִשְׂרָאֵל וְהֵן אוֹמְרִים עָלֶיךְ. שׁוֹפֵךְ דָּמִים הָיָה. וְהָדָא דְתֵימַר. כָּל הַמְקַלֵּל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד חַיָיב מִיתָה. אַדַּיִין מְחוּסָר כִּסֵּא אַתְּ. וְזָכַרְתְּ אֶת אֲמָתֶךְ. מְלַמֵּד שֶׁפְּקָרָה עַצְמָהּ. וְכֵיוָן שֶׁפְּקָרָה עַצְמָהּ פְּגָמָהּ הַכָּתוּב. בְּכָל קְרָייָא אַתְּ קְרֵי אֲבִיגַיִל בַּר מֵהֲדִין פְּסוּקָא וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲבִיגַל בָּרוּךְ יי. מְבוֹא בְדָמִים. דַּם נִידָּה וּשְׁפִיכוּת דָּמִים.

הלכה ד

משנה: מֵת לוֹ מֵת אֵינוֹ יוֹצֵא מִפֶּתַח פַּלְטוֹרִין שֶׁלּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם רוֹצֶה לָצֵאת אַחַר הַמִּיטָּה יוֹצֵא שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְּדָוִד שֶׁיָּצָא אַחַר מִיטָּתוֹ שֶׁל אַבְנֵר שֶׁנֶּאֱמַר וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד הֹלֵךְ אַחֲרֵי הַמִּיטָּה. אָמְרוּ לוֹ לֹא הָיָה הַדָּבָר אֶלָּא לְפַיֵּיס. וּכְשֶׁמַּבְרִין אוֹתוֹ כָּל הָעָם מְסוּבִּין עַל הָאָרֶץ וְהוּא מֵיסֵב עַל הַדַּרְגֵּשׁ׃

הלכה: מֵת לוֹ מֵת אֵינוֹ יוֹצֵא מִפֶּתַח פַּלְטוֹרִין שֶׁלּוֹ. הָדָא אָמְרָה. דַּרְגֵּשׁ יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם כְּפַיִית הַמִּיטָּה. הַמֶּלֶךְ אֵינוֹ חַיָיב בִּכְפַיִית הַמִּיטָּה.

אִית תַּנָּיֵי תַנֵּי. הַנָּשִׁים מְהַלְכוֹת תְּחִילָּה וְהָאֲנָשִׁים אַחֲרֵיהֶם. וְאִית תַּנָּיֵי תַנֵּי. אֲנָשִׁים תְּחִילָּה וְהַנָּשִׁים אַחֲרֵיהֶם. מָאן דָּמַר הַנָּשִׁים תְּחִילָּה. שֶׁהֵן גָּרְמוּ מִיתָה לָעוֹלָם. מָאן דָּמַר הָאֲנָשִׁים תְּחִילָּה. מִפְּנֵי כְבוֹד בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא יְהוּ מַבִּיטִין בַּנָּשִׁים. וְהָכְתִיב וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד הוֹלֵךְ אַחֲרֵי הַמִּיטָּה. אָמְרוּ לֹא הָיָה דָּבָר אֶלָּא לְפַיֵּיס. מָאן דַּהֲוָה מְפַיֵּיס לִנְשַׁייָא הֲוָה מְפַיֵּיס לְגוּבְרַיָא וּמָאן דַּהֲוָה מְפַיֵּיס לְגוּבְרַיָא הֲוָה מְפַיֵּיס לִנְשַׁייָא.

כְּתִיב וַיִּסֹּוב דָּוִד וגו'. מָהוּ הָרֵיקִים. אָמַר רִבִּי בָּא בַּר כַּהֲנָא. הָרֵיקִים שֶׁבָּרֵיקִים זוֹ אַרְכֶּסְטֶס. אָמְרָה לוֹ. הַיּוֹם נִגְלָה כְבוֹד בֵּית אַבָּא. אָמְרוּ עָלָיו עַל בֵּית שָׁאוּל שֶׁלֹּא רָאוּ אוֹתָן לֹא עֵקֶב וְלֹא גוֹדֶל מִימֵיהֶן. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיָּבֹא אֶל גְּדֵרוֹת הַצֹּאן. רִבִּי בּוּן בְּרִבִּי לָעְזָר. גֶּדֶר לִפְנִים מִגֶּדֶר הָיָה. וַיָּבֹא שָׁאוּל לְהָסֵךְ אֶת רַגְלָיו. הֲוָה חָמֵי לֵיהּ מְשַׁלְשֵׁל צִיבְחַד וּמְסַלֵּיק צִיבְחַד. אָמַר. אָרוּר מַגַּע בְּהַדֵּין צְנִיעָה. הָדָא דוּ מַר לֵיהּ. הִנֵּה הַיּוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֶיךְ וגו'. וָאָחֵס

עָלֶיךָ אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא וַתָּחֶס עָלֶיךָ. צְנִיעוּתָךְ הִיא חָסָה עָלֶיךָ. וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל מִיכַל וגו'. וְעִם הָאֲמָהוֹת אֲשֶׁר אָמַרְתְּ עִמָּם אִכָּבְדָה. שֶׁאֵינָן אֲמָהוֹת אֶלָּא אִימָּהוֹת. וּבַמֶּה נֶעֱנְשָׁה. וּלְמִיכַל בַּת שָׁאוּל לֹא הָיָה לָהּ וָלָד. וְהָכְתִיב וְהַשֹּׁשִׁי יִתְרְעָם לְעֶגְלָה אִשְׁתּוֹ. אֶלָּא שֶׁגָּעֵת כְּעֶגְלָה וָמֵתָה.

אֵין לְךָ אָדָם בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁבִּיזֶּה עַצְמוֹ עַל הַמִּצְוֹת יוֹתֵר מִדָּוִד. מִפְּנֵי מַה בִּיזֶּה עַצְמוֹ עַל הַמִּצְוֹת. שֶׁהָיוּ מַבִּיטִין בָּאָרוֹן וּמֵתִים. דִּכְתִיב וַיַּךְ בְּאַנְשֵׁי בֵית שֶׁמֶשׁ וגו'. רִבִּי חֲנִינָה וְרִבִּי מָנָא. חַד אָמַר. וַיַּךְ בָּעָם שִׁבְעִים אִישׁ זוֹ סַנְהֶדְרִין. וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף שֶׁהָיוּ שְׁקוּלִין כְּנֶגֶד חֲמִשִּׁים אֶלֶף. וְחַד אָמַר. וַיַּךְ בָּעָם שִׁבְעִים אִישׁ זוֹ סַנְהֶדְרִין. וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף מֵעַם הָאָרֶץ. כְּתִיב שִׁיר הַמַּעֲלוֹת לְדָוִד יי לֹא גָבַהּ לִבִּי בְּשָׁעָה שֶׁמְּשָׁחֵנִי שְׁמוּאֵל. וְלֹא רָמוּ עֵינַיי בְּשָׁעָה שֶׁהִרַגְתִּי אֶת גּוֹלְיָת. וְלֹא הִלַּכְתִּי בִּגְדוֹלוֹת בְּשָׁעָה שֶׁהֶעֱלִיתִי הָאָרוֹן. וּבִנְפְלָאוֹת מִמֶּנִּי בְּשָׁעָה שֶׁהֶחֱזִירוּנִי לְמַלְכוּתִי. אֶלָּא אִם לֹא שִׁוִּיתִי וְדוֹמַמְתִּי כְּגָמוּל עָלַי אִמּוֹ כַּגָּמוּל עָלַי נַפְשִׁי. כָּהֵן יְנֻקָּא דִּנְחִית מִמְּעֵי אִימֵּיהּ כֵּן הֲוָות נַפְשִׁי עָלַי.

הלכה ה

משנה: וּמוֹצִיא לְמִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד. וּפוֹרֵץ לַעֲשׂוֹת לוֹ דֶּרֶךְ וְאֵין מְמַחִין בְּיָדוֹ. דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ אֵין לוֹ שִׁעוּר. וְכָל הָעָם בּוֹזְזִין וְנוֹתְנִין לְפָנָיו וְהוּא נוֹטֵל חֵלֶק בְּרֹאשׁ.

הלכה: וּמוֹצִיא לְמִלְחֶמֶת הָרְשׁוּת כול'. דִּכְתִיב עַל פִּיו יֵצְאוּ וְעַל פִּיו יָבֹאוּ. וּפוֹרֵץ לַעֲשׂוֹת לוֹ דֶּרֶךְ. דִּכְתִיב נָהֲגוּ לִפְנֵי הַמִּקְנָה וַיֹּאמְרוּ זֶה שְׁלֵל דָּוִד.

הוּא הָיָה עִם דָּוִד בְּאָפֶס דַּמִּים. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. בַּחֲקַל סוּמַקְתָּה. וְרִבִּי שְׁמוּאֵל אָמַר. שֶׁמִּשָּׁם נִפְסְקוּ דָּמִים. וּפִלְשְׁתִּים נֶאֱסָפִים וגו'. רִבִּי יַעֲקֹב דִּכְפַר חָנָן אָמַר. עֲדַשִּׁין הָיוּ אֶלָּא שֶׁהָיְתָה עֲנָבָה שֶׁלָּהֶן יָפָה כְּשֶׁלִּשְׁעוֹרִין. אָמַר רִבִּי לֵוִי. אֵילּוּ הֵן הַפִּלְשְׁתִּים שֶׁהָיוּ בָאִין זְקוּפִין כִּשְׁעוֹרִין וְהוֹלְכִין לָהֶן נְמוּכִין כָּעֲדָשִׁין. כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר. וַתְּהִי שָׁם חֶלְקַת הַשָּׂדֶה מְלֵיאָה שְׂעוֹרִים. וּכְתִיב מְלֵיאָה עֲדָשִׁים. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר. שָׁנָה אַחַת הָיְתָה וּשְׁתֵּי שָׂדוֹת הָיוּ. אַחַת שְׂעוֹרִים וְאַחַת עֲדָשִׁים. פְּשִׁיטָא לֵיהּ לְאַבִּיד וְלִיתַּן דָּמִים. דִּילְמָא פְּשִׁיטָא לֵיהּ לְאַבִּיד שֶׁלֹּא לִיתֵּן דָּמִים. אִי זֶה מֵהֶן יְאַבֵּד וְאִי זֶה מֵהֶן יִתֵּן דָּמִים. שֶׁלַּעֲדָשִׁין וְשֶׁלִּשְׁעוֹרִין. אֶלָּא שֶׁלַּעֲדָשִׁים מַאֲכָל אָדָם. וְשֶׁלִּשְׁעוֹרִין מַאֲכָל בְּהֵמָה. שֶׁלַּעֲדָשִׁים אֵינָהּ חַיֶּיבֶת בַּחַלָּה וְשֶׁלִּשְׁעוֹרִים חַיֶּיבֶת בַּחַלָּה. עֲדָשִׁים אֵין עוֹמֶר בָּא מִמֶּנָּהּ. שְׂעוֹרִים עוֹמֶר בָּא מִמֶּנָּהּ. וְרַבָּנִין אָמְרִין. שָׁדֶה אַחַת וּשְׁתֵּי שָׁנִים הָיוּ. הָיָה לְמֵד מִשֶּׁלְאֶשְׁתַּקֵּד וְאֵין לְמֵידִין מִשָּׁנָה לַחֲבֵירְתָהּ. וַיִּתְיַצְּבוּ בְתוֹךְ הַחֶלְקָה וַיַּצִּילוּהָ. כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר וַיַּצִּילוּהָ וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר וַיַּצֵּילֶהָ. אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁהֶחֱזִירָהּ לִבְעָלֶיהָ וְהָיְתָה חֲבִיבָה עָלָיו כְּשָׂדֶה מְלֵיאָה כַּרְכּוֹם.

כְּתִיב וַיִּתְאַו דָּוִד וַיֹּאמַר מִי יַשְׁקֵנִי מַיִם מִבּוֹר בֵּית לֶחֶם וגו'. רִבִּי חִיָּיה בַּר בָּא אָמַר. הֲלָכָה נִצְרָכָה לוֹ. וַיִּבְקְעוּ שְׁלֹשָׁה. וְלָמָּה שְׁלֹשָׁה. שֶׁאֵין הֲלָכָה מִתְבָּרֶרֶת פָּחוּת מִשְּׁלֹשָׁה. וְלֹא אָבָה דָּוִד לִשְׁתּוֹת. לֹא אָבָה דָּוִד שֶׁתִּיקָּבַע הֲלָכָה עַל שְׁמוֹ. וַיַּסֵּךְ אוֹתָם לַיי. קִבְּעָהּ מַסֶּכֶת לַדּוֹרוֹת. וּפוֹרֵץ לַעֲשׂוֹת לוֹ דֶּרֶךְ.

בַּר קַפָּרָא אָמַר. חַג הָיָה וְנִיסּוּךְ מַיִם הָיָה וְהֵיתֵר בָּמָה הָיָה. וַיִּבְקְעוּ שְׁלֹשָׁה. וְלָמָּה שְׁלֹשָׁה. אֶחָד הוֹרֵג וְאֶחָד מְפַנֶּה הֶרוּגִים וְאֶחָד מַכְנִיס צְלוֹחִית בְּטָהֳרָה.

כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר וַיְנַסֵּךְ אוֹתָם לַיי. וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר וַיַּסֵּךְ. מָאן דְּמַר וַיַּסֵּךְ מְסַיֵּעַ לְרִבִּי חִיָּיה בַּר בָּא. מָאן דְּמַר וַיְנַסֵּךְ מְסַיֵּעַ לְבַר קַפָּרָא. רִבִּי הוּנָא בְשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי. הֵילְכוֹת שְׁבוּיִים נִצְרָכָה לוֹ. רִבִּי שִׁמְעוֹן בְּרִבִּי אוֹמֵר. בִּנְיַן בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִתְאַוָּה.

הלכה ו

משנה: לֹא יַרְבֶּה לוֹ נָשִׁים אֶלָּא שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מַרְבֶּה הוּא לוֹ וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהוּ מְסִירוֹת אֶת לִבּוֹ. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֲפִילּוּ אַחַת וּמְסִירָה אֶת לִבּוֹ הֲרֵי זֶה לֹא יִשָּׂאֶנָּה. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר וְלֹא יַרְבֶּה לוֹ נָשִׁים דַּאֲפִילּוּ כַּאֲבִיגַיִל. לֹא יַרְבֶּה לוֹ סוּסִים אֶלָּא כְּדֵי מֶרְכַּבְתּוֹ. וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יַרְבֶּה לוֹ מְאֹד אֶלָּא כְּדֵי לִיתֵּן אְפִּסָנְיָיא. וְכוֹתֵב לוֹ סֵפֶר תּוֹרָה לְשִׁמּוֹ. יוֹצֵא לַמִּלְחָמָה וְהוּא עִמּוֹ נִכְנָס וְהוּא עִמּוֹ. יוֹשֵׁב בַּדִּין הוּא אֶצְלוֹ. מֵסֵב וְהוּא כְּנֶגְדּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו. אֵין רוֹכְבִין עַל סוּסוֹ וְאֵין יוֹשְׁבִין עַל כִּסְאוֹ וְאֵין מִשְׁתַּמְּשִׁין בְּשַׁרְבִּיטוֹ וְאֵין רוֹאִין אוֹתוֹ כְּשֶׁהוּא מִסְתַּפֵּר וְלֹא כְשֶׁהוּא עָרוֹם. וְלֹא בְבֵית הַמֶּרְחָץ שֶׁנֶּאֱמַר שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ שֶׁתְּהֵא אֵימָתוֹ עָלֶיךָ:

הלכה: לֹא יַרְבֶּה לוֹ נָשִׁים כול'. רַב כַּהֲנָא אָמַר. עַל שֵׁם הַשִּׁשִּׁי יִתְרָעֵם לְעֶגְלָה. וּמַה כְתִיב תַּמָּן. וְאִם מְעָט וְאוֹסִיפָה לְךָ כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה.

לֹא יַרְבֶּה לוֹ סוּסִים אֶלָּא כְּדֵי מֶרְכַּבְתּוֹ. עַל שֵׁם וַיְעַקֵּר דָּוִד אֶת כָּל הָרֶכֶב וגו'. וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יַרְבֶּה לוֹ מְאֹד אֶלָּא כְּדֵי לִיתֵּן אְפִּסָנְיָיא. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. וּבִלְבַד אְפִּסָנְיָיא שֶׁל שָׁנָה זוֹ בִּלְבַד.

אָמַר רִבִּי אָחָא. אָמַר שְׁלֹמֹה. שְׁלֹשָׁה דְבָרִים שֶׁסְּחָקָה עֲלֵיהֶן מִידַּת הַדִּין חִילַּלְתִּים. לֹא יַרְבֶּה לוֹ נָשִׁים. וְכָתוּב וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אָהַב נָשִׁים נָכְרִיּוֹת. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אָמַר. אָהַב מַמָּשׁ לִזְנוּת. חֲנַנְיָה בֶּן אֲחִי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר. עַל שֵׁם לֹא תִתְחַתֵּן בָּם. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר. לְמוֹשְׁכָן לְדִבְרֵי תוֹרָה וּלְקָרְבָן תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה. רִבִּי לִיעֶזֶר אוֹמֵר. עַל שֵׁם גַּם אוֹתוֹ הֶחֱטִיאוּ הַנָּשִׁים הַנָּכְרִיּוֹת. אַשְׁכַּח תֵּימַר. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי וַחֲנַנְיָה וְרִבִּי לִיעֶזֶר חָדָא. וְרִבִּי יוֹסֵי פְּלִיג עַל תַּלְתֵּיהוֹן.

לֹא יַרְבֶּה לוֹ סוּסִים. וְכָתוּב וַיְהִי לִשְׁלֹמֹה אַרְבָּעִים אֶלֶף אוּרְיוֹת סוּסִים לְמֶרְכָּבוֹ וּשְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף פָּרָשִׁים. בַּטְלָנִים הָיוּ. וְהַהֶדְיוֹט מוּתָּר בְּכוּלָּן.

וְכֶסֶף וְזָהָב לֹא יַרְבֶּה לוֹ מְאֹד. וְכָתוּב וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת הַכֶּסֶף בִּירוּשָׁלַם כָּאֲבָנִים. וְלֹא הָיוּ נִגְנָבוֹת. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה. אַבְנֵי עֶשֶׁר אַמּוֹת וּשְׁמוֹנָה אַמּוֹת. תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. אֲפִילּוּ מִשְׁקָלוֹת שֶׁהָיוּ בִימֵי שְׁלֹמֹה לֹא הָיוּ שֶׁל כֶּסֶף אֶלָּא שֶׁלְּזָהָב. וּמַה טַעַם. אֵין כֶּסֶף נֶחְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה.

כְּתוּב לִשְׁחוֹק אֲמַרְתִּי מְהוֹלָל. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִשְׁלֹמֹה. מָה עֲטָרָה זוֹ בְּרֹאשְׁךָ. רֵד מִכִּסְאִי. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה אָמַר. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה יָרַד מַלְאָךְ וְנִדְמָה כִּדְמוּת שְׁלֹמֹה וְהֶעֱמִידוֹ מִכִּסְאוֹ וְיָשַׁב תַּחְתָּיו. וְהָיָה מְחַזֵּר עַל בָּתֵּי כְנֵיסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת וְאוֹמֵר אֲנִי קֹהֶלֶת הָיִיתִי מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלָם. וְהָווּ מָרִין לֵיהּ. מַלְכָּא יְתִיב עַל בְּסֵילְיוֹן דִּידֵיהּ וְתֵימַר אֲנִי קֹהֶלֶת. וְהָיוּ מַכִּין אוֹתוֹ בְּקֻנֶּה וּמֵבִיאִין לְפָנָיו קְעָרַת גְּרִיסִין. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר וְזֶה הָיָה חֶלְקִי. אִית דָּמְרִין. חוּטְרָא. וְאִית דָּמְרִין. קַנְיָא. וְאִית דָּמְרִין. קוֹשַׁרְתֵּיהּ. וּמִי קִיטְרְגוֹ. אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. יוֹ״ד שֶׁבְּיַרְבֶּה קִיטְרְגוֹ. תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. עֶלָה סֵפֶר מִשְׁנֶה תּוֹרָה וְנִשְׁתַּטַּח לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אָמַר לְפָנָיו. רִבּוֹן הָעוֹלָם. כָּתַבְתָּה בְתוֹרָתֶךָ. כָּל דִּייתֵיקֵי שֶׁבָּטְלָה מִקָּצָתָהּ בָּטְלָה כּוּלָּהּ. וַהֲרֵי שְׁלֹמֹה מְבַקֵּשׁ לַעֲקוֹר יוֹ״ד מִמֶּנִּי. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. שְׁלֹמֹה וְאֶלֶף כְּיוֹצֵא בּוֹ בְּטֵילִין וְדָבָר מִמְּךָ אֵינוֹ בָּטֵל.

רִבִּי הוּנָא בְשֵׁם רִבִּי אָחָא. יוֹ״ד שֶׁנִּטַּל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאֵמִינוּ שָׂרָה נִיתַּן חֶצְיוֹ עַל שָׂרָה וְחֶצְיוֹ עַל אַבְרָהָם. תַּנֵּי רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. עֶלָה יוֹ״ד וְנִשְׁתַּטַּח לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאָמַר. רִבּוֹן הָעוֹלָמִים. עָקַרְתָּנִי מִן הַצַּדָּקִת הַזֹּאת. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. צֵא לָךְ. לְשֶׁעָבַר הָיִיתָ נָתוּן בְּשֵׁם נְקֵיבָה וּבְסוֹף תֵּיבָה. חַייִךְ שֶׁאֲנִי נוֹתְנָךְ בְּשֵׁם זָכָר וּבְרֹאשׁ תֵּיבָה. הָדָא הוּא דִכְתִיב וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לְהוֹשֵׁעַ בִּן נוּן יְהוֹשֻׁעַ.

וְכוֹתֵב לוֹ סֵפֶר תּוֹרָה לְשְׁמוֹ. שֶׁלֹּא יְהֵא נִיאוֹת לֹא בְשֶׁלְּאֲבִיו וְלֹא בְשֶׁלְּרַבּוֹ. וּמַגִּיהִין אוֹתוֹ מִסֵּפֶר עֲזָרָה עַל פִּי בֵּית דִּין שֶׁל שִׁבְעִים וְאֶחָד.

יוֹצֵא לַמִּלְחָמָה וְהִיא עִמּוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר וְהָיְתָה עִמּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו. וַהֲרֵי דְּבָרִים קַל וָחוֹמֶר. וּמָה אִם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁהָיָה עָסוּק בְּצָרְכֵי יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר בּוֹ וְקָרָא בּוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו. הַהֶדְיוֹט עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. כְּיוֹצֵא בּוֹ נֶאֱמַר בִּיהוֹשֻׁעַ וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה. וַהֲלֹא דְּבָרִים קַל וָחוֹמֶר. וּמָה אִם יְהוֹשֻׁעַ שֶׁעוֹסֵק בְּצוֹרְכֵי יִשְׂרָאֵל נֶאֱמַר בּוֹ וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה. הֶדְיוֹט לֹא כָל שֶׁכֵּן.

מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֵין רוֹכְבִין עַל סוּסוֹ וְאֵין יוֹשְׁבִין עַל נִיסְלוֹ וְאֵין מִשְׁתַּמְּשִׁין לֹא בְכִתְרוֹ וְלֹא בְשַׁרְבִיטוֹ וְלֹא בְּאֶחָד מִכָּל מְשַׁמְּשָׁיו. וּכְשֶׁמֵּת כּוֹפְלִין נִשְׂרָפִין לְפָנָיו. שֶׁנֶּאֱמַר בְּשָׁלוֹם תָּמוּת וּכְמִשְׂרְפוֹת אֲבוֹתֶיךָ יִשְׂרְפוּ עָלֶיךָ.

וְאֵין רוֹאִין אוֹתוֹ עָרוֹם וְלֹא כְּשֶׁמִּסְתַּפֵּר וְלֹא בְבֵית הַמֶּרְחָץ. עַל שֵׁם מֶלֶךְ בְּיוֹפְיוֹ תֶּחֱזֶינָה עֵינֶיךָ. רִבִּי חֲנִינָה סְלַק גַּבֵּי רִבִּי יוּדָן נְשִׂיָיא. נְפַק לְגַבֵּיהּ לָבוּשׁ אוֹתָנִיתֵיהּ. אָמַר לֵיהּ. חֲזוֹר וּלְבוֹשׁ לָגִין דִּידָךְ. מִשּׁוּם מֶלֶךְ בְּיוֹפְיוֹ תֶּחֱזֶינָה עֵינֶיךָ. רִבִּי יוֹחָנָן סְלַק גַּבֵּי רִבִּי יוּדָן נְשִׂיָיא. נְפַק לְגַבֵּיהּ בַּחֲלוּקָא דְכִיתְנָא. אָמַר לֵיהּ. חֲזוֹר וּלְבוֹשׁ חֲלוּקְךָ דְּעִימְרָא. מִשּׁוּם מֶלֶךְ בְּיוֹפְיוֹ וגו'. מִי נְפַק אֲמַר לֵיהּ. אַייתִי עטעמה. אֲמַר לֵיהּ. שְׁלַח וְאַייְתִי לָךְ מְנַחֵם טָלְמָא. דִּכְתִיב וְתוֹרַת חֶסֶד עַל לְשׁוֹנָהּ. מִי נְפַק חֲמָא רִבִּי חֲנִינָה בַּר סִיסִי מְפַצֵּעַ קִיסִין. אֲמַר לֵיהּ. רִבִּי. לַיִת הוּא כְבוֹדָךְ. אֲמַר לֵיהּ. וּמַה נִיעֲבִיד וְלַיִת לִי מָאן דְּמְשַׁמְּשִׁינִי. אֲמַר לֵיהּ. אִין לָא הֲוָה לָךְ מָאן דְּמְשַׁמְּשָׁךְ לָא מְקַבְּלָה עָלָךְ מִתְמַנְיָיא.

תִּירְגֵּם יוֹסֵי מָעוֹנִי בִּכְנִישְׁתָּא בְּטִיבֶּרְיָה. שִׁמְעוּ זֹאת הַכֹּהֲנִים. לָמָּה לַיִת אַתּוּן לָעֵין בְּאוֹרַיְתָא. לָא יְהָבִית לְכוֹן כ"ד מַתַּנְתָּא. אָמְרוּ לֵיהּ. לָא יְהָבִין לָן כְּלוּם. וְהַקְשִׁיבוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל. לָמָּה לַיִת אַתּוּן יְהָבִין כ"ד מַתַּנְתָּא דִּפְקִידִית יַתְכוֹן בְּסִינַי. אָמְרוּ לֵיהּ. מַלְכָּא נְסִיב כּוּלָּא. וּבֵית הַמֶּלֶךְ הַאֲזִינוּ כִּי לָכֶם הַמִּשְׁפָּט. לָכֶם אָמַרְתִּי וְזֶה מִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים. עָתִיד אֲנִי לֵישֵׁב עִמָּהֶן בַּדִּין וּלְפַסְקָן וּלְאַבְדָן מִן הָעוֹלָם. שְׁמַע רִבִּי יוּדָן נְשִׂיָיא וְכָעַס. דְּחַל וְעָרַק. סַלְקוֹן רִבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ לְקַיֵּיס לֵיהּ. אָמְרוּ לֵיהּ. רִבִּי. גַּבְרָא רַבָּא הוּא. אָמַר לֵיהּ. אֵיפְשַׁר כָּל מָאן דְּנָא שְׁאִיל לֵיהּ הוּא מֵגִיב לִי. אָמְרוּ לֵיהּ. אִין. אָמַר לֵיהּ. מָהוּ דֵין דִּכְתִיב כִּי זְנָתָה אִמָּם. וְכִי שָׂרָה אִמֵּינוּ זוֹנָה הֲיָיתָה. אָמַר לֵיהּ. כְּבַת כֵּן אִמָּהּ. כְּאִמָּהּ בַּתָּהּ. כַּדּוֹר כֵּן הַנְּשִׁיא. כַּנָּשִׂיא כֵּן הַדּוֹר. כַּמְּזַבֵּחַ כֹּהֲנָיו. כַּהֲנָא אֲמַר כֵּן. כְּגִנְתָּא כֵּן גַּנָּנָהּ. אָמַר לֵיהּ. לָא טָב דִּקְלִיל לִי דְלָא בְאַפּוֹי חַד זְמַן. אֶלָּא בְאַפַּיי תְּלָתָא זִימְנִין. אָמַר לֵיהּ. מָהוּ דֵין דִּכְתִיב הִנֵּה כָּל הַמּוֹשֵׁל עָלַיִךְ יִמְשׁוֹל לֵאמֹר כְּאִמָּה בִתָּהּ. וְכִי אִימֵּינוּ לְאָה זוֹנָה הָיְיתָ. דִּכְתִיב וַתֵּצֵא דִינָה. אֲמַר לֵיהּ. לְפוּם דִּכְתִיב וַתֵּצֵא לֵאָה לִקְרָאתוֹ. פְּשִׁטִין יְצִיאָה מִיצִיאָה.

רִבִּי חִזְקִיָּה הֲוָה מְהַלֵּךְ בְּאוֹרְחָא. פָּגַע בֵּיהּ חַד כּוּתִי. אֲמַר לֵיהּ. רִבִּי. אַתְּ הוּא רַבְּהוֹן דְּיִהוּדָאֵי. אֲמַר לֵיהּ. אִין. אֲמַר לֵיהּ. חֲמִי מַה כְתִיב שׁוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ. אֲשֶׁים אֵין כְּתִיב אֶלָּא תָּשִׂים. דְּאַתְּ שָׁוִי עָלָךְ.

פרק ג

הלכה א

משנה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה. זֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד וְזֶה בּוֹרֵר לוֹ אֶחָד וּשְׁנֵיהֶן בּוֹרְרִין לָהֶן עוֹד אֶחָד דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים שְׁנֵי הַדַּיָּנִים בּוֹרְרִין לָהֶן עוֹד אֶחָד.

הלכה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלֹשָׁה כול'. אָמַר רִבִּי זֵירָא. שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁבֵּירְרוּ מְרַדֵּךְ זְכוּתוֹ. מַאי טַעֲמָא דְרִבִּי מֵאִיר. כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרְרוּ שְׁלָשְׁתָּן מִדַּעַת אַחַת. וּמַאי טַעֲמוֹן דְּרַבָּנָן. לְאוֹ כּוּלָּא מִינָּךְ מִיבְחַר וּמֵיסַב מַה דְּאַתְּ בָּעֵי אֶלָּא אֲנָא וְאַתְּ מְבַחֲרִין וּמֵסַבִּין מַה דְּנָן בָּעְיִין. וְקַשְׁיָא עַל דְּרַבָּנָן. מֵת אֶחָד לֹא נִמְצְאוּ שְׁלָשְׁתָּן מִתְבָּרְרִין מִדַּעַת אַחַת.

הלכה ב

משנה: זֶה פּוֹסֵל דַּיָּינוֹ שֶׁל זֶה וְזֶה פּוֹסֵל דַּיָּינוֹ שֶׁל זֶה דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵימָתַי בִּזְמַן שֶׁהוּא מֵבִיא עֲלֵיהֶן רְאָיָה שֶׁהֵן קְרוֹבִין אוֹ פְּסוּלִין אֲבָל אִם הָיוּ כְשֵׁרִים אוֹ מוּמְחִין מִפִּי בֵית דִּין אֵינוֹ יָכוֹל לְפָסְלָן.

הלכה: זֶה פּוֹסֵל דַּיָּינוֹ שֶׁלָּזֶה כול'. כֵּינִי מַתְנִיתָא. זֶה פּוֹסֵל דַּיָּינוֹ שֶׁלָּזֶה. הָא דַיָּינוֹ לֹא. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר. בְּאַרְכָאוֹת שֶׁבְּסוּרְיָא אָמְרוּ. הָא בְדִינֵי תוֹרָה לֹא. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. אֲפִילּוּ בְדִינֵי תוֹרָה. הֵיךְ אָמְרִין. תֵּרִין בְּנֵי נַשׁ הֲווֹה לֵן דִּין בְּאַנְטוֹכְיָא. אֲמַר חַד לְחַבְרֵיהּ. מַה דְּרִבִּי יוֹחָנָן אָמַר מְקַבֵּל עָלַי. שְׁמַע רִבִּי יוֹחָנָן וַמַר. לֹא כָל מִינֵּיהּ מִיטְרְפָא בַעַל דִּינֵיהּ אֶלָּא שְׁמְעִין מִילֵּיהוֹן תַּמָּן וְאִין הֲווֹת צוֹרְכָא כָּתְבִין וּמְשַׁלְחִין עוּבְדָא לְרַבָּנָן. אָמַר רִבִּי לָעְזָר. זֶה אוֹמֵר. בְּטִיבֶּרְיָא. וְזֶה אוֹמֵר. בְּצִיפּוֹרִי. שׁוֹמְעִין לָזֶה שֶׁאָמַר. בְּטִיבֶּרְיָא.

וּלְעוֹלָם זֶה פּוֹסֵל וְזֶה מֵבִיא. אָמַר רִבִּי זֵירָא. בְּטָפֵילָה שָׁנוּ. אָמַר רִבִּי לָא. וְהַאי דְּמַר רִבִּי לָעְזָר. זֶה אָמַר בְּטִיבֶּרְיָא. וְזֶה אָמַר בְּצִיפּוֹרִי. בְּאִינּוּן דַּהֲווֹן יְהִיבִין בְּחָדָא מִשְׁכְּנָא. מִן הָכָא לְהָכָא ז' מִילִּין. מִן הָכָא לְהָכָא ט' מִילִּין. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. וְאַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ. תֵּרִין בְּנֵי נַשׁ הֲווֹה לוֹן דִּין בְּטִיבֶּרְיָה. זֶה אוֹמֵר. בְּבֵית דִּין הַגָּדוֹל. וְזֶה אוֹמֵר. בְּבֵית דִּין הַקָּטָן. שׁוֹמְעִין לָזֶה שֶׁאָמַר. בְּבֵית דִּין הַגָּדוֹל.

הלכה ג

משנה: זֶה פּוֹסֵל עֵדָיו שֶׁל זֶה וְזֶה פּוֹסֵל עֵדָיו שֶׁל זֶה דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵימָתַי בִּזְמַן שֶׁהוּא מֵבִיא עֲלֵיהֶם רְאָיָיה שֶׁהֵן קְרוֹבִים אוֹ פְּסוּלִין. אֲבָל אִם הָיוּ כְשֵׁרִים אוֹ מוּמְחִין מִפִּי בֵית דִּין אֵינוֹ יָכוֹל לְפוֹסְלָן:

הלכה: זֶה פּוֹסֵל עֵדָיו שֶׁלָּזֶה כול'. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר. כֵּינִי מַתְנִיתָא. עֵדוֹ. הָא עֵידָיו לֹא. וְרִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. אֲפִילּוּ עֵדָיו. דְּתַנֵּי. לְעוֹלָם מוֹסִיפִין דַּיָּינִים עַד שֶׁיִּגָּמֵר הַדִּין וְהַדַּיָּינִין

יְכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן. נִגְמַר הַדִּין אֵין יְכוֹלִין לַחֲזוֹר בָּהֶן. מוֹדֶה רִבִּי יוֹחָנָן שֶׁאִם אֵין שָׁם אֶלָּא הֵן שֶׁאֵין יְכוֹלִין לְפוֹסְלָן. אָמַר זְעִירָה. וְהוּא וְאֶחָד מִן הַשּׁוּק מִצְטָרְפִין לִפְסוֹל עֵדוּת זֶה. רִבִּי חֲנִינָה בָּעֵי. וְאֵין עֵד אֶחָד זוֹקְקוֹ לִשְׁבוּעָה מִכָּל מָקוֹם. אָמַר רִבִּי זְעִירָא. פָּסוּל צָרִיךְ לִיפָּסֵל בְּבֵית דִּין. קָרוֹב אֵין צָרִיךְ לִיפָּסֵל בְּבֵית דִּין. אָמַר רָבָא בַּר בִּינָא בְּשֵׁם רַב. שְׁלֹשָׁה כְּנִגְמַר דִּין.

הלכה ד

משנה: אָמַר לוֹ נֶאֱמָן עָלַי אַבָּא נֶאֱמָן עָלַי אָבִיךָ נֶאֱמָנִין עָלַי שְׁלֹשָׁה רוֹעֵי בָקָר רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. הָיָה חַיָּב לַחֲבֵרוֹ שְׁבוּעָה וְאוֹמֵר לוֹ דּוֹר לִי בְחַיֵּי רֹאשְׁךָ רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ:

הלכה: נֶאֱמָן עָלַי אַבָּא כול'. אָמַר לוֹ. נֶאֱמָן עָלַי אָבִיךָ. קִיבֵּל עָלָיו בִּפְנֵי שְׁנַיִם יָכוֹל הוּא לַחֲזוֹר בּוֹ. בִּפְנֵי שְׁלֹשָׁה אֵין יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ. שְׁמוּאֵל אָמַר. בְּשֶׁלֹּא נָטַל מִזֶּה וְנָתַן לָזֶה. אֲבָל נָטַל מִזֶּה וְנָתַן לָזֶה יָכוֹל הוּא לַחֲזוֹר בּוֹ. רִבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמְרֵי. אֲפִילּוּ נָטַל מִזֶּה וְנָתַן לָזֶה יָכוֹל הוּא לַחֲזוֹר בּוֹ. קִיטֵּה בְּמַקְטִיָּה דִּנְקוֹם. קִיבֵּל עֲלוֹי יָכוֹל לַחֲזוֹר בּוֹ.

הָיָה חַיָּיב לַחֲבֵירוֹ שְׁבוּעָה כול'. רִבִּי חִייָה בַּר בָּא אָמַר. בְּשֶׁאָמַר לוֹ. יֹאמַר לִי אָבִיךָ וְאֵין לִי עִמְּךָ עֶסֶק. אֲבָל אִם אָמַר לוֹ. יֹאמַר אָבִיךָ וַאֲנִי מְקַבֵּל עָלַי. עֵילָּא הָיָה רוֹצֶה לְהוֹדוֹת לוֹ. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן (בן) חֲנִינָה אָמַר. וַאֲפִילּוּ אָמַר. יֹאמַר לִי אָבִיךָ וַאֲנִי מְקַבֵּל עָלַי. לֹא מָצִינוּ עֵדוּת יוֹצֵא מִפִּי קָרוֹב.

הלכה ה

משנה: אֵילּוּ הֵן הַפְּסוּלִין הַמְשַׂחֵק בַּקּוּבְיָא וְהַמַּלְוֶה בְרִבִּית וּמַפְרִיחֵי יוֹנִים וְסוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית וַעֲבָדִים. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן מִתְּחִלָּה לֹא הָיוּ קוֹרִין אוֹתָן אֶלָּא אוֹסְפֵי שְׁבִיעִית. מְשֻׁרְבָּבִין הָאֲנָסִין חָזְרוּ לִקְרוֹתָן סוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה אֵימָתַי. בִּזְמַן שֶׁאֵין לָהֶם אוּמָנוּת אֶלָּא הִיא אֲבָל יֵשׁ לָהֶן אוּמָנוּת שֶׁלֹּא הִיא הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר:

הלכה: אֵילּוּ הֵן הַפְּסוּלִין. הַמְשַׂחֵק בַּקּוּבְיָא כול'. הַמְשַׂחֵק בַּקּוּבְיָא זֶה הַמְשַׂחֵק בִּפְסֵיפְסִין. אֶחָד הַמְשַׂחֵק בִּפְשֵׁיפְשִׁין וְאֶחָד הַמְשַׂחֵק בְּקַלְיפֵּי אֱגוֹזִים וְרִימּוֹנִים לְעוֹלָם אֵין מְקַבְּלִין אוֹתָן עַד שֶׁיְּשַׂבֵּר פְּסֵיפְסָיו אוֹ יִקְרַע שְׁטָרוֹתָיו וְיִבָּדֵק וְיַחְזְרוּ בָהֶן חֲזָרָה גְמוּרָה.

וּמַפְרִיחֵי יוֹנִים. אֶחָד הַמַּמְרֶה יוֹנִים וְאֶחָד הַמַּמְרֶה שְׁאָר בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף אֵין מְקַבְּלִין אוֹתָן עַד שֶׁיְּשַׂבְּרוּ פְּגִימָיו וְיַחְזְרוּ בָהֶן חֲזָרָה גְמוּרָה.

סוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית. אֵי זֶהוּ תַּגָּר שְׁבִיעִית. זֶה שֶׁיּוֹשֵׁב וּבָטֵל כָּל שְׁנֵי שְׁבוּעַ. כֵּיוָן שֶׁבָּא שְׁבִיעִית הִתְחִיל מְפַשֵּׁט יָדָיו וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּפֵירוֹת שְׁבִיעִית. וּלְעוֹלָם אֵין מְקַבְּלִין אוֹתָן עַד שֶׁתַּגִּיעַ

שְׁבִיעִית אֲחֶרֶת וְיִבְדֶּק וְיַחְזוֹר בּוֹ חֲזָרָה גְמוּרָה. תַּנֵּי. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר. שְׁתֵּי שְׁבִיעִיּוֹת. רִבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר. חֲזָרַת מָמוֹן לֹא חֲזָרַת דְּבָרִים. שֶׁיֵּאמַר לָהֶם. הֵא לָכֶם מָאתַיִם זוּז וְחִלְקוּם לָעֲנִיִּים מַה שֶׁכָּנְסְתִּי מִפֵּירוֹת עֲבֵירָה. הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶן הָרוֹעִין וְהַחַמְסָנִין וְהַגַּזְלָנִין וְכָל הַחֲשׁוּדִין עַל הַמָּמוֹן עֲדוּתָן בְּטֵילָה. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ. וּבִלְבַד בְּרוֹעִין בְּהֵמָה דַקָּה.

אָמַר רַב הוּנָא. מָאן תַּנָּא מַפְרִיחֵי יוֹנִים. רִבִּי לֵיעֶזֶר. דְּתַנִּינָן תַּמָּן. מַפְרִיחֵי יוֹנִים פְּסוּלִין מִן הָעֲדוּת. אָמַר רִבִּי מָנָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי. עוֹד הָדָא דְסַנְהֶדְרֵי כְרִבִּי לֵיעֶזֶר. אָמַר לֵיהּ. דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא. הָכָא אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. יוֹדְעִין הָיִינוּ שֶׁפְּסוּל מֵעֲדוּת מָמוֹן. מַה בָא לְהַעִיד. אֶלָּא כְשֵׁם שֶׁפְּסוּל מֵעֲדוּת מָמוֹן כָּךְ פְּסוּל מֵעֲדוּת נְפָשׁוֹת. וְעֵידֵי הַחוֹדֶשׁ כְּעֵידֵי נְפָשׁוֹת אֵינוֹן. דְּתַנִּינָן. זֶה הַכְּלָל. כָּל עֲדוּת שֶׁאֵין אִשָּׁה כְשֵׁירָה לְהֵן אַף הֵן אֵינָן כְשֵׁירִין לָהּ. מָאן תַּנְיֵתָהּ. רַבָּנִין. רַבָּנִין כְּרִבִּי לֵיעֶזֶר. מוֹדִין לֵיהּ וּפְלִיגִין עֲלוֹהִי. רִבִּי הוּנָא בְשֵׁם רַב הוּנָא אָמַר. כּוּלָּא כְּרִבִּי לֵיעֶזֶר. וְאַתְיָיא אִילֵּין פְּלוּגְתָּא כְאִילֵּין פְּלוּגְתָּא. דְּתַנֵּי. עַד זוֹמֵם פָּסוּל מִכָּל עֵדְיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה. דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. בַּמֶּה דְבָרִים אֲמוּרִים. בִּזְמַן שֶׁנִּמְצָא זוֹמֵם בְּעֵדוּת נְפָשׁוֹת. אֲבָל אִם נִמְצָא זוֹמֵם בְּעֵדוּת מָמוֹן אֵין פָּסוּל אֶלָּא מֵאוֹתָהּ עֵדוּת בִּלְבַד. וַתְיָיא דְּרִבִּי יוֹסֵי כְרַבָּנִין וּדְרִבִּי מֵאִיר כְּרִבִּי לֵיעֶזֶר.

רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. מִתְּחִילָּה לֹא הָיוּ קוֹרִין אוֹתָן אֶלָּא אוֹסְפֵי שְׁבִיעִית. מִשֶּׁרִבּוּ הָאַנְסִין חָזְרוּ לִקְרוֹתָן סוֹחֲרֵי שְׁבִיעִית. אָמַר רַבִּי יוּדָן. אֵימָתַי. בִּזְמַן שֶׁאֵין לָהֶן אֶלָּא הִיא. אֲבָל יֵשׁ לוֹ אוּמָנוּת שֶׁלֹּא הִיא הֲרֵי זֶה כָשֵׁר. הֵיךְ עֲבִידָא. יוֹשֵׁב וּבָטֵל כָּל שְׁנֵי שָׁבוּעַ. כֵּיוָן שֶׁבָּאת שְׁבִיעִית הִתְחִיל פּוֹשֵׁט אֶת יָדָיו וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּפֵירוֹת שְׁבִיעִית. אִם יֵשׁ עִמּוֹ מְלָאכָה אֲחֶרֶת כָּשֵׁר. וְאִם לָאו פָּסוּל. אֲבָל אִם הָיָה עָסוּק בְּמְלַאכְתּוֹ כָּל שְׁנֵי שָׁבוּעַ כֵּיוָן שֶׁבָּאת שְׁבִיעִית הִתְחִיל מְפַשֵּׁט אֶת יָדָיו וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּפֵירוֹת שְׁבִיעִית אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עִמּוֹ מְלָאכָה אֲחֶרֶת כָּשֵׁר. רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי לָעְזָר. הֲלָכָה כְרִבִּי יוּדָה דְּמַתְנִיתִין. אִיקְלַס רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא דָּמַר שְׁמוּעָה מִשּׁוּם דִּזְעִיר מִינֵּיהּ.

תַּנֵּי רִבִּי חִייָה לְחוּמְרָא. הֵיךְ עֲבִידָא. יוֹשֵׁב וְעוֹסֵק בְּמְלַאכְתּוֹ כָּל שְׁנֵי שָׁבוּעַ. כֵּיוָן שֶׁבָּאת שְׁבִיעִית הִתְחִיל מְפַשֵּׁט יָדָיו וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּפֵירוֹת שְׁבִיעִית. אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ עִמּוֹ מְלָאכָה אֲחֶרֶת פָּסוּל. לֹא בְדָא רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי לָעְזָר. הֲלָכָה כְרִבִּי יְהוּדָה דְּמַתְנִיתִין. תַּמָּן רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא דָּמַר שְׁמוּעָה מִשּׁוּם זְעִיר מִינֵּיהּ. אוּף הָכָא כֵּן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. תַּמָּן אֵין מַלְכוּת אוֹנֶסֶת. בְּרַם הָכָא הַמַּלְכוּת אוֹנֶסֶת.

בְּרַאשׁוֹנָה כְּשֶׁהָיְתָה הַמַּלְכוּת אוֹנֶסֶת הוֹרֵי רִבִּי יַנַּאי שֶׁיִּהוּ חוֹרְשִׁין חֲרִישָׁה הָרִאשׁוֹנָה. חַד מְשׁוֹמֵד הָוָה אִיעֲבַר בִּשְׁמִיעֲתָא. חְמָתוֹן רַמְיִין קוֹבְעָתֵיהּ. אֲמַר לוֹן. הַאסְטוּ. שָׁרָה מררה. שָׁרָא לְכוֹן מִירְמָא קוֹבָעַת.

אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי. קִשְׁיְתָהּ קוֹמֵי רִבִּי אַבָּהוּ. לֹא כֵן אָמַר זְעִירָא וְרִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי יַנַּאי רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק. נִמְנוּ בַּעֲלַיִית בֵּית נִתְזָה בְּלוֹד. עַל הַתּוֹרָה מְנַיִין. אִם אָמַר גּוֹי לְיִשְׂרָאֵל לַעֲבוֹר עַל אַחַת מִכָּל מִצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה חוּץ מֵעֲבוֹדָה זָרָה וְגִילּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים יַעֲבוֹר וְאַל יֵיהָרֵג. הָדָא דְתֵימַר בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ. אֲבָל בְּרַבִּים אֲפִילּוּ עַל מִצְוָה קַלָּה אַל יִשְׁמַע לוֹ. כְּגוֹן פַּפּוֹס וְלוּלְיָינוּס אֲחִיו שָׁנָתְנוּ לָהֶן מַיִם בְּכְלִי זְכוּכִית צְבוּעָה וְלֹא קִיבְּלוּ מֵהֶן. אָמַר. לֹא אִיתְכַּוון מְשַׁמַּדְתְּהוֹן אֶלָּא מִגְּבֵי אַרְנוֹנִין. כַּמָּה הֵן רַבִּים. רַבָּנִן דְּקֵיסָרִין אָמְרִין. עֲשָׂרָה. דִּכְתִיב וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

רִבִּי בִּינָא זְעִירָא חֲמוּנֵיהּ פָּרֵי חוֹרֵי חַמְרָא בְּשַׁבָּתָא. רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵי הוֹרוּן לְמַפֵּי לְאֲרְטִיקְנָס בְּשׁוּבְתָא. אָמַר רִבִּי מָנִי. קִשְׁיְתָהּ קוֹמֵי רִבִּי יוֹנָה אַבָּא. וְלֹא כֵן אָמַר רִבִּי זְעִירָא רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי יַנַּאי רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹצָדָק. נִמְנוּ בַּעֲלַיִית בֵּית נִתְזָה בְּלוֹד וְכול'. לֹא אִתְכַּוון מְשַׁמַּדְתְּהוֹן אֶלָּא אִיתְכַּוון מֵיכוֹל פִּיתָא חֲמִימָא. כַּמָּה הֵן רַבִּים. רַבָּנִן דְּקֵיסָרִי אָמְרֵי. עֲשָׂרָה. דִּכְתִיב וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל.

רִבִּי אַבִינָא בְּעָא רִבִּי אִמִּי. גּוֹיִם מָהוּ שֶׁיְּהוּ מְצוּוִּין עַל קִידּוּשׁ הַשֵּׁם. אָמַר לֵיהּ וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. יִשְׂרָאֵל מְצוּוִּין עַל קִידּוּשׁ הַשֵּׁם וְאֵין הַגּוֹיִם מְצוּוִּין עַל קִידּוּשׁ הַשֵּׁם. רִבִּי נִיסַּי בְּשֵׁם רִבִּי לָעְזָר שָׁמַע לָהּ מֵהָדָא. לַדָּבָר הַזֶּה יִסְלַח יי לְעַבְדֶּךָ וגו'. יִשְׂרָאֵל מְצוּוִּין עַל קִידּוּשׁ הַשֵּׁם וְאֵין הַגּוֹיִם מְצוּוִּין עַל קִידּוּשׁ הַשֵּׁם.

רִבִּי בָּא בַּר זְמִינָא הֲוָה מְחַיֵּט גַּבֵּי חַד בַּר נַשׁ בְּרוֹמֵי. אֲיִיתֵי לֵיהּ בְּשַׂר נְבֵילָה. אָמַר לֵיהּ. אָכוֹל. אָמַר לֵיהּ. לֵי נָא אָכִיל. אָמַר לֵיהּ. אָכוֹל דִּילָא כֵן אֲנָא קְטִיל לָךְ. אָמַר לֵיהּ אִין בְּעִית מִיקְטוֹל קְטוֹל דִּלֵּי נָא אָכִיל בְּשַׂר נְבֵילָה. אָמַר לֵיהּ. מָאן מוֹדַע לָךְ דְּאִילּוּ אֲכָלְתָּהּ הֲוֵינָא קָטְלִין לָךְ. אוֹ יְהוּדִי יְהוּדִי אוֹ אָרַמַאי אָרַמַאי. אָמַר רִבִּי מָנָא. אִילּוּ הֲוָה רִבִּי בָּא בַּר זְמִינָא שָׁמַע מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנִן מֵיזַל הֲוָה בְּהָדָא.

טְיֵיב בִּזְמַן זֶה מָהוּ. רִבִּי יִרְמְיָה סְבַר מֵימַר. בָּטֵל הַדִּין בְּטֵלָה גְּזֵירָתָא. רִבִּי יוֹסֵי סְבַר מֵימַר. לְעוֹלָם הַגְּזֵירָה בְּמְקוֹמָהּ עַד שֶׁיַּעֲמוֹד בֵּית דִּין אַחֵר וִיבַטְּלָהּ. וְדִכְוָותָהּ. מֵאֵימָתַי אָדָם זוֹכֶה לְפֵירוֹתָיו בַּשְּׁבִיעִית. רִבִּי יִרְמְיָה סְבַר מֵימַר. מִשֶּׁיִּתְּנֵם לְתוֹךְ כֵּלָיו. רִבִּי יוֹסֵי סְבַר מֵימַר. אֲפִילּוּ נְתוּנִים בְּתוֹךְ כֵּלָיו לֹא זָכָה. סְבַר דִּינּוּן דִּידֵיהּ וְלֵית אִינּוּן דִּידֵיהּ.

רִבִּי מָנָא כַּד עָאַל פְּרוֹקְלָא בְּצִיפּוֹרִי הוֹרֵי מַפְקָא נַחְתּוֹמַיָּא בְּשׁוּקָא. רַבָּנִין דְּנָוֶה הוֹרוּ מֵיפֵי חֲמִיעַ בְּפִיסְחָא.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. אֲנִי פִּי מֶלֶךְ שְׁמוֹר. אֲנִי פִּי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים אֶשְׁמוֹר. שֶׁאָמַר לִי בַּסִּינַי אָנֹכִי יי אֱלֹהֶיךָ. וְעַל דִּבְרַת. לֹא יִהְיֶה לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל פָּנָיי. שְׁבוּעַת אֱלֹהִים. לֹא תִשָּׂא אֶת שֵׁם יי אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא. בַּדָּבָר הַזֶּה נָבוֹא הַהוּא גַּבְרָא וְהֵהֵן כַּלְבָּא שְׁנֵיהֶן שָׁוִין.

רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב. הֲלָכָה כְּרִבִּי יְהוּדָה.

הלכה ו

משנה: וְאֵילּוּ הֵן הַקְּרוֹבִין אָחִיו וַאֲחִי אָבִיו וַאֲחִי אִמּוֹ וּבַעַל אֲחוֹתוֹ וּבַעַל אֲחוֹת אָבִיו וּבַעַל אֲחוֹת אִמּוֹ וּבַעַל אִמּוֹ וְחָמִיו וַאֲגִיסוֹ הֵן וּבְנֵיהֶן וְחַתְנֵיהֶן וְחוֹרְגוֹ לְבַדּוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי זוֹ מִשְׁנַת רִבִּי עֲקִיבָה. אֲבָל מִשְׁנָה רִאשׁוֹנָה דּוֹדוֹ וּבֶן דּוֹדוֹ. וְכָל הָרָאוּי לְיוֹרְשׁוֹ וְכָל הַקְּרוֹב לוֹ בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. הָיָה קָרוֹב וְנִתְרַחֵק הֲרֵי זֶה כָּשֵׁר. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֲפִילּוּ מֵתָה בִתּוֹ וְיֶשׁ לוֹ בָּנִים מִמֶּנּוּ הֲרֵי זֶה קָרוֹב:

הלכה: אֵילּוּ הֵן הַקְּרוֹבִין כול'. מִכֵּיוָן דְּתַנְיִינָן אָחִיו מַה צוֹרְכָה לְמֵימַר אֲחִי אָבִיו. לוֹמַר בְּנוֹ וְחַתְנוֹ שֶׁל חָתָן.

אֲחִי אָבִיו. מִכֵּיוָן דְּתַנְיִינָן אֲחִי אָבִיו מַה צוֹרְכָה לְמֵימַר אֲחִי אִמּוֹ. לוֹמַר בְּנוֹ וְחַתְנוֹ שֶׁל חָתָן.

אֲחִי אִמּוֹ. מִכֵּיוָן דְּתַנְיִינָן בַּעַל אֲחוֹתוֹ מַה צוֹרְכָה לְמֵימַר בַּעַל אֲחוֹת אָבִיו. לוֹמַר בְּנוֹ וְחַתְנוֹ שֶׁלְּחָתָן.

בַּעַל אֲחוֹת אָבִיו. מִכֵּיוָן דְּתַנְיִינָן בַּעַל אֲחוֹת אָבִיו. מַה צוֹרְכָה לְמֵימַר בַּעַל אֲחוֹת אִמּוֹ. לוֹמַר בְּנוֹ וְחַתְנוֹ שֶׁלְּחָתָן.

בַּעַל אֲחוֹת אִמּוֹ. וְהָתַנְיִינָן חוֹרְגוֹ לְבַדּוֹ. רַב אָמַר. אִם חָתַן חֲמוֹתוֹ אָסוּר בַּעַל חוֹרְגָתוֹ לֹא כָל שֶׁכֵּן. תִּיפְתָּר שֶׁיֵּשׁ לָהּ בָּנִים וַחֲתָנִים מִמֶּנּוּ.

אֲגִיסוֹ. אִית תַּנֵּיי תַנֵּי. יֵשׁ לוֹ בָּנִים וַחֲתָנִים. וְאִית תַּנֵּיי תַנֵּי. אֵין לוֹ בָּנִים וַחֲתָנִים. מָאן דָּמַר יֵשׁ לוֹ בָּנִים וַחֲתָנִים. מִמֶּנָּהּ. וּמָאן דָּמַר אֵין לוֹ בָּנִים וַחֲתָנִים. מִמָּקוֹם אַחֵר.

רַב נָפַק לְמֵיתְרֵי מִשְׁכִּין לְרִבִּי חִייָה רַבָּה. עֲבַר בְּחַד אֲתַר וְאַשְׁכַּח רִבִּי יוֹחָנָן יָתִיב וּמַקְשֵׁי. תַּנְיָנָן. חוֹרְגוֹ לְבַדּוֹ. אֵשֶׁת חוֹרְגוֹ מָהוּ. בַּעַל חוֹרְגָתוֹ מָהוּ. אִשָּׁה כְּבַעֲלָהּ וּבַעַל כְּאִשְׁתּוֹ. וְקָמַת אֵשֶׁת חוֹרְגוֹ כְּחוֹרְגוֹ וְהַבַּעַל כְּאִשָּׁה.

רַב חִסְדָּא בָּעֵי. דּוֹר שְׁלִישִׁי מָהוּ שֶׁיְּהֵא מוּתָּר בְּאֵשֶׁת רִאשׁוֹן. מִשֶּׁה מָהוּ שֶׁיְּהֵא מוּתָּר בְּאֵשֶׁת פִּינְחָס. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר. מְקַבְּלִין דּוֹר שֵׁינִי וְדוֹר שְׁלִישִׁי מִדּוֹחַק. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. אֲפִילּוּ מֵרֵיוַח.

כְּהָדָא אֲגִיסֵיהּ דְּרַב הוּנָא הֲוָה לֵיהּ דִּין עִם חַד בַּר נַשׁ. אָמַר. כָּל מַה דְּרַב הוּנָא אָמַר אֲנָא מְקַבֵּל עֲלַי. שְׁמַע רַב הוּנָא וְאָמַר כְּהֲדֵין. יוֹדַעְנִי כְּשֵׁם שֶׁאָמְרוּ מִלְּמַעְלָן כָּךְ אָמְרוּ מִלְּמַטָּן.

רַב יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַב. הֲלָכָה כְּרִבִּי יוּדָה.

הלכה ז

משנה: הָאוֹהֵב וְהַשּׂוֹנֵא. אוֹהֵב זֶה שׁוּשְׁבִין. שׂוֹנֵא כֹּל שֶׁלֹּא דִבֶּר עִמּוֹ שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּאֵיבָה. אָמְרוּ לוֹ לֹא נֶחְשְׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל כָּךְ:

הלכה: הָאוֹהֵב וְהַשׂוֹנֵא כול'. רִבִּי טָבְלַיי רִבִּי אַבִּינָא בְּשֵׁם רַב. בְּשִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה שָׁנוּ.

הלכה ח

משנה: כֵּיצַד בּוֹדְקִין אֶת הָעֵדִים. הָיוּ מַכְנִיסִין אוֹתָן וּמְאַיְמִין עֲלֵיהֶן וּמוֹצִיאִין אוֹתָן לַחוּץ וּמְשַׁיְירִין אֶת הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶן וְאוֹמֵר לוֹ אֱמוֹר הֵיאַךְ אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה חַיָּיב לָזֶה. אִם אָמַר הוּא אָמַר לִי שֶׁאֲנִי חַיָּיב לוֹ אִישׁ פְּלוֹנִי אָמַר לִי שֶׁהוּא חַיָּיב לוֹ לֹא אָמַר כְּלוּם עַד שֶׁיֹּאמַר בְּפָנֵינוּ הוֹדָה לוֹ שֶׁהוּא חַיָּיב לוֹ מָאתַיִם זוּז.

הלכה: כֵּיצַד בּוֹדְקִין אֶת הָעֵדִים כול'. רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. אִם הָיָה מִתְכַּוֵּין לְמָסוֹר לוֹ עֵדוּת עֵדוּתָן קַיֶּימֶת.

כֵּיצַד דָּנִין. הַדַּיָּינִין יוֹשְׁבִין וְהַנִּידּוֹנִין עוֹמְדִין וְהַתּוֹבֵעַ פּוֹתֵחַ בִּדְבָרָיו רִאשׁוֹן שֶׁנֶּאֱמַר מִי בַעַל דְּבָרִים יִגַּשׁ אֲלֵיכֶם.

וּמְנַיִין שֶׁהַמּוֹצִיא מֵחֲבֵירוֹ עָלָיו הָרְאָיָיה. רִבִּי קִרִיסְפָּא בְּשֵׁם רִבִּי חֲנַנְיָה בָּן גַּמְלִיאֵל. יִגַּשׁ אֲלֵיכֶם. יַגִּישׁ רְאָיוֹתָיו.

רִבִּי יוֹחָנָן בָּעֵי. בִּיבָמָה מִי מְרַדֵּף אַחַר מִי. הַתִּיב רִבִּי לָעְזָר. וְהָכְתִיב וְעָלְתָה יְבִמְתּוֹ הַשַּׁעְרָה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. יָפֶה לִימְדָנִי רִבִּי לָעְזָר.

רִבִּי בְּרֶכְיָה וְרִבִּי חֶלְבּוֹ רִבִּי בָּא בְּשֵׁם רִבִּי יַנַּאי. הַתּוֹבֵעַ תּוֹבֵעַ וְהַנִּתְבָּע מֵשִׁיב וְהַדַּיָּין מַכְרִיעַ.

אָמַר רִבִּי סִימוֹן. צָרִיךְ הַדַּיָּין לְשַׁנּוֹת טַעֲנוֹתֵיהֶן. שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ זֹאת אוֹמֶרֶת זֶה בְּנִי הַחַי וּבְנֵךְ הַמֵּת וגו'.

רַב הוּנָא כַּד הֲוָה חָמֵי סָהֲדוּ מְכַוְונָא הֲוָה חָקַר וְכַד הֲוָה חָמֵי הָכֵן הֲוָה מְכַוֵּון. רַב הוּנָא מֵיקֵל לְדַיָּינָא דַּאֲמַר. מְקַבְּלִין עֲלֵיכוֹן חַד סָהִיד. אֶלָּא יֵימְרוּן אִינּוּן. רַב הוּנָא כַּד הֲוָה יָדַע זְכוּ לְבַר נָשׁ בְּדִינָא וְלָא הֲוָה יָדַע לֵיהּ הֲוָה פְתַח לֵיהּ. עַל שֵׁם פְּתַח פִּיךָ לְאִלֵּם.

רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. הַמַּכְמִין עֵידָיו אֲחוֹרֵי גְדֵר לֹא עָשָׂה כְלוּם. כְּהָדָא. חַד בַּר נַשׁ אַשְׁגַּח לְמֵיגוֹס גַּו אֲרִיסְטוֹן. אֲמַר לֵיהּ. הַב לִי מַה דְּאַתְּ חַיָּיב לִי. אֲמַר לֵיהּ. אֵין. בָּתַר דְּקָמוּן אֲמַר לֵיהּ. לִי נָא חַיָּיב לָךְ כְּלוּם. אֲמַר לֵיהּ. אִית לִי סְהָדִין. אֲמַר לֵיהּ. לָא אָמְרִית אֶלָּא בְּגִין דְּלָא מִיעַרְבֵּב מְגוֹסָתָךְ. אֲתָא קוֹמֵי רִבִּי אִמִּי וָמַר. הָדָא דָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. הַמַּכְמִין עֵדָיו אֲחוֹרֵי גְדֵר לֹא עָשָׂה כְלוּם.

הלכה ט

משנה: הָיוּ מַכְנִיסִין אֶת הַשֵּׁנִי וּבוֹדְקִין אוֹתוֹ. אִם נִמְצְאוּ דִבְרֵיהֶם מְכוּוָנִים נוֹשְׁאִין וְנוֹתְנִין בַּדָּבָר. שְׁנַיִם אוֹמְרִים זַכַּאי וְאֶחָד אוֹמֵר חַיָּיב זַכַּאי. שְׁנַיִם אוֹמְרִים חַיָּיב וְאֶחָד אוֹמֵר זַכַּאי חַיָּיב. אֶחָד אוֹמֵר זַכַּאי וְאֶחָד אוֹמֵר חַיָּיב וְאֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ יוֹסִיפוּ הַדַּיָּינִין: וְאַפִלּוּ שְׁנַיִם מְזַכִּין אוֹ מְחַיְּבִין וְאֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ יוֹסִיפוּ הַדַּיָּינִין:

הלכה: הָיוּ מַכְנִיסִין אֶת הַשֵּׁינִי כול'. שְׁעִירִים. מִיעוּט שְׁעִירִים שְׁנַיִם. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר שְׁנֵי. שֶׁיְּהוּ שְׁנֵיהֶן שָׁוִין.
כְּבָשִׂים. מִיעוּט כְּבָשִׂים שְׁנַיִם. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר שְׁנֵי. שֶׁיְּהוּ שְׁנֵיהֶן שָׁוִין.
מִיעוּט צְפִּרִים שְׁנַיִם. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר שְׁתֵּי. שֶׁיְּהוּ שָׁווֹת. מִיעוּט חֲצוֹצְרוֹת שְׁתַּיִם. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר שְׁתֵּי. שֶׁיְּהוּ שָׁווֹת.
הָתִיב רִבִּי חַגַּי לְרִבִּי יָסָא. וְהָכְתִיב וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים. מֵעַתָּה מִיעוּט אֲנָשִׁים שְׁנַיִם. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר שְׁנֵי. שֶׁיְּהוּ שָׁוִין. וְהָכְתִיב לֹא תַּשֶּׂה מִשְׁפַּט גֵּר יָתוֹם. הֲרֵי גֵּר דָּן עִם מִי שֶׁאֵינוֹ גֵּר. יָתוֹם דָּן עִם מִי שֶׁאֵינוֹ יָתוֹם. אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר שְׁנֵי. מוּפְנֶה לְהַקִּישׁ וְלָדוּן מִמֶּנּוּ גְּזֵירָה שָׁוָה. נֶאֱמַר כָּאן שְׁנֵי וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וַיִּשְׁאֲרוּ שְׁנֵי אֲנָשִׁים. מַה לְהַלָּן אֲנָשִׁים וְלֹא נָשִׁים אַף כָּאן אֲנָשִׁים וְלֹא נָשִׁים וְלֹא קְטַנִּים. הֲרֵי לָמַדְנוּ שֶׁאֵין הָאִשָּׁה דָּנָה. וְלֹא מֵעִידָה.
רִבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי בּוּן בְּשֵׁם רַב יוֹסֵף. נֶאֱמַר כָּאן שְׁנֵי וְנֶאֱמַר לְהַלָּן שְׁנֵי. מַה לְהַלָּן עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים אַף כָּאן עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים. אִם כֵּן מַה תַּלְמוּד לוֹמַר שְׁנֵי. שֶׁלֹּא יְהֵא אֶחָד עוֹמֵד וְאֶחָד יוֹשֵׁב. אֶחָד אוֹמֵר כָּל צוֹרְכוֹ וּלְאֶחָד אוֹמֵר לוֹ. קַצֵּר דְּבָרֶיךָ.
אָמַר רִבִּי יְהוּדָה. שָׁמַעְתִּי שֶׁאִם רָצָה הַדַּיָּין לְהוֹשִׁיב אֶת שְׁנֵיהֶן מוֹשִׁיב. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר. אוֹמְרִין לוֹ. לְבוֹשׁ כְּשֵׁם שֶׁהוּא לָבוּשׁ אוֹ הַלְבִּישֵׁהוּ כְשֵׁם שֶׁאַתְּ לָבוּשׁ.
אָמַר רִבִּי בָּא בְּשֵׁם רַב הוּנָא. צְרִיכִין הָעֵדִים לַעֲמוֹד בְּשָׁעָה שֶׁמַּעִידִין. שֶׁנֶּאֱמַר וְעָמְדוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים. רִבִּי יִרְמְיָה בְשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ. אַף הַנִּידּוֹנִין צְרִיכִין לַעֲמוֹד בְּשָׁעָה שֶׁמְּקַבְּלִין דִּינָן. שֶׁנֶּאֱמַר אֲשֶׁר לָהֶם הָרִיב לְפָנַי יי.
כְּתִיב לֹא יוּמְתוּ אָבוֹת עַל בָּנִים. וַהֲלֹא כְּבָר נֶאֱמַר אִישׁ בְּחֶטְאוֹ יוּמָת. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר לֹא יוּמְתוּ אָבוֹת עַל בָּנִים. לֹא יוּמְתוּ אָבוֹת בְּעֲדוּת בָּנִים וּבָנִים לֹא יוּמְתוּ בְעֲדוּת אָבוֹת. מְנַיִין שֶׁלֹּא יְהוּ הָעֵדִים קְרוֹבִין שֶׁלַּנִּידּוֹנִין.
וּמְנַיִין שֶׁלֹּא יְהוּ הָעֵדִים קְרוֹבִין זֶה לָזֶה. הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁאִם הוּזְמוּ לֹא מִפִּיהֶן נֶהֱרָגִין. וּמְנַיִין שֶׁלֹּא יְהוּ הָעֵדִים קְרוֹבִין שֶׁלַּדַּיָּינִין. הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁאִם הוּזְמוּ אֶחָד מֵהֶן כְּלוּם נֶהֱרָג עַד שֶׁיּוּזְמוּ חֲבֵירוֹ. אִם אַתְּ אוֹמֵר כֵּן לֹא הָיָה נֶהֱרָג עַל פִּיו.
וּמְנַיִין שֶׁלֹּא יְהוּ הַדַּיָּינִין קְרוֹבִין זֶה לָזֶה. אָמְרָה תוֹרָה. הֲרוֹג עַל פִּי עֵדִים. הֲרוֹג עַל פִּי דַיָּינִין. מָה עֵדִים אֵין קְרוֹבִין זֶה לָזֶה אַף דַּיָּינִין אֵין קְרוֹבִין זֶה לָזֶה.
אֵין לִי אֶלָּא אָבוֹת וּבָנִים. שְׁאָר קְרוֹבִין מְנַיִין. אָמַר רִבִּי זְעִירָא וּבָנִים. לְרַבּוֹת שְׁאָר קְרוֹבִין. עַד כְּדוֹן כְּרִבִּי עֲקִיבָה.
כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל מְנַיִין. תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה וְהִצִּילוּ הָעֵדָה. שֶׁלֹּא יְהֵא הָעֵדָה לֹא קְרוֹבֵי מַכֶּה וְלֹא קְרוֹבֵי מוּכֶּה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. אִם אַתָּה אוֹמֵר כֵּן נִמְצֵאת אוֹמֵר. בֵּית

דִּין גּוֹאֲלֵי הַדָּם. מִיכָּן שֶׁלֹּא יְהוּ הַדַּיָּינִין קְרוֹבֵי הַנִּידּוֹנִין. וּמְנַיִין שֶׁלֹּא יְהוּ הָעֵדִים קְרוֹבֵי הַנִּידּוֹנִין. אָמְרָה תוֹרָה. הֲרוֹג עַל פִּי עֵדִים. הֲרוֹג עַל פִּי דַיָּינִין. מַה הַדַּיָּינִין אֵינָן קְרוֹבֵי הַנִּידּוֹנִין. אַף הָעֵדִים לֹא יְהוּ קְרוֹבֵי הַנִּידּוֹנִין. וּמְנַיִין שֶׁלֹּא יְהוּ הָעֵדִים קְרוֹבִין זֶה לָזֶה. הַגַּע עַצְמְךָ שֶׁהוּזְמוּ לֹא מִפִּיהֶן הֵן נֶהֱרָגִין.

בַּכְּשֵׁירִים וְלֹא בִפְסוּלִים. שֶׁנֶּאֱמַר אִם לֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ. אֶת שֶׁמַּגִּיד וַחֲבֵירוֹ מְשַׁלֵּם מָמוֹן. יָצָא פָּסוּל שֶׁאֲפִילוּ מַגִּיד אֵין חֲבֵירוֹ מְשַׁלֵּם מָמוֹן.

בִּפְנֵי בֵית דִּין. לְהוֹצִיא עַד אֶחָד. בְּשֶׁאָמְרוּ לוֹ. הֲרֵי אַתְּ מְקוּבָּל עָלֵינוּ כְּשְׁנַיִם. יָכוֹל יְהֵא חַיָּיב. תַּלְמוּד לוֹמַר אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע. אֵת שֶׁהוּא כָשֵׁר לְהָעִיד עֵדוּת תּוֹרָה. יָצָא עַד אֶחָד שֶׁאֵין כָּשֵׁר לְהָעִיד עֵדוּת תּוֹרָה.

שֶׁלֹּא בִּפְנֵי בֵית דִּין. אִם לֹא יַגִּיד וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ. אֶת שֶׁמַּגִּיד וּמְשַׁלֵּם מָמוֹן. יָצָא חוּץ לְבֵית דִּין שֶׁאֲפִילוּ מַגִּיד אֵין חֲבֵירוֹ מְשַׁלֵּם מָמוֹן.

וּמְנַיִין לִשְׁנֵי עֵדִים. הוּא וְעֵד אֶחָד הֲרֵי כָאן שְׁנַיִם. וּכְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. דִּרְבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר. כָּל מָקוֹם שֶׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה עֵד סְתָם הֲרֵי הוּא בְכָלָל שְׁנֵי עֵדִים עַד שֶׁיּוֹדִיעֲךָ הַכָּתוּב שֶׁהוּא עֵד אֶחָד. אַשְׁכַּח תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. עַד אֶחָד מָהוּ לְחַיֵּיב עָלָיו מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטּוּי. אֵיפְשַׁר לוֹמַר אַחַר רָאוּי לְצָרְפוֹ וּלְחַיְּיבוֹ מִשּׁוּם שְׁבוּעַת עֵדוּת וְאַתְּ מְחַיְּיבוֹ מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטּוּי. קָרוֹב מָהוּ לְחַיֵּיב עָלָיו מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטּוּי. יֵיבֵא כְהָדָא דָּמַר רִבִּי בָּא (בַּר) שְׁמוּאֵל. שְׁבוּעָה שֶׁנִּתַּן פְּלוֹנִי לִפְלוֹנִי מָנָה. נִמְצָא שֶׁלֹּא נָתַן. מֵאַחַר שֶׁאֵין בְּיָדוֹ לָבֹא וְאֵין בְּיָדוֹ לְשֶׁעָבַר. אוֹ כְהָדָא. אָמַר לוֹ. הֵיכָן שׁוֹרִי. אָמַר לוֹ. אֵינִי יוֹדֵעַ מָה אַתָּה סָח. וְהוּא שָׁמַת אוֹ נִשְׁבַּר אוֹ נִשְׁבָּה אוֹ אָבַד. מַשְׁבִּיעֲךָ אֲנִי. וְאָמַר אָמֵן. פָּטוּר. רַב אָמַר. פָּטוּר מִשְּׁבוּעַת פִּיקָדוֹן וְחַיָּיב מִשְּׁבוּעַת בִּיטּוּי. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. מֵאַחַר שֶׁמְּצָוֶּה לְהַפִּיסוֹ אֵין חַיָּיב מִשּׁוּם שְׁבוּעַת בִּיטּוּי. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַב אֵינוֹ מְצֻוֶּה לְהַפִּיסוֹ. מְפַיְּיסוֹ עַל הָאֱמֶת וְאֵינוֹ מְפַיְּיסוֹ עַל הַשֶּׁקֶר.

תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. וְנָשָׂא עֲוֹנוֹ. קָרְבָּן. מְנַיִן לֵיהּ בֵּית דִּין. יָלְפִין אֲגָדָה אֲגָדָה. מָה אֲגָדָה שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן בֵּית דִּין אַף כָּאן בֵּית דִּין.

כְּהָדָא. אֵין מְקַבְּלִין עֵדִים אֶלָּא אִם כֵּן רָאוּ שְׁנֵיהֶן כְּאַחַת. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר. אֲפִילוּ בְּזֶה אַחַר זֶה. רִבִּי יִרְמְיָה בְשֵׁם רַב. מוֹדִין חֲכָמִים לְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה בְּעֵידֵי בְכוֹרָה וּבְעֵידֵי חֲזָקָה. רִבִּי בָּא בְשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה. אַף בְּעֵידֵי סֵימָנִין כֵּן. מַה דְּפִשִׁיטָא. בְּשֶׁזֶּה אוֹמֵר. רָאִיתִי שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת בְּגַבּוֹ. וְזֶה אוֹמֵר. רָאִיתִי שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת בְּגַפּוֹ. אֶחָד אוֹמֵר. רָאִיתִי שְׁעָרָה אַחַת בְּגַבּוֹ. וְאֶחָד אוֹמֵר. רָאִיתִי שְׁעָרָה אַחַת בִּכְרֵיסוֹ. וְלֹא כְלוּם. כָּל שֶׁכֵּן גַּבּוֹ וְגַפּוֹ. שְׁנַיִם אוֹמְרִים רָאִינוּ שְׁעָרָה אַחַת בְּגַבּוֹ. וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים רָאִינוּ שְׁעָרָה אַחַת בִּכְרֵיסוֹ. רַב יוֹסֵי וְרַב הוֹשַׁעְיָה בַּר רַב שַׁמַּי. חַד אָמַר. פָּסוּל. וְחַד אָמַר. כָּשֵׁר. מָאן דְּמַר פָּסוּל. בְּמֵעִיד עַל

חֲצִי סִימָן. וּמָאן דְּמַר כָּשֵׁר. אֲנִי אוֹמֵר. שֶׁמָּא נִשְׁרוּ. אֶחָד אוֹמֵר. שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת בְּגַבּוֹ. וְאֶחָד אוֹמֵר. שְׁנַיִם בִּכְרֵיסוֹ. רִבִּי בָּא אָמַר. דִּבְרֵי הַכֹּל כָּשֵׁר. אָמַר רִבִּי חַגַּיי. דִּבְרֵי הַכֹּל פָּסוּל. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר. בְּמַחֲלוֹקֶת. אָמַר רִבִּי [יוֹסֵי] לְרִבִּי חַגַּיי. הָא רִבִּי יוּדָן אָמַר דִּכְוָותֵי. אָמַר לֵיהּ. וְעַל רַבֵּיהּ אֲנָא פְלִיג כָּל שֶׁכֵּן עֲלוֹי. אָמַר רִבִּי מָנָא. יְאוּת אָמַר רִבִּי חַגָּא. אִילּוּ שְׁטָר שֶׁחָתוּם בְּאַרְבָּעָה חוֹתָמוֹת זֶה מֵעִיד עַל שְׁנַיִם וְזֶה מֵעִיד עַל שְׁנַיִם וְקָרָא עָלָיו עֵרְעֵר שֶׁמָּא כְלוּם הוּא. וְאֵין כָּל חֲתִימָה צְרִיכָה שְׁנֵי עֵדִים. וְהָכָא כָּל סִימָן צָרִיךְ שְׁנֵי עֵדִים. רִבִּי חִינְנָא שְׁמַע לָהּ מִשּׁוּם חֲזָקָה. אִילּוּ אֶחָד מֵעִיד שֶׁאֲכָלָהּ שָׁנָה רִאשׁוֹנָה שְׁנִיָּה וּשְׁלִישִׁית וְאֶחָד מֵעִיד שֶׁאֲכָלָהּ רְבִיעִית חֲמִישִׁית וְשִׁשִּׁית שֶׁמָּא כְלוּם הוּא. וְאֵין כָּל חֲזָקָה וַחֲזָקָה צְרִיכָה שְׁנֵי עֵדִים. וְהָכָא כָּל סִימָן וְסִימָן צָרִיךְ שְׁנֵי עֵדִים.

כְּהָדָא. אֵין שׁוֹמְעִין מִן הָעֵדִים אֶלָּא אִם כֵּן בָּאוּ שְׁנֵיהֶן כְּאַחַת. רִבִּי נָתָן אוֹמֵר. שׁוֹמְעִין דִּבְרֵי רִאשׁוֹן וְלִכְשֶׁיָּבוֹא שֵׁינִי שׁוֹמְעִין אֶת דְּבָרָיו. רִבִּי יוֹנָתָן הֲוָה יְתִיב מַקְשֵׁי. אֶיפְשַׁר אִית הָכָא בַּר נַשׁ דְּשָׁמַע הֲלָכָה כְרִבִּי נָתָן. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה. הָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יָקִים. אָמַר יָקוּם לָעֵיל. כֵּיוָן דְּסָלַק אָמַר לֵיהּ. שָׁמַעְתָּ הֲלָכָה כְרִבִּי נָתָן. אָמַר לֵיהּ. שָׁמַעְתִּי. מוֹדֶה רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה לְרִבִּי נָתָן. אָמַר לֵיהּ. וּלְהָדָא צוֹרְכָה. אָמַר לֵיהּ. וְלֹא אִתְכַּוֵון רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה אֶלָּא מַסְקָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יָקִים לְעֵיל בִּגְין דַּהֲוָה אִינְשָׁא רַבָּא.

רַב חִסְדָּא בָּעֵי. מָהוּ לְקַבֵּל עֵדִים שֶׁלֹּא בִפְנֵי בַּעַל דִּין. רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי שַׁבְּתַי. מְקַבְּלִין עֵדִים שֶׁלֹּא בִפְנֵי בַּעַל דִּין וְעַבְדִין לֵיהּ גְּזַר דִּין. אִם בָּא וְעֵרְעֵר עֲרֵרוֹ קַיָּים. אָדָם שֶׁשָּׁלְחוּ אֲחֵרִים בֵּית דִּין שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים וְלֹא בָא. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. מְקַבְּלִין הָעֵדוּת בְּלֹא בַּעַל דִּין וְעָבְדִין לֵיהּ גְּזַר דִּין. כְּהָדָא כַּהֲנָא דְמָךְ וּשְׁבַק יַרְתּוֹ לְרִבִּי יֹאשַׁיָה וּקְבִיל רִבִּי לְעָזָר סָהֲדוּ דְלָא בְאַפּוֹי וּזְכֵי לְרִבִּי יֹאשַׁיָה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא דְּשַׁבַק סְפָרִים. כָּתַב רִבִּי לְעָזָר לְיָרְתוֹי. סְפָרִים שֶׁזְּכָת בָּהֶן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָן חוּצָה לָאָרֶץ. רִבִּי נִיסַּי בְּשֵׁם רִבִּי לְעָזָר. אִם כָּתַב עַל מְנָת לְהוֹצִיא מוֹצִיא. רִבִּי חִייָה בַּר בָּא בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי יָסָי. מָהוּ לְהוֹצִיא. אָמַר לֵיהּ. לֹא. וּבְאִישׁ לְרִבִּי זְעִירָא דְלָא אָמַר לֵיהּ עוֹבְדָא בְּגִין מֵידַע מָהוּ אָמַר.

רִבִּי יִרְמְיָה הֲוָה לֵיהּ דִּין עִם חַד בַּר נַשׁ וְקִבְּלוּן לִשְׁהָדַיָּיא דְלָא בְאַפּוֹי דְרִבִּי יִרְמְיָה וְחִייְבוּן לְרִבִּי יִרְמְיָה. וַהֲוָה יְתִיב וּמְצַטְעֵר. אֵיפְשַׁר מְקַבְּלִין עֵדִים בְּלֹא בַעַל דִּין. רִבִּי הוּנָא רִבִּי פִּינְחָס רִבִּי חִזְקִיָּה חוּקוֹק לָא עָלוֹן בְּפִירְקָא בְּהַהוּא יוֹמָא. דְּחַק רִבִּי הוּנָא וְאָעֵל וּשְׁכַח רִבִּי יִרְמְיָה מְצַטְעֵר וְאָמַר. אֵיפְשַׁר מְקַבְּלִין עֵדִים בְּלֹא בַעַל דִּין אֲפִילּוּ עִמָּהֶן בְּאוֹתָהּ הָעִיר. אָמַר לֵיהּ. כֵּן חָמַת דַּעְתּוֹן דְּרַבָּנָן.

הלכה י

משנה: נֶאֶמְרוּ אֶת הַדָּבָר הָיוּ מַכְנִיסִין אוֹתָן. הַגָּדוֹל שֶׁבַּדַּיָּינִין אוֹמֵר אִישׁ פְּלוֹנִי אַתָּה זַכַּאי אִישׁ פְּלוֹנִי אַתָּה חַיָּיב. וּמְנַיִין כְּשֶׁיֵּצֵא לֹא יֹאמַר אֲנִי הוּא הַמְזַכֶּה וַחֲבֵרַי מְחַיְּבִין וּמָה אֶעֱשֶׂה וְרבּוּ עָלַי. עַל זֶה נֶאֱמַר הוֹלֵךְ רָכִיל מְגַלֶּה סוֹד׃

הלכה: נֶאֶמְרוּ אֶת הַדָּבָר כול׳. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. כּוֹפִין אֶת הַמְחַיֵּיב שֶׁיְּכְתוֹב זַכַּאי. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. הַמְחַיֵּיב כּוֹתֵב חַיָּיב וְהַמְזַכֶּה כוֹתֵב זַכַּאי. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רִישׁ לָקִישׁ. מְנַיִין כְּשֶׁיֵּצֵא לֹא יֹאמַר. אֲנִי מְזַכֶּה וַחֲבֵירַיי מְחַיְּבִין. מָה עָבַד לֵיהּ רִבִּי יוֹחָנָן. דְּלָא יְהֵא מָאן דְּהוּא מֵימַר. כַּמָּה בָעִית לְפָלוֹנִי מְזַכֶּה לְפָלוֹנִי בְּדִינָא וְלָא שַׁבְקוֹן לִי. מַאי טַעֲמָא דְּרִישׁ לָקִישׁ. דְּלָא יֵיתֵי חוֹרָן וְיִסְבּוֹר דִּכְוָותֵיהּ וְיֵימַר. אוֹף פַּלָּן הֲוָה תַמָּן אוֹף הוּא טָעָה.

הלכה יא

משנה: כָּל זְמַן שֶׁמַּבִּיא רְאָיָה סוֹתֵר אֶת הַדִּין. אִמְרוּ לוֹ כָּל רְאָיוֹת שֶׁיֵּשׁ לְךָ הָבֵא מִכָּאן עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם. הֵבִיא בְתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם סוֹתֵר לְאַחַר שְׁלֹשִׁים יוֹם אֵינוֹ סוֹתֵר. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַה יַּעֲשֶׂה לֹא מָצָא בְתוֹךְ שְׁלֹשִׁים וּמָצָא לְאַחַר שְׁלֹשִׁים.

הלכה: כָּל זְמַן שֶׁהוּא מֵבִיא רְאָיָה כול׳. אָמַר רִבִּי אוֹשַׁעְיָה. תַּמָּן שֶׁאֶיפְשַׁר לָהֶן לְהוֹסִיף דִּנִין אֵילּוּ כְּנֶגֶד אֵילּוּ. בְּרַם הָכָא אִי אֶיפְשַׁר לָהֶן לְהוֹסִיף. רִבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לָקִישׁ תְּרֵיהוֹן מָרִין. אֲפִילּוּ הָכָא אֶיפְשַׁר לָהֶן לְהוֹסִיף.

הלכה יב

משנה: אָמְרוּ לוֹ הָבֵא עֵדִים אָמַר אֵין לִי עֵדִים הָבֵא רְאָיָה אָמַר אֵין לִי רְאָיָה וּלְאַחַר זְמַן מָצָא רְאָיָה וּמָצָא עֵדִים הֲרֵי זֶה אֵינוֹ כְלוּם. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַה יַּעֲשֶׂה לֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵדִים וּמָצָא עֵדִים וְלֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְאָיָה וּמָצָא רְאָיָה. אָמְרוּ לוֹ הָבֵא עֵדִים אָמַר אֵין לִי עֵדִים הָבֵא רְאָיָה אָמַר אֵין לִי רְאָיָה רָאָה שֶׁמִּתְחַיֵּיב בַּדִּין וְאָמַר קָרְבוּ פְלוֹנִי וּפְלוֹנִי וְהַעִידוּנִי אוֹ שֶׁהוֹצִיא רְאָיָה מִתּוֹךְ אֲפֻנְדְּתוֹ הֲרֵי זֶה אֵינוֹ כְלוּם׃

הלכה: אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל כול׳. רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַב הוֹשַׁעְיָה. תְּלָתָא אֲמוֹרִין. חַד אָמַר. כָּל זְמַן שֶׁמַּבִּיא רְאָיָה סוֹתֵר אֶת הַדִּין. וְחַד אָמַר. הֵבִיא בְתוֹךְ שְׁלֹשִׁים סוֹתֵר. לְאַחַר שְׁלֹשִׁים אֵינוֹ סוֹתֵר. וְחַד אָמַר. לְעוֹלָם אֵין סוֹתֵר עַד שֶׁיָּבִיא רְאָיָה שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ בְּהּ כָּל עִיקָּר. וְהָתַנִּינָן. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. מַה יַּעֲשֶׂה לֹא הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁיֵּשׁ לוֹ עֵדִים וּמָצָא עֵדִים. שֶׁיֵּשׁ לוֹ רְאָיָה וּמָצָא רְאָיָה כול׳. רִבִּי לָא וְרִבִּי זֵירָא. חַד אָמַר. עַד שֶׁיְּבַטֵּל רְאָיוֹתָיו. וְחַד אָמַר. עַד שֶׁיְּכַפּוֹר בִּרְאָיוֹתָיו.

רִבִּי לֵוִי הֲוָה לֵיהּ דִּין עִם חַד בַּר נַשׁ עַל עֶסֶק בָּתִּים. וַהֲווֹן דַּיְינִין קוֹמֵי רִבִּי לָעְזָר. לְאַחַר גְּמַר דִּין הֲבִיא רְאָיָיה. שָׁאַל לְרִבִּי יוֹחָנָן. אָמַר לֵיהּ. כָּל זְמַן שֶׁמְּבִיא רְאָיָיה סוֹתֵר הַדִּין. רִבִּי אֶבְמַכִּיס הֲוָה לֵיהּ דִּין עִם חַד בַּר נַשׁ עַל עֶיסֶק רֵיחַיָּיא. וַהֲוֹון אִידַּיְינִין קוֹמֵי רִבִּי לָעְזָר. לְאַחַר גְּמַר דִּין הֲבִיא עֵדִים. שָׁאַל לְרִבִּי יוֹחָנָן. אָמַר לֵיהּ. אַדַּיִין אַתְּ לְוָוז. כָּל זְמַן שֶׁמְּבִיא רְאָיָיה סוֹתֵר אֶת הַדִּין. וְלָמָּה תְּרֵין עוֹבְדִין. רִבִּי לֵוִי לֹא אִיתְעֲבַד לֵיהּ גְּזַר דִּין. רִבִּי אֶבְמַכִּיס אִיתְעֲבִיד לֵיהּ גְּזַר דִּין.

אִשָּׁה הַדַּיְינִין מָהוּ שֶׁיְּהֵא צָרִיךְ בֵּית דִּין. רִבִּי הוֹשַׁעְיָה בְשֵׁם שְׁמוּאֵל רַב בַּנַּיי בְשֵׁם שְׁמוּאֵל. חַד אָמַר. יִתְקַיֵּים אוֹ בִכְתַב יְדֵי עֵדִים אוֹ בִכְתַב יְדֵי הַדַּיְינִים. וְחַד אָמַר. אֲפִילּוּ בִכְתַב אֶחָד וּבְדַיָּין אֶחָד.

פרק ד

הלכה א

משנה: אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאֶחָד דִּינֵי נְפָשׁוֹת בִּדְרִישָׁה וּבַחֲקִירָה שֶׁנֶּאֱמַר מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם. מַה בֵּין דִּינֵי מָמוֹנוֹת לְדִינֵי נְפָשׁוֹת. דִּינֵי מָמוֹנוֹת בִּשְׁלשָׁה וְדִינֵי נְפָשׁוֹת בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלשָׁה. דִּינֵי מָמוֹנוֹת פּוֹתְחִין בֵּין לִזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה וְדִינֵי נְפָשׁוֹת פּוֹתְחִין לִזְכוּת וְאֵין פּוֹתְחִין בְּחוֹבָה.

הלכה: אֶחָד דִּינֵי מָמוֹנוֹת כול'. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. בִּשְׁבִיל לָחוּס עַל מָמוֹן יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ. הֵיאַךְ אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה חַיָּיב לָזֶה. רִבִּי חִיָּיה בַּר בָּא בְעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי. הֵיךְ עָבְדִין עוֹבָדָא. אָמַר לֵיהּ. כְּרִבִּי יוֹחָנָן. דְּרִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. בִּשְׁבִיל לָחוּס עַל מָמוֹן יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ. הֵיאַךְ אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁזֶּה חַיָּיב לָזֶה. זְעִיר בַּר חִינְנָא בְשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה וְרַב יְהוּדָה. חַד אָמַר. וְדָרַשְׁתְּ וְחָקַרְתְּ וְשָׁאַלְתְּ הֵיטֵב. וְחַד אָמַר. צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדּוֹף. הָא כֵיצַד. אִם אַתְּ רוֹאֶה הַדִּין שֶׁיּוֹצֵא לְאֲמִיתּוֹ חָקְרֵיהוּ וְאִם לְאוּ צַדְּקֵיהוּ.

רַב הוּנָא כַּד הֲוָה חָמֵי שֶׁהַדִּין מְכַוְונָה הֲוָה חָקַר וְכַד הֲוָה חָמֵי הֵכִין וְהֵכִין הֲוָה מְכַוֵּון. כֵּיצַד פּוֹתְחִין לִזְכוּת. אוֹמְרִין. אֶיפְשַׁר שֶׁזֶּה הָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. אֵין כֵּינִי. אָמַר אֶחָד מִן הָעֵדִים. יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת. וּבָא חֲבֵירוֹ וְסִיְּיעוֹ. וְיֵשׁ כָּאן סִיּוּעַ. אִם אוֹמֵר אַתְּ כֵּן לֹא נִמְצֵאתָ חָב לַדַּיָּינִים. וְיֵשׁ עֵדִים לִשְׁקָרָן.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. כָּל שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לָדוּן אֶת הַשֶּׁרֶץ לְטַהֲרוֹ וּלְטַמְּאוֹ מֵאָה פְּעָמִים אֵין יָכוֹל לִפְתּוֹחַ בִּזְכוּת. כֵּיצַד דָּנִין הַשֶּׁרֶץ. אָמַר רִבִּי יַנַּאי. מַה אִם הַנָּחָשׁ שֶׁמְּמִית טָהוֹר. עַכְבָּר שֶׁאֵין מְמִית אֵינוֹ דִין לִהְיוֹת טָהוֹר. אוֹ חִילּוּף. עַכְבָּר שֶׁאֵין מְמִית טָמֵא. נָחָשׁ שֶׁמְּמִית אֵינוֹ דִין

לְהֶיוֹת טָמֵא. הָתִיב רִבִּי פִּינְחָס. הֲרֵי עַקְרָב מֵמִית וַהֲרֵי הוּא טָהוֹר. אַשְׁכַּח תַּנֵּי אֲמַר. הוּא נָחָשׁ הוּא עַקְרָב.

אָמַר רִבִּי. תַּלְמִיד וָותִיק הָיָה לְרִבִּי וְהָיָה מְטַהֵר אֶת הַשֶּׁרֶץ וּמְטַמְּאוֹ מֵאָה פְּעָמִים. אָמְרִין. הַהוּא תַּלְמִידָא לָא הֲוָה יָדַע מוֹרְיָיה. אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר דֻּסַּאיי. הַהוּא תַּלְמִידָא קְטוּעַ מִטּוּרָא דְסִינַי הֲוָה.

הלכה ב

משנה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת מַטִּין עַל פִּי עֵד אֶחָד בֵּין לְזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה וְדִינֵי נְפָשׁוֹת מַטִּין עַל פִּי עֵד אֶחָד לִזְכוּת וְעַל פִּי שְׁנַיִם לְחוֹבָה.

הלכה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת מַטִּין כול'. אָמַר רִבִּי יַנַּאי. אִילּוּ נִיתְּנָה הַתּוֹרָה חֲתוּכָה לֹא הָיְתָה לְרֶגֶל עֲמִידָה. מַה טַּעֲמָא. וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מֹשֶׁה. אָמַר לְפָנָיו. רִבּוֹנוֹ שֶׁלְּעוֹלָם. הוֹדִיעֵינִי הֵיאָךְ הִיא הַהֲלָכָה. אָמַר לוֹ. אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטּוֹת. רָבוּ הַמְזַכִּין זָכוּ. רָבוּ הַמְחַיְּבִין חִייְבוּ. כְּדֵי שֶׁתְּהֵא הַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת מ״ט פָּנִים טָמֵא וּמ״ט פָּנִים טָהוֹר. מִינָיִן וּדגל״ו. וְכֵן הוּא אוֹמֵר אִמְרוֹת יְיָ אֲמָרוֹת טְהוֹרוֹת כֶּסֶף צָרוּף בַּעֲלִיל לָאָרֶץ מְזוּקָּק שִׁבְעָתָיִם. וְאוֹמֵר מֵישָׁרִים אָהֵבוּךְ.

הלכה ג

משנה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת מַחֲזִירִין בֵּין לִזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה. דִּינֵי נְפָשׁוֹת מַחֲזִירִין לִזְכוּת וְאֵין מַחֲזִירִין לְחוֹבָה.

הלכה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת מַחֲזִירִין בֵּין לִזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה כול'. הֲרֵי שֶׁיָּצָא מִבֵּית דִּין זַכַּאי וּמָצְאוּ לוֹ חוֹבָה. שׁוֹמְעַ אֲנִי שֶׁיַּחֲזִירוּהוּ. תַּלְמוּד לוֹמַר צַדִּיק אַל תַּהֲרוֹג. הֲרֵי שֶׁיָּצָא מִבֵּית דִּין חַייָב וּמָצְאוּ לוֹ זְכוּת. שׁוֹמְעַ אֲנִי שֶׁלֹּא יַחֲזִירוּהוּ. תַּלְמוּד לוֹמַר וְנָקִי אַל תַּהֲרוֹג. יָכוֹל אִם צָדַק בְּדִינָךְ יְצַדֵּק בְּדִינִי. תַּלְמוּד לוֹמַר כִּי לֹא אַצְדִּיק רָשָׁע. אָמַר רִבִּי יִצְחָק. אָמַר לִי רִבִּי יוֹסֵי. לֹא שַׁנָּייָא אֶלָּא אֲפִילּוּ נִזְדַּכָּה בְטָעוּת מַחֲזִירִין אוֹתוֹ.

דִּינֵי מָמוֹנוֹת הַכֹּל מְלַמְּדִין זְכוּת וְחוֹבָה כול'. רִבִּי מִי בָעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹחָנָן. אֲפִילּוּ נוֹאֶפֶת וְנוֹאֵף. אָמַר לֵיהּ. אִיתְקְלַף מַרְקוּעָךְ.

הלכה ד

משנה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת הַכֹּל מְלַמְּדִין זְכוּת וְחוֹבָה. דִּינֵי נְפָשׁוֹת הַכֹּל מְלַמְּדִין זְכוּת וְאֵין הַכֹּל מְלַמְּדִין חוֹבָה. דִּינֵי מָמוֹנוֹת הַמְלַמֵּד זְכוּת מְלַמֵּד חוֹבָה וְהַמְלַמֵּד חוֹבָה מְלַמֵּד זְכוּת וְדִינֵי נְפָשׁוֹת הַמְלַמֵּד חוֹבָה מְלַמֵּד זְכוּת. אֲבָל הַמְלַמֵּד זְכוּת אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר וּלְלַמֵּד חוֹבָה.

הלכה: דִּיינֵי מָמוֹנוֹת הַמְלַמֵּד זְכוּת כול'. רִבִּי אָמַר. וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהוּ מְחוּסָּרִין לוֹמַר. אִישׁ פְּלוֹנִי אַתָּה זַכַּאי וְאַתָּה חַיָּיב. אֲבָל אִם הָיוּ מְחוּסָּרִין בָּמַשָּׂא וּמַתָּן לֹא בָדָא. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה אָמַר. אֲפִילּוּ מְחוּסָּרִין בָּמַשָּׂא וּמַתָּן.

הלכה ה

משנה: דִּיינֵי מָמוֹנוֹת דָּנִין בַּיּוֹם וְגוֹמְרִין בַּלַּיְלָה וְדִיינֵי נְפָשׁוֹת דָּנִין בַּיּוֹם וְגוֹמְרִין בַּיּוֹם.

הלכה: דִּיינֵי מָמוֹנוֹת דָּנִין בַּיּוֹם כול'. מְנָלָן. וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת. וְאֵית קְרֵי לְשֶׁעָבַר. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. כֵּינִי מַתְנִיתָא. שֶׁאִם טָעוּ וְדָנוּ בַלַּיְלָה שֶׁדִּינָם דִּין. תַּלְמוּד לוֹמַר וְשָׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת. אָמַר. הָא אֲמִירָה.

הלכה ו

משנה: דִּיינֵי מָמוֹנוֹת גּוֹמְרִין בּוֹ בַיּוֹם בֵּין לִזְכוּת בֵּין לְחוֹבָה. וְדִיינֵי נְפָשׁוֹת גּוֹמְרִין בּוֹ בַיּוֹם לִזְכוּת וּבְיוֹם שֶׁלְּאַחֲרָיו לְחוֹבָה. לְפִיכָךְ אֵין דָּנִין לֹא בְעֶרֶב שַׁבָּת וְלֹא בְעֶרֶב יוֹם טוֹב׃

הלכה: דִּיינֵי מָמוֹנוֹת גּוֹמְרִין בּוֹ בַיּוֹם כול'. תַּנֵּי. הָעֵד אֵין מְלַמֵּד לֹא זְכוּת וְלֹא חוֹבָה. מְנָלָן. שֶׁנֶּאֱמַר וְעֵד לֹא יַעֲנֶה בְנֶפֶשׁ לָמוּת. וּמְנַיִין שֶׁאַף הוּא אֵין מְלַמֵּד לֹא זְכוּת וְלֹא חוֹבָה. תַּלְמוּד לוֹמַר וְהוּא לֹא יַעֲנֶה בְנֶפֶשׁ לָמוּת. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר. פְּעָמִים שֶׁאָדָם רוֹאֶה אֶת עַצְמוֹ מְזַדַּמֵּם וּמַפְלִיג דְּבָרָיו שֶׁלֹּא יָמוּת.

וּמְנַיִין שֶׁצְּרִיכִין שְׁנֵי יָמִים סְמוּכִין זֶה לָזֶה.

רִבִּי חִזְקִיָּה רִבִּי אַחַי בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ. אָסוּר לְדוּן דִּינֵי מָמוֹנוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת. וְהָדָא מַתְנִיתָא פְּלִיגָא. לְפִיכָךְ אֵין דָּנִין לֹא בְעֶרֶב שַׁבָּת וְלֹא בְעֶרֶב יוֹם טוֹב. דִּיינֵי נְפָשׁוֹת. הָא דִּיינֵי מָמוֹנוֹת דָּנִין. וְתַנֵּי רִבִּי חִייָה כֵּן. דָּנִין דִּינֵי מָמוֹנוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְאֵין דָּנִין דִּינֵי נְפָשׁוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת. אָמַר. כָּאן לַהֲלָכָה כָּאן לְמַעֲשֶׂה.

וְיִדּוֹנוּ אוֹתוֹ בְּעֶרֶב שַׁבָּת וְיִגְמֹר דִּינוֹ בְּשַׁבָּת וְיֵיהָרֵג לְמוֹצָאֵי שַׁבָּת. אִם אוֹמֵר אַתְּ כֵּן נִמְצָא דִינוֹ מִשְׁתַּקֵּעַ. רֵישׁ לָקִישׁ בָּעֵי. וְיִדּוֹנוּ אוֹתוֹ בַשַּׁבָּת וְיִגְמֹר דִּינוֹ בַשַּׁבָּת וְיֵיהָרֵג בַּשַּׁבָּת. מָה אִם עֲבוֹדָה שֶׁדּוֹחָה שַׁבָּת רְצִיחַת מִצְוָה דּוֹחָה אוֹתָהּ. שֶׁנֶּאֱמַר מֵעִם מִזְבְּחִי תִּקָּחֶנּוּ לָמוּת. שַׁבָּת שֶׁהֲעֲבוֹדָה דּוֹחָה אוֹתָהּ אֵין דִּין שֶׁתְּהֵא רְצִיחַת מִצְוָה דּוֹחָה אוֹתָהּ. רִבִּי לָא בְשֵׁם רִבִּי יַנַּאי. מֵיכָן לְבָתֵּי דִינִין שֶׁלֹּא יְהוּ דָנִין בַּשַּׁבָּת. מַאי טַעֲמָא. נֶאֱמַר כָּאן בְּכָל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְהָיוּ אֵלֶּה לָכֶם לְחוּקַּת מִשְׁפָּט לְדוֹרוֹתֵיכֶם בְּכֹל מוֹשְׁבוֹתֵיכֶם. מַה לְהַלָּן בְּבֵית דִּין הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַף כָּאן בְּבֵית דִּין הַכָּתוּב מְדַבֵּר.

הלכה ז

משנה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת הַטְּהָרוֹת וְהַטֻּמְאוֹת מַתְחִילִין מִן הַגָּדוֹל דִּינֵי נְפָשׁוֹת מַתְחִילִין מִן הַצַּד. הַכֹּל כְּשֵׁירִין לָדוּן דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְאֵין הַכֹּל כְּשֵׁירִין לָדוּן דִּינֵי נְפָשׁוֹת אֶלָּא כֹּהֲנִים לְוִיִּים וְיִשְׂרְאֵלִים הַמְשֻׁיָּאִין לַכְּהוּנָּה׃

הלכה: דִּינֵי מָמוֹנוֹת הַטְּהָרוֹת וְהַטֻּמְאוֹת כול'. רִבִּי אוֹמֵר. לֹא תַעֲנֶה עַל רִיב. רִב כָּתוּב. שֶׁלֹּא תַעֲנֶה אַחַר הָרַב אֶלָּא קוֹדֶם לָרַב. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה אָמַר. לֹא תַעֲנֶה עַל רִיב. רִב כָּתוּב. שֶׁלֹּא תַעֲנֶה קוֹדֶם לָרַב אֶלָּא אַחַר הָרַב. רַב אָמַר. לֹא תַעֲנֶה. אֲפִילּוּ אַחַר מֵאָה. דִּבְרֵי רִבִּי פִּינְחָס.

רִבִּי חִלְקִיָּה בְשֵׁם רִבִּי סִימוֹן. אִיתְפַּלְגוֹן רִבִּי יוֹחָנָן וְרֵישׁ לָקִישׁ. חַד אָמַר. דִּינֵינוּ כְדִינֵיהֶן. וְחַד אָמַר. אֵין דִּינֵינוּ כְדִינֵיהֶן. מָאן דְּמַר דִּינֵינוּ כְדִינֵיהֶן. נִיחָא. מָאן דַּמַר אֵין דִּינֵינוּ כְדִינֵיהֶן. מַה מְקַיֵּים וַיֹּאמֶר יְהוּדָה. וַיֹּאמֶר מְמוּכָן. רָאוּ דִבְרֵי יְהוּדָה. רָאוּ דִבְרֵי מְמוּכָן.

וּמְנַיִין שֶׁמַּתְחִילִין בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת מִן הַצַּד. תַּנָּא שְׁמוּאֵל הַזָּקֵן קוֹמֵי רִבִּי אָחָא. וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲנָשָׁיו חִגְרוּ אִישׁ חַרְבּוֹ. וְאַחַר כָּךְ יָשְׁבוּ בַדִּין עַל נָבָל. רִבִּי תֵּימָא בַּר פַּפַּיָּס בְּשֵׁם רַב הוֹשַׁעְיָה. אַף בְּפָסוּל מַשְׁפָּחָה מַתְחִילִין מִן הַצַּד.

הַכֹּל כְּשֵׁירִין לָדוּן דִּינֵי מָמוֹנוֹת. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. אֲפִילּוּ מַמְזֵירִין. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. אֵין מְדַקְדְּקִין בְּיַיִן נָסָךְ.

סַנְהֶדְרִין הָיְתָה כַּחֲצִי גוֹרֶן עֲגוּלָה כול'. כְּתִיב לֹא תַטֶּה מִשְׁפַּט אֶבְיוֹנְךָ בְּרִיבוֹ. בְּרִיבוֹ אֵי אַתָּה מַטֶּה. אֲבָל אַתָּה מַטֶּה בְּדִינוֹ שֶׁלִּשְׁוֹר. רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. וּבִלְבַד בִּדְבָרִים שֶׁבֵּין דִּינֵי מָמוֹנוֹת לְדִינֵי נְפָשׁוֹת. כַּמָּה אִינּוּן. אֲנָן תַּנִּינָן. תֵּשַׁע. תַּנֵּי רִבִּי חִיָּיה. חַד עָשָׂר. הֵי דִינִין תַּרְתֵּי אוֹחֲרָנְיֵיתָא. הַסָּרִיס וְכָל מִי שֶׁלֹּא רָאָה לוֹ בָנִים כָּשֵׁר לָדוּן דִּינֵי מָמוֹנוֹת וְלֹא דִינֵי נְפָשׁוֹת. רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. אַף פָּחוּת מִבֶּן עֶשְׂרִים וְשֶׁלֹּא הֵבִיא שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת כָּשֵׁר בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת וְלֹא בְדִינֵי נְפָשׁוֹת. וְיוֹשֵׁב בְּדִינוֹ שֶׁלִּשְׁוֹר. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה אָמַר. תְּלַת עֶשְׂרֵה. וְהֵי דִינוּן תַּרְתֵּין אוֹחֲרָנְיֵיתָא. דָּנִין שְׁנֵי דִינֵי מָמוֹנוֹת בְּיוֹם אֶחָד וְאֵין דָּנִין שְׁנֵי דִינֵי נְפָשׁוֹת בְּיוֹם אֶחָד. אָמַר רִבִּי אָבִין. וַאֲפִילּוּ נוֹאֵף וְנוֹאֶפֶת.

הלכה ח

משנה: סַנְהֶדְרִין הָיְתָה כַּחֲצִי גוֹרֶן עֲגוּלָה כְּדֵי שֶׁיְּהוּ רוֹאִין זֶה אֶת זֶה. וּשְׁנֵי סוֹפְרֵי דַיָּינִין עוֹמְדִין לִפְנֵיהֶן אֶחָד מִיָּמִין וְאֶחָד מִשְּׂמֹאל וְכוֹתְבִין דִּבְרֵי מְזַכִּין וְדִבְרֵי מְחַיְּבִין. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שְׁלֹשָׁה הָיוּ. אֶחָד כּוֹתֵב דִּבְרֵי מְחַיְּבִין וְאֶחָד כּוֹתֵב דִּבְרֵי מְזַכִּין וְהַשְּׁלִישִׁי כוֹתֵב דִּבְרֵי מְזַכִּין וְדִבְרֵי מְחַיְּבִין׃ וְשָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת שֶׁל תַּלְמִידֵי חֲכָמִים יוֹשְׁבִין לִפְנֵיהֶן וְכָל אֶחָד וְאֶחָד מַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ. צָרְכוּ לִסְמוֹךְ סוֹמְכִין מִן הָרִאשׁוֹנָה. אֶחָד מִן הַשְּׁנִיָּה בָּא לוֹ לְרִאשׁוֹנָה

וְאֶחָד מִן הַשְּׁלִישִׁית בָּא לוֹ לַשְּׁנִיָּיה. וּבוֹרְרִין לָהֶן עוֹד אֶחָד מִן הַקָּהָל וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בַּשְּׁלִישִׁית. וְלֹא הָיָה יוֹשֵׁב בִּמְקוֹמוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן אֶלָּא יוֹשֵׁב בְּמָקוֹם שֶׁהוּא רָאוּי לוֹ׃

הלכה: שְׁלֹשׁ שׁוּרוֹת שֶׁלְּתַלְמִידֵי חֲכָמִים כּוּל'. רִבִּי בָּא בַּר יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. נֶאֱמַר כָּאן עֲדָה וְנֶאֱמַר לְהַלָּן עֲדָה. מַיְיתֵי לֵיהּ רַב מִמַּתְנִיתָא. מַתְנִיתָא אָמְרָה. הֲוֵי זָנָב לָאֲרָיוֹת וְלֹא רֹאשׁ לַשּׁוּעָלִים. מַתְלָא אָמְרָה. הֲוֵי רֹאשׁ לַשּׁוּעָלִים וְלֹא זָנָב לָאֲרָיוֹת. דְּתַנִּינָן. צָרְכוּ לִסְמוֹךְ סוֹמְכִין מֵרֹאשׁוֹנָה.

הלכה ט

משנה: כֵּיצַד מְאַיְימִין עַל עֵידֵי נְפָשׁוֹת הָיוּ מַכְנִיסִין אוֹתָן וּמְאַיְימִין עֲלֵיהֶן שֶׁמָּא תֹאמְרוּ מֵאֹמֶד וּמִשְּׁמוּעָה עַד מִפִּי עֵד וּמִפִּי אָדָם נֶאֱמָן שְׁמַעְתֶּם אוֹ שֶׁמָּא אֵי אַתֶּם יוֹדְעִין שֶׁסּוֹפֵינוּ לִבְדּוֹק אֶתְכֶם בִּדְרִישָׁה וּבַחֲקִירָה. הֱווּ יוֹדְעִין שֶׁלֹּא כְדֵינֵי מָמוֹנוֹת דִּינֵי נְפָשׁוֹת. דִּינֵי מָמוֹנוֹת אָדָם נוֹתֵן מָמוֹן וּמִתְכַּפֵּר לוֹ. דִּינֵי נְפָשׁוֹת דָּמוֹ וְדַם זַרְעִיּוֹתָיו תְּלוּיִין בּוֹ עַד סוֹף כָּל הַדּוֹרוֹת. שֶׁכֵּן מָצִינוּ בְקַיִן כְּשֶׁהָרַג אֶת אָחִיו שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ קוֹל דְּמֵי אָחִיךָ צֹעֲקִים אֵלַי מִן הָאֲדָמָה׃ אֵינוֹ אוֹמֵר דַּם אָחִיךָ אֶלָּא דְּמֵי אָחִיךָ דָּמוֹ וְדַם זַרְעִיּוֹתָיו. דָּבָר אַחֵר דְּמֵי אָחִיךָ שֶׁהָיָה דָמוֹ מוּשְׁלָךְ עַל הָעֵצִים וְעַל הָאֲבָנִים. לְפִיכָךְ נִבְרָא הָאָדָם יְחִידִי בָּעוֹלָם לְלַמֵּד שֶׁכָּל הַמְאַבֵּד נֶפֶשׁ אַחַת מַעֲלִין עָלָיו כְּאִילּוּ אִיבֵּד עוֹלָם מָלֵא. וְכָל הַמְקַיֵּים נֶפֶשׁ אַחַת מַעֲלִין עָלָיו כְּאִילּוּ קִיֵּים עוֹלָם מָלֵא. וּמִפְּנֵי שְׁלוֹם הַבְּרִיּוֹת שֶׁלֹּא יֹאמַר אָדָם לַחֲבֵרוֹ אַבָּא גָדוֹל מֵאָבִיךָ וְשֶׁלֹּא יְהוּ הַמִּינִין אוֹמְרִים הַרְבֵּה רְשׁוּיוֹת יֵשׁ בַּשָּׁמַיִם. וּלְהַגִּיד גְּדוּלָּתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁאָדָם טוֹבֵעַ כַּמָּה מַטְבְּעוֹת בְּחוֹתָם אֶחָד וְכוּלָּן דּוֹמִין זֶה לָזֶה. וּמֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא טָבַע כָּל אָדָם בְּחוֹתָמוֹ שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן וְאֵין אֶחָד דּוֹמֶה לַחֲבֵרוֹ. לְפִיכָךְ כָּל אֶחָד וְאֶחָד חַייָב לוֹמַר בִּשְׁבִילִי נִבְרָא הָעוֹלָם. וְשֶׁמָּא תֹאמְרוּ מַה לָּנוּ וְלַצָּרָה הַזֹּאת וַהֲלֹא כְבָר נֶאֱמַר וְהוּא עֵד אוֹ רָאָה אוֹ יָדָע וְגוֹ'. שֶׁמָּא תֹאמְרוּ מַה לָּנוּ לָחוּב בְּדָמוֹ שֶׁל זֶה וַהֲלֹא כְבָר נֶאֱמַר וּבַאֲבֹד רְשָׁעִים רִנָּה׃

הלכה: כֵּיצַד מְאַיְימִין כּוּל'. כֵּיצַד מֵאוֹמֶד. לֹא תֹאמְרוּ. רָאִינוּהוּ רוֹדֵף אַחֲרָיו וְסַייִף בְּיָדוֹ. נִכְנַס לַחוּרְבָּה אַחֲרָיו. נִכְנְסוּ אַחֲרָיו וּמְצָאנוּהוּ הָרוּג. רָאִינוּהוּ יוֹצֵא וְהַסַּייִף מְטַפְטֵפֶת דָּם. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח. אֶרְאֶה בִנְחָמָה אִם לֹא רָאִיתִי רוֹדֵף אַחַר אַחֵר נִכְנַס לְחוּרְבָּה. נִכְנַסְתִּי אַחֲרָיו וּמְצָאתִיו הָרוּג וְזֶה יוֹצֵא וְסַייִף מְנַטֵּף דָּם. אָמַרְתִּי לוֹ. אֶרְאֶה בִנְחָמָה שֶׁזֶּה הָרָגוֹ. אֲבָל מָה אֶעֱשֶׂה שֶׁאֵין דָּמְךָ מָסוּר בְּיָדִי אֶלָּא הַיּוֹדֵעַ מַחֲשָׁבוֹת יִפְרַע מֵאוֹתוֹ הָאִישׁ. לֹא הִסְפִּיק לָצֵאת מִשָּׁם עַד שֶׁהִכִּישׁוֹ נָחָשׁ וָמֵת.

לְפִיכָךְ נִבְרָא אָדָם כּוּל'. אָדָם נִבְרָא יְחִידִי בָּעוֹלָם מִפְּנֵי הַמִּשְׁפָּחוֹת שֶׁלֹּא יְהוּ מִתְגָּרוֹת זוֹ בְזוֹ. וַהֲלֹא דְבָרִים קַל וָחוֹמֶר. וּמָה אִם בִּזְמַן שֶׁהֵן בְּנֵי אַב אֶחָד מִתְגָּרוֹת זוֹ בְזוֹ. אִילּוּ הָיוּ בְנֵי

שְׁנַיִם עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. דָּבָר אַחֵר. שֶׁלֹּא יְהוּ הַצַּדִּיקִים אוֹמְרִים. אָנוּ בְנֵי צַדִּיק וְאַתֶּם בְּנֵי רְשָׁעִים.

לְהַגִּיד גְּדוּלָּתוֹ שֶׁל מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כול'. לְהַגִּיד גְּדוּלַּת מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים שֶׁמַּחוֹתָם אֶחָד טוֹבֵעַ כָּל הַחוֹתָמוֹת וְאֵין אֶחָד מֵהֶן דּוֹמֶה לַחֲבֵירוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר תִּתְהַפֵּךְ כְּחוֹמֶר חוֹתָם. וּמִפְּנֵי מַה שִׁינָּה פַּרְצוּפוֹתֵיהֶן. שֶׁלֹּא יְהֵא אָדָם קוֹפֵץ וְהוֹלֵךְ לְאֵשֶׁת חֲבֵירוֹ אוֹ לִשְׁדֵּה חֲבֵירוֹ. תַּנֵּי בְשֵׁם רִבִּי מֵאִיר. שְׁלֹשָׁה דְבָרִים שִׁינָּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בִּבְנֵי אָדָם. מַרְאֶה פָּנִים וְדַעַת וְקוֹל. מַרְאֶה וְדַעַת מִפְּנֵי הַגַּזְלָנִין. וְקוֹל מִפְּנֵי הָעֲרָוָה. אָמַר רִבִּי יִצְחָק. אֲפִילּוּ תֵּינָתָא אוֹ חִיטְתָא לֹא דָמְיָא לַחֲבֵירְתָהּ. אָדָם נִבְרָא בְּעֶרֶב שַׁבָּת כְּדֵי שֶׁיִּיכָּנֵס תְּחִילָּה לְמִצְוָה. דָּבָר אַחֵר. לָמָּה נִבְרָא בָאַחֲרוֹנָה. מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁעָשָׂה סְעוּדָה. כְּשֶׁמַּתְקִין הַסְּעוּדָה מַזְמִין הָאוֹרְחִין. כָּךְ חָכְמוּת בָּנָתָה בֵיתָהּ. זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁבָּנָה אֶת הָעוֹלָם בְּחָכְמָה. שֶׁנֶּאֱמַר יְיָ בְּחָכְמָה יָסַד אָרֶץ וגו'. חָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה. אֵילּוּ שִׁבְעַת יְמֵי בְרֵאשִׁית. טָבְחָה טִבְחָהּ מָסְכָה יֵינָהּ. אֵילּוּ יַמִּים וּנְהָרוֹת וְכָל צוֹרְכֵי הָעוֹלָם. מִי פָּתִי יָסוּר הֵנָּה. זֶה אָדָם וְחַוָּה.

שֶׁמָּא תֹּאמְרוּ מַה לָּנוּ וְלַצָּרָה כול'. כְּתִיב וַיַּעֲבֹר הָרִינָּה בַּמַּחֲנֶה. מָהוּ הָרִינָּה. הֲרֵינִי. וְכֵן הוּא אוֹמֵר בְּצֵאת לִפְנֵי הֶחָלוּץ וגו'. לְלַמֶּדְךָ שֶׁאַף מַפֹּלֶת הָרְשָׁעִים אֵינָהּ שִׂמְחָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם.

פרק ה

הלכה א

משנה: הָיוּ בוֹדְקִין אוֹתָן בְּשֶׁבַע חֲקִירוֹת בְּאֵי זוֹ שָׁבוּעַ בְּאֵי זוֹ שָׁנָה בְּאֵי זֶה חֹדֶשׁ בְּכַמָּה בַחֹדֶשׁ בְּאֵי זֶה יוֹם בְּאֵי זוֹ שָׁעָה בְּאֵי זֶה מָקוֹם. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר בְּאֵי זֶה יוֹם בְּאֵי זוֹ שָׁעָה בְּאֵי זֶה מָקוֹם מַכִּירִין אַתֶּם אוֹתוֹ וְהִתְרֵיתֶם בּוֹ. הָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה אֶת מֶה עָבַד וּבַמֶּה עָבַד:

הלכה: הָיוּ בוֹדְקִין אוֹתָן בְּשֶׁבַע חֲקִירוֹת כול'. וְלֹא תַנִּינָן. בְּאֵי זֶה יוֹבֵל. שֶׁאֵין הַדָּבָר מָצוּי. אַשְׁכַּח תַּנֵּי. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוּחַי אוֹמֵר. אַף בְּאֵי זֶה יוֹבֵל. וְקַיְימוּנָהּ בָּהוּא דְעָאל וּבָהוּא דְנָפַק.

מְנַיִין לְשֶׁבַע חֲקִירוֹת. תַּנָּא שְׁמוּאֵל הַזָּקֵן קוּמֵי רִבִּי אָחָא. וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתְּ הֵיטֵב וְהִנֵּה אֱמֶת נָכוֹן. אָמַר לֵיהּ. לָא תְהֵא קְרָא וַאֲזִיל אֶלָּא וְדָרַשְׁתָּ וְחָקַרְתָּ וְשָׁאַלְתְּ הֵיטֵב וְהוּגַּד לְךָ וְשָׁמָעְתָּ וְשָׁאַלְתְּ הֵיטֵב. הֵיטֵב הֵיטֵב לְגָזֵירָה שָׁוָה. לִיתֵּן [לְ]כָל אַחַת וְאַחַת שְׁמוּעָה שְׁאֵלָה דִּרִישָׁה וַחֲקִירָה. רִבִּי יִצְחָק מַקְשֵׁי לָהּ. הָוון תְּפִיסִין בְּחַד לֵיסְטֵיס דְּטִיבֵּרְיָא אָמְרִין. כְּדוֹן קְטוֹל כְּדוֹן קְטַל. וּמְנַיִין לָזֶה שֶׁבַע חֲקִירוֹת. אִיסִי אָמַר. כָּל זְמַן שֶׁאֵילּוּ הָעֵדִים יְכוֹלִין לְהִזְדַּמֵּם עַל אוֹתָהּ עֵדוּת אֵין הַהוֹרֵג נֶהֱרָג.

מַכִּירִין אַתֶּם אוֹתוֹ. מֶה הָיָה. גּוֹי הָיָה אוֹ יִשְׂרָאֵל הָיָה. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא דָּמַר רִבִּי יוֹחָנָן. נָהֲרַג מִטַּיבֵּרְיָא לְצִיפּוֹרִי חֲזָקָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל הָיָה.

הִתְרִיתֶם בּוֹ. מְנַיִין לְהַתְרָייָה. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחוֹתוֹ. חֶסֶד הוּא. אָמַר רִבִּי בּוּן. קַיִן נָשָׂא אֲחוֹתוֹ. הֶבֶל נָשָׂא אֲחוֹתוֹ. חֶסֶד עָשִׂיתִי עִם הָרִאשׁוֹנִים שֶׁיִּיבָּנֶה עוֹלָם מֵהֶן. כִּי אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה.

תַּנֵּי. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי אוֹמֵר. עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים יוּמַת הַמֵּת. [וְכִי] הַמֵּת מֵת. אֶלָּא לְהוֹדִיעוֹ בְּאֵי זוֹ מִיתָה מֵת. תַּנֵּי. רִבִּי יוּדָה בֵּירִבִּי אִלְעַאי אוֹמֵר. וְכִי יָזִיד אִישׁ עַל רֵעֵהוּ לְהוֹרְגוֹ בָעָרְמָה. שֶׁיַּעֲרִימוּהוּ בְּאֵי זוֹ מִיתָה מֵת.

הָיְתָה מִיתָתוֹ בַחֲמוּרָה וְהִתְרוּ בוֹ בַּקַּלָּה. יָכִיל מֵימַר. אִילּוּ הָוָה יָדַע שֶׁמִּיתָתוֹ בַחֲמוּרָה לָא הָוָה עָבַד הָדָא מִילְּתָא. הָיְתָה מִיתָתוֹ בַקַּלָּה וְהִתְרוּ בוֹ בַּחֲמוּרָה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוּדָן בֵּירִבִּי אִילְעַאי שֶׁיַּעֲרִימוּהוּ בְּאֵי זוֹ מִיתָה מֵת.

הָיוּ מַתְרִין בּוֹ וְשׁוֹתֵק. מַתְרִין בּוֹ וּמַרְכִּין בְּרֹאשׁוֹ. אַף עַל פִּי שֶׁאוֹמֵר יוֹדֵעַ אֲנִי. פָּטוּר. עַד שֶׁיֹּאמַר. עַל מְנָת כֵּן אֲנִי עוֹשֶׂה. רָאוּהוּ שׁוֹפֵךְ דָּם. אָמְרוּ לוֹ. הֲוֵי יוֹדֵעַ שֶׁבֶּן בְּרִית הוּא וַהֲתוֹרָה אָמְרָה שׁוֹפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ. אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר. יוֹדֵעַ אֲנִי. פָּטוּר עַד שֶׁיֹּאמַר. עַל מְנָת כֵּן אֲנִי עוֹשֶׂה. רָאוּהוּ מְחַלֵּל שַׁבָּת. אָמְרוּ לוֹ. הֲוֵי יוֹדֵעַ שֶׁהוּא שַׁבָּת וַהֲתוֹרָה אָמְרָה מְחַלְּלֶיהָ מוֹת יוּמָת. אַף עַל פִּי שֶׁאָמַר. יוֹדֵעַ אֲנִי. פָּטוּר. עַד שֶׁיֹּאמַר. עַל מְנָת כֵּן אֲנִי עוֹשֶׂה. רִבִּי חִייָה בַּר גַּמְדָּא שָׁאַל. מְקוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם מַאי מִיחַייֵב. מִשּׁוּם תּוֹלֵשׁ אוֹ מִשּׁוּם קוֹצֵר. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא. וַיִּהְיוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר וַיִּמְצְאוּ. מְלַמֵּד שֶׁמְּצָאוּהוּ תוֹלֵשׁ עֵצִים מִן הַקַּרְקַע.

רִבִּי חִייָה בַּר גַּמְדָּא שָׁאַל. מְקוֹשֵׁשׁ בַּמֶּה הִיא מִיתָתוֹ. בִּסְקִילָה. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא. יוֹדְעִין הָיוּ שֶׁמְּקוֹשֵׁשׁ חַייָב מִיתָה וְלֹא הָיוּ יוֹדְעִין בַּמֶּה הָיְתָה מִיתָתוֹ. אַשְׁכַּח תַּנֵּי רִבִּי חִייָה. הוֹצֵא אֶת הַמְקַלֵּל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה. בַּמֶּה הָיְתָה מִיתָתוֹ. בִּסְקִילָה.

אֶת מָה עָבַד. לִפְעוֹר אוֹ לְמֶרְקוּלִיס. בַּמֶּה עָבְדָה. בַּעֲבוֹדָתָהּ עֲבָדָהּ אוֹ בַעֲבוֹדַת גְּבוֹהַּ. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא. מַעֲשֶׂה שֶׁבָּאוּ שְׁנַיִם וְאָמְרוּ. רָאִינוּ זֶה עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה וְאֵין אָנוּ יוֹדְעִין פְּעוֹר הָיָה אוֹ מֶרְקוּלִיס הָיָה. דִּנִין אוֹתוֹ בִּשְׁתֵּיהֶן וּבְאֵי זוֹ מִזְדַּכֶּה פּוֹטְרִין אוֹתוֹ.

הלכה ב

משנה: כָּל הַמְּרֻבֶּה בִּבְדִיקוֹת הֲרֵי זֶה מְשׁוּבָּח. מַעֲשֶׂה וּבָדַק בֶּן זַכַּאי בְּעוּקְצֵי תְאֵנִים. וּמַה בֵּין חֲקִירוֹת לִבְדִיקוֹת. אֶלָּא שֶׁבַּחֲקִירוֹת אֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ עֲדוּתָן בְּטֵילָה. בִּדִּיקוֹת אָמַר אֶחָד אֵינִי יוֹדֵעַ וַאֲפִלּוּ שְׁנַיִם אוֹמְרִים אֵין אָנוּ יוֹדְעִין עֲדוּתָן קַיֶּמֶת. אֶחָד חֲקִירוֹת וְאֶחָד בְּדִיקוֹת בִּזְמַן שֶׁהֵן מַכְחִישִׁין זֶה אֶת עֲדוּתָן בְּטֵילָה:

הלכה: כָּל הַמַּרְבֶּה בִּבְדִיקוֹת כּוּל'. בַּמֶּה לִקְטָן. בְּעוּקְצֵיהֶן לִקְטָן. בַּמֶּה אֲכָלָן. בְּגַלְעִינֵיהֶן. תַּמָּן תַּנִּינָן. מִי שֶׁהָיוּ שְׁתֵּי כִיתֵי עֵדִים מְעִידִין. אֵילּוּ מְעִידִין שֶׁנָּזַר שְׁתַּיִם וְאֵילּוּ מְעִידִין שֶׁנָּזַר חָמֵשׁ. בֵּית שַׁמַּי אוֹמְרִים. נֶחְלְקָה עֵדוּתָן. אֵין כָּאן נְזִירוּת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים. יֵשׁ בִּכְלָל חָמֵשׁ שְׁתַּיִם. וְיֵהָא נָזִיר שְׁתַּיִם. רַב אָמַר. בִּכְלָל נֶחְלְקוּ. אֲבָל בִּפְרָט כָּל עַמָּא מוֹדוּ נֶחְלְקָה הָעֵדוּתָ. וְרִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. בִּמְוֹנָה נֶחְלְקוּ. אֲבָל בְּכוֹלֵל כָּל עַמָּא מוֹדוּ שֶׁיֵּשׁ בִּכְלָל חָמֵשׁ שְׁתַּיִם. הֵידֵינוֹ כוֹלֵל וְהֵידֵינוֹ מוֹנֶה. כּוֹלֵל. אָהֵן אוֹמֵר תַּרְתֵּי וְאָהֵן אָמַר חָמֵשׁ. מוֹנֶה. אָהֵן אָמַר חָדָא תַּרְתֵּי. וְאָהֵן אָמַר תְּלַת אַרְבָּעֵי.

רַב אָמַר. הִכְחִישׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת לֹא בָטְלָה הָעֵדוּת. וְרִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. הִכְחִישׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת בָּטְלָה הָעֵדוּת. דִּבְרֵי הַכֹּל הִכְחִישׁ עֵדוּת לְאַחַר עֵדוּת לֹא בָטְלָה הָעֵדוּת. חֵייְלֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן מֵהָדָא. דָּמַר רִבִּי בָּא בַּר חִייָה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. הוּחְזַק הַמּוֹנֶה. זֶה אוֹמֵר. מִן הַכִּיס מָנָה. וְזֶה אוֹמֵר. מִן הַצְּרוֹר מָנָה. הִכְחִישׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת אוֹף רַב מוֹדֶה שֶׁבָּטְלָה הָעֵדוּת. מַה פְלִיגִין. בְּשֶׁהָיוּ שְׁתֵּי כִיתֵי עֵדִים. אַחַת אוֹמֶרֶת. מִן הַכִּיס מָנָה. וְאַחַת אוֹמֶרֶת. מִצְּרוֹר מָנָה. הִכְחִישׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת בָּטְלָה עֵדוּת. וּכְרַב לֹא בָטְלָה עֵדוּת. אַחַת אוֹמֶרֶת. לְתוֹךְ חֵיקוֹ מָנָה. וְאַחַת אוֹמֶרֶת. לְתוֹךְ פּוּנְדָּתוֹ מָנָה. דִּבְרֵי הַכֹּל הִכְחִישׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת לֹא בָטְלָה הָעֵדוּת. אֶחָד אוֹמֵר. בַּסַּייְף הָרַגוֹ. וְאֶחָד אוֹמֵר. בַּמַּקֵּל הָרָגוֹ. הַכְחֵשׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת אוֹף רַב מוֹדֶה שֶׁבָּטְלָה הָעֵדוּת. מַה פְלִיגִין. בְּשֶׁהָיוּ שְׁתֵּי כִיתֵי עֵדִים. אַחַת אוֹמֶרֶת. בַּסַּייְף. וְאַחַת אוֹמֶרֶת. בַּמַּקֵּל. הַכְחֵשׁ עֵדוּת בְּתוֹךְ עֵדוּת בָּטְלָה עֵדוּת. וּכְרַב לֹא בָטְלָה עֵדוּת. אַחַת אוֹמֶרֶת. לַצָּפוֹן נָטָה. וְאַחַת אוֹמֶרֶת. לַדָּרוֹם פָּנָה. דִּבְרֵי הַכֹּל הִכְחִישׁ עֵדוּת לְאַחַר עֵדוּת לֹא בָטְלָה הָעֵדוּת. חֵייְלֵיהּ דְּרַב מֵהָדָא דְתַנִּינָן תַּמָּן. רִבִּי יוּדָן וְרִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִין. הוֹאִיל וְזוֹ וְזוֹ מוֹדוֹת שֶׁאֵינוֹ קַיָּים יִנָּשֵׂאוּ. וְלֹא שְׁמִיעַ דָּמַר רִבִּי לָעְזָר. מוֹדֶה רִבִּי יְהוּדָה וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בְּעֵדִים. מַה בֵּין עֵדִים וּמַה בֵּין צָרָה. לֹא עָשׂוּ דִּבְרֵי צָרָה בַּחֲבֵירְתָהּ כְּלוּם. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. אֵין אָמְרָהּ רִבִּי לָעְזָר מִינֵּי שְׁמָעָהּ וַאֲמָרָהּ. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַב. אֶחָד חֲקִירוֹת וְאֶחָד בְּדִיקוֹת בִּזְמַן שֶׁמַּכְחִישִׁין זֶה לָזֶה עֵדוּתָן בְּטֵילָה. מָה עָבַד לֵהּ רַב. אָמַר רִבִּי מָנָא. פָּתַר לֵהּ רַב עַד בְּעֵד. אָמַר רִבִּי אָבִין. אֲפִילּוּ יִפְתֹּר כַּת בְּכַת שַׁנְייָא הִיא לְדִינֵי נְפָשׁוֹת. דִּכְתִיב צֶדֶק צֶדֶק תִּרְדּוֹף.

הלכה ג

משנה: אֶחָד אוֹמֵר בִּשְׁנַיִם בַּחֹדֶשׁ וְאֶחָד אוֹמֵר בִּשְׁלֹשָׁה בַּחֹדֶשׁ עֵדוּתָן קַיֶּמֶת שֶׁזּוֹ יוֹדַעַ בְּעִבּוּרוֹ שֶׁל חֹדֶשׁ וְזֶה לֹא יָדַע. אֶחָד אוֹמֵר בִּשְׁלֹשָׁה וְאֶחָד אוֹמֵר בַּחֲמִשָּׁה עֵדוּתָן בְּטֵילָה. אֶחָד אוֹמֵר בִּשְׁתֵּי שָׁעוֹת וְאֶחָד אוֹמֵר בְּשָׁלֹשׁ שָׁעוֹת עֵדוּתָן קַיֶּמֶת. אֶחָד אוֹמֵר בְּשָׁלֹשׁ וְאֶחָד

אוֹמֵר בְּחָמֵשׁ עֲדוּתָן בְּטֵילָה. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר קַיֶּימֶת. אֶחָד אוֹמֵר בְּחָמֵשׁ וְאֶחָד אוֹמֵר בְּשֵׁשׁ עֲדוּתָן בְּטֵילָה שֶׁבְּחָמֵשׁ חַמָּה בַּמִּזְרָח וּבְשֵׁשׁ בַּמַּעֲרָב׃

הלכה: אֶחָד אוֹמֵר בִּשְׁנַיִם בַּחוֹדֶשׁ כול׳. עַד הֵיכָא. רִבִּי יָסָא בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. עַד רוֹב הַחוֹדֶשׁ. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. כְּגוֹן הָעִירֵנִין הַלָּלוּ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים. אֵינָן כְּלוּם. וְאָמַר רִבִּי יָסָא. כְּגוֹן אֲנָא דְמַן יוֹמוֹי לָא צְלִית מוּסָפָא מִן דְּלָא יְדַע אֵימַת יַרְחָא.

רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעֲלָן מִדִּבְרֵיהֶן. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר. מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעֲלָה דִּבְרֵי תוֹרָה. מַאי טַעֲמָא דְרִבִּי מֵאִיר. אַף בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן. זֶה חֲמִשָּׁה עָשָׂר. יָכוֹל מִשֶּׁתֶּחְשָׁךְ. תַּלְמוּד לוֹמַר אַף חֹלֶק. הָא כֵיצַד. תֵּן לוֹ שָׁעָה אַחַת קוֹדֶם שְׁקִיעַת הַחַמָּה. מַאי טַעֲמָא דְרִבִּי יְהוּדָה. אַף בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן. זֶה אַרְבָּעָה עָשָׂר. יָכוֹל כָּל הַיּוֹם. תַּלְמוּד לוֹמַר אַף חֹלֶק. חֲצִיוֹ לְחֻמֵּץ וְחֲצִיוֹ לְמַצָּה. מִחְלֶפֶת שִׁיטַת רִבִּי מֵאִיר. תַּמָּן אָמַר. אַף לְרִבּוֹת. וְכָא אָמַר. אַף לְמָעֵט. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אֲבוּדַמִּי. מִיעֲטוֹ שֶׁאֵינוֹ מֻחְמֶץ. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר. לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ. עַל אֲכִילָתוֹ. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. לֹא תֹאכַל עָלָיו חָמֵץ. עַל עֲשִׂייָתוֹ.

רִבִּי יוּדָן אִית לֵיהּ עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ. עֲשֵׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה עַל בִּיעוּרוֹ. עֲשֵׂה עַל אֲכִילָתוֹ. שִׁבְעַת יָמִים תֹּאכַל עָלָיו מַצּוֹת. לֹא חָמֵץ. כָּל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבָּא מִכּוֹחַ עֲשֵׂה עֲשֵׂה הוּא. וְלֹא תַעֲשֶׂה עַל אֲכִילָתוֹ. לֹא תֹאכַל חָמֵץ. עֲשֵׂה עַל בִּיעוּרוֹ. שִׁבְעַת יָמִים תַּשְׁבִּיתוּ שְׂאוֹר מִבָּתֵּיכֶם. לֹא תַעֲשֶׂה עַל בִּיעוּרוֹ. שִׁבְעַת יָמִים שְׂאוֹר לֹא יִמָּצֵא בְּבָתֵּיכֶם.

הָא רִבִּי מֵאִיר אָמַר. מִשֵּׁשׁ שָׁעוֹת וּלְמַעֲלָה מִדִּבְרֵיהֶן. שִׁשִּׁית אֲסוּרָה מִשּׁוּם גָּדֵר. חֲמִישִׁית לָמָּה. מִשּׁוּם גָּדֵר. וְיֵשׁ גָּדֵר לְגָדֵר. אֶלָּא חֲמִישִׁית מִתְחַלֶּפֶת בַּשְּׁבִיעִית. מִחְלְפָה שִׁיטַת רִבִּי יְהוּדָה. תַּמָּן אָמַר. אֵין חֲמִישִׁית מִתְחַלֶּפֶת בַּשְּׁבִיעִית. וְכָא אָמַר. חֲמִישִׁית מִתְחַלֶּפֶת בַּשְּׁבִיעִית. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. תַּמָּן הַדָּבָר מָסוּר לַנָּשִׁים וְהֵן עֲצֵילוֹת. הָכָא הַדָּבָר מָסוּר לְבֵית דִּין וְהֵן זְרִיזִין. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. תַּמָּן תְּחִילַת חֲמִישִׁית סוֹף שְׁבִיעִית. הָכָא סוֹף חֲמִישִׁית תְּחִילַת שְׁבִיעִית. וְתַנֵּי כֵן. תְּחִילַת חֲמֵשׁ חַמָּה בַּמִּזְרָח וְסוֹף שֵׁבַע חַמָּה בַּמַּעֲרָב. לְעוֹלָם אֵין חַמָּה נוֹטָה לְמַעֲרָב אֶלָּא בְּסוֹף שֵׁבַע.

הלכה ד

משנה: הָיוּ מַכְנִיסִין אֶת הַשֵּׁנִי וּבוֹדְקִין אוֹתוֹ. נִמְצְאוּ דִבְרֵיהֶן מְכֻוָּנִין פּוֹתְחִין בִּזְכוּת. אָמַר אֶחָד מִן הָעֵדִים יֶשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת אוֹ אֶחָד מִן הַתַּלְמִידִים יֶשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו חוֹבָה מְשַׁתְּקִין אוֹתוֹ. אָמַר אֶחָד מִן הַתַּלְמִידִים יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת מַעֲלִין וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בֵּינֵיהֶן וְלֹא הָיָה יוֹרֵד מִשָּׁם כָּל הַיּוֹם כּוּלּוֹ. אִם יֵשׁ מַמָּשׁ בִּדְבָרָיו שׁוֹמְעִין לוֹ. אֲפִילּוּ אָמַר הוּא יֶשׁ לִי לְלַמֵּד עַל עַצְמִי זְכוּת שׁוֹמְעִין לוֹ וּבְלְבַד שֶׁיֵּשׁ מַמָּשׁ בִּדְבָרָיו׃

הלכה: הָיוּ מַכְנִיסִין אֶת הַשֵּׁינִי כול'. תַּנֵּי. אִם מָצְאוּ לוֹ זְכוּת פְּטָרוּהוּ וְאִם לָאו מַעֲבִירִין דִּינוֹ וּמְזַדְּוְגִין זוּגוֹת וּמְמַעֲטִין בְּמַאֲכָל וְלֹא הָיוּ שׁוֹתִין יַיִן וְנוֹשְׁאִין וְנוֹתְנִין כָּל הַלַּיְלָה. וּלְמָחָר מַשְׁכִּימִין וּבָאִין. וַחֲזָנֵי כְנֵיסִיּוֹת מְחַזְּרִין אַחֲרֵיהֶן וְאוֹמְרִין. אִישׁ פְּלוֹנִי [בֶּן אִישׁ פְּלוֹנִי. וְהוּא אוֹמֵר. בְּמִקּוֹמִי אֲנִי.] מְחַיֵּיב הָיִיתִי וּמְחַיֵּיב אֲנִי. מְזַכֶּה הָיִיתִי וּמְזַכֶּה אֲנִי. מְחַיֵּיב הָיִיתִי וּמְזַכֶּה אֲנִי. שׁוֹמְעִין לוֹ. מְזַכֶּה הָיִיתִי וּמְחַיֵּיב אֲנִי. לַמֵּד תְּחִילָּה. תַּנֵּי. טָעָה אֶחָד מִן הַדַּיָּינִין. אִם הָיָה מְזַכֶּה סוֹפְרֵי הַדַּיָּינִין מַזְכִּירִין אוֹתוֹ. אִם הָיָה מְחַיֵּיב אוֹמְרִין לוֹ. לַמֵּד תְּחִילָּה.

אָמַר רִבִּי לָא. מִפְּנֵי מַה כוֹתְבִין דִּבְרֵי הַמְזַכֶּה. מִפְּנֵי הַמְחַיֵּיב. שֶׁמָּא תִּיטָּרֵף דַּעְתּוֹ. וְאֵין חֲלִיף מִילָּא יֵימְרוּן לֵיהּ. הָדָא אָמְרָת הָדָא לָא אָמְרָת. [הָדָה אָמְרָה]. צְרִיכָה שְׁנֵי [כִיתֵּי] עֵדִים. נִמְצָא דִינוֹ מִשְׁתַּקֵּעַ. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן אָמַר. מִפְּנֵי הַמְזַכֶּה.

הלכה ה

משנה: אִם מָצְאוּ לוֹ זְכוּת פְּטָרוּהוּ. וְאִם לָאו מַעֲבִירִין דִּינוֹ לְמָחָר. וּמְזַדְּוְגִין זוּגוֹת זוּגוֹת מְמַעֲטִין בְּמַאֲכָל וְלֹא הָיוּ שׁוֹתִין יַיִן כָּל הַיּוֹם וְנוֹשְׁאִין וְנוֹתְנִין בַּדָּבָר כָּל הַלַּיְלָה וְלַמָּחָרָת מַשְׁכִּימִין וּבָאִין הַמְזַכֶּה אוֹמֵר אֲנִי הוּא הַמְזַכֶּה וּמְזַכֶּה אֲנִי בְמִקּוֹמִי. וְהַמְחַיֵּיב אוֹמֵר אֲנִי הוּא הַמְחַיֵּיב וּמְחַיֵּיב אֲנִי בְמִקּוֹמִי. הַמְלַמֵּד חוֹבָה מְלַמֵּד זְכוּת. אֲבָל הַמְלַמֵּד זְכוּת אֵינוֹ יָכוֹל לַחֲזוֹר וּלְלַמֵּד חוֹבָה. וְאִם טָעוּ בַדָּבָר שְׁנֵי סוֹפְרֵי הַדַּיָּנִין מַזְכִּירִין אוֹתָן. וְאִם לָאו עוֹמְדִים לַמְנָיָין. שְׁנֵי עָשָׂר מְזַכִּין וְאַחַר עָשָׂר מְחַיְּבִין זַכַּאי. שְׁנַיִם עָשָׂר מְחַיְּבִין וְאַחַד עָשָׂר מְזַכִּין וַאֲפִילּוּ עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם מְזַכִּין אוֹ מְחַיְּבִין וְאֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ יוֹסִיפוּ הַדַּיָּינִים. עַד כַּמָּה מוֹסִיפִין שְׁנַיִם שְׁנַיִם עַד שִׁבְעִים וְאֶחָד. שְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה מְזַכִּין וּשְׁלֹשִׁים וַחֲמִשָּׁה מְחַיְּבִין זַכַּאי. שְׁלֹשִׁים וְשִׁשָּׁה מְחַיְּבִין וּשְׁלֹשִׁים וַחֲמִשָּׁה מְזַכִּין דָּנִין אֵילּוּ כְּנֶגֶד אֵילּוּ עַד שֶׁיִּרָאֶה אֶחָד הַמְחַיְּבִין אֶת דִּבְרֵי הַמְזַכִּין:

הלכה: אִם מָצְאוּ לוֹ זְכוּת פְּטָרוּהוּ כול'. תַּנֵּי. אֶחָד מִן הָעֵדִים שֶׁאָמַר. יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת. וּבָא חֲבֵירוֹ וְסִיְּיעוֹ וּבָא חֲבֵירוֹ וְסִיְּיעוֹ. אֶת מִי מְמַנִּין. לְרִאשׁוֹן לַשֵּׁינִי לִשְׁנֵיהֶן. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא דְּרִבִּי יוֹחָנָן. וְהוּא שֶׁנִּזְדַּכֶּה מִפִּי עַצְמוֹ אֵין מוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ דַּיָּין. הֲרֵי שֶׁנִּזְדַּכֶּה מִפִּי עַצְמוֹ וְנִמְצָא עֵד וְדַיָּין לֹא מָצִינוּ עֵד נַעֲשֶׂה דַּיָּין.

אוֹמְרִים בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת. נִזְדַּקֵּן הַדִּין. [וְאֵין אוֹמְרִין בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת נִזְדַּקֵּן הַדִּין.] וְהַגָּדוֹל שֶׁבַּדַּיָּינִין אוֹמֵר. נִזְדַּקֵּן הַדִּין.

עַד כַּמָּה מוֹסִיפִין כול'. תַּנֵּי. לָמָּה מוֹסִיפִין דַּיָּינִין. שֶׁאִם הָיוּ שְׁנַיִם מִן הָרִאשׁוֹנִים מְזַכִּין וְאֶחָד מִן הָאַחֲרוֹנִים לִיגָּמֵר הַדִּין בִּשְׁלִשָּׁה. אָמַר רִבִּי לָא. מִכֵּיוָן שֶׁנִּרְאֶה דִינוֹ לִיגָּמֵר בְּאַרְבָּעָה אֵין גּוֹמְרִין אוֹתוֹ בִּשְׁלִשָּׁה.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. וְתִשְׁמַע מִינָּהּ. שְׁלֹשָׁה שֶׁדָּנוּ וּמֵת אֶחָד מֵהֶן. חוֹתְמִין בִּשְׁנַיִם וְכוֹתְבִין. אַף עַל פִּי שֶׁחָתַמְנוּ בִשְׁנַיִם בִּשְׁלֹשָׁה דָּנָנוּ. אָמַר רִבִּי חַגַּיי. מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן. הַדַּיָּינִין חוֹתְמִין בּוֹ מִלְמַטָּה אוֹ הָעֵדִים. וּלְמֵידִין מִידַּת הַדִּין מִפְּרוֹזְבּוֹל. אַשְׁכַּח תַּנֵּי. הוּא לָמַד מִידַּת הַדִּין מִפְּרוֹזְבּוֹל.

לֹא רָאָה. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. זַכַּאי. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר. חַיָּיב. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹחָנָן. וַהֲלֹא זַכַּאי הוּא. וְלָמָּה דָנִין אֵילּוּ כְּנֶגֶד אֵילּוּ. שֶׁלֹּא יֵירָאֶה דִּין זֶה יוֹצֵא מִעֲמָּעָם.

פרק ו

הלכה א

משנה: נִגְמַר הַדִּין מוֹצִיאִין אוֹתוֹ לְסוֹקְלוֹ. בֵּית הַסְּקִילָה הָיָה חוּץ לְבֵית דִּין שֶׁנֶּאֱמַר הוֹצֵא אֶת הַמְקַלֵּל אֶל מִחוּץ לַמַּחֲנֶה. וְאֶחָד עוֹמֵד עַל פֶּתַח בֵּית דִּין וְהַסּוּדָרִין בְּיָדוֹ וְהַסּוּס רָחוֹק מִמֶּנּוּ כְּדֵי שֶׁיְּהֵא רוֹאֵהוּ. אוֹמֵר אֶחָד יֶשׁ לִי לְלַמֵּד עָלָיו זְכוּת הַלָּה מֵנִיף בַּסּוּדָרִין וְהַסּוּס רָץ וּמַעֲמִידוֹ. אֲפִילּוּ הוּא אוֹמֵר יֶשׁ לִי לְלַמֵּד עַל עַצְמִי זְכוּת מַחֲזִירִין אוֹתוֹ וַאֲפִילּוּ אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה פְּעָמִים וּבִלְבַד שֶׁיְּהֵא מַמָּשׁ בִּדְבָרָיו.

הלכה: נִגְמַר הַדִּין כול'. מַתְנִיתִין אוֹ כְרִבִּי אוֹ כְרִבִּי אוֹ כְרַבָּנָן בְּעִיר שֶׁלְּגוֹיִם. דְּתַנֵּי בְּשְׁעָרֶיךָ. רִבִּי אוֹמֵר. בְּשְׁעָרֶיךָ. בְּשַׁעַר שֶׁנִּמְצְאוּ בוֹ. אַתָּה אוֹמֵר כָּךְ אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּשַׁעַר שֶׁנִּידּוֹנוּ בוֹ. נֶאֱמַר כָּאן בִּשְׁעָרֶיךָ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן כִּי יִמָּצֵא בְקִרְבְּךָ בְּאַחַד שְׁעָרֶיךָ. מַה שְׁעָרֶיךָ הָאָמוּר לְהַלָּן שַׁעַר שֶׁנִּמְצָא בוֹ אַף שְׁעָרֶיךָ הָאָמוּר כָּאן שַׁעַר שֶׁנִּמְצְאוּ בוֹ. וְרַבָּנָן אָמְרֵי. בִּשְׁעָרֶיךָ. בְּשַׁעַר שֶׁנִּידּוֹן בּוֹ. אַתָּה אוֹמֵר כָּךְ אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא בְּשַׁעַר שֶׁנִּמְצָא בוֹ. נֶאֱמַר כָּאן בִּשְׁעָרֶיךָ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְהוֹצֵאתָ אֶת הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת הָאִשָּׁה הַהִיא אֶל שְׁעָרֶיךָ. מַה שְׁעָרֶיךָ הָאָמוּר לְהַלָּן שַׁעַר שֶׁנִּידּוֹן בּוֹ. אַף שְׁעָרֶיךָ הָאָמוּר כָּאן שַׁעַר שֶׁנִּידּוֹן בּוֹ.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. כְּתִחִילָּה בֵּין יֵשׁ מַמָּשׁ בִּדְבָרָיו בֵּין לָאו שׁוֹמְעִין לוֹ. מִיכָּן וָהֵילָךְ יֵשׁ מַמָּשׁ בִּדְבָרָיו שׁוֹמְעִין לוֹ וְאִם לָאו אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. אָמְרֵי. וְהוּא שֶׁיֵּשׁ בִּדְבָרָיו הָאַחֲרוֹנִים מַמָּשׁ. חִזְקִיָּה שָׁאַל. הֲרֵי שֶׁהָיָה יוֹצֵא לִיהָרֵג וְנִשְׁתַּתֵּק. כֵּן אָנוּ אוֹמְרִים. הָא לֹא נִשְׁתַּתֵּק הָיָה לוֹ לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ זְכוּת. שָׁמַע רִבִּי יוֹחָנָן וָמַר. הָא שְׁאֵלְתָּא דְחַמְרָא. אֶלָּא כֵּינִי. הֲרֵי שֶׁהָיָה יוֹצֵא לִיהָרֵג וְאָמַר. יֵשׁ לִי לְלַמֵּד עַל עַצְמִי זְכוּת וְנִשְׁתַּתֵּק. כֵּן אָנוּ אוֹמְרִים. הָא אִילּוּ לֹא נִשְׁתַּתֵּק הָיָה לוֹ לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ זְכוּת. אָמַר. הָא אָמִירָה.

הלכה ב

משנה: אִם מָצְאוּ לוֹ זְכוּת פְּטָרוּהוּ וְאִם לָאו יוֹצֵא לִיסָּקֵל. וְהַכָּרוֹז יוֹצֵא לְפָנָיו אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן פְּלוֹנִי יוֹצֵא לִסָּקֵל עַל שֶׁעָבַר עֲבֵירָה פְּלוֹנִית וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֵדָיו וְכָל מִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ לוֹ זְכוּת יָבוֹא וִילַמֵּד:

הלכה: אִם מָצְאוּ לוֹ זְכוּת כול'. תַּנֵּי. שׁוֹר הַיּוֹצֵא לִיסָּקֵל וְנִמְצְאוּ עֵידָיו זוֹמְמִין. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. כָּל הַקּוֹדֵם בּוֹ זָכָה. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר. הֶפְקֵר טָעוּת הוּא. וְכֵן עֶבֶד הַיּוֹצֵא לִיסָּקֵל וְהִקְדִּישׁוֹ בְּעָלָיו. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. זָכָה לְעַצְמוֹ. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר. יֵיאוּשׁ שֶׁלְּטָעוּת הָיָה.

הלכה ג

משנה: רָחוֹק מִבֵּית הַסְּקִילָה עֶשֶׂר אַמּוֹת אוֹמְרִ֣ים לוֹ הִתְוַדֵּה שֶׁכֵּן דֶּרֶךְ כָּל הַמּוּמָתִין מִתְוַדִּין שֶׁכָּל הַמִּתְוַדֶּה יֶשׁ לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. שֶׁכֵּן מְצִינוּ בְּעָכָן שֶׁאָמַר לוֹ יְהוֹשֻׁעַ בְּנִי שִׂים נָא כָבוֹד לַיי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתֶן לוֹ תּוֹדָה וְהַגֶּד נָא לִי מֶה עָשִׂיתָ אַל תְּכַחֵד מִמֶּנִּי: וַיַּעַן עָכָן אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמַר אָמְנָה אָנֹכִי חָטָאתִי לַיי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְכָזֹאת וְכָזֹאת עָשִׂיתִי: וּמְנַיִין שֶׁנִּתְכַּפֵּר לוֹ וִדּוּיוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ מֶה עֲכַרְתָּנוּ יַעְכָּרְךָ יְיָ בַּיּוֹם הַזֶּה. הַיּוֹם הַזֶּה אַתָּה עָכוּר וְאֵי אַתָּה עָכוּר לָעָתִיד לָבוֹא. וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהִתְוַדּוֹת אוֹמְרִ֣ים לוֹ אֱמוֹר תְּהֵא מִיתָתִי כַּפָּרָה עַל כָּל עֲוונוֹתַי. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא מְזוּמָּם אוֹמֵר תְּהֵא מִיתָתִי כַּפָּרָה עַל כָּל עֲוונוֹתַי חוּץ מֵעָוֹן זֶה. אָמְרוּ לוֹ אִם כֵּן יְהוּ כָל אָדָם אוֹמֵר כָּךְ כְּדֵי לְנַקּוֹת אֶת עַצְמָן:

הלכה: רָחוֹק מִבֵּית הַסְּקִילָה עֶשֶׂר אַמּוֹת כול'. אַתְּ מוֹצֵא שֶׁכְּשֶׁמַּעַל עָכָן בַּחֶרֶם הִתְחִיל יְהוֹשֻׁעַ מְפַיֵּס לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וְאוֹמֵר. רִבּוֹנוֹ שֶׁלְּעוֹלָם. הוֹדִיעֵינִי מִי זֶה הָאִישׁ. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. אֵינִי מְפַרְסֵם כָּל בְּרָיֶיה וְלֹא עוֹד אֶלָּא נִמְצֵיתִי אוֹמֵר לָשׁוֹן הָרַע. אֶלָּא לֵךְ וְהַעֲמֵיד אֶת יִשְׂרָאֵל לִשְׁבָטָיו וְהַפֵּל עֲלֵיהֶן גּוֹרָלוֹת. מִיַּד אֲנִי מוֹצִיאוֹ. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיַּשְׁכֵּם יְהוֹשֻׁעַ בַּבּוֹקֶר וַיַּקְרֵב אֶת יִשְׂרָאֵל לִשְׁבָטָיו וַיִּלָּכֵד עָכָן בֶּן כַּרְמִי בֶּן זֶרַח לְמַטֵּה יְהוּדָה. אָמַר לוֹ עָכָן. מַה. בַּגּוֹרָל אַתָּה תוֹפְשֵׂינִי. לֵית בְּכָל הֲהֵן דָּרָא כְּשֵׁר אֶלָּא אַתְּ וּפִינְחָס. אַסְקוּן נִיבְזִין בֵּיניֵכוֹן. פִּנְטוֹס דְּמִיתְפִּיס חַד מִינְכוֹן. וְלֹא עוֹד אֶלָּא לְמַשֶּׁה רַבָּךְ לֵית מִידְמוֹךְ אֶלָּא תְּלָתִין אוֹ אַרְבָּעִין יוֹמִין. לֹא כֵן אַלְפֵּן מֹשֶׁה רַבֵּן עַל פִּי שְׁנַיִם עֵדִים. שְׁרִיתָה טָעֵי. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה צָפָה יְהוֹשֻׁעַ בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ שֶׁהוּא מְחַלֵּק לְיִשְׂרָאֵל אֶת הָאָרֶץ בַּגּוֹרָל. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיַּשְׁלֵךְ לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ גּוֹרָל. אֱמוֹר מֵעַתָּה. אָנוּ מוֹצִיאִין שֵׁם רַע עַל הַגּוֹרָלוֹת. וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁאִם נִתְקַיְּימוּ עַכְשָׁיו יְהוּ כָל יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים. בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת נִתְקַיְּימוּ כָל שֶׁכֵּן בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת. וְאִם בָּטְלוּ עַכְשָׁיו יְהוּ כָל יִשְׂרָאֵל אוֹמְרִים. בְּדִינֵי נְפָשׁוֹת בָּטְלוּ כָל שֶׁכֵּן בְּדִינֵי מָמוֹנוֹת. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הִתְחִיל יְהוֹשֻׁעַ מְפַיֵּס לְעָכָן וּמַשְׁבֵּעַ לֵיהּ בֵּאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְאוֹמֵר לוֹ. בְּנִי שִׂים נָא כָבוֹד לַיי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. וַיַּעַן עָכָן אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמַר. אָמְנָה. מָהוּ אָמְנָה.

קוּשְׁטָא. אָנֹכִי חָטָאתִי לַיי אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל. אֲמַר לֵיהּ. מָה אֲנָא בְעֵי מִינָּךְ חָדָא וְאַתְּ אָמְרַת לִי תַּרְתֵּי. אֲמַר לֵיהּ. אֲנִי הוּא שֶׁמַּעֲלִתִּי בְּחֶרֶם מִדָּעַת וּבְחֶרֶם יְרִיחוֹ. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּמָא. בְּאַרְבָּעָה חֲרָמִים מָעַל. בְּחֶרֶם כְּנַעֲנִי מֶלֶךְ עָרָד. בְּחֶרֶם סִיחוֹן וְעוֹג. בְּחֶרֶם מִדְיָן. בְּחֶרֶם יְרִיחוֹ. וּמְנַיִין שֶׁכִּיפֵּר לוֹ וַוידוּיוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר וּבְנֵי זֶרַח זִמְרִי וְאֵיתָן וגו'. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. זִמְרִי זֶה עָכָן שֶׁעָשָׂה מַעֲשֶׂה זִמְרִי. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר. הֵימָן זֶה עָכָן. אָמְנָה אָנֹכִי חָטָאתִי. כּוּלָּם חֲמִשָּׁה. וְכִי אֵינִי יוֹדֵעַ שֶׁהֵן חֲמִשָּׁה. אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁאַף עָכָן יֵשׁ לוֹ חֵלֶק לְעָתִיד לָבוֹא.

וְאִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהִתְוַדּוֹת כול'. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁהָיָה יוֹצֵא לִיהֲרֵג. אָמְרוּ לוֹ. אֱמוֹר. תְּהֵא מִיתָתִי כַּפָּרָה עַל כָּל עֲוונוֹתַיי. אָמַר. תְּהֵא מִיתָתִי כַּפָּרָה עַל כָּל עֲוונוֹתַיי חוּץ מִן עָוֹן זֶה. אִם עָשִׂיתִיו אַל יִמְחוֹל לִי. וּבֵית דִּין יִשְׂרָאֵל יְהֵא נָקִי. וּכְשֶׁבָּא דְּבָר אֶצֶל חֲכָמִים זָלְגוּ עֵינֵיהֶם. אָמְרוּ. לְהַחֲזִירוֹ אֵי אֶיפְשַׁר שֶׁאֵין לְדָבָר סוֹף. אֶלָּא הֲרֵי דָמוֹ תָּלוּי בַּצַּוָּאר עֵדִים.

רָחוֹק מִבֵּית הַסְּקִילָה אַרְבַּע אַמּוֹת כול'. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי. אֶרְאֶה בְנֶחָמָה אִם לֹא הָרַגְתִּי עַד זוֹמֵם. שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים. עַד שֶׁייֵהָרֵג. שֶׁנֶּאֱמַר נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ. אָמַר לוֹ שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח. אֶרְאֶה בְנֶחָמָה אִם לֹא מַעֲלִים עָלֶיךָ כְּאִילּוּ שָׁפַכְתָּ דָּם נָקִי. בְּאוּתָהּ שָׁעָה קִיבֵּל עָלָיו שֶׁלֹּא יוֹרֶה אֶלָּא מִפִּי שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח.

שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח הָיוּ יָדָיו חֲמוּמוֹת. אֲתָא סִיעַת לֵיצָנִין אָמְרֵי. הֲבוּ עֵיצָה נִיסְהוֹד עַל בְּרֵיהּ וְנִיקְטְלִינֵיהּ. אִסְתְּהִידוּ עָלוֹי. וְנִגְמַר דִּינוֹ לִיהֲרֵג. מִי נִפַּק לְמִיתְקַטְלָא אָמְרֵי לֵיהּ. מָרִי שִׁיקְרִין אֲנָן. בְּעָא אֲבוֹי מַחְזַרְתֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ. אַבָּא. אִם בִּיקַּשְׁתָּה לְבוֹא תְּשׁוּעָה עַל יָדְךָ עֲשֵׂה אוֹתִי כְּאֶסְקוֹפָּה.

בֵּית הַסְּקִילָה הָיָה גָּבוֹהַּ כול'. מַעֲשֶׂה בְּחָסִיד אֶחָד שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ בַּדֶּרֶךְ וְרָאָה שְׁנֵי בְנֵי אָדָם נִזְקָקִין לְכַלְבָּה. אָמְרִין. נֵן יָדְעִין דּוּ גַּבְרָא חֲסִידָא אֲזִיל וּמַסְהִיד עֲלַן וּמָרָן דָּוִד קָטִיל לַן. אֶלָּא נַיקְדְּמֵיהּ וְנִיסְהוֹד עָלוֹי. אַסְהִידוּ עֲלֵיהּ. וְנִגְמַר דִּינוֹ לִיהֲרֵג. הוּא שֶׁדָּוִד אָמַר. הַצִּילָה מֵחֶרֶב נַפְשִׁי מִיַּד כֶּלֶב יְחִידָתִי. מֵחֶרֶב. מֵחֶרֶב. מִכֶּלֶב. מִכַּלְבּוֹ שֶׁלְּחָסִיד.

רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי סָלַק לְעִילִיתָא דְּבֵי מִדְרְשָׁא וְרָאָה שְׁנֵי בְנֵי אָדָם נִזְקָקִין זֶה לָזֶה. אָמְרוּ לֵיהּ. רִבִּי. הַב דַּעְתָּךְ דְּאַתְּ חַד וַאֲנָן תְּרֵי.

הלכה ד

משנה: רָחוֹק מִבֵּית הַסְּקִילָה אַרְבַּע אַמּוֹת מַפְשִׁיטִין אֶת בְּגָדָיו. הָאִישׁ מְכַסִּין אוֹתוֹ מִלְּפָנָיו וְהָאִשָּׁה מִלְּפָנֶיהָ וּמֵאַחֲרֶיהָ דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים הָאִישׁ נִסְקָל עָרוֹם וְאֵין הָאִשָּׁה נִסְקֶלֶת עֲרוּמָה:

הלכה: אָמַר רִבִּי אֶלִיעֶזֶר כול'. מְחֻלְפָה שִׁיטַּת רִבִּי יְהוּדָה. תַּמָּן אָמַר. אִם הָיָה שְׁעָרָהּ נָאֶה לֹא הָיָה סוֹתְרוֹ. וְכָא הוּא אוֹמֵר אֲכֵן. הָכָא מִכָּל מָקוֹם לְמִיתָה אָזְלָה. בְּרַם תַּמָּן שֶׁאִם

תִּימְצֵא טָהוֹרָה וְיִתְגָּרוּ בָהּ פִּירְחֵי כְהוּנָּה. מִחְלָפָה שִׁיטַּת רַבָּנָן. תַּמָּן אָמְרִין. הָאִישׁ נִסְקָל עָרוֹם וְאֵין הָאִשָּׁה נִסְקֶלֶת עֲרוּמָּה. וָכָא אִינּוּן אָמְרִין הָכֵין. הָכָא וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ. בְּרוֹר לוֹ מִיתָה יָפָה. בְּרֹם תַּמָּן וְנִנְוְסְרוּ כָּל הַנָּשִׁים.

הלכה ה

משנה: בֵּית הַסְּקִילָה הָיָה גָבוֹהַּ שְׁתֵּי קוֹמוֹת וְאֶחָד מִן הָעֵדִים דּוֹחֲפוֹ עַל מָתְנָיו. נֶהְפַּךְ עַל לִבּוֹ הוֹפְכוֹ עַל מָתְנָיו אִם מֵת בָּהּ יָצָא. וְאִם לָאו נוֹטֵל אֶת הָאֶבֶן וְנוֹתְנָהּ עַל לִבּוֹ. אִם מֵת בָּהּ יָצָא וְאִם לָאו הָעֵד הַשֵּׁנִי נוֹטֵל אֶת הָאֶבֶן וְנוֹתְנָהּ עַל לִבּוֹ. אִם מֵת בָּהּ יָצָא וְאִם לָאו רְגִימָתוֹ בְכָל יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר יַד הָעֵדִים תִּהְיֶה בּוֹ בָרִאשׁוֹנָה לַהֲמִיתוֹ וְיַד כָּל הָעָם בָּאַחֲרֹנָה.

הלכה: כָּל הַנִּסְקָלִין נִתְלִין דִּבְרֵי רִבִּי לְיֵעֶזֶר כול'. תַּנֵּי. וְכִמְלוֹא קוֹמָתוֹ שֶׁלְּנוֹפֵל הֲרֵי חֲמִשָּׁה. הָכָא אַתְּ מָר. וְכִמְלוֹא קוֹמַת הַנּוֹפֵל הֲרֵי חֲמִשָּׁה. וּבַבּוֹר שֶׁלְּנָזְקִין אַתְּ מָר. עַד עֲשָׂרָה טְפָחִים. לֹא דוֹמֶה נוֹפֵל מִדַּעַת לַנּוֹפֵל שֶׁלֹּא מִדַּעַת. רִבִּי יוֹנָתָן בָּן חֲלִי רִבִּי אֶבְדּוֹמֵי בַּר בְּרַתֵּיהּ דְּרִבִּי טָבִי בְּשֵׁם רִבִּי יֹאשִׁיָּה. אִילֵּין דְּחַבְּטִין תּוֹרָא בְּחֵייֵלֵיהּ אֵין בּוֹ מִשּׁוּם רִיסּוּק אֵיבָרִים. בְּיוֹמוֹי דְּרִבִּי פִּינְחָס חַבְּטוּ תּוֹרָא בְּחֵייֵלֵיהּ. אֲמַר לוֹן. בְּחַייֵכוֹן שָׁרוּנֵיהּ. שָׁרוּנֵיהּ וְקוּם וַעֲרַק. אָמַר. בָּרוּךְ שֶׁבָּחַר בַּחֲכָמִים וּבְדִבְרֵיהֶם. דְּאָמְרֵי. אִילֵּין דְּחַבְּטִין תּוֹרָא בְּחֵייֵלֵיהּ אֵין בּוֹ מִשּׁוּם רִיסּוּק אֵיבָרִים.

וּמְנַיִין שֶׁטְּעוּן סְקִילָה. שֶׁנֶּאֱמַר סָקוֹל יִסָּקֵל. וּמְנַיִין שֶׁטְּעוּן דְּחִייָה. שֶׁנֶּאֱמַר יָרֹה יִיָּרֶה. וּמְנַיִין שֶׁטְּעוּן שְׁתֵּי דְּחִיּוֹת. תַּלְמוּד לוֹמַר יִיָּרֶה.

הלכה ו

משנה: כָּל הַנִּסְקָלִין נִתְלִין דִּבְרֵי רִבִּי אֱלִיעֶזֶר וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵינוֹ נִתְלֶה אֶלָּא הַמְגַדֵּף וְהָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. הָאִישׁ תּוֹלִין אוֹתוֹ פָּנָיו כְּלַפֵּי הָעָם וְהָאִשָּׁה פָּנֶיהָ כְּלַפֵּי הָעֵץ דִּבְרֵי רִבִּי לְיֵעֶזֶר וַחֲכָמִים אוֹמְרִים הָאִישׁ נִתְלֶה וְאֵין הָאִשָּׁה נִתְלֵית. אָמַר לָהֶן רִבִּי אֱלִיעֶזֶר מַעֲשֶׂה בְּשִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח שֶׁתָּלָה נָשִׁים בְּאַשְׁקְלוֹן. אָמְרוּ לוֹ שִׁמּוֹנִים נָשִׁים תָּלָה וְאֵין דָּנִין שְׁנַיִם בְּיוֹם אֶחָד.

הלכה: מָה טַעְמָא דְּרִבִּי לְיֵעֶזֶר. מָה מְגַדֵּף עַל יְדֵי שֶׁנִּסְקָל נִתְלָה. אַף אֲנִי אָבִיא שְׁאָר כָּל הַנִּסְקָלִין שֶׁיְּהוּ נִתְלִין. מָה טַעְמוֹן דְּרַבָּנָן. מָה הַמְגַדֵּף עַל יְדֵי שֶׁפָּשַׁט יָדוֹ בְּעִיקַּר נִתְלָה. אַף אֲנִי אָבִיא שְׁאָר כָּל הַפּוֹשְׁטִין יְדֵיהֶן בְּעִיקַּר לִהְיוֹת נִתְלִין.

אִית תַּנֵּי תַּנֵּי. יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי נָשִׂיא. אִית תַּנֵּי תַּנֵּי. שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח נָשִׂיא.

מָאן דְּמַר. יְהוּדָה בֶּן טַבַּאי נָשִׂיא. עוֹבְדָא דַּאֲלֶכְסַנְדְּרִיָּאה מְסַייֵעַ לֵיהּ. וַהֲוּוֹן בְּנֵי יְרוּשָׁלַם כּוֹתְבִין. מִירוּשָׁלַם הַגְּדוֹלָה לַאֲלֶכְסַנְדְּרִיָּאה הַקְּטַנָּה. עַד מָתַי בַּעֲלֵי שָׂרוּי בְתוֹכֵךְ וַאֲנִי יוֹשֶׁבֶת עֲגוּמָה בְּבֵיתִי.

ומָאן דְמַר. שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח נָשִׂיא. עוֹבְדָא דְאַשְׁקְלוֹן מְסָיְיעַ לֵיהּ. תְּרֵין תַּלְמִידִין הֲווּ בְאַשְׁקְלוֹן כְּחָדָא וְשָׁתִין כְּחָדָא וְלָעְיין בְּאוּרַיְיתָא כְּחָדָא. מִית חַד מִינּוֹן וְלָא אִתְגְּמַל חֶסֶד. מִית בַּר מַעְיָין מוּכָּס וּבְטֵילַת כָּל מְדִינְתָא מִיגְמְלִינֵיהּ חֶסֶד. שְׁרִי הַהוּא תַּלְמִידָא בְכִי וַאֲמַר. וַוי. דִּילְמָא לֵית לְשׁוֹנְאֵי יִשְׂרָאֵל כְּלוּם. אִיתְחֲמֵי לֵיהּ בְּחֵילְמֵיהּ וַאֲמַר. לָא תִיבְזִי בְנֵי מָרֵיךְ. דֵּין עֲבַד חַד זְכוּ וַאֲזַל בָּהּ וְדֵין עֲבַד חַד חוֹבָה וַאֲזַל בָּהּ. וּמַה חוֹבָה עֲבַד. חַס דִּלָּא עֲבַד חוֹבָה מִן יוֹמוֹי. אֶלָּא זִימְנָא חָדָא הִקְדִּים תְּפִילִּין שֶׁלְּרֹאשׁ לִתְפִילִּין שֶׁלְּיָד. וּמַה זְכוּ עֲבַד בַּר מַעְיָין מוּכָּס. חַס לֵיהּ דִּלָּא עֲבַד זְכוּ מִן יוֹמוֹי. אֶלָּא זִימְנָא חָדָא עֲבַד אֲרִיסְטוֹן לְבוּלְבוֹסַיָיא וְלָא אֲתוֹן. אֲמַר. יֵיתוּן מִסְכֵּינֵי וְיֵיכְלוּנֵיהּ דִּלָּא לִיקַלְקֵל. וְאִית דָּמְרִין. הֲוָה סַגִּי בְאוֹרְחָא וַהֲוָה תְחוֹת שִׁיחֵיהּ חַד עִגּוּל. וּנְפַל וְנִסְתֵּיהּ חַד מִסְכֵּן וְלָא מַר לֵיהּ מִידִּי בְּגִין דִּלָּא מְסַמְּקָא אַפּוֹי. וַחֲמָא הַהוּא תַּלְמִידָא גּוֹ גַּנִּין גּוֹ פַּרְדֵּיסִין גּוֹ מַבּוּעִין דְּמַיָּא. וַחֲמָא לְבַר מַעְיָין מוּכָּס קַיָּים עַל גֵּיף נַהֲרָא. בְּעֵי מַמְטֵי מַיָּא וְלָא מַטֵּי. וַחֲמָא לְמַרְיָם בַּת עֲלֵי בְּצָלִים תַּלְיָיא בְּחִיטֵּי בִיזַיְיא. וְאִית דָּמְרִין. תִּירְעַת גֵּיהִנֹּם קְבִיעָה גּוֹ אוּדְנָהּ. אֲמַר לוֹן. [לָמָּה. אָמְרִין לֵיהּ. בְּגִין דַּהֲוָת צַיְימָא וּמְפַרְסְיָהּ לִמְגִין(ר)תָהּ. וְאִית דַּאֲמְרִין. דַּהֲוָת צַיְימָה חַד יוֹם וּמְקַזָּה לָהּ תְּרֵיי. אֲמַר לוֹן.] עַד אֵימַת כָּדֵין. אָמְרֵי לֵיהּ. עַד דְּיֵיתֵי שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח נָסְבִין לָהּ מִן גַּוּא אוּדְנָהּ וְיָהְבִין לָהּ גּוֹ אוּדְנֵיהּ. אֲמַר לוֹן. וּמַה הוּא סוּרְחָנֵיהּ. אָמְרֵי לֵיהּ. דְּנָדַר עַל נַפְשֵׁיהּ וַאֲמַר. אִי אִיתְעֲבִיד נְשֵׁיָיא קְטָלִי לְכָל חָרְשַׁיָיא. וְהֵיידַן עֲבִיד לֵיהּ נָשֵׁיא וְלָא קְטָלוּן. אֶלָּא תּוּמְנִין נָשִׁים בְּמַעֲרַת אַשְׁקְלוֹן מְחַבְּלִין עָלְמָא. זִיל וַמַר לֵיהּ. אֲמַר לוֹן. גַּבְרָא רַבָּא הוּא וְלֵית הוּא מְהֵימְנָתִי. אָמְרֵי לֵיהּ. עִינָוּן הוּא סַגִּי וּמְהֵימְנָתִיךְ. וְאִין לֵית מְהֵימְנָתִיךְ אָפִיק עֵינֵיךְ וְיָהֲבָה גַּוּא יָדָךְ. אָפִיק עֵינֵיהּ וִיהַב גַּוּ יָדֵיהּ. אָמְרוּן. חָזְרַת וְאִשְׁתָּוּוֹת לַחֲבֵירְתָהּ. אֲזַל וַמַר לֵיהּ. בָּעָא מֵיעֲבַד סֵימָנֵיהּ קוֹמוֹי אֲמַר לֵיהּ. לֵית אַתְּ צָרִיךְ. אֲנָא יָדַע דַּתְּ גַּבְרָא חֲסִידָא. אַף עַל פִּי כֵן בְּלִיבִּי חַשְׁבִית בְּפוּמִי לָא אַמְרִית. וַהֲוָה יוֹם סַגְרִיר. נָטַל תְּמַנְיָן גּוּבְרִין בְּחֵירִין לְבוּשִׁין מָאנִין נְקִיִּין וּנְסַב עִמּוֹן תְּמַנְיָן קִידְרִין חַדְתִּין. אֲמַר לוֹן. כַּד נָא צָפַר לְבַשּׁוּן מָנַיכוֹן. וְכַד נָא צָפַר תְּינְיָינוּת עוּלּוּ. כֵּיוָן דְּאָעַל לְמְעָרַת אַשְׁקְלוֹן אֲמַר. אוּים אוּים. פִּתְחוּן לִי. מִן דִּידְכוֹן אֲנָא. כֵּיוָן דְּכָנַס. חָדָא אָמְרָה מַה דַּאֲמְרָה וּמַיְיתֵי פִּיתָּא. וְחָדָא אָמְרָה מַה דַּאֲמְרָה וּמַיְיתֵי תַּבְשִׁילָא. וְחָדָא אָמְרָה מַה דַּאֲמְרָה וּמַיְיתֵי חַמְרָא. אָמְרָן לֵיהּ. מָה אִי[ת] בָּךְ עֲבַד. אֲמַר לוֹן. אִי בִּי עֲבִידְנָא צָפַר תְּרֵי זִימְנִין וּמְעַיֵּיל לְהָכָא תּוּמְנִין גּוּבְרִין בְּחֵירִין לְבוּשִׁין מָאנִין נְקִיִּים חֲדִי וּמַחְדֵּי לְכוֹן. אָמְרָן לֵיהּ. לוֹן נָן בְּעָיְין. כֵּיוָן דְּצָפַר לָבְשׁוּ מָנִין נְקִיִּים. כֵּיוָן דְּצָפַר תְּינְיָינוּ עָלוּ כּוּלְהוּ כַּהֲדָא. רַמַז לוֹן. כָּל חַד מִינְכוֹן יִטּוֹל חָדָא וִיטַלְטֶלִינָּהּ מֵאַרְעָא. וְלָא מַצְלַח מַה דּוּ עַבְדָּה. וַהֲוָה אֲמַר לְהַהִיא דְאַיְיתַת פִּיתָּא. אַיְיתִי פִּיתָּא. וְלָא מַתְיָיא. וְהוּא אֲמַר. אַיְיתִי תַּבְשִׁילָא. אַיְיתִי תַּבְשִׁילָא. וְלָא מַתְיָיא. וְהוּא אֲמַר. אַיְיתִי לְצָלִיבָה. אַיְיתִי לְצָלִיבָה. אַיְיתִי חֲמַר. וְלָא

מַתְיָיא. וְהוּא אָמַר. אַייְתִי לְצִלִיבָא. כֵּן עֲבַד לְכוּלְהֵי. הַיְינוֹ דְתַנִּינָן. שְׁמוֹנִים נָשִׁים תָּלָה שִׁמְעוֹן בֶּן שֶׁטַח בְּאַשְׁקְלוֹן. וְאֵין דָּנִין שְׁנַיִם בְּיוֹם אֶחָד. אֶלָּא שֶׁהַשָּׁעָה צְרִיכָה לָכֵן.

הלכה ז

משנה: כֵּיצַד תּוֹלִין אוֹתוֹ. מְשַׁקְּעִין אֶת הַקּוֹרָה בָּאָרֶץ וְהָעֵץ יוֹצֵא מִמֶּנּוּ. וּמַקִּיף שְׁתֵּי יָדָיו זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ וְתוֹלֶה אוֹתוֹ. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר הַקּוֹרָה מֻטָּה עַל הַכֹּתֶל וְתוֹלֶה אוֹתוֹ כְּדֶרֶךְ שֶׁהַטַּבָּחִין עוֹשִׂין. תּוֹלִין וּמַתִּירִין אוֹתוֹ מִיָּד וְאִם לָן עָלָיו בְּלֹא תַעֲשֶׂה שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ כִּי קָבוֹר תִּקְבְּרֶנּוּ בַּיּוֹם הַהוּא כִּי קִלְלַת אֱלֹהִים תָּלוּי כְּלוֹמַר מִפְּנֵי מַה זֶּה תָּלוּי. מִפְּנֵי שֶׁבֵּרַךְ אֶת הַשֵּׁם וְנִמְצָא שֵׁם שָׁמַיִם מִתְחַלֵּל:

הלכה: תַּנֵּי. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר. זֶה חוֹמֶר בִּמְחַלֵּל מִבִּמְגַדֵּף וְזֶה חוֹמֶר בִּמְגַדֵּף מִבִּמְחַלֵּל. בִּמְגַדֵּף כְּתִיב לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ. וּבִמְחַלֵּל כְּתִיב וְתִקַּח רִצְפָּה בַת אַיָּה אֶת הַשַּׂק וַתַּטֵּהוּ עַל הַצּוּר מִתְּחִילַת קְצִיר עַד נִתַּךְ מַיִם עֲלֵיהֶם. מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ תְלוּיִין מִי״ו בְּנִיסָן עַד י״ז בְּמַרְחֶשְׁוָן.

כְּתִיב וַיִּתְּנֵם יְהוֹשֻׁעַ בַּיּוֹם הַהוּא חוֹטְבֵי עֵצִים וְשׁוֹאֲבֵי מַיִם לָעֵדָה. נִיחָא לָעֵדָה. וּלְמִזְבַּח יְיָ. אֶלָּא שֶׁתְּלָיִין יְהוֹשֻׁעַ בריפן. אָמַר. אֲנִי [לֹא] מַרְחִיקָן וְלֹא מְקָרְבָן. אֶלָּא מִי שֶׁעָתִיד לִבְנוֹת בֵּית הַבְּחִירָה דְּאִתְעַתְּדוּ לְקָרֵב יְקָרֵב וְאֶת דַּעְתּוֹ לְרַחֵק יְרַחֵק. וּבָא דָוִד וְרִיחֲקָן. וְהַגִּבְעוֹנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה. וְלָמָּה רִיחֲקָן. עַל שֵׁם וַיְהִי רָעָב בִּימֵי דָוִד שָׁלֹשׁ שָׁנִים וגו׳. אָמַר דָּוִד. בָּעָוֹן שְׁלֹשָׁה דְבָרִים גְּשָׁמִים נֶעֱצָרִין. עֲבוֹדָה זָרָה וְגִילּוּי עֲרָיוֹת וּשְׁפִיכוּת דָּמִים. עֲבוֹדָה זָרָה דִּכְתִיב פֶּן יִפְתֶּה לְבַבְכֶם וְסַמְיךְ לֵיהּ וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם. גִּילּוּי עֲרָיוֹת דִּכְתִיב וַיְמַנְעוּ רְבִיבִים וּמַלְקוֹשׁ לֹא הָיָה וּמֵצַח אִשָּׁה זוֹנָה הָיָה לָךְ. שְׁפִיכוּת דָּמִים שֶׁנֶּאֱמַר כִּי הַדָּם הוּא יַחֲנִיף אֶת הָאָרֶץ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים. אַף פּוֹסְקֵי צְדָקָה בָּרַבִּים וְאֵינָן נוֹתְנִין. דִּכְתִיב נְשִׂיאִים וְרוּחַ וְגֶשֶׁם אָיִין אִישׁ מִתְהַלֵּל בְּמַתַּת שָׁקֶר. בָּדַק דָּוִד בְּכָל דְּרָכָיו וְלֹא מָצָא אֶחָד מֵהֶן. הִתְחִיל שׁוֹאֵל בְּאוּרִים וְתוּמִים. הָדָא הוּא דִכְתִיב וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת פְּנֵי יְיָ. אָמַר רִבִּי לָעְזָר. כְּתִיב בַּקְּשׁוּ יְיָ כָּל עַנְוֵי אָרֶץ אֲשֶׁר מִשְׁפָּטוֹ פָּעָלוּ וגו׳. וַיֹּאמֶר יְיָ עַל שָׁאוּל וְעַל בֵּית הַדָּמִים עַל אֲשֶׁר הֵמִית אֶת הַגִּבְעוֹנִים. עַל שָׁאוּל. שֶׁלֹּא עָשִׂיתֶם עִמּוֹ חֶסֶד. וְעַל בֵּית הַדָּמִים עַל אֲשֶׁר הֵמִית אֶת הַגִּבְעוֹנִים. שְׁלַח דָּוִד וּקְרָאָן. אָמַר לָהֶם. מַה לָכֶם וּלְבֵית שָׁאוּל. אָמְרוּ לוֹ. עַל יְדֵי שֶׁהֵמִית מְמֶנּוּ שִׁבְעָה אֲנָשִׁים שְׁנֵי חוֹטְבֵי עֵצִים וּשְׁנֵי שׁוֹאֲבֵי מַיִם וְסוֹפֵר וְחַזָּן וְשַׁמָּשׁ. אָמַר לוֹן. וּמָה תּוֹן בְּעוֹן. אָמְרוּ לֵיהּ. יִתֵּן לָנוּ שִׁבְעָה אֲנָשִׁים... וְהוֹקַעֲנוּם לַיי בְּגִבְעוֹן. אָמַר לוֹן. וּמָה הֲנָיֶיהּ יֵשׁ לְכוֹן אִין אִינּוּן מִתְקַטְּלִין. סְבוּ לְכוֹן כְּסַף וּדְהַב. אָמְרוּ לֵיהּ. אֵין לָנוּ כֶּסֶף וְזָהָב עִם שָׁאוּל וְעִם בֵּיתוֹ. אָמַר. דִּילְמָא בְּהַהִין אִילֵּין מִן אִילֵּין. הֲוָה נְסִיב כָּל חַד וְחַד מִינּוֹן וּמְפַיֵּיס לֵיהּ קוֹמֵי נַפְשֵׁיהּ וְהוּא לָא מְקַבֵּל עֲלוֹי. הָדָא הוּא דִכְתִיב אֵין [לָנוּ] כֶּסֶף וְזָהָב. אֵין

לִי כְתִיב. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר דָּוִד. שָׁלֹשׁ מַתָּנוֹת טוֹבוֹת נָתַן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל. בּוֹיְישָׁנִין וְרַחֲמָנִין וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים. בּוֹיְישָׁנִין דִּכְתִיב לְבַעֲבוּר תִּוָּרֵא יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם וגו׳. רַחֲמָנִין דִּכְתִיב וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ. גּוֹמְלֵי חֲסָדִים דִּכְתִיב וְשָׁמַר יְיָ אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד. וְאֵילּוּ אֵין בָּהֶן אַחַת מֵהֶן וְרִיחֲקָן. וְהַגִּבְעוֹנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה. וְאַף עֶזְרָא בָּא וְרִיחֲקָן. וְהַנְּתִינִים הָיוּ יוֹשְׁבִין בָּעוֹפֶל וְצִיחָה וְגִישְׁפָּה מִן הַנְּתִינִים. וְאַף לָעָתִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְרַחֲקָן. דִּכְתִיב וְהָעוֹבֵד הָעִיר יַעַבְדוּהוּ מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל. יַאֲבִידוּהוּ מִכָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל.

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲנִי אֶתֵּן. וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת שְׁנֵי בְּנֵי רִצְפָּה. וּלְמִיכַל בַּת שָׁאוּל לֹא הָיָה לָהּ יָוֹלֶד. וְתֵימַר אָכֵן. אֱמוֹר מַעַתָּה. בְּנֵי מֵירַב הָיוּ וְגִידְּלָתָם מִיכַל וְנִקְרְאוּ עַל שְׁמָהּ. וַיִּתְּנֵם הַמֶּלֶךְ בְּיַד הַגִּבְעוֹנִים וַיּוֹקִיעוּם בָּהָר לִפְנֵי יְיָ וַיִּפְּלוּ שִׁבְעָתָם יָחַד. שִׁבְעָתִים כְּתִיב חָסֵר חָד. זֶה מְפִיבוֹשֶׁת שֶׁנִּתְפַּלֵּל עָלָיו דָּוִד וּקְלָטוֹ הַמִּזְבֵּחַ. אָמַר לָהֶן. הֲרֵינִי מַעֲבִירָן לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ. כָּל שֶׁהַמִּזְבֵּחַ קוֹלְטוֹ הֲרֵי הוּא שֶׁלּוֹ. מִפְּנֵי מְפִיבוֹשֶׁת שֶׁהָיָה גָדוֹל בַּתּוֹרָה. וְהֶעֱבִירוֹ לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ וּקְלָטוֹ. אָמַר רִבִּי אָבִין. אֶקְרָא לֵאלֹהִים עֶלְיוֹן לָאֵל גּוֹמֵר עָלַי. שֶׁהִסְכִּים הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עִם דָּוִד. וְהֵמָּה הוּמְתוּ בִּימֵי קָצִיר בִּתְחִילַּת קְצִיר שְׂעֹרִים. וַתִּקַּח רִצְפָּה בַת אַיָּה אֶת הַבֶּגֶד וַתַּטֵּהוּ לָהּ עַל הַצּוּר. מָהוּ עַל הַצּוּר. אָמַר רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. שֶׁהָיְתָה אוֹמֶרֶת הַצּוּר תָּמִים פָּעֳלוֹ. רִבִּי בָּא בַּר זְמִינָא בְשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. גָּדוֹל הוּא קִידּוּשׁ הַשֵּׁם מֵחִילּוּל הַשֵּׁם. בְּקִידּוּשׁ הַשֵּׁם כָּתוּב לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ. וּבְחִילּוּל הַשֵּׁם כָּתוּב וַיִּהְיוּ תְלוּיִים עַד נְתַךְ מַיִם עֲלֵיהֶם. מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ תְלוּיִין מִי״ו בְּנִיסָן עַד י״ז בְּמַרְחֶשְׁוָן. וְהָיוּ עוֹבְרִין וְשָׁבִין אוֹמְרִים. מַה חָטְאוּ שֶׁנִּשְׁתַּנָּה עֲלֵיהֶן מִידַּת הַדִּין. וְהָיוּ אוֹמְרִים לָהֶן. עַל שֶׁפָּשְׁטוּ יְדֵיהֶן בְּגֵירֵי אֲרוּרִים. וַהֲרֵי הַדְּבָרִים קַל וָחוֹמֶר. וּמָה אֵילּוּ שֶׁלֹּא נִתְגַּיְירוּ לְשׁוּם שָׁמַיִם תָּבַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּמָן. הַמִּתְגַּיְירִין לְשׁוּם שָׁמַיִם לֹא כָל שֶׁכֵּן. הַרְבֵּה גֵּרִים נִתְגַּיְירוּ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּסְפֹּר שְׁלֹמֹה אֶת הָאֲנָשִׁים הַגֵּרִים וַיַּעַשׂ מֵהֶם שִׁבְעִים אֶלֶף נוֹשֵׂא סַבָּל וגו׳.

הלכה ח

משנה: אָמַר רַבִּי מֵאִיר בִּזְמַן שֶׁאָדָם מִצְטַעֵר שְׁכִינָה מָה הַלָּשׁוֹן אוֹמֶרֶת. כַּבְיָכוֹל קַלַּנִי מֵרֹאשִׁי קַלַּנִי מִזְּרוֹעִי. אִם כָּךְ אָמַר הַכָּתוּב מִצְטַעֵר אֲנִי עַל דָּמָן שֶׁל רְשָׁעִים קַל וָחוֹמֶר עַל דָּמָן שֶׁל צַדִּיקִים שֶׁנִּשְׁפַּךְ.

הלכה: אָמַר רַבִּי מֵאִיר כול׳. אֲנַן תַּנִּינָן. קַלַּנִי. אִית תַּנָּיֵי תַּנֵּי. קַל אֲנִי. מָאן דְּמַר קַלַּנִי. לֵית הוּא אֶלָּא קָלִיל. מַה דָמַר. קַל אֲנִי. לֵית הוּא אֶלָּא נְטִיל.

מַתְנִיתָא דְלָא כְרִבִּי מֵאִיר דְּאָמַר. אַף הַמְגַדֵּף עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה.

הלכה ט

משנה: וְלֹא זוֹ בִלְבַד אֶלָּא כָּל הַמֵּלִין אֶת מֵתוֹ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. הֵלִינוּ לִכְבוֹדוֹ לְהָבִיא לוֹ אָרוֹן וְתַכְרִיכִין אֵינוֹ עוֹבֵר עָלָיו בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְלֹא הָיוּ קוֹבְרִין אוֹתוֹ בְּקִבְרוֹת אֲבוֹתֵיהֶן. אֶלָּא שְׁנֵי קִבָּרוֹת הָיוּ מְתוּקָנִין לְבֵית דִּין אֶחָד לַנִּסְקָלִין וְלַנִּשְׂרָפִין וְאֶחָד לַנֶּהֱרָגִין וְלַנֶּחֱנָקִין׃

הלכה: וְלֹא זוֹ בִלְבַד כול׳. תַּנֵּי. הַמַּעֲבִיר אָרוֹן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם אֵין בּוֹ מִשּׁוּם לִיקּוּט עֲצָמוֹת. אָמַר רִבִּי אָחָא. הָדָא דְתֵימַר בַּאֲרוֹן שֶׁיֵּשׁ. אֲבָל בַּאֲרוֹן עֵץ יֵשׁ בּוֹ מִשּׁוּם לִיקּוּט עֲצָמוֹת. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. אֲפִילּוּ בַּאֲרוֹן עֵץ אֵין בּוֹ מִשּׁוּם לִיקּוּט עֲצָמוֹת. אֵי זֶהוּ לִיקּוּט עֲצָמוֹת.

אָמַר רִבִּי חַגַּיי. וְהוּא שֶׁשָּׁמַע לְמָחָר. אֲבָל בּוֹ בַּיּוֹם יֵשׁ שְׁמוּעָה לְלִיקּוּט עֲצָמוֹת. תַּנֵּי נִיקוֹמַכִּי קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא. אֵין שִׁיעוּר לְלִיקּוּט עֲצָמוֹת. רִבִּי מָנִי הוֹרֵי לְרִבִּי לָא דְכֶפְרָא לְקִרוֹעַ וּלְהִתְאַבֵּל כְּרִבִּי אָחָא וְלֹא לִיטַּמּוֹת כְּרִבִּי יוֹסֵי.

תַּנֵּי. לִיקּוּטֵי עֲצָמוֹת כִּשְׁמוּעָן. אֵי זֶהוּ לִיקּוּט עֲצָמוֹת. הַמְלַקֵּט עֶצֶם עֶצֶם מִשֶּׁיִּתְאַכֵּל הַבָּשָׂר. תַּנֵּי. לִיקּוּט עֲצָמוֹת אֵין אוֹמְרִים עֲלֵיהֶן קִינִים וְנָהֵי וְלֹא בִרְכַת אֲבֵלִים וְלֹא תַנְחוּמֵי אֲבֵלִים. אֵילּוּ הֵן בִּרְכַת אֲבֵילִים. שֶׁאוֹמְרִים בְּבֵית הַכְּנֶסֶת. אֵילּוּ הֵן תַּנְחוּמֵי אֲבֵילִים. שֶׁהֵן אוֹמְרִים בַּשּׁוּרָה. תַּנֵּי. אֲבָל אוֹמְרִים עֲלֵיהֶן דְּבָרִים. מָה הֵן דְּבָרִים. רַבָּנָן דְּקֵיסָרִין אָמְרִין. קִילּוּסִין.

הלכה י

משנה: נִתְאַכֵּל הַבָּשָׂר הָיוּ מְלַקְּטִין אֶת הָעֲצָמוֹת וְקוֹבְרִין אוֹתָן בִּמְקוֹמָן. וְהַקְּרוֹבִין בָּאִין וְשׁוֹאֲלִין אֶת שְׁלוֹם הָעֵדִים וְאֶת שְׁלוֹם הַדַּיָּנִין כְּלוֹמַר דְּעוּ שֶׁאֵין בְּלִבֵּינוּ עֲלֵיכֶם שֶׁדִּין אֱמֶת דַּנְתֶּם. וְלֹא הָיוּ מִתְאַבְּלִין אֲבָל אוֹנְנִין שֶׁאֵין אֲנִינָה אֶלָּא בַלֵּב׃

הלכה: נִתְאַכֵּל הַבָּשָׂר כול׳. תַּנֵּי. בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ מְלַקְּטִין אֶת הָעֲצָמוֹת וְקוֹבְרִין אוֹתָן בְּמַהֲמוֹרוֹת. נִתְאַכֵּל הַבָּשָׂר הָיוּ מְלַקְּטִין אוֹתָן וְקוֹבְרִין אוֹתָן בַּאֲרָזִים. אוֹתוֹ הַיּוֹם מִתְאַבֵּל וּלְמָחָר הָיָה שָׂמֵחַ. לוֹמַר שֶׁיַּנִּיחוּהוּ אֲבוֹתָיו מִן הַדִּין.

וְלֹא עוֹד אֶלָּא הָיוּ קוֹבְרִין אוֹתָן בְּפָנֵי עַצְמָן. הַנִּסְקָלִין בַּנִּשְׂרָפִין וְהַנֶּהֱרָגִין בַּנֶּחֱנָקִין. הוּא שֶׁדָּוִד אוֹמֵר אַל תֶּאֱסוֹף עִם חַטָּאִים נַפְשִׁי. הַנִּסְקָלִין וְהַנִּשְׂרָפִין. וְעִם אַנְשֵׁי דָמִים חַיָּי. הַנֶּהֱרָגִין וְהַנֶּחֱנָקִין.

רִבִּי אַבָּהוּ מָטְתֵיהּ אוֹנֵס. אֲזַל לֵיהּ חַד מִינוֹק. עָלוֹן רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵי מִי חֲמֵי לֵיהּ אַפִּין. מֵאֵימָתֵיהּ עֲלֵיהּ לָא אָמְרוּן לֵיהּ מִילָּה דְאוֹרָיְיא. אָמַר לוֹן. מַשְׁגִּחִין רַבָּנָן מֵימַר מִילָּה דְאוֹרָיְיא. אָמְרוּ לֵיהּ. אַשְׁגַּח מָרָן. אָמַר לוֹן. מָה אִם רְשׁוּת שֶׁלְּמַטָּן שֶׁיֵּשׁ בָּהּ כָּזַב וְשֶׁקֶר וּגְנֵיבוּת דַּעַת וּמַשּׂוֹא פָּנִים וּמֶקַח שׁוֹחַד וְהַיּוֹם עוֹדֶנּוּ וּמָחָר אֵינֶנּוּ נֶאֱמַר בָּהּ הַקְּרוֹבִין בָּאִין וְשׁוֹאֲלִין שְׁלוֹם הַדַּיָּנִין וְהָעֵדִים לוֹמַר שֶׁאֵין בְּלִבֵּינוּ עֲלֵיכֶם כְּלוּם. שֶׁדִּין אֱמֶת דַּנְתֶּם. רְשׁוּת

שֶׁלְמַעֲלָן שֶׁאֵין בָּהּ לֹא כָזָב וְלֹא שֶׁקֶר וְלֹא גְנֵיבוּת דַּעַת וְלֹא מַשּׂוֹא פָּנִים וְלֹא מְקַח שׁוֹחַד וְהוּא חַי וְקַיָּים לְעוֹלָם וּלְעוֹלְמֵי עוֹלָמִים. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁחַיָּיבִים אָנוּ לְקַבֵּל עָלֵינוּ מִידַּת הַדִּין. וְאוֹמֵר וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לַאֲבוֹתֶיךָ.

פרק ז

הלכה א

משנה: אַרְבַּע מִיתוֹת נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין סְקִילָה שְׂרֵיפָה הֶרֶג וְחֶנֶק. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר שְׂרֵיפָה סְקִילָה חֶנֶק וְהֶרֶג. זוֹ מִצְוַת הַנִּסְקָלִין:

הלכה: אַרְבַּע מִיתוֹת נִמְסְרוּ לְבֵית דִּין כול'. וְלָרְשׁוּת לֹא נִיתַּן אֶלָּא דִּין הֶרֶג בִּלְבַד. סְקִילָה מְנַיִין. וּסְקַלְתֶּם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ. שְׂרֵיפָה. שֶׁנֶּאֱמַר בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אוֹתוֹ וְאֶתְהֶן. הֶרֶג. נֶאֱמַר כָּאן נָקִימָה וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְהֵבֵאתִי עֲלֵיכֶם חֶרֶב נֹקֶמֶת נָקָם בְּרִית. מַה נְקִימָה הָאֲמוּרָה לְהַלָּן חֶרֶב. אַף נְקִימָה הָאֲמוּרָה כָאן חֶרֶב. חֶנֶק. לֵית מַשְׁכַּח לֵיהּ. אָמְרַת. כָּל מִיתָה הָאֲמוּרָה בַּתּוֹרָה סָתָם אֵין אַתָּה רַשַּׁאי לְהַחֲמִיר עָלֶיהָ אֶלָּא לְהָקֵל עָלֶיהָ וְתָלוּ אוֹתָהּ בַּחֶנֶק.

רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. שְׂרֵיפָה חֲמוּרָה מִסְּקִילָה. וְרַבָּנִין מָרִין. סְקִילָה חֲמוּרָה מִשְּׂרֵיפָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. חֶנֶק חָמוּר מֵהֶרֶג. וְרַבָּנִין מָרִין. הֶרֶג חָמוּר מֵחֶנֶק. רִבִּי שִׁמְעוֹן דָּרַשׁ. כָּל שֵׁם בַּת כֹּהֵן בִּשְׂרֵיפָה. וְרַבָּנִין מָרִין. כָּל שֵׁם אֲרוּסָה בִּסְקִילָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן דָּרַשׁ. מַה בַּת כֹּהֵן שֶׁהֶחֱמִירָה תּוֹרָה בָּאֲרוּסָה שֶׁתְּהֵא בִּשְׂרֵיפָה הֵיקִילָה בִּנְשׂוּאָה שֶׁתְּהֵא בִּסְקִילָה. בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵיקִילָה תּוֹרָה בָּאֲרוּסָה שֶׁתְּהֵא בִּסְקִילָה אֵינוֹ דִין שֶׁנֶּקֶל עָלֶיהָ בִּנְשׂוּאָה שֶׁתְּהֵא בַּהֲרִיגָה. וְרַבָּנִין דָּרְשִׁין. מַה אִם בַּת יִשְׂרָאֵל שֶׁהֶחֱמִירָה הַתּוֹרָה בָּאֲרוּסָה שֶׁתְּהֵא בִּסְקִילָה הֵיקִילָה בִּנְשׂוּאָה שֶׁתְּהֵא בִּשְׂרֵיפָה. בַּת כֹּהֵן שֶׁהֵיקִילָה הַתּוֹרָה בָּאֵירוּסִיהָ שֶׁתְּהֵא בִּשְׂרֵיפָה אֵינוֹ דִין שֶׁנֶּקֶל עָלֶיהָ בְּנִישּׂוּאֶיהָ שֶׁתְּהֵא בַּחֲנִיקָה.

רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה. כָּל מִיתָה שֶׁהִיא לְמַטָּה מִמִּיתַת אֲבִיהָ בִּשְׂרֵיפָה. כְּשֶׁהִיא אֶצֶל אֲבִיהָ עִם אֲבִיהָ בִּשְׂרֵיפָה וְעִם חֲמִיהָ בִּסְקִילָה. אֶת אֲבִיהָ הִיא מְחַלֶּלֶת בָּאֵשׁ תִּשָּׂרֵף. רִבִּי לֵיעֶזֶר אוֹמֵר. עִם אֲבִיהָ בִּשְׂרֵיפָה עִם חֲמִיהָ בִּסְקִילָה. הִיא בִּשְׂרֵיפָה וְאֵין בּוֹעֲלָהּ בִּשְׂרֵיפָה. הִיא בִּשְׂרֵיפָה וְאֵין זוֹמְמֶיהָ בִּשְׂרֵיפָה. כְּיוֹצֵא בָהֶם בִּשְׂרֵיפָה הִיא וְהֵן בִּשְׂרֵיפָה. כְּיוֹצֵא בָהֶן בִּסְקִילָה הִיא וְהֵן בִּסְקִילָה. כְּיוֹצֵא בָהֶן בְּחֶנֶק הֵן בִּשְׂרֵיפָה וְהוּא בְּחֶנֶק.

רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה. רַבָּנִין דָּרְשִׁין. אַנְשֵׁי עִיר הַנִּדַּחַת בִּכְלָל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ בִּסְקִילָה. יָצְאוּ לִידוֹן בְּקַלָּה שֶׁבְּמִיתוֹת בִּשְׂרֵיפָה. לֹא דַיָּיךְ שֶׁאַתְּ מוֹצִיאָהּ לִידוֹן בְּקַלָּה שֶׁבְּמִיתוֹת בִּשְׂרֵיפָה אֶלָּא שֶׁאַתְּ מוֹצִיאָן לָדוּן בַּקַּלָּה שֶׁבְּמִיתוֹת בַּחֲנִיקָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן דָּרַשׁ. נָבִיא הַשֶּׁקֶר בִּכְלָל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ בִּשְׂרֵיפָה. יָצְאוּ לִידוֹן בְּקַלָּה שֶׁבְּמִיתוֹת

בְּסִקִילָה. לֹא דַיֶּיךָ שֶׁאַתְּ מוֹצִיאָן לִידוֹן בִּסְקִילָה אֶלָּא שֶׁאַתְּ רוֹצֶה לְהוֹצִיאָן בַּקַּלָּה שֶׁבְּמִיתוֹת בַּהֲרִיגָה.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר סוֹסַרְטַאי בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ מַחֲלִף. רַבָּנִין דָּרְשִׁין. נָבִיא הַשֶּׁקֶר בִּכְלָל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיָה בִּסְקִילָה. יָצָא לִידוֹן בְּקַלָּה שֶׁבְּמִיתוֹת בִּשְׂרֵיפָה. לֹא דַיֶּיךָ שֶׁאַתְּ מוֹצִיאוֹ בִּשְׂרֵיפָה אֶלָּא שֶׁאַתְּ מוֹצִיאוֹ לִידוֹן בַּקַּלָּה שֶׁבְּמִיתוֹת בַּחֲנִיקָה.

רִבִּי שִׁמְעוֹן דָּרַשׁ. אַנְשֵׁי עִיר הַנִּדַּחַת בִּכְלָל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיוּ בִּשְׂרֵיפָה. יָצְאוּ לִידוֹן בְּקַלָּה שֶׁבְּמִיתוֹת בִּסְקִילָה. לֹא דַיֶּיךָ אֶלָּא שֶׁאַתְּ מוֹצִיאָן לִידוֹן בַּקַּלָּה שֶׁבְּמִיתוֹת בַּהֲרִיגָה.

הלכה ב

משנה: מִצְוַת הַנִּשְׂרָפִין הָיוּ מְשַׁקְּעִין אוֹתוֹ בַּזֶּבֶל עַד אַרְכּוּבוֹתָיו וְנוֹתְנִין סוּדָרִין קָשֶׁה לְתוֹךְ הָרַכָּה וְכוֹרֵךְ עַל צַוָּארוֹ. זֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ וְזֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ עַד שֶׁהוּא פּוֹתֵחַ אֶת פִּיו וּמַדְלִיק אֶת הַפְּתִילָה וְזוֹרְקָהּ לְתוֹךְ פִּיו וְיוֹרֶדֶת לְתוֹךְ מֵעָיו וְחוֹמֶרֶת אֶת בְּנֵי מֵעָיו. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אַף הוּא אִם מֵת בְּיָדָם לֹא הָיוּ מְקַיְּימִין בּוֹ מִצְוַת שְׂרֵפָה אֶלָּא פּוֹתְחִין אֶת פִּיו בְּצִבַּת שֶׁלֹּא בְטוֹבָתוֹ וּמַדְלִיק אֶת הַפְּתִילָה וְזוֹרְקָהּ לְתוֹךְ פִּיו וְיוֹרֶדֶת לְתוֹךְ מֵעָיו וְחוֹמֶרֶת אֶת בְּנֵי מֵעָיו. אָמַר רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן צָדוֹק מַעֲשֶׂה בְּבַת כֹּהֵן שֶׁזִּנְּתָה וְהִקִּיפוּהָ חֲבִילֵי זְמוֹרוֹת וּשְׂרָפוּהָ. אָמְרוּ לוֹ מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה בֵּית דִּין שֶׁבְּאוֹתָהּ שָׁעָה בָּקִי׃

הלכה: מִצְוַת הַנִּשְׂרָפִין כול׳. וְיִתֵּן קָשֶׁה בְּפְנֵי עַצְמוֹ. אָמַר. שֶׁלֹּא יָמוּת. שֶׁכֵּן מָצִינוּ שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁסָּתַם חִזְקִיָּהוּ אֶת מוֹצָא מֵימֵי גִיחוֹן הָעֶלְיוֹן בְּמָנִים דַּקִּים סְתָמָן.

רִבִּי קִרִיסְפָּא בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. בְּפְתִילָה שֶׁלְּבַעַץ הִיא מַתְנִיתָא. מָהוּ בְּפְתִילָה שֶׁלְּבַעַץ. רַבָּנִין דְּקֵיסָרִין אָמְרִין. אֲבָר וְקַסְטִיטְרִיוֹן מְעוּרְבִין. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. אַתְיָא כְמָאן דְּמַר. מַדְלִיק אֶת הַפְּתִילָה וְזוֹרְקָהּ לְתוֹךְ פִּיו. בְּרַם כְּמָאן דְּמַר. יוֹרֶדֶת לְתוֹךְ מֵיעָיו וְחוֹמֶרֶת אֶת בְּנֵי מֵיעָיו. בְּפְתִילָה שֶׁלְּנֶפְט הִיא מַתְנִיתָא.

תַּנֵּי. קוֹדֶם לְאַרְבָּעִים שָׁנָה עַד שֶׁלֹּא חָרַב בֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִיטְלוּ דִינֵי נְפָשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל. בִּימֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי נִיטְלוּ דִינֵי מָמוֹנוֹת מִיִּשְׂרָאֵל. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּלִי נָא חָכִים מֵידוֹן.

אָמַר רִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי צָדוֹק. תִּינוֹק הָיִיתִי וְרוֹכֵב עַל כְּתֵיפוֹ דְאַבָּא. וְרָאִיתִי בַת כֹּהֵן שֶׁזִּנְּתָה וְהִקִּיפוּהָ חֲבִילֵי זְמוֹרוֹת וּשְׂרָפוּהָ. אָמְרוּ לוֹ. תִּינוֹק הָיִיתָ וְאֵין עֵדוּת לְתִינוֹק. כַּד חָמָא דָא מִילְתָא לָא הֲוָה פָּחוּת מִבֶּן עֶשֶׂר שָׁנִין. כַּד הֲוָה מְהַלֵּךְ עִם רִבִּי לָא הֲוָה פָּחוּת מִן תַּלְתִּין שָׁנִין. דְּלֵית אוֹרְחָא דְגַבְרָא רַבָּא מְהַלֵּךְ עִם בַּר נַשׁ פָּחוּת מִתַּלְתִּין שָׁנִין. וְתַנֵּי כֵן. אָמַר רִבִּי. מַעֲשֶׂה שֶׁהָיִיתִי אֲנִי בָא וְרִבִּי אֶלְעָזָר בֵּירִבִּי צָדוֹק מִבֵּית שִׁירַיִּין וְאָכַלְנוּ תְאֵנִים וַעֲנָבִים עֲרַאי חוּץ לַסּוּכָּה.

הלכה ג

משנה: מִצְוַת הַנֶּחֱנָקִין. הָיוּ מַתְזִיזִין אֶת רֹאשׁוֹ בַּסַּיִיף כְּדֶרֶךְ שֶׁהַמַּלְכוּת עוֹשָׂה. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר נִיווּל הוּא זֶה אֶלָּא מַנִּיחַ אֶת רֹאשׁוֹ עַל הַסַּדָּן וְקוֹצֵץ בַּקוֹפִּיץ. אָמְרוּ לוֹ אֵין מִיתָה מְנוּוֶּלֶת מִזּוֹ.

הלכה: מִצְוַת הַנֶּחֱנָקִין כול'. מוֹדֶה רִבִּי יְהוּדָה שֶׁאֵין מִיתָה מְנוּוֶּלֶת מִזּוֹ. אֶלָּא שֶׁאָמְרָה תוֹרָה וּבְחֻקּוֹתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. וְתַנֵּי כֵן. יִרְצַח הָרוֹצֵחַ. בְּמַה שֶׁרָצַח. יָכוֹל אִם הָרְגוּ בְסַיִיף יֵהָרֵג בְּסַיִיף. בַּמַּקֵּל יֵהָרֵג בַּמַּקֵּל. נֶאֱמַר כָּאן נְקִימָה וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְהֵבֵאתִי עֲלֵיכֶם חֶרֶב נֹקֶמֶת נְקַם בְּרִית. מַה נְקִימָה שֶׁנֶּאֱמְרָה לְהַלָּן בְּחֶרֶב. אַף נְקִימָה שֶׁנֶּאֱמְרָה כָאן מִיתָה בַּחֶרֶב. יָכוֹל יִטְלֶינּוּ מִבֵּין הָאַגַּפַּיִים. נֶאֱמַר כָּאן וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ. וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְאַתָּה תְּבַעֵר הַדָּם הַנָּקִי מִקִּרְבֶּךָ. הַבְעָרָה הַבְעָרָה. עֲרִיפָה עֲרִיפָה. מָה הַבְעָרָה שֶׁנֶּאֱמְרָה לְהַלָּן מוּל הָעוֹרֶף אַף כָּאן מוּל הָעוֹרֶף. מָה עֲרִיפָה שֶׁנֶּאֱמְרָה לְהַלָּן הַתָּזַת הָרֹאשׁ אַף כָּאן הַתָּזַת הָרֹאשׁ.

הלכה ד

משנה: מִצְוַת הַנֶּחֱנָקִין הָיוּ מְשַׁקְּעִין אוֹתוֹ בַּזֶּבֶל עַד אַרְכּוּבוֹתָיו. וְנוֹתְנִין סוּדָרִין קָשֶׁה לְתוֹךְ הָרַכָּה וְכוֹרֵךְ עַל צַוָּארוֹ. זֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ וְזֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ עַד שֶׁנַּפְשׁוֹ יוֹצְאָה:

הלכה: מִצְוַת הַנֶּחֱנָקִין כול'. חֶנָק לֵית מַשְׁכַּח. אָמְרַת. הֲרֵי זוֹ מִיתָה בַּתּוֹרָה. וְכָל מִיתָה שֶׁנֶּאֱמְרָה בַּתּוֹרָה סְתָם אֵין אַתְּ רַשַּׁאי לְמוֹשְׁכָהּ לְהַחֲמִיר עָלֶיהָ אֶלָּא לְהָקֵל עָלֶיהָ. דִּבְרֵי רִבִּי יִאשִׁיָּה. אָמַר לוֹ רִבִּי יוֹנָתָן. לֹא מִפְּנֵי שֶׁהִיא קַלָּה אֶלָּא שֶׁנֶּאֱמְרָה סְתָם. וְכָל מִיתָה שֶׁנֶּאֱמְרָה סְתָם אֵי אַתָּה רַשַּׁאי לְהַחֲמִיר עָלֶיהָ אֶלָּא לְהָקֵל עָלֶיהָ. תְּלוֹ אוֹתוֹ בַּחֶנָק.

אָמַרְתָּ. סֵדֶר חֶנָק כָּךְ הוּא. זֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ וְזֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ. כַּהֲנָא בְעָא קוֹמֵי רַב. תַּמָּן אַתְּ מַר. זֶה מוֹשֵׁךְ הֵילָךְ וְזֶה מוֹשֵׁךְ הֵילָךְ. וָכָא אַתְּ מַר. זֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ וְזֶה מוֹשֵׁךְ אֶצְלוֹ. אָמַר לֵיהּ. תַּמָּן זֶה מִלְּפָנָיו וְזֶה מִלְּאַחֲרָיו. בְּרַם הָכָא דֵּין מִן דֵּין סִיטְרָא וְדֵין מִן דֵּין סִיטְרָא.

הלכה ה

משנה: אֵילּוּ הֵן הַנִּסְקָלִין. הַבָּא עַל הָאֵם וְעַל אֵשֶׁת אָב וְעַל הַכַּלָּה וְעַל הַזָּכָר וְעַל הַבְּהֵמָה וְהָאִשָּׁה הַמְבִיאָה עָלֶיהָ אֶת הַבְּהֵמָה וְהַמְגַדֵּף וְהָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה וְהַנּוֹתֵן מִזַּרְעוֹ לַמֹּלֶךְ וּבַעַל אוֹב וְיִדְּעוֹנִי וְהַמְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת וְהַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ וְהַבָּא עַל נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה וְהַמֵּסִית וְהַמַּדִּיחַ וְהַמְכַשֵּׁף וּבֶן סוֹרֵר וּמוֹרֶה.

הלכה: אֵילּוּ הֵן הַנִּסְקָלִין כול'. לָכֵן צְרִיכָה בְּהֶעֱלֵם אֶחָד. אֲבָל בִּשְׁנֵי הֶעֱלֵימוֹת. שֶׁכֵּן אֲפִילּוּ בְאִשָּׁה אַחַת בָּא עָלֶיהָ וְחָזַר וּבָא עָלֶיהָ בְּהֶעֱלֵם אֶחָד. חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. רִבִּי

שִׁמְעוֹן בְּרֵיהּ דִּרְבִּי הִלֵּל בֶּן פָּזִי בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי הִלֵּל בַּר פָּזִי. מַתְנִיתָא בְּאִשָּׁה אַחַת שֶׁיֵּשׁ לָהּ שֵׁמוֹת הַרְבֵּה. אֲבָל אִם הָיוּ נָשִׁים הַרְבֵּה וְהֶעֱלֵימוֹת הַרְבֵּה בְּהֶעֱלֵם אֶחָד הוּא. אָמַר לֵיהּ. לָכֵן צְרִיכָה בְּהֶעֱלֵם אֶחָד. דְּאִיתְפַּלְגוֹן. הוּא בְּהֶעֱלֵם אֶחָד וְהִיא בַּחֲמִשָּׁה הֶעֱלֵימוֹת. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. הוּא מֵבִיא קָרְבָּן אֶחָד וְהִיא מֵבִיאָה חֲמִשָּׁה קָרְבָּנוֹת. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. כְּשֵׁם שֶׁאֵינוֹ מֵבִיא [אֶלָּא] קָרְבָּן אֶחָד כָּךְ אֵינָהּ מֵבִיאָה אֶלָּא קָרְבָּן אֶחָד. שֶׁלֹּא תֹאמַר. יֵעָשׂוּ נָשִׁים הַרְבֵּה וְהֶעֱלֵימוֹת הַרְבֵּה בְּהֶעֱלֵם אֶחָד אֵינוֹ חַייָב אֶלָּא אַחַת. לְפוּם כֵּן צָרַךְ מֵימַר. חַייָב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

אָמַר רִבִּי בּוּן בַּר חִייָה. תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל כֵּן. לֹא תְנַחֲשׁוּ וְלֹא תְעוֹנְנוּ. וַהֲלֹא הַנִּיחוּשׁ וְהָעִינּוּן בִּכְלָל הָיוּ וְיָצְאוּ מִן הַכְּלָל לַחֲלוֹק עַל הַכְּלָל. כְּלָל בְּהֵיכָרַת וּפְרָט בְּהֵיכָרַת. מִילְּתֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן אָמְרָה. כְּלָל וּפְרָט הוּא. דָּמַר רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. כִּי כָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ וגו'. וַהֲלֹא אֲחוֹתוֹ בִּכְלָל הָיְתָה וְיָצְאָת מִן הַכְּלָל לַחֲלוֹק עַל הַכְּלָל. הָתִיב רִבִּי לָעְזָר. וְהָכְתִיב עֶרְוַת אֲחוֹת אִמְּךָ וְעֶרְוַת אֲחוֹת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה. אָמַר לֵיהּ. לְצוֹרֶךְ יָצְאת לִידוֹן בַּעֲרָיָה. וְהָכְתִיב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אִשָּׁה דָּוָה וְגִלְּתָה אֶת עֶרְוָתָהּ אֶת מְקוֹרָהּ הֶעֱרָה וְהִיא גִּילְּתָה אֶת מְקוֹר דָּמֶיהָ. אָמַר לֵיהּ. לְצוֹרֶךְ יָצְאת לִידוֹן בַּעֲרָיָה. שֶׁלֹּא תֹאמַר. הוֹאִיל וְאֵין חַייָבִין עָלֶיהָ אֶלָּא מִשּׁוּם טוּמְאַת עֲרָיָה לֹא נַעֲשֶׂה בָהּ אֶת הַמַּעֲרֶה כְּגוֹמֵר. לְפוּם כֵּן צָרַךְ מֵימַר. [חַייָב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.] וְהָכְתִיב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת דֹּדָתוֹ עֶרְוַת דּוֹדוֹ גִּלָּה. אָמַר לֵיהּ. לְצוֹרֶךְ יָצְאת לִידוֹן בַּעֲרִירִי. דְּאָמַר רִבִּי יוּדָן. כָּל אֲתַר דְּתֵימַר עֲרִירִים יִהְיוּ הָווּן בְּלָא וּולְד. וְכָל אֲתַר דְּתֵימַר עֲרִירִים יְמוּתוּ קוֹבְּרִין אֶת בְּנֵיהֶן.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. דּוֹדָתוֹ לְצוֹרֶךְ יָצְאת. לְמָעֵט אֶת אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ. מַה טַעֲמָא. נֶאֱמַר כָּאן דּוֹדָתוֹ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן אוֹ דּוֹדוֹ אוֹ בֶן דּוֹדוֹ יִגְאָלֶנּוּ. מַה דּוֹדוֹ שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן בַּאֲחִי אָבִיו מֵאָבִיו הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַף דּוֹדָתוֹ שֶׁנֶּאֱמְרָה כָאן בְּאֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו מֵאָבִיו הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַף אֵשֶׁת אָחִיו לִימְּדָה מִדּוֹדָתוֹ. מַה דּוֹדָתוֹ שֶׁנֶּאֱמְרָה לְהַלָּן בְּאֵשֶׁת אֲחִי אָבִיו מֵאָבִיו הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַף אֵשֶׁת אָחִיו שֶׁנֶּאֱמְרָה כָאן בְּאֵשֶׁת אֲחִיו מֵאָבִיו הַכָּתוּב מְדַבֵּר. עַד כְּדוֹן כְּרִבִּי עֲקִיבָה. כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. נֶאֱמַר כָּאן אֵשֶׁת אָחִיו וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֵשֶׁת אָחִיו נִדָּה הִיא. מַה נִּדָּה יֵשׁ לָהּ הֵיתֵר לְאַחַר אִיסּוּרָהּ. אַף אֵשֶׁת אָחִיו [מֵאָבִיו] יֵשׁ לָהּ הֵיתֵר [לְאַחַר אִיסּוּרָהּ]. יָצְאת אֵשֶׁת אָחִיו מֵאִמּוֹ שֶׁאֵין לָהּ הֵיתֵר לְאַחַר אִיסּוּרָהּ.

וְהָא רִבִּי יוֹחָנָן מַקְשֵׁי לָהּ מִנָּן תֵּיתֵי לֵיהּ. רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי לָעְזָר בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. שְׁנֵי לְאוִין וְכָרֵת אֶחָד לְאוִין חוֹלְקִין אֶת הַהִכָּרֵת. מַה טַעַם. עַל בָּשָׂר אָדָם לֹא יִיסָּךְ וּבְמַתְכֻּנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כָּמוֹהוּ. וְכָתוּב אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כָּמוֹהוּ וַאֲשֶׁר יִתֵּן מִמֶּנּוּ עַל זָר וְנִכְרַת מֵעַמָּיו. הֲרֵי כָאן שְׁנֵי לְאוִין וְכָרֵת אֶחָד. לְאוִין חוֹלְקִין אֶת הַהִכָּרֵת. וְעוֹד מִן הָדָא. שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא

בָּעָא קוֹמֵי רִבִּי זְעוּרָה. וְיֵצְאוּ שְׁלָמִים וְיַחֲלְקוּ עַל כָּל הַקָּדָשִׁים בְּטוּמְאָה. אָמַר לֵיהּ. לְצוֹרֶךְ יָצְאוּ. לְמַעֵט קָדְשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת [לְמְעִילָה] שֶׁאֵין חַיָּיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פִּיגּוּל וְנוֹתָר וְטָמֵא. וְלָא מַתְנִיתָא הִיא. קָדְשֵׁי הַמִּזְבֵּחַ מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה לְמְעִילָה וְחַיָּיבִין עֲלֵיהֶן מִשּׁוּם פִּיגּוּל וְנוֹתָר וְטָמֵא. מַה שֶׁאֵין כֵּן בְּקָדְשֵׁי בֶדֶק הַבַּיִת מִכְּיוָן שֶׁאֵינָן מִצְטָרְפִין (אֵינָן) חוֹלְקִין. אָמַר רִבִּי חֲנִינָה. וְכֵן הִיא צְרִיכָה לֵיהּ. וְיַחֲלְקוּ וְלֹא יִצְטָרְפוּ.

כְּלַל בַּעֲשֵׂה וּפְרַט בְּלֹא תַעֲשֶׂה. מִילְתֵיהּ דְּרִבִּי לָעְזָר אָמְרָה. כְּלָל וּפְרָט הוּא. רִבִּי לָעְזָר אָמַר. לוֹקִין עַל יְדֵי חֲרִישָׁה בַשְּׁבִיעִית. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. אֵין לוֹקִין עַל יְדֵי חֲרִישָׁה בַשְּׁבִיעִית. מַה טַּעֲמָא דְרִבִּי לָעְזָר. וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַיי כְּלָל. שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר פְּרָט. הַזּוֹרֵעַ וְהַזּוֹמֵר בְּכָלָל הָיוּ. וְלָמָּה יָצְאוּ. לְהַקִּישׁ אֲלֵיהֶם. אֶלָּא מַה הַזּוֹרֵעַ וְהַזּוֹמֵר מְיוּחָדִין שֶׁהֵן עֲבוֹדָה בָאָרֶץ וּבְאִילָן אַף אֵין לִי אֶלָּא דָבָר שֶׁהוּא עֲבוֹדָה בָאָרֶץ וּבְאִילָן. מָה עָבַד לָהּ רִבִּי יוֹחָנָן. שְׁנֵי דְבָרִים הֵן. וּשְׁנֵי דְבָרִים שֶׁיָּצְאוּ מִן הַכְּלָל חוֹלְקִין. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי אֶלְעָזָר אֵינָן חוֹלְקִין. וְאִית לֵיהּ. לַחֲלוֹק אֵינָן חוֹלְקִין הָא לְלַמֵּד מְלַמְּדִין. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן אֵינָן מְלַמְּדִין. שַׁנְיָיא הִיא שֶׁכְּלַל בַּעֲשֵׂה וּפְרַט בְּלֹא תַעֲשֶׂה. וְאֵין עֲשֵׂה מְלַמֵּד עַל לֹא תַעֲשֶׂה וְאֵין לֹא תַעֲשֶׂה מְלַמֵּד עַל עֲשֵׂה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי לָעְזָר עֲשֵׂה מְלַמֵּד עַל לֹא תַעֲשֶׂה אֲבָל לֹא תַעֲשֶׂה אֵינוֹ מְלַמֵּד עַל עֲשֵׂה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן נִיחָא מוּתָּר לַחְפּוֹר בָּהּ בּוֹרוֹת שִׂיחִין וּמְעָרוֹת. כְּשֵׁם שֶׁאֵין מְלַמְּדִין לְעָנְיִין אִיסּוּר כָּךְ לְעָנְיִין הֵיתֵר לֹא יְלַמְּדוּ. אָמַר רִבִּי בָּא קַרְתִּיגִנָאָה. טַעֲמָא דְּרִבִּי יוֹחָנָן שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךָ לֹא בַשְּׁבִיעִית וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמֹר כַּרְמֶךָ לֹא בַשְּׁבִיעִית. כָּל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁהוּא בָא מִכֹּחַ עֲשֵׂה עֲשֵׂה הוּא וְעוֹבֵר בַּעֲשֵׂה. רִבִּי יִרְמְיָה אָמַר. עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר. אֲפִילּוּ בַעֲשֵׂה אֵין בּוֹ. וְהָכְתִיב מָלֵא וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַיי. לְעָנְיִין לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁבּוֹ.

יְהוּ לוֹקִין עַל הַתּוֹסֶפֶת. רִבִּי יוֹחָנָן פָּתַר מַתְנִיתָא יָכוֹל יְהוּ לוֹקִין עַל יְדֵי חֲרִישָׁה בִּשְׁבִיעִית. הֲרֵי רִבִּי לָעְזָר פָּתַר מַתְנִיתָא יָכוֹל יְהוּ לוֹקִים עַל אִיסּוּר שְׁנֵי פְּרָקִים הָרִאשׁוֹנִים. אִית תַּנָּיֵי תַּנֵּי וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמֹר כַּרְמֶךָ. וְאִית תַּנָּיֵי תַּנֵּי שָׂדֶךָ לֹא תִזְרַע וגו'. מָאן דְּמַר שֵׁשׁ שָׁנִים מְסַיֵּיעַ לְרִבִּי יוֹחָנָן. וּמָאן דְּמַר שָׂדֶךָ לֹא תִזְרַע מְסַיֵּיעַ לְרִבִּי לָעְזָר.

מַתְנִיתָא מְסַיְּיעָא לְרִבִּי לָעְזָר. הַשָּׁמֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. פֵּין לֹא תַעֲשֶׂה. וְכָתוּב שָׁם תַּעֲלֶה עוֹלוֹתֶיךָ וְשָׁם תַּעֲשֶׂה. שָׁם תַּעֲלֶה זוֹ הַעֲלָייָה. וְשָׁם תַּעֲשֶׂה זוֹ הַשְׁחִיטָה וּזְרִיקָה. מָה הָעֲלָייָה שֶׁהִיא בַעֲשֵׂה הֲרֵי הִיא בְלֹא תַעֲשֶׂה. אַף שְׁחִיטָה וּזְרִיקָה שֶׁהֵן בַּעֲשֵׂה יְהוּ בְלֹא תַעֲשֶׂה. בְּגִין דְּכְתִיב שָׁם תַּעֲלֶה וְשָׁם תַּעֲשֶׂה. וְהָא אִילּוּ לֹא כָתַב שָׁם תַּעֲלֶה וְשָׁם תַּעֲשֶׂה אֵין עֲשֵׂה מְלַמֵּד עַל לֹא תַעֲשֶׂה וְאֵין לֹא תַעֲשֶׂה מְלַמֵּד עַל עֲשֵׂה. מָה עָבַד לָהּ רִבִּי יוֹחָנָן. שֶׁלֹּא תֹאמַר כְּמַה דְתֵימַר

גַּבֵּי שַׁבָּת חָפַר חָרַץ נָעַץ אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. וְדִכְוָותָהּ שָׁחַט וְהֶעֱלָה לֹא יְהֵא חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. לְפוּם כֵּן צָרַךְ מֵימַר. חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

רִבִּי זְעִירָה רַב חִייָה בַּר אַשִׁי בְּשֵׁם כָּהֲנָא. הַנּוֹטֵעַ בַּשַּׁבָּת חַיָּיב מִשּׁוּם זוֹרֵעַ. רִבִּי זְעוּרָה אָמַר. זוֹמֵר כְּנוֹטֵעַ. נָטַע וְזָמַר בַּשַּׁבָּת. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּכָהֲנָא חַיָּיב שְׁתַּיִם. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי זְעוּרָה אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. כְּלוּם אָמַר רִבִּי זְעוּרָה אֶלָּא זוֹמֵר כְּנוֹטֵעַ. דִּילְמָא נוֹטֵעַ כְּזוֹמֵר. הַכֹּל הָיָה בְכָלָל זְרִיעָה וְיָצָאת זְמִירָה לְהַחֲמִיר עַל עַצְמָהּ. מִפְּנֵי שֶׁיָּצָאת זְמִירָה לְהַחֲמִיר עַל עַצְמָהּ אַתְּ פּוֹטְרוֹ מִשּׁוּם זוֹרֵעַ. הֲוֵי לֹא שַׁנְייָא. נָטַע וְזָמַר בַּשַּׁבָּת. בֵּין עַל דַּעְתֵּיהּ דְּכָהֲנָא בֵּין עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי זְעוּרָה חַיָּיב שְׁתַּיִם.

הלכה ו

משנה: הַבָּא עַל הָאֵם חַיָּיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵם וּמִשּׁוּם אֵשֶׁת אָב. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא מִשּׁוּם הָאֵם בִּלְבָד. הַבָּא עַל אֵשֶׁת אָב חַיָּיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָב וּמִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ בֵּין בְּחַיֵּי אָבִיו בֵּין לְאַחַר מִיתַת אָבִיו בֵּין מִן הָאֵירוּסִין בֵּין מִן הַנִּישּׂוּאִין. הַבָּא עַל כַּלָּתוֹ חַיָּיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם כַּלָּתוֹ וּמִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ בֵּין בְּחַיֵּי בְנוֹ בֵּין לְאַחַר מִיתַת בְּנוֹ בֵּין מִן הָאֵירוּסִין בֵּין מִן הַנִּישּׂוּאִין.

הלכה: הַבָּא עַל הָאֵם כול'. הַבָּא עַל אֵשֶׁת אָב כול'. אַזְהָרָה לְבֹא עַל הָאֵם מְנַיִין. עֶרְוַת אִמְּךָ לֹא תְגַלֶּה. כָּרֵת מְנַיִין. כִּי כָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנְּפָשׁוֹת הָעוֹשׂוֹת מִקֶּרֶב עַמָּם. אַזְהָרָה לְבֹא עַל אֵשֶׁת אָב מְנַיִין. עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ לֹא תְגַלֶּה. כָּרֵת מְנַיִין. כִּי כָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה וגו'. עוֹנֶשׁ מְנַיִין. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת אֵשֶׁת אָבִיו עֶרְוַת אָבִיו גִּלָּה מוֹת יוּמְתוּ וגו'.

הַבָּא עַל כַּלָּתוֹ כול'. אַזְהָרָה לְבֹא עַל כַּלָּתוֹ מְנַיִין. עֶרְוַת כַּלָּתְךָ לֹא תְגַלֶּה. כָּרֵת מְנַיִין. כִּי כָל אִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ. עוֹנֶשׁ מְנַיִין. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת כַּלָּתוֹ וגו'.

תַּנְיָתָהּ הָכָא תַּנְיָתָהּ בִּכְרִיתוּת. נִיחָא בִּכְרִיתוּת. שֶׁהוּא מֵבִיא קָרְבָּן וְחוֹזֵר וּמֵבִיא קָרְבָּן. אִית לָךְ מֵימַר בְּסַנְהֶדְרִין. שֶׁהוּא נִסְקָל וְחוֹזֵר וְנִסְקָל. אָמַר רִבִּי יוּדָן אָבוֹי דְרִבִּי מַתַּנְיָה. לְהַתְרָייָה אִיתְאֲמַרַת. שֶׁאִם הִתְרוּ בוֹ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָב לוֹקֶה. מִשּׁוּם אֵם לוֹקֶה. וְיִתְרוּ בוֹ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ. אָמַר רִבִּי אָבוּן. תִּיפְתַּר בְּפָנוּיָה.

תַּמָּן תַּנִּינָן. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. אִם לֹא הָיְתָה אִמּוֹ רְאוּיָה לְאָבִיו אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. הָא אִם הָיְתָה אִמּוֹ רְאוּיָה לְאָבִיו חַיָּיב שְׁתַּיִם. רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. לֹא שַׁנְייָא. בֵּין שֶׁהָיְתָה אִמּוֹ רְאוּיָה לְאָבִיו בֵּין שֶׁאֵין אִמּוֹ רְאוּיָה לְאָבִיו אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. טַעֲמֵיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן. אִמְּךָ הִיא. מְשׁוּם אִמּוֹ אַתָּה מְחַיְּבוֹ. עֶרְוַת אָב כָּל הַפָּרָשָׁה לָאֵם. רִבִּי בּוּן בַּר חִייָה בְּעָא

קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא. מָה רָאָה רִבִּי יוֹחָנָן לִתְפוֹשׂ אֶת הָאֵם וּלְהָנִיחַ אֶת אֵשֶׁת הָאָב. אָמַר לֵיהּ. דְּהוּא סָבַר כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל דָּרַשׁ. עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ. בְּזָכוּר הַכָּתוּב מְדַבֵּר. וְאֵין אָבִיו בִּכְלַל הַזָּכוּר. אֶלָּא לְחַייְבוּ שְׁתַּיִם. דְּתַנֵּי. הָבָא עַל אָבִיו חַייָב עָלָיו שְׁתַּיִם. וְנִיתְנֵי. שְׁלֹשִׁים וְשֵׁבַע כְּרִיתוֹת בַּתּוֹרָה. רִבִּי מָנָא אָמַר. כָּל שֵׁם זָכוּר אֶחָד. עֶרְוַת אֵשֶׁת אָבִיךָ בְּאֵשֶׁת אָב הַכָּתוּב מְדַבֵּר. עֶרְוַת אִמְּךָ זוֹ אִמּוֹ שֶׁהִיא אֵשֶׁת אָבִיו. אִמּוֹ שֶׁאֵינָהּ אֵשֶׁת אָבִיו מְנַיִין. אִמְּךָ הִיא לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָהּ. מָה עָבַד לָהּ רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. פָּתַר לָהּ לְאַחַר מִיתָה. וְלֵית לֵיהּ לְרִבִּי עֲקִיבָה כֵּן עֶרְוַת אָבִיךָ עֶרְוַת אִמְּךָ. מָה אִמְּךָ כָּל שֶׁהוּא אָבִיךָ בֵּין לָעוֹנֶשׁ בֵּין לָאֲזָהָרָה. אַף אִמְּךָ כָּל שֶׁהִיא אִמְּךָ בֵּין לָעוֹנֶשׁ בֵּין לָאֲזָהָרָה. לָא מִסְתַּבְּרָא דְּדָרִישׁ אָהֳן קְרֵייָא. אֶלָּא רִבִּי יוּדָה דְּלֵית לֵיהּ אִמּוֹ שֶׁהִיא אֵשֶׁת אָבִיו צָרִיךְ מִידְרוֹשׁ עֶרְוַת אָבִיךָ וְעֶרְוַת אִמְּךָ. מָה אָבִיךָ כָּל שֶׁהוּא אָבִיךָ בֵּין לָעוֹנֶשׁ בֵּין לָאֲזָהָרָה. אַף אִמְּךָ כָּל שֶׁהִיא אִמְּךָ בֵּין לָעוֹנֶשׁ בֵּין לָאֲזָהָרָה. אָמַר רִבִּי זְעִירָה. הָדָא אָמְרָה. לְמֵידִין מִגְּזֵירָה שָׁוָה אֲפִילּוּ מוּפְנָה מִצַּד אֶחָד. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוּדָן. לֵית דָּא פְּשִׁיטָא עַל דְּרִבִּי עֲקִיבָה. דְּרִבִּי עֲקִיבָה אָמַר. גְּזֵירָה שָׁוָה אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מוּפְנָה.

רִבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי. הַבָּא עַל אִמּוֹ מָהוּ שֶׁהוּא חַייָב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ. תֵּא חֲמִי. אִילּוּ בָא אַחֵר עָלֶיהָ חַייָב מִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ בְּנָהּ לֹא כָל שֶׁכֵּן. הֲתִיב רִבִּי יוֹסֵי. הֲרֵי חוֹרְגָהּ הֲרֵי הוּא חַייָב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ. וּבְנָהּ אֵינוֹ חַייָב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אִישׁ. דְּתַנֵּי. אַף בִּשְׁאָר כָּל הָעֲרָיוֹת כֵּן. חֲמוֹתוֹ וְאֵשֶׁת אִישׁ אַתְּ תּוֹפְשׂוֹ מִשּׁוּם חֲמוֹתוֹ. כַּלָּתוֹ וְאֵשֶׁת אִישׁ אַתְּ תּוֹפְסוֹ מִשּׁוּם כַּלָּתוֹ. אֲחוֹתוֹ וְאֵשֶׁת אִישׁ אַתְּ תּוֹפְסוֹ מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ. מַבְרִיחוֹ מִן הַחֲמוּרָה וּמְקַנְתְּרוֹ בַּקַּלָּה לֵית יְכִיל. דְּתַנֵּי. הַבָּא עַל אֲחוֹתוֹ חַייָב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ וּמִשּׁוּם בַּת אֵשֶׁת אָבִיו. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי יוּדָה אוֹמֵר. הַבָּא עַל אֲחוֹתוֹ אֵינוֹ חַייָב עָלֶיהָ אֶלָּא מִשּׁוּם שֵׁם אֶחָד בִּלְבַד. וְכֵן הַבָּא עַל כַּלָּתוֹ. רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. אַתְייָא דְרִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי יוּדָה בְּשִׁיטַת רִבִּי יוּדָה אָבִיו. כְּמַה דְרִבִּי יוּדָה תּוֹפֵשׂ שֵׁם רִאשׁוֹן. כֵּן רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי יוּדָה תּוֹפֵשׂ שֵׁם רִאשׁוֹן. חֲזַר רִבִּי יִרְמְיָה רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. לֵית לְרִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי יוּדָה כְּשִׁיטַת רִבִּי יוּדָה אָבִיו. תַּמָּן אִמּוֹ בִּלֹּא אֵשֶׁת אָבִיו חַייָב. אֵשֶׁת אָבִיו בִּלֹּא אִמּוֹ חַייָב. בָּרָם הָכָא מָצִינוּ בַּת אֵשֶׁת אָבִיו בִּלֹּא אֲחוֹתוֹ הוּא מוּתָּר בָּהּ.

הלכה ז

משנה: הַבָּא עַל הַזָּכָר וְעַל הַבְּהֵמָה וְהָאִשָּׁה הַמְּבִיאָה אֶת הַבְּהֵמָה. אִם אָדָם חָטָא בְּהֵמָה מָה חָטָאת. אֶלָּא לְפִי שֶׁבָּאת לָאָדָם תַּקָּלָה עַל יָדָהּ לְפִיכָךְ אָמַר הַכָּתוּב תִּיסָּקֵל. דָּבָר אַחֵר שֶׁלֹּא תְהֵא הַבְּהֵמָה עוֹבֶרֶת בַּשּׁוּק וְיֹאמְרוּ זוֹ הִיא שֶׁנִּסְקַל אִישׁ פְּלוֹנִי עַל יָדֶיהָ׃

הלכה: הַבָּא עַל הַזָּכוּר. אַזְהָרָה לָבֹא עַל הַזָּכוּר מִנַּיִן. וְאֶת זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה. כָּרֵת מִנַּיִן. כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ וגו׳. עוֹנֶשׁ מִנַּיִן. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת זָכָר מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תּוֹעֵבָה עָשׂוּ שְׁנֵיהֶם מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם בָּם. אַתְּ יְלִיף דְּמֵיהֶם בָּם מִדְּמֵיהֶם בָּם. עַד כְּדוֹן לַשּׁוֹכֵב. לַנִּשְׁכָּב מִנַּיִן. וְאֶת זָכָר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה. קְרֵי בֵיהּ. לֹא תִשַׁכָּב. עַד כְּדוֹן כְּרִבִּי עֲקִיבָה. כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. לֹא יִהְיֶה קָדֵשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל. כָּרֵת לַנִּשְׁכָּב כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל מִנַּיִן. רִבִּי יִרְמְיָה בְשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ. נֶאֱמַר כָּאן קָדֵשׁ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְגַם קָדֵשׁ הָיָה בָּאָרֶץ. אַתְּ לָמֵד קָדֵשׁ מִקָּדֵשׁ וְקָדֵשׁ מִתּוֹעֵבָה. רִבִּי חִיָּיה בַּר אָדָא בְשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה. תּוֹעֵיבָה מִתּוֹעֵיבָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בְּרִבִּי בוּן. מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן. תּוֹעֵבָה עָשׂוּ שְׁנֵיהֶם. שְׁנֵיהֶם בְּסִקִילָה. שְׁנֵיהֶם בְּאַזְהָרָה. שְׁנֵיהֶן בְּהִכָּרֵת.

אַזְהָרָה לָבֹא עַל הַבְּהֵמָה מִנַּיִן. וּבְכָל בְּהֵמָה לֹא תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ לְטָמְאָה בָהּ. כָּרֵת מִנַּיִן. כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ וגו׳. עוֹנֶשׁ מִנַּיִן. וְאִישׁ אֲשֶׁר יִתֵּן שְׁכָבְתּוֹ בִּבְהֵמָה מוֹת יוּמָת. אַתְּ יְלִיף דְּמֵיהֶם בָּם מִדְּמֵיהֶם בָּם. עַד כְּדוֹן כְּרִבִּי עֲקִיבָה. כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל מִן אַתְרֵיהּ וְרִבִּי עֲקִיבָה מִן אַתְרֵיהּ. כָּרֵת לַנִּשְׁכָּב עַל דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל לֵית מַשְׁכַּח. עוֹנֶשׁ לַנִּשְׁכָּב בֵּין עַל דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּין עַל דְּרִבִּי עֲקִיבָה לֵית מַשְׁכַּח. וּכְתִיב זוֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם. מַה זֶּה בִסְקִילָה וְכָרֵת אַף זֶה בִסְקִילָה וְכָרֵת. מַה מַפְקָא מִבֵּינֵיהוֹן. שָׁכַב אֶת הַזָּכוּר וְנִשְׁכַּב מִמֶּנּוּ. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי עֲקִיבָה חַיָּיב שְׁתַּיִם. שָׁכַב אֶת הַבְּהֵמָה וְנִשְׁכַּב הֵימֶנָּה. בֵּין עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי עֲקִיבָה בֵּין עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל חַיָּיב שְׁתַּיִם. שָׁכַב אֶת הַזָּכוּר וְאֶת הַבְּהֵמָה חַיָּיב שְׁתַּיִם. נִשְׁכַּב מִן הַזָּכוּר וּמִן הַבְּהֵמָה חַיָּיב שְׁתַּיִם. שָׁכַב שְׁנֵי זְכָרִים כְּאַחַת. מֵאַחַר שֶׁמִּתְחַיְּבִין עַל יָדוֹ שְׁנַיִם חַיָּיב שְׁתַּיִם. נִשְׁכַּב מִשְׁנֵי זְכָרִים כְּאַחַת. מֵאַחַר שֶׁמִּתְחַיְּבִין עַל יָדוֹ שְׁנַיִם חַיָּיב שְׁתַּיִם. תַּנֵּי. הַזָּכוּר לֹא עָשָׂה בּוֹ הַקָּטוֹן כְּגָדוֹל וְהַבְּהֵמָה עָשָׂה בָהּ אֶת הַקְּטַנָּה כִּגְדוֹלָה. אָמַר רִבִּי לָעְזָר. לְעוֹלָם אֵינוֹ מִתְחַיֵּב עָלֶיהָ עַד שֶׁתְּהֵא בַת שָׁלֹשׁ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד.

רִבִּי בוּן בַּר חִיָּיה בְּעָא מֵרִבִּי זְעִירָא. מָה רָאָה רִבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרִבִּי עֲקִיבָה לֵיחָלֵק בְּזָכוּר וּבִבְהֵמָה וּבִשְׁאָר כָּל הָעֲרָיוֹת לֹא נֶחְלְקוּ. אָמַר לֵיהּ. שֶׁבְּכָל הָעֲרָיוֹת כָּתוּב בָּהֶן שְׁאֵר בָּשָׂר וְאֵילּוּ אֵין כָּתוּב בָּהֶן שְׁאֵר בָּשָׂר. הָתִיבוּן. הֲרֵי נִידָּה אֵין כָּתוּב בָּהּ שְׁאֵר בָּשָׂר וְנֶחְלְקוּ עָלֶיהָ. רִבִּי יִרְמְיָה בְשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ. מִכֵּיוָן דִּכְתִיב קְרֵיבָה קְרֵיבָה. כְּמִי שֶׁכּוּלְּהֶם כָּאן וְכוּלְּהֶם כָּאן.

רִבִּי חִייָא בַּר אַדָּא בְּשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה. וְאֶל אִשָּׁה בְּנִידַּת טוּמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב לְגַלּוֹת עֶרְוָתָהּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בוּן. הִיא בַּל תִּקְרַב הִיא בַּל תְּגַלֶּה.

אַזְהָרָה לְאִשָּׁה הַמֵּבִיאָה אֶת הַבְּהֵמָה עָלֶיהָ מְנַיִין. וְאִשָּׁה לֹא תַעֲמֹד לִפְנֵי בְהֵמָה לִרְבָעָהּ תֵּבֶל הוּא. כָּרֵת מְנַיִין. כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ. עוֹנֶשׁ מְנַיִין. וְאִשָּׁה אֲשֶׁר תַּעֲמֹד לִפְנֵי בְהֵמָה לִרְבָעָה אוֹתָהּ וְהָרַגְתָּ אֶת הָאִשָּׁה וְאֶת הַבְּהֵמָה מוֹת יוּמָתוּ דְּמֵיהֶם בָּם. אַתְּ יְלִיף הֲרִיגָה מֵהֲרִיגָה. סְקִילָה מִסְקִילָה. דְּמֵיהֶם בָּם מִדְּמֵיהֶם בָּם.

רִבִּי בָּא בַּר מָמָל בָּעֵי. הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁבָּא עָלֶיהָ שׁוֹגֵג. הֲרֵי הִיא נִסְקֶלֶת עַל יָדָיו וְהוּא פָּטוּר. רִבִּי שִׁמְעוֹן בָּעֵי. הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁחָרַשׁ בָּהּ בַּשַּׁבָּת. הֲרֵי הוּא נִסְקָל עַל יָדָהּ וְהִיא פְּטוּרָה. לֵית לָךְ אֶלָּא כְּהָדָא דְּמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. כַּסְפָּם וּזְהָבָם עֲשׂוּ לָהֶם עֲצַבִּים לְמַעַן יִכָּרֵתוּן אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא לְמַעַן יִכָּרֵת. כְּאִינָּשׁ דְּמַר. שְׁחִיק טִימְיָיה דְּפַלְגָּן. דְּאַפִּיק בְּרִיהּ לְעַבְדָּא בִּישָׁא.

הלכה ח

משנה: הַמְגַדֵּף אֵינוֹ חַייָב עַד שֶׁיְּפָרֵשׁ אֶת הַשֵּׁם. אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה בְּכָל יוֹם דַּיָּנִין אֶת הָעֵדִים בְּכִינּוּי יַכֶּה יוֹסֵה אֶת יוֹסֵה. נִגְמַר הַדִּין לֹא הָיוּ הוֹרְגִין בְּכִינּוּי אֶלָּא מוֹצִיאִין אֶת כָּל הָאָדָם לַחוּץ וּמְשַׁייְרִין אֶת הַגָּדוֹל שֶׁבָּהֶן וְאוֹמֵר לוֹ אֱמוֹר מַה שֶׁשָּׁמַעְתָּ בְּפֵרוּשׁ. וְהוּא אוֹמֵר וְהַדַּיָּנִים עוֹמְדִין עַל רַגְלֵיהֶן וְקוֹרְעִין וְלֹא מְאַחִין. וְהַשֵּׁנִי אוֹמֵר אַף אֲנִי כָּמוֹהוּ וְהַשְּׁלִישִׁי אוֹמֵר אַף אֲנִי כָּמוֹהוּ׃

הלכה: הַמְגַדֵּף אֵינוֹ חַייָב כולי׳. אַזְהָרָה לַמְגַדֵּף מְנַיִין. אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל. כָּרֵת מְנַיִין. אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ. עוֹנֶשׁ מְנַיִין. וְנוֹקֵב שֵׁם יְיָ מוֹת יוּמָת. וּכְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר. בַּדַּיָּנִים הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אִם עַל הַדַּיָּנִים הוּא מַזְהִיר לֹא כָל שֶׁכֵּן עַל הַכִּינּוּיִים. אִם עַל הַכִּינּוּיִים הוּא עוֹנֵשׁ כָּרֵת לֹא כָל שֶׁכֵּן עַל שֵׁם הַמְיוּחָד. אִית תַּנָּיֵי תַנֵּי. עַל הַכִּינּוּיִים בְּאַזְהָרָה וְכָרֵת. עַל שֵׁם הַמְיוּחָד בְּמִיתָה. אִית תַּנָּיֵי תַנֵּי. עַל הַכִּינּוּיִים בְּאַזְהָרָה וְעַל שֵׁם הַמְיוּחָד בְּמִיתָה וְכָרֵת. מָאן דָּמַר. עַל הַכִּינּוּיִים בְּאַזְהָרָה וְכָרֵת. אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל. וְעוֹד אִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וְנָשָׂא חֶטְאוֹ. בְּכָרֵת. וְעַל שֵׁם הַמְיוּחָד בְּמִיתָה. וְנוֹקֵב שֵׁם יְיָ מוֹת יוּמָת. וּמָאן דָּמַר. עַל הַכִּינּוּיִין בְּאַזְהָרָה. אֱלֹהִים לֹא תְקַלֵּל. וְעַל שֵׁם הַמְיוּחָד בְּמִיתָה וְכָרֵת. וְנוֹקֵב שֵׁם יְיָ מוֹת יוּמָת. וְאִישׁ אִישׁ כִּי יְקַלֵּל אֱלֹהָיו וגו׳.

רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁדָּנִין מִסְפֵּק. הֵיךְ עֲבִידָא. פְּלוֹנִי הָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ. יְהֵא נִידּוֹן עַד שֶׁיָּבוֹאוּ עֵדָיו. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹסֵי. וְתִפְשׁוֹן בַּר נַשָּׁא בַּשּׁוּקָא וּמְבַזִּין לֵיהּ. אֶלָּא כֵּינִי. פְּלוֹנִי הָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ וַהֲרֵי עֵידָיו שֶׁהָרַג אֶת הַנֶּפֶשׁ. יְהֵא תָּפוּשׁ עַד שֶׁיָּבוֹאוּ עֵידָיו.

וְאָמְרִין לֵיהּ. גַּדֵּף. אֶלָּא אוֹתוֹ הַשֵּׁם שֶׁאָמַרְתִּי לִפְנֵיכֶם אוֹתוֹ קִילֵּל. וּבוֹ קִילֵּל. וְאֵין הָעֵדִים צְרִיכִין לִקְרוֹעַ שֶׁכְּבָר קָרְעוּ בְשָׁעָה שֶׁשָּׁמְעוּ.

רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. מִיכָּן לַדַּיָּינִים שֶׁקִּיבְּלוּ עֵדוּת עוֹמְדִין שֶׁדִּינָן דִּין. אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ שִׁית. אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ כָּהִיא דְאָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. וְאַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ כָּהִיא דְאָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. וְאַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ. שׁוֹמֵעַ מִפִּי שׁוֹמֵעַ חַיָּיב לִקְרוֹעַ. וְאַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ. מִיכָּן לָעֵד שֶׁהֵעִיד עֵדוּתוֹ הַשֵּׁינִי אוֹמֵר. אַף אֲנִי כָמוֹהוּ. וְהַשְּׁלִישִׁי אוֹמֵר. אַף אֲנִי כָּמוֹהוּ. וְאַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ שֶׁהוּא אֶחָד מִן הַקְּרֵעִים שֶׁאֵין מִתְאַחְיִן. וְאַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ. מִכַּיוָן שֶׁהָיוּ יוֹדְעִין מִשָּׁעָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁהוּא שָׁם הַמְיוּחָד שֶׁהוּא צָרִיךְ לִקְרוֹעַ.

רִבִּי חִייָא אָמַר רִבִּי יָסָא מַקְשֵׁי. תַּנִּינָן. הַכָּרוֹז יוֹצֵא לְפָנָיו. אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן אִישׁ פְּלוֹנִי יוֹצֵא לִיסָּקֵל עַל שֶׁעָבַר עֲבֵירָה פְּלוֹנִית. וּפְלוֹנִי וּפְלוֹנִי עֵדָיו. כָּל מִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ לוֹ זְכוּת יָבוֹא וִילַמֵּד. שְׁמַעְנוּ. שׁוֹמֵעַ מִפִּי שׁוֹמֵעַ צָרִיךְ לִקְרוֹעַ. שְׁמַעְנָן. שׁוֹמֵעַ מִפִּי שׁוֹמֵעַ וְשׁוֹמֵעַ מִפִּי שׁוֹמֵעַ צָרִיךְ לִקְרוֹעַ.

מָהוּ לִקְרוֹעַ עַל קִילְלַת הַשֵּׁם. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא. וַיְהִי כִּשְׁמוֹעַ הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ אֶת דִּבְרֵי רַב שָׁקֵה וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו. מָהוּ לִקְרוֹעַ עַל קִילְלַת הַגּוֹי. מָאן דְּאָמַר. רַב שָׁקֵה גּוֹי הָיָה. קוֹרְעִין. מָאן דְּמַר. יִשְׂרָאֵל הָיָה. אֵין קוֹרְעִין. תַּנֵּי רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. אֶחָד הַשּׁוֹמֵעַ קִלְלַת הַשֵּׁם מִיִּשְׂרָאֵל וְאֶחָד הַשּׁוֹמֵעַ מִפִּי הַגּוֹי חַיָּיב לִקְרוֹעַ. מַה טַעֲמָא. הִנֵּה יְיָ אֱלֹהֵי כָל בָּשָׂר הֲמִמֶּנִּי יִפָּלֵא כָל דָּבָר.

מָהוּ לִקְרוֹעַ בְּזַמַּן הַזֶּה. רִבִּי יוֹסֵה רִבִּי יִרְמְיָה בְשֵׁם רִבִּי חִייָה בַּר בָּא רִבִּי חִזְקִיָּה רִבִּי יִרְמְיָה בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. מְשֻׁרְבּוּ הַגּוֹדְפָנִים פָּסְקוּ מִלִּקְרוֹעַ. מָהוּ לִקְרוֹעַ עַל הַכִּינּוּיִין בְּזַמַּן הַזֶּה. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ הֲוָה מְהַלֵּךְ בְּאִיסְרָטָא. פָּגַע בֵּיהּ חַד כּוּתַיי וַהֲוָה מְגַדֵּף וְהוּא קָרַע מְגַדֵּף וְהוּא קָרַע. נְחַת לֵיהּ מִן חַמְרָא וִיהַב לֵיהּ לַיהּ מַרְתּוּקָא גַּו לִיבֵּיהּ. אֲמַר לֵיהּ. בַּר כּוּתַיי. אִית לְאִימָּךְ מָאנִין מְסַפְּקָא לִי. מִילְּתֵיהּ הָדָא אָמְרָה שֶׁקּוֹרְעִין עַל הַכִּינּוּיִין וְשֶׁקּוֹרְעִין בַּזְּמַן הַזֶּה.

הלכה ט

משנה: הָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה אֶחָד הָעוֹבֵד וְאֶחָד הַזּוֹבֵחַ וְאֶחָד הַמְקַטֵּר וְאֶחָד הַמְנַסֵּךְ וְאֶחָד הַמִּשְׁתַּחֲוֶה וְהַמְקַבְּלוֹ עָלָיו לֵאלוֹהַּ וְהָאוֹמֵר לוֹ אֵלִי אַתָּה. אֲבָל הַמְנַפֵּף וְהַמְנַשֵּׁק וְהַמְכַבֵּד וְהַמְרַבִּיץ הַמַּרְחִיץ הַסָּךְ הַמַּלְבִּישׁ וְהַמַּנְעִיל עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. הַנּוֹדֵר בִּשְׁמוֹ וְהַמְקַיֵּם בִּשְׁמוֹ עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. הַפּוֹעֵר עַצְמוֹ לְבַעַל פְּעוֹר זוֹ הִיא עֲבוֹדָתוֹ. הַזּוֹרֵק אֲבָן לְמַרְקוּלִיס זוֹ הִיא עֲבוֹדָתוֹ:

הלכה: הָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה כולי. אַזְהָרָה לָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה מִנַּיִן. לֹא תַעֲבְדֵם. כָּרֵת מִנַּיִן. אֶת יְיָ הוּא מְגַדֵּף וְנִכְרְתָה. וְלֹא מְגַדֵּף כָּתוּב. כְּאָדָם שֶׁהוּא אוֹמֵר לַחֲבֵירוֹ. גִּידַּפְתָּה אֶת כָּל הַקְּעָרָה וְלֹא שִׁיירְתָּה בָהּ כְּלוּם. מָשָׁל רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָעְזָר אוֹמֵר. לִשְׁנַיִם שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִין וּקְעָרָה שֶׁלְּגְרִיסִין בֵּינֵיהוֹן. פָּשַׁט אֶחָד אֶת יָדוֹ וְגִידֵּף אֶת כָּל הַקְּעָרָה וְלֹא שִׁייֵר בָּהּ כְּלוּם. כָּךְ הַמְגַדֵּף וְהָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה אֵינוֹ מְשַׁייֵר לְאַחֲרָיו מִצְוָה. עוֹנֶשׁ מִנַּיִן. וְהוֹצֵאתָ הָאִישׁ הַהוּא אוֹ אֶת הָאִשָּׁה הַהִיא אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת הַדָּבָר הַזֶּה אֶל שְׁעָרֶיךָ וגו' עַד וּסְקַלְתֶּם אוֹתָם בָּאֲבָנִים וָמֵתוּ.

לֹא תַעֲבְדֵם. הָיִיתִי אוֹמֵר. עַד שֶׁיַּעֲבוֹד כָּל עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁבָּעוֹלָם. תַּלְמוּד לוֹמַר לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם. הִשְׁתַּחֲוָיָה בִכְלָל הָיְתָה וְלָמָּה יָצָאת. לְהַקִּישׁ אֵלֶיהָ. אֶלָּא מַה הִשְׁתַּחֲוָיָה מְיוּחֶדֶת מַעֲשֶׂה יָחִיד וְחַייבִין עָלֶיהָ בִּפְנֵי עַצְמָהּ. אַף אֲנִי אַרְבֶּה כָּל מַעֲשֶׂה וּמַעֲשֶׂה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ חַייבִין עָלָיו בִּפְנֵי עַצְמוֹ. אַף עַל גַּב דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָעְזָר אָמַר. זִיבַּח וְקִיטֵּר וְנִיסַּךְ בְּהֶעֱלֵם אֶחָד אֵינוֹ חַייָב אֶלָּא אַחַת. מוֹדֶה שֶׁאִם עָבְדָהּ בַּעֲבוֹדָתָהּ בַּעֲבוֹדַת הַגְּבוֹהַּ בַּעֲבוֹדַת הִשְׁתַּחֲוָיָה שֶׁהוּא חַייָב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. כְּדָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא. וְלֹא יִזְבְּחוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם לַשְּׂעִירִים. אָמְרוּ לֵיהּ. מַטֵּי תָּנָהּ לַקְּדָשִׁים.

רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. זִיבַּח לָהּ טָלֶה בַּעַל מוּם חַייָב. מַאי כְדוֹן. כַּיי דָמַר רִבִּי הִילָא. לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַייָ אֱלֹהֵיכֶם. כָּל לַייָ אֱלֹהֵיכֶם לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן.

רִבִּי בּוּן בַּר חִייָה בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָה. לֹא תַעֲבְדֵם כְּלָל. לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לָהֶם פְּרָט. כִּי לֹא תִשְׁתַּחֲוֶה לְאֵל אַחֵר חָזַר וְכָלַל. כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל אֵין בִּכְלָל אֶלָּא מַה שֶּׁבִּפְרָט. רִבִּי בּוּן בַּר כָּהֲנָא בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי הִילָא. לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן כְּלָל. זוֹבֵחַ לָאֱלֹהִים יָחֳרָם פְּרָט. בִּלְתִּי לַייָ לְבַדּוֹ. חָזַר וְכָלַל. כְּלָל וּפְרָט וּכְלָל וְהַכֹּל בִּכְלָל. וְרִיבָּה אֶת הַמְגַפֵּף וְהַמְנַשֵּׁק. אָמַר לֵיהּ. לְאֵי זֶה דָּבָר נֶאֱמְרָה הִשְׁתַּחֲוָיָה. לֹא לְלַמֵּד עַל עַצְמוֹ שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה. הַמְגַפֵּף וְהַמִּשְׁתַּחֲוֶה שֶׁאֵינָן מַעֲשֶׂה.

מְנַיִין לְאוֹמֵר לוֹ. אֵלַי אַתָּה. רַב אָבוּן בְּשֵׁם רַבָּנִין דְּתַמָּן. וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ וַיִּזְבְּחוּ לוֹ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל וגו'. מֵעַתָּה אֵינוֹ מִתְחַייֵב עַד שֶׁיִּזְבַּח וְיקַטֵּר וְיֹאמַר. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. לֹא בָא הַכָּתוּב לְהַזְכִּיר אֶלָּא גְּנַייָן שֶׁלְּיִשְׂרָאֵל. וַיִּשְׁתַּחֲווּ לוֹ לֹא לַגָּבוֹהַּ. וַיִּזְבְּחוּ לוֹ לֹא לַגָּבוֹהַּ. וַיֹּאמְרוּ לוֹ. לֹא לַגָּבוֹהַּ. מַאי כְדוֹן. נֶאֱמַר כָּאן אֱמִירָה וְנֶאֱמְרָה אֱמִירָה בַּמַּסִּית. מָה אֱמִירָה הָאֱמוּרָה בַּמַּסִּית עָשָׂה בָהּ אֱמִירָה כְּמַעֲשֶׂה. אַף אֱמִירָה הָאֱמוּרָה כָּאן נַעֲשֶׂה בָהּ אֱמִירָה כְּמַעֲשֶׂה. כָּתוּב וַיֵּלֶךְ וַיַּעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָהֶם וְלַשֶּׁמֶשׁ אוֹ לַיָּרֵחַ. אָמַר רִבִּי זְעוּרָה. לַשֶּׁמֶשׁ אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא וְלַשֶּׁמֶשׁ. אֵין כָּאן כְּלָל וּפְרָט אֶלָּא רִיבּוּיִים. הָתִיב רִבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא קוֹמֵי רִבִּי זְעוּרָה. וְהָא כָתוּב כֹּל אֲשֶׁר לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת וְכֹל אֲשֶׁר אֵין לוֹ סְנַפִּיר וְקַשְׂקֶשֶׂת.

מֵעַתָּה אֵין כָּאן כְּלָל וּפְרָט אֶלָּא רִיבּוּיִים. אֶלָּא בְּגִין דְּכָתַב וְיי"ו. אָמַר רַב יוֹחָנָן בַּר מַרְיָיא. כָּל הֵן דַּאֲנָא מַשְׁכַּח וְיי"ו אֲנָא מְחִיק לֵיהּ. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אֲבוּדֵמָא. הָיִיתִי אוֹמֵר. מַה שֶּׁבַּיָּמִים יְהוּ אֲסוּרִין וּמַה שֶּׁבַּגִּיגִּיּוֹת וְשֶׁבַּבֵּיבָרִים יְהוּ מוּתָּרִין. תַּלְמוּד לוֹמַר וְכָל אֲשֶׁר בַּמַּיִם. רִיבָּה.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. הָאוֹמֵר לוֹ. אֵלִי אַתָּה. מַחֲלוֹקֶת רִבִּי וַחֲכָמִים. הִשְׁתַּחֲוֶה לָהּ מָהוּ. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. דִּבְרֵי הַכֹּל מוֹדִין בִּכְפִיפַת קוֹמָה שֶׁהוּא חַיָיב. מַה בֵּין הַמַּעֲלֶה וְהַמוֹרִיד קוֹמָתוֹ מַה בֵּין הַמַּעֲלֶה וְהַמוֹרִיד שִׂפְתוֹתָיו. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. כַּמַּחֲלוֹקֶת. וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמַר. כְּמַחֲלוֹקֶת. אָמַר רִבִּי זְעִירָא. קְרִיָיא מְסַיֵּעַ לְרֵישׁ לָקִישׁ. תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם לְעוֹשֶׂה בִּשְׁגָגָה. אֵין לִי אֶלָּא דָּבָר שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה. הַמְגַדֵּף וְהַמִּשְׁתַּחֲוֶה שֶׁאֵינָן מַעֲשֶׂה מְנַיִין.

הלכה י

משנה: הַנּוֹתֵן מִזְרָעוֹ לַמּוֹלֶךְ אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּמְסוֹר לַמּוֹלֶךְ וְיַעֲבִיר בָּאֵשׁ. מָסַר לַמּוֹלֶךְ וְלֹא הֶעֱבִיר בָּאֵשׁ. הֶעֱבִיר בָּאֵשׁ וְלֹא מָסַר לַמּוֹלֶךְ אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּמְסוֹר לַמּוֹלֶךְ וְיַעֲבִיר בָּאֵשׁ. בַּעַל אוֹב זֶה פִּיתוֹם וְהַמְדַבֵּר מִשֶּׁחְיוֹ וְיִדְּעוֹנִי זֶה הַמְדַבֵּר בְּפִיו. הֲרֵי אֵלּוּ בִּסְקִילָה וְהַנִּשְׁאָל בָּהֶן בְּאַזְהָרָה:

הלכה: הַנּוֹתֵן מִזַּרְעוֹ לַמּוֹלֶךְ. אַזְהָרָה לַנּוֹתֵן מִזַּרְעוֹ לַמּוֹלֶךְ מְנַיִין. וּמִזַּרְעֲךָ לֹא תִתֵּן לְהַעֲבִיר לַמּוֹלֶךְ. כְּרֵת מְנַיִין. כִּי מִזַּרְעוֹ נָתַן לַמּוֹלֶךְ וְנִכְרְתָה. עוֹנֶשׁ מְנַיִין. אִישׁ אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִן הַגֵּר הַגָּר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתֵּן מִזַּרְעוֹ לַמּוֹלֶךְ מוֹת יוּמָת עַם הָאָרֶץ יִרְגְּמוּהוּ בָאָבֶן. וּמִזַּרְעֲךָ לֹא תִתֵּן. יָכוֹל אֲפִילוּ מָסַר וְלֹא הֶעֱבִיר יְהֵא חַיָּיב. תַּלְמוּד לוֹמַר וּמִזַּרְעֲךָ לֹא תִתֵּן לְהַעֲבִיר. יָכוֹל אֲפִילוּ מָסַר וְהֶעֱבִיר שֶׁלֹּא לַמּוֹלֶךְ יְהֵא חַיָּיב. תַּלְמוּד לוֹמַר וּמִזַּרְעֲךָ לֹא תִתֵּן לְהַעֲבִיר לַמּוֹלֶךְ. יָכוֹל אֲפִילוּ מָסַר וְהֶעֱבִיר לַמּוֹלֶךְ שֶׁלֹּא בָאֵשׁ יְהֵא חַיָּיב. תַּלְמוּד לוֹמַר לֹא יִמָּצֵא בְךָ מַעֲבִיר בְּנוֹ וּבִתּוֹ בָּאֵשׁ. עֲבָרָה עֲבָרָה לִגְזֵירָה שָׁוָה. מָה הָעֲבָרָה שֶׁנֶּאֱמְרָה לְהַלָּן בָּאֵשׁ אַף כָּאן בָּאֵשׁ. נִמְצֵאתָה אוֹמֵר. לְעוֹלָם אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּמְסוֹר וְיַעֲבִיר בָּאֵשׁ לַמּוֹלֶךְ. רִבִּי נָסָה בְּשֵׁם רִבִּי לְעָזָר. לְעוֹלָם אֵינוֹ מִתְחַיֵּיב עַד שֶׁיִּמְסְרֶנּוּ לַכּוֹמְרִים וְיַטְלֶינּוּ וְיַעֲבִירֶנּוּ. הֶעֱבִירוֹ כְּדַרְכּוֹ מָהוּ. תַּנֵּי. הָיָה מוֹשְׁכוֹ וּמַעֲבִירוֹ. תַּנֵּי. הֶעֱבִירוֹ בְרַגְלוֹ פָּטוּר. רִבִּי לְעָזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן מְחַיֵּיב. אֶחָד הַמּוֹלֶךְ וְאֶחָד שְׁאָר עֲבוֹדָה זָרָה. רִבִּי לְעָזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא לַמּוֹלֶךְ בִּלְבַד. אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא עַל יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. טַעֲמָא דְרִבִּי לְעָזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן מֵהָכָא. לֹא יִמָּצֵא בְךָ בְּגוּפְךָ לֹא יִמָּצֵא מַעֲבִיר. וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ. לְרַבּוֹת שְׁאָר עֲבוֹדָה זָרָה בְּהִיכָּרֵת. עוֹנֶשׁ מְנַיִין. מִזַּרְעוֹ נָתַן לַמּוֹלֶךְ מוֹת יוּמָת. וְהוּא שֶׁהֶעֱבִיר עַצְמוֹ.

לֹא בְרַגְלוֹ הוּא עוֹבֵר. מִפְּנֵי שֶׁהֶעֱבִיר אֶת עַצְמוֹ. אֲבָל אִם הָיָה מוֹשֵׁךְ בּוֹ וּמַעֲבִירוֹ חַיָּיב. מָה הִיא דְאָמַר רִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן. הֶעֱבִירוֹ בְרַגְלוֹ פָּטוּר. בְּהוּא דְאַעֲבְרֵיהּ מִזְקָר.
רִבִּי בּוּן בַּר חִייָה בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא. מְסַר וְלֹא הֶעֱבִיר תַּפְלוּגְתָּא דְּחִזְקִיָּה וְדְרִבִּי יוֹחָנָן. דְּאִיתְפַּלְגוֹן. טָבַח וְלֹא מָכַר. חִזְקִיָּה אָמַר חַיָּיב. וְרִבִּי יוֹחָנָן אָמַר פָּטוּר.
רִבִּי בָּא רִבִּי חִייָה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. רְאֵה לָשׁוֹן שֶׁלִּימַּדְתָּךְ הַתּוֹרָה. מוֹלֵךְ. כָּל שֶׁתַּתְמִלִּיכֵהוּ עָלֶיךָ. אֲפִילוּ קִיסֵּם אֲפִילוּ צְרוֹר. וְהִכְרַתִּי אוֹתוֹ מִקֶּרֶב עַמּוֹ. לְרַבּוֹת שְׁאָר עֲבוֹדָה זָרָה בְּהֵיכֵרַת. רִבִּי נָסָה בְשֵׁם רִבִּי לָעְזָר. לְרַבּוֹת שְׁאָר עֲבוֹדָה זָרָה לְבָנִים וּלְבָנוֹת. דְּתַנֵּי. אֶחָד הַמּוֹלֵךְ וְאֶחָד שְׁאָר עֲבוֹדָה זָרָה. בֵּין שֶׁעָבְדָהּ בְּבָנִים וּבְבָנוֹת בֵּין שֶׁעָבְדָהּ בְּאָבוֹת וּבְאִמָּהוֹת. חַיָּיב. אָמַר רִבִּי זְעִירָה. בְּשֶׁאֵין עֲבוֹדָתָהּ לָכֵן. אֲבָל אִם הָיְתָה עֲבוֹדָתָהּ לָכֵן פָּטוּר. אָמַר רִבִּי הִילָא. אֲפִילוּ עֲבוֹדָתָהּ לָכֵן חַיָּיב שְׁתַּיִם. מַתְנִיתָא מְסַיְיעָא לְרִבִּי הִילָא. מוֹלֵךְ בְּכָלַל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיָה וְיָצָא לִידוֹן לְהֶקֵּל עָלָיו שֶׁלֹּא יְהֵא חַיָּיב אֶלָּא עַל יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם בַּר יְרְמְיָה. אַתְיָיא דְּרִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן כְּשִׁיטַּת רִבִּי שִׁמְעוֹן אָבִיו. כְּמָה דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר. מוֹלֵךְ בְּכָלַל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיָה. יָצָא לִידוֹן לְהֶקֵּל עָלָיו שֶׁלֹּא יְהֵא חַיָּיב אֶלָּא עַל יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ. כֵּן רִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר. בְּכָלַל עוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה הָיָה. יָצָא לִידוֹן לְהֶקֵּל עָלָיו שֶׁלֹּא יְהֵא חַיָּיב אֶלָּא עַל יוֹצְאֵי יְרֵיכוֹ.
אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם בַּר יוּדָן. אַף עַל גַּב דְּרִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר. זִיבֵּחַ וְקִיטֵּר נִיסֵּךְ בְּהֶעֱלֵם אֶחָד אֵינוֹ חַיָּיב אֶלָּא אַחַת. מוֹדֶה שֶׁאִם עָבְדָהּ בַּעֲבוֹדָתָהּ כַּעֲבוֹדַת הַגְּבוֹהַּ בַּעֲבוֹדַת הִשְׁתַּחֲוָיָה שֶׁהוּא חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. מְנַיִין שֶׁאִם עָבְדָהּ בַּעֲבוֹדָתָהּ בַּעֲבוֹדַת גְּבוֹהַּ בַּעֲבוֹדַת הִשְׁתַּחֲוָיָה שֶׁהוּא חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. רִבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רִבִּי זְעוּרָה. וְלֹא יְזַבְּחוּ עוֹד אֶת זִבְחֵיהֶם לַשְּׂעִירִים. אָמְרוּ לֵיהּ. מַטִּיתָנָהּ לַקֳדָשִׁים.
רִבִּי יָסָא בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. זִיבֵּחַ לָהּ טָלֶה אֶחָד בַּעַל מוּם חַיָּיב. מַאי כְדוֹן. כִּדְאָמַר רִבִּי הִילָא. לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן לַיי אֱלֹהֵיכֶם. כְּלַיי אֱלֹהֵיכֶם לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן.
אָמַר רִבִּי פִּינְחָס קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵה בְשֵׁם רַב חִסְדָּא. הָיְתָה עֲבוֹדָתָהּ בַּבָּנִים וּבַבָּנוֹת וְעָבְדָהּ בָּאָבוֹת וּבָאִמָּהוֹת חַיָּיב שְׁתַּיִם. וַהֲוָה רִבִּי זְעוּרָה חָדֵי בָהּ. סְבַר מֵימַר. בְּשִׁיטַּת רִבִּי הִילָא רַבֵּיהּ אִיתְאֲמַרַת. וְעַל דְּרִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן אִיתְאֲמַרַת. אָמַר לֵיהּ. וּמַה בְיָדָךְ. וְעַל דְּרַבָּנִין אִיתְאֲמַרַת. אָמַר לֵיהּ. וּלְהָדָא צוֹרְכַת.
אַזְהָרָה לְבַעַל אוֹב מְנַיִין. אַל תִּפְנוּ אֶל הָאוֹבוֹת. כֵּרֵת מְנַיִין. וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תִּפְנֶה אֶל הָאוֹבוֹת וְאֶל הַיִּדְּעוֹנִים וגו'. עוֹנֶשׁ מְנַיִין. וְאִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יִהְיֶה בָהֶם אוֹב אוֹ יִדְּעוֹנִי מוֹת יוּמָתוּ. וְלָמָּה לֹא תַנִּינָן יִדְּעוֹנִי בִּכְרִיתוּת. רִבִּי חִזְקִיָּה בְשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ. מִפְּנֵי שֶׁנִּכְלְלוּ כּוּלָּם בְּלָאו אֶחָד אַל תִּפְנוּ אֶל הָאוֹבוֹת וגו'. רִבִּי יָסָא בְשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ. שֶׁהוּא בְלֹא תַעֲשֶׂה שֶׁהוּא

בָּא מִכֹּחַ עֲשֵׂה. אָמַר רִבִּי זְעוּרָה קוֹמֵי רִבִּי יָסָא. הָכֵן לָא אָתָא מַתְנֵי בַּר נַשׁ מַתְנֵי יְדִיעוֹנִי בְּכָרִיתוּת אֶלָּא אַתְּ. אֲמַר לֵיהּ. כְּמַה דְּאִישְׁתָּעֵי קוֹרְיָיא אִישְׁתָּעַיִית מַתְנִיתָה. אוֹב אוֹ יִדְּעוֹנִי. אוֹ זֶה פִּיתוֹם הַמְדַבֵּר מִשֶּׁיִּחְיוּ. וְיִדְּעוֹנִי זֶה הַמְדַבֵּר בְּפִיו. הֲרֵי אֵילּוּ בִּסְקִילָה וְהַנִּשְׁאָל בָּהֶן בְּאַזְהָרָה. וְדוֹרֵשׁ אֶל הַמֵּתִים. אִית תַּנָּיֵי תַּנֵּי. זֶה הַנִּשְׁאָל בַּגּוּלְגּוֹלֶת. אִית תַּנָּיֵי תַּנֵּי. זֶה הַנִּשְׁאָל בִּזְכוּרוֹ. מַה בֵּין הַנִּשְׁאָל בַּגּוּלְגּוֹלֶת לַמַּעֲלֶה בִּזְכוּרוֹ. שֶׁהַנִּשְׁאָל בַּגּוּלְגּוֹלֶת עוֹלֶה כְדַרְכּוֹ וְעוֹלֶה בַּשַּׁבָּת וְהַהֶדְיוֹט מַעֲלֶה אֶת הַמֶּלֶךְ. וְהַמַּעֲלֶה בִּזְכוּרוֹ אֵינוֹ עוֹלֶה כְדַרְכּוֹ וְאֵינוֹ עוֹלֶה בַּשַּׁבָּת וְאֵין הַהֶדְיוֹט מַעֲלֶה אֶת הַמֶּלֶךְ.

אָמַר רִבִּי הוּנָא. קוֹרְיָיא מְסַיֵּיעַ לְמָאן דְּאָמַר. אוֹב זֶה הַמַּעֲלֶה בִּזְכוּרוֹן. מַה טַעֲמָא. קָסֶמְתִּי נָא לִי בְּאוֹב וְהַעֲלִי נָא לִי אֵת אֲשֶׁר אוֹמַר אֵלַיִךְ. מַה אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ. אָמַר רִבִּי מָנָא. מִיכָּן דַּהֲוָות יָדְעָה מִילִּין מִילִּין סַגִּין. מַאי כְדוֹן. וְהָיָה כְּאוֹב מֵאֶרֶץ קוֹלֵךְ.

מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנִין מְסַיְּעִין לְרִבִּי יָסָא. דְּאָמַר רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רַבָּנִין. מִפְּנֵי שֶׁהֵן מַקְטִירִין לַשֵּׁדִים. רִבִּי הִילָא בְּשֵׁם רִבִּי יָסָא. מִפְּנֵי שֶׁנִּכְלְלוּ כוּלָּן עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה.

הלכה יא

משנה: הַמְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת בְּדָבָר שֶׁחַיָּיבִין עַל זְדוֹנוֹ כָּרֵת וְעַל שִׁגְגָתוֹ חַטָּאת. וְהַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיְּקַלְּלֵם בַּשֵּׁם. קִלְלָם בְּכִנּוּי רַבִּי מֵאִיר מְחַיֵּיב וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין: הַבָּא עַל נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁתְּהֵא נַעֲרָה בְתוּלָה מְאוֹרָסָה בְּבֵית אָבִיהָ. בָּאוּ עָלֶיהָ שְׁנַיִם הָרִאשׁוֹן בִּסְקִילָה וְהַשֵּׁנִי בְּחֶנֶק:

הלכה: הַמְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת כולי. אַזְהָרָה לַמְחַלֵּל מְנַיִין. לֹא תַעֲשֶׂה כָל מְלָאכָה. כָּרֵת מְנַיִין. כִּי כָּל הָעוֹשֶׂה בָהּ מְלָאכָה וְנִכְרְתָה. עוֹנֶשׁ מְנַיִין. מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת. וְנִיתְנֵי שִׁלְשִׁים וְשֶׁבַע כְּרִיתוֹת בַּתּוֹרָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. שֶׁאִם עָשָׂה כוּלָּן בְּזִדּוֹן שַׁבָּת וּבְזִדּוֹן מְלָאכָה שֶׁהוּא חַיָּיב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

אַזְהָרָה לַמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ מְנַיִין. אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ. עוֹנֶשׁ וְכָרֵת מְנַיִין. וּמְקַלֵּל אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת. וְאוֹמֵר כִּי כָּל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכֹּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ.

הַבָּא עַל נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה. רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן רִבִּי חִייָה בְּשֵׁם רִבִּי לְעָזָר. דְּרִבִּי מֵאִיר הִיא. בְּרַם לָרַבָּנִין אֲפִילּוּ קְטַנָּה. מַה טַעֲמָא דְּרִבִּי מֵאִיר. נַעַר חָסֵר אָמוּר בַּפָּרָשָׁה. מַה מְקַיְּימִין רַבָּנִן נַעַר. רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ. נַעֲרָה אַחַת שְׁלֵימָה אָמוּרָה בַּפָּרָשָׁה וְלִימְּדָה עַל כָּל הַפָּרָשָׁה כוּלָּהּ שֶׁהִיא גְדוֹלָה. מְתִיב רִבִּי מֵאִיר לָרַבָּנִין. הֲרֵי הַמּוֹצִיא שֵׁם רַע הֲרֵי אֵין כְּתוּב בּוֹ אֶלָּא נַעַר וְהִיא גְדוֹלָה. שֶׁאֵין קְטַנָּה נִסְקֶלֶת. מָה עַבְדִּין לָהּ רַבָּנִין. אָמַר רִבִּי אָבִין. תִּיפְתַּר שֶׁבָּא עָלֶיהָ דֶּרֶךְ זְכָרוּת. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אַבָּא בְּעָא קוֹמֵי רַב. הַבָּא עַל הַקְּטַנָּה מָהוּ. אָמַר לֵיהּ. בִּסְקִילָה. הַבָּא עַל הַבּוֹגֶרֶת מָהוּ. אָמַר לֵיהּ. אֲנִי אֶקְרָא נַעֲרָה

וְלֹא בוֹגֶרֶת. וּקְרָא נַעֲרָה וְלֹא קְטַנָּה. וְלֵית אַתְּ מוֹדֶה לִי שֶׁהִיא בְקְנָס. אָמַר לֵיהּ. תַּחַת אֲשֶׁר עִינָּהּ. לְרַבּוֹת אֶת הַקְטַנָּה לִקְנָס. וּקְרָא תַּחַת אֲשֶׁר עִינָּהּ. לְרַבּוֹת אֶת הַבּוֹגֶרֶת בִּקְנָס. אָמַר רַב. אַף עַל גַּב דְּנִצְחִי רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אַבָּא בְּדִינָא הֲלָכָה הַבָּא עַל הַקְטַנָּה בִּסְקִילָה וְהִיא פְּטוּרָה. רִבִּי אָבוּן בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל. וְלָמָּה לֹא פָתַר לֵיהּ מִן הָדָא. וּמֵת הָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁכַב עִמָּהּ לְבַדּוֹ. וְכִי אֵין אָנוּ יוֹדְעִין שֶׁאֵין לַנַּעֲרָה חֵט מָוֶת. וּמַה תַלְמוּד לוֹמַר וְלַנַּעַר לֹא תַעֲשֶׂה דָבָר אֵין לַנַּעֲרָה חֵטְא מָוֶת. אֶלָּא מִיכָּן הַבָּא עַל הַקְטַנָּה בִּסְקִילָה וְהִיא פְּטוּרָה.

הלכה יב

משנה: הַמֵּסִית זֶה הֶדְיוֹט הַמֵּסִית אֶת הַהֶדְיוֹט. אָמַר לוֹ יֵשׁ יִרְאָה בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי כָּךְ אוֹכֶלֶת כָּךְ שׁוֹתָה כָּךְ מְטִיבָה כָּךְ מְרִיעָה. כָּל חַיָּיבֵי מִיתוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה אֵין מַכְמִינִין עֲלֵיהֶם חוּץ מִזּוֹ. אָמַר לִשְׁנַיִם וְהֵן עֵידָיו מְבִיאִין אוֹתוֹ לְבֵית דִּין וְסוֹקְלִין אוֹתוֹ. אָמַר לְאֶחָד הוּא אוֹמֵר יֶשׁ לִי חֲבֵרִים רוֹצִים בְּכָךְ. אִם הָיָה עָרוּם וְאֵינוֹ מְדַבֵּר בִּפְנֵיהֶם מַכְמִינִין מֵאֲחוֹרֵי הַגָּדֵר וְהוּא אוֹמֵר לוֹ אֱמוֹר מַה שֶּׁאָמַרְתָּ לִי בְּיִיחוּד וְהַלָּה אוֹמֵר לוֹ וְהוּא אוֹמֵר לוֹ הֵיאַךְ נַנִּיחַ אֱלֹהֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם וְנַעֲבוֹד עֵצִים וַאֲבָנִים. אִם חָזַר בּוֹ מוּטָב. אִם אָמַר כָּךְ הִיא חוֹבָתֵנוּ וְכָךְ יָפָה לָנוּ הָעוֹמְדִין מֵאֲחוֹרֵי הַגָּדֵר מְבִיאִין אוֹתוֹ לְבֵית דִּין וְסוֹקְלִין אוֹתוֹ. הָאוֹמֵר אֶעֱבוֹד אֱלֹהֵךְ וְאֶעֱבוֹד נֵלֵךְ וְנַעֲבוֹד. אֲזַבֵּחַ אֱלֹהֵךְ וַאֲזַבֵּחַ נֵלֵךְ וּנְזַבֵּחַ. אַקְטִיר אֱלֹהֵךְ וְאַקְטִיר נֵלֵךְ וְנַקְטִיר. אֲנַסֵּךְ אֱלֹהֵךְ וַאֲנַסֵּךְ נֵלֵךְ וּנְנַסֵּךְ. אֶשְׁתַּחֲוֶה אֱלֹהֵךְ וְאֶשְׁתַּחֲוֶה נֵלֵךְ וְנִשְׁתַּחֲוֶה. הַמַּדִּיחַ זֶה הָאוֹמֵר נֵלֵךְ וְנַעֲבוֹד עֲבוֹדָה זָרָה:

הלכה: הַמֵּסִית זֶה הֶדְיוֹט כול'. הָא חָכָם לֹא. מִכְּיוָן שֶׁהוּא מֵסִית אֵין זֶה חָכָם. מִכְּיוָן שֶׁהוּא נִיסֶּה אֵין זֶה חָכָם. כֵּיצַד עוֹשִׂין לוֹ לְהַעֲרִים עָלָיו. מַכְמִינִין עָלָיו שְׁנֵי עֵדִים בַּבַּיִת הַפְּנִימִי וּמוֹשִׁיבִין אוֹתוֹ בַּבַּיִת הַחִיצוֹן וּמַדְלִיקִין אֶת הַנֵּר עַל גַּבָּיו כְּדֵי שֶׁיְּהוּ רוֹאִין אוֹתוֹ וְשׁוֹמְעִין אֶת קוֹלוֹ. כָּךְ עָשׂוּ לְבֶן סוֹטֶדָה בְּלוֹד וְהִכְמִינוּ עָלָיו שְׁנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים וְהֶבִיאוּהוּ לְבֵית דִּין וּסְקָלוּהוּ. וְכָא אַתְּ אָמַר הָכֵן. שַׁנְיָיא הִיא דְאָמַר. אֲנִי. וְאָמַר אוֹף הָכָא. אֲנִי. שֶׁלֹּא יַעֲרִים. וְיַעֲרִים. שֶׁלֹּא יֵלֵךְ וְיַסֵּית עַצְמוֹ וְיַסֵּית אֲחֵרִים עִמּוֹ.

מֵסִית אוֹמֵר בְּלָשׁוֹן גָּבוֹהַּ וְהַמַּדִּיחַ אוֹמֵר בְּלָשׁוֹן נָמוּךְ. מֵסִית שֶׁאָמַר בְּלָשׁוֹן נָמוּךְ נַעֲשָׂה מַדִּיחַ. וּמַדִּיחַ שֶׁאָמַר בְּלָשׁוֹן גָּבוֹהַּ נַעֲשָׂה מֵסִית. מֵסִית אוֹמֵר בְּלָשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ וּמַדִּיחַ אוֹמֵר בְּלָשׁוֹן הֶדְיוֹט. מֵסִית שֶׁאָמַר בְּלָשׁוֹן הֶדְיוֹט נַעֲשָׂה מַדִּיחַ. וּמַדִּיחַ שֶׁאָמַר בְּלָשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ נַעֲשָׂה מֵסִית.

הלכה יג

משנה: הַמְכַשֵּׁף הָעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה וְלֹא הֶאוֹחֵז אֶת הָעֵינַיִם. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ שְׁנַיִם לוֹקְטִים קִשּׁוּאִין אֶחָד לוֹקֵט פָּטוּר וְאֶחָד לוֹקֵט חַיָּיב. הָעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה חַיָּיב וְהָאוֹחֵז אֶת הָעֵינַיִם פָּטוּר׃

הלכה: הַמְכַשֵּׁף הָעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה כול׳. מְכַשֵּׁפָה לֹא תִחְיֶה. אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד הָאִשָּׁה. אֶלָּא שֶׁלִּימְּדָתְךָ הַתּוֹרָה דֶּרֶךְ אֶרֶץ מִפְּנֵי שֶׁרוֹב הַנָּשִׁים כְּשִׁפְנִיּוֹת. אָמַר רִבִּי לְעֶזֶר. מְכַשֵּׁף בְּסִקִילָה. מַה טַּעֲמָא דְּרִבִּי לְעֶזֶר. נֶאֱמַר כָּאן מְכַשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה. וְנֶאֱמַר לְהַלָּן אִם בְּהֵמָה אִם אִישׁ לֹא יִחְיֶה. מַה לֹּא יִחְיֶה שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן בְּסִקִילָה אַף כָּאן בְּסִקִילָה. מַה טַּעֲמוֹן דְּרַבָּנִין. נֶאֱמַר כָּאן מְכַשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה. וְנֶאֱמַר לְהַלָּן לֹא תְחַיֶּה כָּל נְשָׁמָה. מַה לֹּא תְחַיֶּה שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן מִיתָה בַּחֶרֶב. אַף לֹא תְחַיֶּה שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן מִיתָה בַּחֶרֶב. אָמַר רִבִּי עֲקִיבָה. מִן הַדָּבָר הַזֶּה אֲנִי מַכְרִיעוֹ. מוּטָב שֶׁיִּלְמַד לֹא תְחַיֶּה מִלֹּא תְחַיֶּה וְאַל יוֹכִיחַ לֹא יִחְיֶה. מַה טַּעֲמָא דְּרִבִּי יְהוּדָה. נֶאֱמַר כָּאן מְכַשֵּׁפָה לֹא תְחַיֶּה וְנֶאֱמַר לְהַלָּן כָּל שׁוֹכֵב עִם בְּהֵמָה מוֹת יוּמָת. מַה מִּיתַת הַבְּהֵמָה בְּסִקִילָה אַף כָּאן בְּסִקִילָה.

דִּלְמָא. רִבִּי לְיֶעְזֶר וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרִבִּי עֲקִיבָה עֲלוֹן לְמִיסְחֵי בְּהֲדֵין דִּימוֹסִין דְּטִיבֶּרְיָא. חַמְתּוֹן חַד מִינַּיי. אָמַר מַה דָּמַר וּתְפַשִּׁיתוֹן כִּיפָּה. אָמַר רִבִּי לְיֶעְזֶר לְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. מַה יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה. חֲמִי מַה דְּאַתְּ עֲבַד. מִי נְפִיק אֶהֱן מִינַּיְיא אֲמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ מַה דָּמַר וְתַפַּשׁ יְתֵיהּ תִּרְעָא. וַהֲוָה כָּל מָאן דַּעֲלֵיל הֲוָה יְהִיב לֵיהּ חַד מַרְתּוּקָה וְכָל מָאן דְּנָפֵיק הֲוָה יְהִיב לֵיהּ בִּנְתִּיקָה. אָמַר לוֹן. שָׁרוֹן מַה דַּעֲבַדְתּוֹן. אָמְרִין לֵיהּ. שָׁרֵי וַאֲנָן שָׁרֵיי. שָׁרוֹן אִילֵּין וְאִילֵּין. מִן דְּנָפַקוֹן אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ לְהָהוּא מִינַּיְיא. הָא מַה דְּאַתְּ חֲכַם. אָמַר נִיחוֹת לְיַמָּא. מִן דְּנַחְתִּין לְיַמָּא אָמַר הָהוּא מִינַּיְיא מַה דַּאֲמַר וְאִיתְבְּזַע יַמָּא. אָמַר לוֹן. וְלָא כֵן עֲבַד מֹשֶׁה רַבְּכוֹן בְּיַמָּא. אָמְרִין לֵיהּ. לֵית אַתְּ מוֹדֶה לָן דַּהֲלִיךְ מֹשֶׁה רַבָּן בְּגַוֵּיהּ. אָמַר לוֹן. אִין. אָמְרוֹן לֵיהּ. וַהֲלִיךְ בְּגַוֵּיהּ. הָלַךְ בְּגַוֵּיהּ. גְּזַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ עַל שָׂרָהּ דְּיַמָּא וּבְלָעֵיהּ.

דִּלְמָא. רִבִּי לְיֶעְזֶר וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרַבָּן גַּמְלִיאֵל סְלָקוּן לְרוֹמִי. עָלוּן לְחַד אֲתַר וְאַשְׁכְּחוֹן מֵיינוּקְיָא עָבְדִין גַּבְשׁוּשִׁין וְאָמְרִין הָכֵין. בְּנֵי אַרְעָא דְּיִשְׂרָאֵל עָבְדִין וְאָמְרִין. הֶהֵן תְּרוּמָה וְהֶהֵן מַעֲשֵׂר. אָמְרִין מִסְתַּבְּרָא דְּאִית הָכָא יְהוּדָאִין. עָלוּן לְחַד אֲתַר וְאַקְבְּלוּן בְּחַד כְּיי. יְתֵבוּן לְמֵיכַל וַהֲוָה כָל תַּבְשִׁיל דַּהֲוָה עָלַיל קוֹמֵיהוֹן אִי לָא הֲווֹן מַעֲלִין לֵיהּ בְּחַד קִיטוֹן לָא הֲוָה מַייתֵי לֵיהּ קוֹמֵיהוֹן. וְחָשׁוּן דִּילְמָא דְּאִינּוּן אָכְלִין זִבְחֵי מֵתִים. אָמְרִין לֵיהּ. מָה עִיסְקָךְ דְּכָל תַּבְשִׁיל דְּאַתְּ מַייתֵי קוֹמֵינָן אִין לֵית אַתְּ מְעַיֵּל לָהֶן קִיטוֹנָא לֵית אַתְּ מַייתֵי לָן קוֹמֵינָן. אָמַר לוֹן. חַד אַבָּא גְּבַר סָב אִית לִי וּגְזַר עַל נַפְשֵׁיהּ דְּלָא נָפַק מִן הָדָא קִיטוֹנָא כְּלוּם עַד דְּייֵיחְמֵי לְחַכְמֵי יִשְׂרָאֵל. אָמְרִין לֵיהּ. עוֹל וֶאֱמוֹר לֵיהּ. פּוּק הָכָא לְגַבֵּיהוֹן דְּאִינּוּן

הָכָא. נְפַק לְגַבּוֹן. אָמְרִין לֵיהּ. מָה עִיסְקָךְ. אֲמַר לוֹן. צְלוֹן עַל בְּרִי דְלָא מוֹלִיד. אָמַר רִבִּי לְעֶזֶר לְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ. מַה יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה. חֲמִי מַה דְאַתְּ עָבִיד. אֲמַר לוֹן. אַייתוֹן לִי זֶרַע דְּכִיתָן. וְאַייתוֹן לֵיהּ זֶרַע דְּכִיתָן. אִיתְחֲמֵי לֵיהּ זֶרַע לֵיהּ עַל גַּבֵּי טַבָּלָה. אִיתְחֲמֵי מַרְבֵּץ לֵיהּ. אִיתְחֲמֵי דְסִלְקַת. אִיתְחֲמֵי מִיתְלָשׁ בָּהּ. עַד דַּאֲסַק חָדָא אִיתָא בְקַלְעִיתָא דְשָׂעָרָה. אֲמַר לָהּ. שְׁרֵיי מַה דַעֲבַדְתִּין. אָמְרָה לֵיהּ. לֵי נָא שֵׁרְיֵיה. אֲמַר לָהּ. דִּלְא כֵן אֲנָא מְפָרְסֵם לִיךְ. אָמְרָה לֵיהּ. לֵי נָא יָכְלָה דְּאִינּוּן מְטַלְקִין בְּיָמָא. וּגְזַר יְהוֹשֻׁעַ עַל שַׂרְיָא דְיָמָא וּפָלְטוֹן. וְצָלוֹן עֲלוֹי וְזָכָה לְמִיקְמָה לְרִבִּי יוּדָה בֶּן בַּתִּירָה. אָמְרוּ. אִילּוּ לֹא עָלִינוּ לְכָאן אֶלָּא לְהַעֲמִיד הַצַּדִּיק הַזֶּה דַּיֵּינוּ.

אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה. יְכִיל אֲנָא נְסִיב קַרְיִין וַאֲבַטִּיחִין וַעֲבִיד לוֹן אַיְילִין טַבִּין וְהִידְנוֹן עֲבִידִין אַיְילִין וְטַבִּין. אֲמַר רִבִּי יַנַּאי. מְהַלֵּךְ הֲוִינָא בְּהָדָא אִיסְרָטָא דְצִיפּוֹרִי וַחֲזִית חַד מִינַּיי נְסִיב חַד צְרִיר וּזְרַק לֵיהּ לְרוּמָא וַהֲוָה נְחַת וּמִתְעַבֵּיד עֶגֶל. וְלֹא כֵן אָמַר רִבִּי לָעְזָר בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בַּר זִימְרָא. אִם מִתְכַּוְּנִין הֵן כָּל בָּאֵי הָעוֹלָם אֵינָן יְכוֹלִין לִבְרָאוֹת יְתוּשׁ אֶחָד וְלִזְרוֹק בּוֹ נְשָׁמָה. נֵימַר. לָא נָסְבָה הוּא מִינַּיָיא חַד צְרוֹר וּזְרַקֵיהּ לְרוּמָא וּנְחַת וְאִיתְעֲבִיד חַד עֶגֶל. אֶלָּא לְסָרֵיהּ קָרָא וְנָנַב לֵיהּ עֶגֶל מִן בָּקוֹרְתָא וְאַייתֵי לֵיהּ.

אָמַר רִבִּי חִינְנָא בֵּירִבִּי חֲנַנְיָה. מְטַייֵל הֲוִינָא בְּאֵילִין גּוּפְתָּא דְצִיפּוֹרִין וַחֲמִית חַד מִינַּיי נָסַב חָדָא גּוּלְגְּלָא וּזְרָקָהּ לְרוּמָא וְהִיא נַחְתָּא וּמִתְעֲבְדָא עֶגֶל. אֲתִית וַאֲמָרִת לְאַבָּא. אֲמַר לִי. אֵין אָכְלַת מִינָּהּ מַעֲשֶׂה הוּא. וְאִילּוּ אֲחִיזַת עֵינַיִם הוּא.

אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן חֲנַנְיָה. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת פַּרְשִׁיּוֹת הָיָה רִבִּי לִיעֶזֶר דּוֹרֵשׁ בְּפָרָשַׁת מְכַשֵּׁפָה וּמְכוּלָּם לֹא שָׁמַעְתִּי אֶלָּא שְׁנֵי דְבָרִים. שְׁנַיִם לוֹקְטִין קִישּׁוּאִין אֶחָד לוֹקֵט פִּטּוּר וְאֶחָד לוֹקֵט חַיָּיב. הָעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה חַיָּיב וְהָאוֹחֵז אֶת הָעֵינַיִם פָּטוּר. אָמַר רִבִּי דָּרוֹסָא. תְּשַׁע מֵאוֹת פַּרְשִׁיּוֹת הָיוּ. שְׁלֹשׁ מֵאוֹת לְחִיּוּב וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת לְפָטוּר וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת לְחִיּוּב שֶׁהוּא פָּטוּר.

פרק ח

הלכה א

משנה: בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה מֵאֵימָתַי נַעֲשֶׂה בֵן סוֹרֵר וּמוֹרֶה מִשֶּׁיְּבִיא שְׂתֵּי שְׂעָרוֹת וְעַד שֶׁיַּקִּיף זָקָן הַתַּחְתּוֹן וְלֹא הָעֶלְיוֹן אֶלָּא שֶׁדִּבְּרוּ חֲכָמִים בְּלָשׁוֹן נְקִיָּיה. שֶׁנֶּאֱמַר כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֵּן. בֵּן וְלֹא בַת. בֵּן וְלֹא אִישׁ. הַקָּטָן פָּטוּר שֶׁלֹּא בָא לִכְלָל הַמִּצְוֹת׃

הלכה: בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה כול׳. רִבִּי זְעִירָא רִבִּי אַבָּהוּ רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. כָּתוּב וְכִי יָזִיד אִישׁ עַל רֵעֵהוּ לְהוֹרְגוֹ בְעָרְמָה. מֵאֵימָתַי הוּא נַעֲשֶׂה אִישׁ. מִשֶּׁיָּזִיד. מֵאֵימָתַי הוּא מַזִּיד. מִשֶּׁתִּתְפַּשֵּׁט הַכַּף. מָשָׁל בְּשֵׁל הַזֶּרַע מִבִּפְנִים הִשְׁחִירָה הַקְּדֵירָה

מִבַּחוּץ. אָמַר רִבִּי זְעִירָא. תַּנָּא רִבִּי שִׁילָא בַּר בִּינָא. כִּי יִהְיֶה לְאִישׁ בֵּן. לֹא שֶׁיִּהֵא הַבֵּן אָב. מִכְּיוָן שֶׁהוּא רָאוּי לָבוֹא עַל אִשָּׁה וּלְעַבְּרָהּ הֲיֵי דִי לֵיהּ אָב וְלֹא בֵן. וְאָמְרָה הַתּוֹרָה. בֵּן וְלֹא אָב. וְאַתְיָא כַּיי דָמַר רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי שַׁבְּתַי. כָּל יָמָיו שֶׁלְּבֵן סוֹרֵר וּמוֹרֶה אֵינָן אֶלָּא שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בִּלְבַד.

אָמַר רִבִּי יָסָא. כָּל אִילֵּין מִילַּייָא לָא מִסְתַּבְּרִין דְּלָא חִילּוּפִין. תַּנֵּי. תֵּדַע לָךְ שֶׁהוּא כֵן. מִי הָיָה בְּדִין שֶׁיְּהֵא חַיָּיב הַבֵּן אוֹ הַבַּת. הֲוֵי אוֹמֵר. הַבַּת. וּפָטְרָה הַתּוֹרָה אֶת הַבַּת וְחִייְבָה אֶת הַבֵּן. מִי הָיָה בְּדִין שֶׁיְּהֵא חַיָּיב קָטוֹן אוֹ גָדוֹל. הֲוֵי אוֹמֵר. גָּדוֹל. פָּטְרָה הַתּוֹרָה אֶת הַגָּדוֹל וְחִייְבָה אֶת הַקָּטָן. מִי הָיָה בְּדִין שֶׁיְּהֵא חַיָּיב הַגּוֹנֵב מִשֶּׁלַּאֲחֵרִים אוֹ הַגּוֹנֵב מִשֶּׁלְּאָבִיו וְאִמּוֹ. הֲוֵי אוֹמֵר. הַגּוֹנֵב מִשֶּׁלַּאֲחֵרִים. פָּטְרָה הַתּוֹרָה הַגּוֹנֵב מִשֶּׁלַּאֲחֵרִים וְחִייְבָה הַגּוֹנֵב מִשֶּׁלְּאָבִיו וְאִמּוֹ. לְלַמֶּדְךָ שֶׁכּוּלָּן אֵינָן אֶלָּא בִּגְזֵירַת מֶלֶךְ.

הלכה ב

משנה: מֵאֵימָתַי הוּא חַיָּיב מִשֶּׁיֹּאכַל טַרְטִימַר בָּשָׂר וְיִשְׁתֶּה חֲצִי לוֹג יַיִן בְּאֵיטַלְקִי. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מָנָה בָּשָׂר וְלוֹג יַיִן. אָכַל בַּחֲבוּרַת מִצְוָה אָכַל בְּעִבּוּר הַחֹדֶשׁ אָכַל מַעֲשֵׂר שֵׁנִי בִּירוּשָׁלַם. אָכַל נְבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת וּשְׁקָצִים וּרְמָשִׂים. אָכַל דָּבָר שֶׁהוּא מִצְוָה וְדָבָר שֶׁהוּא עֲבֵרָה אָכַל כָּל מַאֲכָל וְלֹא אָכַל בָּשָׂר שָׁתָה כָּל מַשְׁקֶה וְלֹא שָׁתָה יַיִן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בֵּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה עַד שֶׁיֹּאכַל בָּשָׂר וְיִשְׁתֶּה יַיִן שֶׁנֶּאֱמַר זוֹלֵל וְסֹבֵא. וְאַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר זֶכֶר לַדָּבָר שֶׁנֶּאֱמַר אַל תְּהִי בְסוֹבְאֵי יַיִן בְּזוֹלְלֵי בָשָׂר לָמוֹ׃

הלכה: מֵאֵימָתַי הוּא חַיָּיב כול׳. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. טַרְטִימַר חֲצִי לִיטְרָא הוּא.

אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיֹּאכְלֶנּוּ מְהוּבְהָב. אָכְלוֹ חַי כֻּלּוֹ הוּא. אָכְלוֹ מְבוּשָּׁל בַּר נַשׁ הוּא. אָכְלוֹ הסוקים מָהוּ. גִּידִּים הָרַכִּים מָה הֵן. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. נִימְנִין עֲלֵיהֶן. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. אֵין נִמְנִין עֲלֵיהֶן. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא. אִיתְפַּלְגוֹן רִבִּי יוֹחָנָן וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. דְּתַנִּינָן תַּמָּן. אֵילּוּ שֶׁעוֹרוֹתֵיהֶן כִּבְשָׂרָן. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. עוֹר זֶה לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לְאֵיסּוּר וּלְטוּמְאָה. הָא לְלָקוֹת לֹא. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. מִשְׁנָה תְּמִימָה שָׁנָה רִבִּי. בֵּין לְאֵיסּוּר בֵּין לְטוּמְאָה. מִחְלְפָה שִׁיטָּתֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. תַּמָּן הוּא עֲבַד לָהּ בָּשָׂר. וְכָא לָא עֲבַד לָהּ בָּשָׂר. אָמַר רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי. שַׁנְיָיא הִיא תַּמָּן שֶׁהוּא עוֹר וְסוֹפוֹ לְהַקְשׁוֹת. כָּל שֶׁכֵּן מְחִלְפָה שִׁיטָּתֵיהּ דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. וּמַה תַּמָּן שֶׁסּוֹפוֹ לְהַקְשׁוֹת הוּא עֲבַד לָהּ בָּשָׂר. כָּאן שֶׁאֵין סוֹפוֹ לְהַקְשׁוֹת לֹא כָל שֶׁכֵּן. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ. טַעֲמָא דְּרִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי וְאָכְלוּ אֶת הַבָּשָׂר. לֹא גִידִּים.

אָכַל בַּחֲבוּרַת מִצְוָה. אָכַל בְּעִיבּוּר הַחוֹדֶשׁ. אָכַל מַעֲשֵׂר שֵׁינִי בִּירוּשָׁלַם. וְיִסְרוּ אוֹתוֹ וְאֵינָנוּ שׁוֹמֵעַ בְּקוֹלָם. יָצָא זֶה שֶׁהוּא שׁוֹמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. אִם הִזְכִּירוּךְ לְבוּלֵי יִהְיֶה יַרְדֵּן בַּעַל גְּבוּלֵךְ. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. קוּבְלִין לָרָשׁוּת לְהִיפָּטֵר מִבּוּלֵי. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. לוֹוִין בְּרִיבִּית לַחֲבוּרַת מְצָוָה וּלְקִידּוּשׁ הַחוֹדֶשׁ. רִבִּי יוֹחָנָן הֲוָה עָלִיל לְכְנִישְׁתָּא בְצַפְּרָא וּמְלַקֵּט פֵּירוּרִין וַאֲכִיל וַאֲמַר. יְהֵא חֶלְקִי עִם מָאן דְּקַדֵּישׁ יַרְחָא הָכָא רוּמְשִׁית.

אָכַל נְבֵילוֹת וּטְרֵיפוֹת שְׁקָצִים וּרְמָשִׂים. וְיִסְּרוּ אוֹתוֹ וְלֹא יִשְׁמַע בְּקוֹלָם. יָצָא זֶה אֲפִילוּ בְּקוֹל אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם אֵינוֹ שׁוֹמֵעַ.

הלכה ג

משנה: גָּנַב מִשֶּׁל אָבִיו וְאָכַל בִּרְשׁוּת אָבִיו מִשֶּׁל אֲחֵרִים וְאָכַל בִּרְשׁוּת אֲחֵרִים מִשֶּׁל אֲחֵרִים וְאָכַל בִּרְשׁוּת אָבִיו אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בֶן סוֹרֵר וּמוֹרֶה עַד שֶׁיִּגְנוֹב מִשֶּׁל אָבִיו וְיֹאכַל בִּרְשׁוּת אֲחֵרִים. רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד שֶׁיִּגְנוֹב מִשֶּׁל אָבִיו וּמִשֶּׁל אִמּוֹ׃

הלכה: גָּנַב מִשֶּׁלְאָבִיו כול׳. אַזְהָרָה לַגְּנֵיבָה הָרִאשׁוֹנָה מְנַיִין. לֹא תִגְנֹובוּ. אַזְהָרָה לַגְּנֵיבָה שְׁנִייָה מְנַיִין. לֹא תִגְנֹובוּ. לֹא תִגְנֹובוּ עַל מְנָת לְמַקֵּט. לֹא תִגְנֹובוּ עַל מְנָת לְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶפֶל. עַל מְנָת לְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. בֶּן בַּגְבָּג אוֹמֵר. לֹא תִגְנֹוב אֶת שֶׁלָּךְ מֵאַחַר הַגַּנָּב. שֶׁלֹּא תֵרָאֶה גּוֹנֵב.

רִבִּי בָּא רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַב הוֹשַׁעְיָה. אֵינוֹ חַייָב עַד שֶׁיִּגְנוֹב מָעוֹת. רִבִּי זְעִירָה בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. אֵינוֹ חַייָב עַד שֶׁיְּזַלְזֵל מָעוֹת. מָהוּ שֶׁיְּזַלְזֵל מָעוֹת. מָה אֲנָן קַייָמִין. אִם בָּהוּ דְאָמַר. הֵא לָךְ חֲמִשָּׁה וְהַב לִי תְּלָתָא. שַׁטֵּי הוּא. הֵא לָךְ תְּלָתָא וְהַב לִי חֲמִשָּׁה. בַּר נַשׁ הוּא. אֶלָּא כִּי נָן קַייָמִין בָּהוּא דָמַר. הֵא לָךְ חֲמִשָּׁה וְהַב לִי חֲמִשָּׁה.

הֵי דֵינוֹ גַּנָּב וְהֵי דֵינוֹ גַּזְלָן. אָמַר רִבִּי הִילָא. גָּנַב בִּפְנֵי עַדִים גַּנָּב. בִּפְנֵי הַבְּעָלִים גַּזְלָן. רִבִּי זְעוּרָה בָּעֵי. מַעֲתָּה אֲפִילוּ נִתְכַּוֵּון לִגְזֵילָה וּלְבַעֲלֵיהָ אֵין זֶה גּוֹזְלָן. וְהֵידֵינוֹ גּוֹזְלָן עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי זְעוּרָה. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר סוֹסַרְטָא בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ. עַד שֶׁיִּגְזְלֶנּוּ בִּפְנֵי עֲשָׂרָה בְנֵי אָדָם. בְּנָיִין אָב שֶׁבְּכוּלָּן וְיִגְזוֹל אֶת הַחֲנִית מִיַּד הַמִּצְרִי וַיַּהַרְגֵהוּ בַּחֲנִיתוֹ.

הלכה ד

משנה: הָיָה אָבִיו רוֹצֶה וְאִמּוֹ אֵינָהּ רוֹצָה אָבִיו אֵינוֹ רוֹצֶה וְאִמּוֹ רוֹצָה אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בֶן סוֹרֵר וּמוֹרֶה עַד שֶׁיְּהוּ שְׁנֵיהֶם רוֹצִים. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם לֹא הָיְתָה אִמּוֹ רְאוּיָה לְאָבִיו אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בֶן סוֹרֵר וּמוֹרֶה.

הלכה: הָיָה אָבִיו רוֹצֶה כול׳. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. וַאֲפִילוּ אֵין אִמּוֹ רְאוּיָה לְאָבִיו. וְכָל מַה שֶׁיֵּשׁ לְאִמּוֹ לֹא מִשֶּׁלְאָבִיו הֵם. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. תִּיפְתָּר בָּהוּ דַּהֲוָות נָסְבָה דִּיוּרִין וְעָבְדַת שֵׁירוּ וְגָנַב מִינְהוֹן.

הלכה ה

משנה: הָיָה אֶחָד מֵהֶם גִּידֵּם אוֹ חִיגֵּר אוֹ אִילֵּם אוֹ סוּמָא אוֹ חֵרֵשׁ אֵינוֹ נַעֲשֶׂה בֶן סוֹרֵר וּמוֹרֶה שֶׁנֶּאֱמַר וְתָפְשׂוּ בוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְלֹא גִידְּמִין. וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ וְלֹא חִיגְּרִים וְאָמְרוּ וְלֹא אִלְּמִין בְּנֵנוּ זֶה וְלֹא סוּמִים אֵינֶנּוּ שֹׁמֵעַ בְּקוֹלֵנוּ וְלֹא חֵרְשִׁים. מַתְרִין בּוֹ בִּפְנֵי שְׁלשָׁה וּמַלְקִין אוֹתוֹ. חָזַר וְקִילְקֵל נִדּוֹן בְּעֶשְׂרִים וּשְׁלשָׁה. וְאֵינוֹ נִסְקָל עַד שֶׁיְּהוּ שָׁם שְׁלשָׁה הָרִאשׁוֹנִים שֶׁנֶּאֱמַר בְּנֵנוּ זֶה זֶה הוּא שֶׁלָּקָה בִּפְנֵיכֶם.

הלכה: הָיָה אֶחָד מֵהֶם גִּידֵּם כול'. כְּשֵׁם שֶׁאֹתָּ דוֹרֵשׁ בְּאָבִיו וּבְאִמּוֹ כָּךְ אַתְּ דוֹרֵשׁ בְּזִקְנֵי בֵית דִּין. שֶׁנֶּאֱמַר וְיָצְאוּ פְּרָט לְחִיגְּרִים. וְאָמְרוּ פְּרָט לְאִילְּמִים. יְדֵינוּ לֹא שָׁפְכוּ פְּרָט לְגִידְּמִים. וְעֵינֵינוּ לֹא רָאוּ פְּרָט לְסוּמִין. מַגִּיד הַכָּתוּב כְּשֵׁם שֶׁזִּקְנֵי בֵית דִּין שְׁלֵימִין בְּצָדָק כָּךְ הֵם צְרִיכִין לִהְיוֹת שְׁלֵימִין בְּאֵיבָרֵיהֶן.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. מֵת אֶחָד מִן הָרִאשׁוֹנִים אֵינוֹ נִסְקָל. וְלֹא מַתְנִיתָא הִיא. אֵינוֹ נִסְקָל עַד שֶׁיְּהוּ שָׁם שְׁלשָׁה הָרִאשׁוֹנִים. אָמַר רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. שֶׁלֹּא תֹאמַר. יֵעָשֶׂה דִין שֵׁינִי רִאשׁוֹן. לְפוּם כֵּן צָרַךְ מַתְנִיתָה.

הלכה ו

משנה: בָּרַח עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ וְאַחַר כָּךְ הִקִּיף זָקֵן הַתַּחְתּוֹן פָּטוּר. וְאִם מִשֶּׁנִּגְמַר דִּינוֹ בָּרַח וְאַחַר כָּךְ הִקִּיף זָקֵן הַתַּחְתּוֹן חַיָּיב׃

הלכה: בָּרַח עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ כול'. אָמַר רִבִּי יֹאשִׁיָּה. סָח לִי זְעִירָה מִשָּׁם אַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַם. שְׁלשָׁה הֵן שֶׁאִם בִּיקְשׁוּ לְמָחוֹל מוֹחֲלִין. וְאֵילּוּ הֵן. סוֹטָה וּבֶן סוֹרֵר וּמוֹרֶה וְזָקֵן מַמְרֵא עַל פִּי בֵית דִּין.

סוֹטָה. וְלֹא מַתְנִיתָא הִיא. שֶׁבַּעֲלָהּ אֵינוֹ רוֹצֶה לְהַשְׁקוֹתָהּ. סָבְרִין מֵימַר. עַד שֶׁלֹּא נִכְתְּבָה הַמְּגִילָּה. אֲתָא מֵימַר. וַאֲפִילּוּ מִשֶּׁנִּכְתְּבָה הַמְּגִילָּה. וּבְשֶׁלֹּא נִמְחֲקָה הַמְּגִילָּה. אֲבָל אִם נִמְחֲקָה הַמְּגִילָּה לֹא בְדָא.

בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה. וְלֹא מַתְנִיתָא הִיא. הָיָה אָבִיו רוֹצֶה וְאִמּוֹ אֵינָהּ רוֹצָה. אִמּוֹ רוֹצָה וְאָבִיו אֵינוֹ רוֹצֶה. סָבְרִין מֵימַר. עַד שֶׁלֹּא עָמַד בְּדִין. אֲתָא מֵימַר לָךְ. וַאֲפִילּוּ עָמַד בְּדִין. וּבְשֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ. אֲבָל אִם נִגְמַר דִּינוֹ לֹא בְדָא.

זָקֵן מַמְרֵא. הָדָא דְתֵימַר שֶׁלֹּא לְהוֹרְגוֹ. אֲבָל לְהַחֲזִירוֹ לֹא הָיוּ מַחֲזִירִין אוֹתוֹ לִמְקוֹמוֹ.

וּכְשֶׁבָּאתִי אֶצֶל רִבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה לִנְצִיבִין עַל שְׁנַיִם הוֹדָה לִי וְעַל אֶחָד לֹא הוֹדָה לִי. עַל זָקֵן מַמְרֵא לֹא הוֹדָה לִי כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְבּוּ מַחֲלוֹקוֹת בְּיִשְׂרָאֵל.

מַה טַעֲמוֹן דְּבֵית שַׁמַּי. הָבֵא לִי בַעֲלִי וַאֲנִי שׁוֹתָה. מַה טַעֲמוֹן דְּבֵית הִלֵּל. הוֹאִיל וְאֵין כָּאן בַּעַל לְהַשְׁקוֹתָהּ הֶחֱזִירָתָהּ הַתּוֹרָה לִסְפֵּיקָה וּסְפֵיקָה לִסְפֵּיקָה. וּסְפֵיקָה לְחוּדֵיהּ.

תַּמָּן תַּנִּינָן. הַפּוֹגֶמֶת כְּתוּבָּתָהּ לֹא תִיפָּרַע אֶלָּא בִּשְׁבוּעָה. תַּנֵּי הַפּוֹגֶמֶת לֹא הַפּוֹחֶתֶת. כֵּיצַד. הָיְתָה כְתוּבָּתָהּ מָאתַיִם וְהִיא אוֹמֶרֶת מָנָה נִפְרַעַת שֶׁלֹּא בִשְׁבוּעָה. מַה בֵּין הַפּוֹגֶמֶת וּמַה בֵּין הַפּוֹחֶתֶת. אָמַר רִבִּי חֲנִינָה. [פּוֹגֶמֶת] בָּא מַשָּׂא וּמַתָּן בַּנּוֹתַיִים. פּוֹחֶתֶת לֹא בָא מַשָּׂא וּמַתָּן בַּנּוֹתַיִים.

רִבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי. כְּמַה דַּתְּ מַר תַּמָּן. וְעַד אֶחָד מְעִידָהּ שֶׁהִיא פְרוּעָה לֹא תִיפָּרַע אֶלָּא בִשְׁבוּעָה. וְדִכְוָתָהּ וְעֵד אֶחָד מְעִידָהּ שֶׁהִיא פְחוּתָה לֹא תִיפָּחֵת אֶלָּא בִשְׁבוּעָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. בְּשָׁעָה שֶׁעֵד אֶחָד מְעִידָהּ שֶׁהִיא פְרוּעָה אֵינוֹ מַכְחִישׁ שְׁנַיִם. וּבְשָׁעָה שֶׁמַּעִיד שֶׁפְּחוּתָה מַכְחִישׁ אֶת שְׁנַיִם.

תַּנֵּי. וְהַנִּפְרַעַת שֶׁלֹּא בְפָנָיו לֹא תִיפָּרַע אֶלָּא בִשְׁבוּעָה. וְנִפְרָעִים מֵאָדָם שֶׁלֹּא בְפָנָיו. אָמַר רִבִּי יִרְמְיָה. תִּיפְתָּר בִּשְׁטָר שֶׁהֲרִיבִּית אוֹכֶלֶת בּוֹ. וּבֵית דִּין גּוֹבִין רִבִּית. תִּיפְתָּר שֶׁעָרַב לוֹ מִגּוֹ. וְהָתַנֵּי. יוֹרֵשׁ שֶׁפָּגַם אֲבִיו שְׁטָר חוֹב הַבֵּן גּוֹבֶה בְלֹא שְׁבוּעָה. בָּזֶה יָפֶה כֹּחַ הַבֵּן מִכֹּחַ הָאָב. שֶׁהָאָב אֵינוֹ גוֹבֶה אֶלָּא בִשְׁבוּעָה. אָמַר רִבִּי לָעְזָר. וְנִשְׁבַּע שְׁבוּעַת יוֹרֵשׁ. שֶׁלֹּא פִיקְּדָנוּ אַבָּא וְשֶׁלֹּא אָמַר לָנוּ אַבָּא וְשֶׁלֹּא מָצִינוּ שְׁטָר בֵּין שִׁטְרוֹתָיו שֶׁלְּאַבָּא שֶׁשְּׁטָר זֶה פָּרוּעַ. הָא אִם נִמְצָא פָרוּעַ. רַב הוֹשַׁעְיָה בָּעֵי. מַתְנִיתָא דְּבֵית שַׁמַּי. דְּבֵית שַׁמַּי אוֹמְרִים. נוֹטֶלֶת כְּתוּבָּתָהּ וְלֹא שׁוֹתָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. טַעֲמוֹן דְּבֵית שַׁמַּי הָבֵא לִי בַעֲלִי וַאֲנִי שׁוֹתָה. בָּרֶם הָכָא בְּדִין הָיָה אֶפִילוּ אֲבִיו לֹא יִשְׁבַּע. תַּקָּנָה תִיקְּנוּ בוֹ שֶׁיִּשְׁבַּע. בּוֹ תִיקְּנוּ וּבְבָנוֹ לֹא תִיקְּנוּ. מִכֵּיוָן שֶׁמֵּת הֶעֱמַדְתָּ אֶת בְּנוֹ עַל דִּין תּוֹרָה.

נִתְחַיֵּיב אֲבִיו שְׁבוּעָה בְּבֵית דִּין וּמֵת אֵין בְּנוֹ גוֹבֶה. דִּלֹּא כֵן מָה נָן אָמְרִין. יֵשׁ אָדָם מוֹרִישׁ שְׁבוּעָתוֹ לִבְנוֹ. אָמַר רִבִּי בָּא. הָכֵין אִיתְאֲמַרַת. פָּגַם אֲבִיו שְׁטָרוֹ בְּבֵית דִּין וּמֵת אֵינוֹ גוֹבֶה. רַב חִסְדָּא בָּעֵי. בְּגִין דַּהֲלִיךְ תַּרְתֵּין פְּסִיעָן הוּא מַפְסִיד. אִילּוּ פְגָמוֹ חוּץ לְבֵית דִּין אַתְּ מַר. גּוֹבֶה. מִפְּנֵי שֶׁפְּגָמוֹ בְּבֵית דִּין אַתְּ מַר. אֵינוֹ גוֹבֶה.

הלכה ז

משנה: בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה נִדּוֹן עַל שֵׁם סוֹפוֹ. אָמְרָה תוֹרָה יָמוּת זַכַּאי וְאַל יָמוּת חַיָּיב. שֶׁמִּיתָתָן שֶׁל רְשָׁעִים הֲנָיָיה לָהֶן וַהֲנָיָיה לָעוֹלָם וְהַצַּדִּיקִים רַע לָהֶן וְרַע לָעוֹלָם. יַיִן וְשֵׁינָה לָרְשָׁעִים הֲנָיָיה לָהֶן וַהֲנָיָיה לָעוֹלָם וְלַצַּדִּיקִים רַע לָהֶן וְרַע לָעוֹלָם. פִּזּוּר לָרְשָׁעִים הֲנָיָיה לָהֶן וַהֲנָיָיה לָעוֹלָם וְלַצַּדִּיקִים רַע לָהֶן וְרַע לָעוֹלָם. כִּינּוּס לָרְשָׁעִים רַע לָהֶן וְרַע לָעוֹלָם וְלַצַּדִּיקִים הֲנָיָיה לָהֶן וַהֲנָיָיה לָעוֹלָם. שֶׁקֶט לָרְשָׁעִים רַע לָהֶן וְרַע לָעוֹלָם וְלַצַּדִּיקִים הֲנָיָיה לָהֶן וַהֲנָיָיה לָעוֹלָם׃

הלכה: בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֶה כול'. צָפָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁסּוֹף זֶה עָתִיד לְגַמֵּר נִיכְסֵי אָבִיו וְאֶת נִיכְסֵי אִמּוֹ וְיוֹשֵׁב לוֹ בְּפָרְשַׁת דְּרָכִים וּמְקַפֵּחַ אֶת הַבְּרִיוֹת וְהוֹרֵג אֶת הַנְּפָשׁוֹת וְסוֹפוֹ

לְשַׁכֵּחַ אֶת תַּלְמוּדוֹ. וְאָמְרָה תוֹרָה מוּטָב שֶׁיְּמוּת זַכַּאי וְאַל יָמוּת חַיָּיב. שֶׁמִּיתָתָן שֶׁלְּרְשָׁעִים הֲנָיָיה לָהֶן וַהֲנָאָה לָעוֹלָם וְלַצַּדִּיקִים רַע לָהֶן וְרַע לָעוֹלָם.
יַיִן וְשֵׁינָה לָרְשָׁעִים הֲנָיָיה לָהֶן וַהֲנָיָיה לָעוֹלָם וְלַצַּדִּיקִים רַע לָהֶן וְרַע לָעוֹלָם. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ. וּבִלְבַד יַיִן עִם רוֹב שֵׁינָה. אָמַר רִבִּי יוֹנָתָן. יְשֵׁינִים הֵן קִימְעָא מִפְּנֵי שֶׁתְּהֵא דַעְתָּן מְיוּשֶׁבֶת.

הלכה ח

משנה: הַבָּא בַמַּחְתֶּרֶת נִידּוֹן עַל שֵׁם סוֹפוֹ. הָיָה בָא בַמַּחְתֶּרֶת וְשָׁבַר אֶת הֶחָבִית אִם יֵשׁ לוֹ דָמִים חַיָּיב אִם אֵין לוֹ דָמִים פָּטוּר׃

הלכה: הַבָּא בַמַּחְתֶּרֶת כול׳. תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. זֶה אֶחָד מִשְּׁלֹשָׁה מִקְרִיּוֹת שֶׁנֶּאֶמְרוּ בַּתּוֹרָה כְּמָשָׁל. אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ. אִם בַּמַּחְתֶּרֶת יִמָּצֵא הַגַּנָּב. אִם זָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ עָלָיו דָּמִים לוֹ. וְכִי עָלָיו לְבַדּוֹ הַחַמָּה זוֹרַחַת. וַהֲלֹא עַל כָּל בָּאֵי הָעוֹלָם זוֹרַחַת הַחַמָּה. אֶלָּא מַה זְּרִיחַת הַחַמָּה מְיוּחֶדֶת שֶׁהוּא שָׁלוֹם לְכָל בָּאֵי הָעוֹלָם. כָּךְ כָּל זְמַן שֶׁאַתְּ יוֹדֵעַ שֶׁאַתְּ שָׁלוֹם מִמֶּנּוּ בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה הַהוֹרְגוֹ נֶהֱרָג. פְּעָמִים שֶׁהוּא בָא לִגְנוֹב פְּעָמִים שֶׁהוּא בָא לַהֲרוֹג. אֲמָרַת שֶׁאִם בָּא לִגְנוֹב וְוַדַּאי וְהָרָגוֹ הַהוֹרְגוֹ נֶהֱרָג. פְּעָמִים שֶׁהוּא בָא לַהֲרוֹג נֶהֱרָג. מִיכָּן אַתְּ דָן לְפִיקּוּחַ נֶפֶשׁ. לוֹמַר. מַה עֲבוֹדָה זָרָה מְיוּחֶדֶת שֶׁהִיא מְטַמְּאָה אֶת הָאָרֶץ וּמְחַלֶּלֶת אֶת הַשֵּׁם וּמְסַלֶּקֶת אֶת הַשְּׁכִינָה וּדוֹחִין בָּהּ אֶת הַסָּפֵק. כָּל שֶׁכֵּן לְפִיקּוּחַ נֶפֶשׁ שֶׁיִּדָּחֶה אֶת הַסָּפֵק.
כְּתִיב אִם בַּמַּחְתֶּרֶת יִמָּצֵא הַגַּנָּב וְהֻכָּה וָמֵת אֵין לוֹ דָמִים. תַּנֵּי רִבִּי חִיָּיה. בַּמַּחְתֶּרֶת אֵין לוֹ דָמִים חוּץ לַמַּחְתֶּרֶת יֵשׁ לוֹ דָמִים. תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. אֲפִילּוּ חוּץ לַמַּחְתֶּרֶת אֵין לוֹ דָמִים. לְפִי שֶׁמְּמוֹנוֹ שֶׁל אָדָם חָבִיב עָלָיו כְּנַפְשׁוֹ. חֲמִי לֵיהּ אָזִיל בָּעֵי מֵיסַב מָמוֹנֵיהּ מִינֵּיהּ וְקָאִים עָלוֹי וְקָטְלֵיהּ. רַב הוּנָא אָמַר. נָטַל אֶת הַכִּיס וְהָפַךְ אֶת פָּנָיו לָצֵאת וְהָלַךְ לוֹ וְעָמַד עָלָיו וַהֲרָגוֹ אֵין הַהוֹרְגוֹ נֶהֱרָג. מַה טַעֲמָא דְּרַב הוּנָא. כִּי יֵחַם לְבָבוֹ. רַב אָמַר. כָּל דְּייֵתֵי עֲלַי אֲנָא קָטֵל לֵיהּ חוּץ מֵחֲנַנְיָה בֶן שִׁילָא דַּאֲנָא יָדַע דְּלָא אֲתִי אֶלָּא מֵיסַב מְגוּסְתֵּיהּ מִינַּי. אֲמַר רִבִּי יִצְחָק. מִכְּיוָן דְּאַבְרֵי לִיבֵּיהּ עֲלוֹי לְמֵיעֲבַד לֵיהּ דָּא מִילְתָא אֵין זֶה חֲנַנְיָה בֶן שִׁילָא.

הלכה ט

משנה: וְאֵילּוּ שֶׁמַּצִּילִין אוֹתָן בְּנַפְשָׁן. הָרוֹדֵף אַחַר חֲבֵירוֹ לְהוֹרְגוֹ אַחַר הַזָּכָר וְאַחַר נַעֲרָה הַמְאוֹרָסָה. אֲבָל הָרוֹדֵף אַחַר הַבְּהֵמָה וְהַמְחַלֵּל אֶת הַשַּׁבָּת וְהָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה אֵין מַצִּילִין אוֹתָן בְּנַפְשָׁן׃

הלכה: אֵילּוּ שֶׁמַּצִּילִין אוֹתָן בְּנַפְשָׁן כול׳. הָרוֹדֵף אַחַר חֲבֵירוֹ לְהוֹרְגוֹ בֵּין בַּבַּיִת בֵּין בַּשָּׂדֶה מַצִּילִין אוֹתוֹ בְּנַפְשׁוֹ. אֶחָד הָרוֹדֵף אַחַר חֲבֵירוֹ לְהוֹרְגוֹ וְאֶחָד הָרוֹדֵף אַחַר כָּל שְׁאָר עֲבֵירוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה מַצִּילִין אוֹתוֹ בְּנַפְשׁוֹ. אֲבָל אִם הָיְתָה אַלְמָנָה לְכֹהֵן גָּדוֹל. גְּרוּשָׁה וַחֲלוּצָה לְכֹהֵן

הֲדְיוֹט. מַמְזֶרֶת וּנְתִינָה לְיִשְׂרְאֵל. בַּת יִשְׂרְאֵל לְנָתִין וּלְמַמְזֵר. אֵין מַצִּילִין אוֹתוֹ בְנַפְשׁוֹ. נַעֲשֶׂה הַמַּעֲשֶׂה אֵין מַצִּילִין אוֹתוֹ בְנַפְשׁוֹ. אִם יֵשׁ שָׁם מוֹשִׁיעִים אֵין מַצִּילִין אוֹתוֹ בְנַפְשׁוֹ. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר. אִם אָמְרָה. הַנַּח לוֹ. אֵין מַצִּילִין אוֹתוֹ בְנַפְשׁוֹ. שֶׁאִם מְמָחִין הֵן עַל יָדָיו נִמְצְאוּ בָאִין לִידֵי שְׁפִיכוּת דָּמִים.

פְּשִׁיטָא דָא מִילְתָא. רוֹצֵחַ שֶׁשִּׁיבֵּר אֶת הַכֵּלִים אוֹ שֶׁהִזִּיק חַיָּיב לְשַׁלֵּם. הָיָה מְשַׁבֵּר עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לָעִיר. רִבִּי זְעִירָא וְרִבִּי הוֹשַׁעְיָה. חַד אָמַר. נוֹתֵן דָּמִים. וְחָרָנָא אָמַר. אֵינוֹ נוֹתֵן דָּמִים. רוֹדֵף שֶׁנַּעֲשָׂה נִרְדָּף מָהוּ לְהַצִּיל אֶת הַרוֹדֵף בְּנַפְשׁוֹ שֶׁלְּנִרְדָּף. גָּדוֹל שֶׁנַּעֲשָׂה קָטוֹן מָהוּ לְהַצִּיל אֶת הַגָּדוֹל בְּנַפְשׁוֹ שֶׁלְּקָטָן. הִתִּיב רִבִּי יִרְמְיָה. וְהָתַנִּינָן. יָצָא רֹאשׁוֹ וְרוּבּוֹ אֵין נוֹגְעִין בּוֹ. שֶׁאֵין דּוֹחִין נֶפֶשׁ מִפְּנֵי נֶפֶשׁ. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן בְּשֵׁם רַב חִסְדָּא. שַׁנְיֵיא הִיא תַּמָּן שֶׁאֵין אַתְּ יוֹדֵעַ מִי הָרַג אֶת מִי.

תַּנֵּי רִבִּי לְעָזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. הַהוֹלֵךְ לַעֲבוֹד עֲבוֹדָה זָרָה מַצִּילִין אוֹתוֹ בְנַפְשׁוֹ. אִם מִפְּנֵי כְבוֹד בָּשָׂר וָדָם מַצִּילִין אוֹתוֹ בְנַפְשׁוֹ לֹא כָל שֶׁכֵּן מִפְּנֵי חֵי הָעוֹלָמִים.

פרק ט

הלכה א

משנה: אֵילּוּ הֵן הַנִּשְׂרָפִין הַבָּא עַל אִשָּׁה וּבִתָּהּ וּבַת כֹּהֵן שֶׁזְּנָתָה. יֵשׁ בִּכְלָל אִשָּׁה וּבִתָּהּ בִּתּוֹ וּבַת בִּתּוֹ וּבַת בְּנוֹ וּבַת אִשְׁתּוֹ וּבַת בִּתָּהּ וּבַת בְּנָהּ.

הלכה: אֵילּוּ הֵן הַנִּשְׂרָפִין כול'. תַּמָּן תַּנִּינָן.

נוֹשְׂאִין עַל הָאֲנוּסָה וְעַל הַמְפוּתָּה. כֵּינִי מַתְנִיתָא. נוֹשְׂאִין אַחַד הָאֲנוּסָה וְאַחַד הַמְפוּתָּה. אָנַס אִשָּׁה מוּתָּר בְּאִמָּהּ. פִּיתָּהּ אִשָּׁה מוּתָּר בְּבִתָּהּ.

הָאוֹנֵס וְהַמְפַתֶּה עַל הַנִּשּׂוּאָה חַיָּיב. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. דֶּרֶךְ נִישּׂוּאִין שָׁנוּ. נָשָׂא אִשָּׁה וְאַחַר כָּךְ אָנַס אֶת אִמָּהּ חַיָּיב. נָשָׂא אִשָּׁה וְאַחַר כָּךְ פִּיתָּה אֶת בִּתָּהּ חַיָּיב.

אָמַר רִבִּי לְעָזָר. סוּמְכוֹס וְרִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד. דְּתַנִּינָן תַּמָּן. שְׁחָטָהּ וְאֶת בַּת בִּתָּהּ וְאַחַר כָּךְ שָׁחַט אֶת בִּתָּהּ סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. סוּמְכוֹס אוֹמֵר מִשּׁוּם רִבִּי מֵאִיר. סוֹפֵג אֶת שְׁמוֹנִים. תַּמָּן תַּנִּינָן. רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר. הַבָּא עַל חֲמוֹתוֹ חַיָּיב עָלֶיהָ מִשּׁוּם חֲמוֹתוֹ וְאִם חֲמוֹתוֹ וְאִם חָמִיו. אָמְרוּ לוֹ. שְׁלַשְׁתָּן שֵׁם אֶחָד הֵן. רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. מוֹדֶה סוּמְכוֹס לְרִבִּי יוֹחָנָן. אַשְׁכַּח תַּנֵּי. עוֹד הִיא בְמַחֲלוֹקֶת. מַה טַּעֲמָא דְּרִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. מַה אִשָּׁה וּבִתָּהּ וּבַת בִּתָּהּ בִּשְׁנֵי לָאוִין. אַף אִשָּׁה (וּבִתָּהּ) וּבַת בִּתָּהּ בִּשְׁנֵי לָאוִין. מַה טַּעֲמוֹן דְּרַבָּנִין. מַה בַּת בְּנָהּ וּבַת בִּתָּהּ בְּלָאו אֶחָד אַף אִשָּׁה וּבַת בִּתָּהּ וּבַת בְּנָהּ בְּלָאו אֶחָד.

כְּתִיב עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֶּה. וּכְתִיב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ זִמָּה הִיא. בְּכוּלְּהוֹן כְּתִיב שְׁכִיבָה וּבָהּ כְּתִיב לְקִיחָה. לְלַמְּדָךְ שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב עַל הַשְּׁנַיָּיה עַד שֶׁתְּהֵא לְקוּחָה לוֹ. אוֹ אֵינוֹ מִתְחַיֵּיב עָלֶיהָ אֶלָּא עַל דֶּרֶךְ נִישּׂוּאִין. לָמַדְנוּ שֶׁאֵין קִידּוּשִׁין תּוֹפְסִין בָּעֲרָיוֹת. וְהָא כְתִיב לֹא יַקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו וְלֹא יְגַלֶּה כֶּנֶף אָבִיו. בָּא לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁהָיָה מוּתָּר בָּהּ עַד שֶׁלֹּא נִישֵּׂאת לְאָבִיו. וְהָכְתִיב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֵשֶׁת אָחִיו. מָה הוּא בָא לְהוֹדִיעֲךָ. שֶׁהָיָה מוּתָּר בָּהּ עַד שֶׁלֹּא נִישֵּׂאת לְאָחִיו. וְתוּבָן עַל יְדֵי יִיבּוּם. וְהָכְתִיב וְאִשָּׁה אֶל אֲחוֹתָהּ לֹא תִקַּח. בָּא לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁהָיָה מוּתָּר עַד שֶׁלֹּא נָשָׂא אֲחוֹתָהּ. וְתוּבָן לְאַחַר מִיתַת אֲחוֹתָהּ. וְהָכְתִיב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אֲחוֹתוֹ בַּת אָבִיו אוֹ בַת אִמּוֹ וְרָאָה אֶת עֶרְוָתָהּ וְהִיא תִרְאֶה אֶת עֶרְוָתוֹ חֶסֶד הוּא. שֶׁלֹּא תֹאמַר. קַיִן נָשָׂא אֶת אֲחוֹתוֹ. הֶבֶל נָשָׂא אֶת אֲחוֹתוֹ. חֶסֶד עָשִׂיתִי עִם הָרִאשׁוֹנִים שֶׁיִּבָּנֶה הָעוֹלָם מֵהֶם. אָמַרְתִּי עוֹלָם חֶסֶד יִבָּנֶה. וְהָכְתִיב אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וַחֲלָלָה זוֹנָה אֶת אֵלֶּה לֹא יִקָּח. בָּא לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁאִם קִידְּשָׁהּ תָּפְסוּ בָהּ קִידּוּשִׁין.

רַב הוּנָא אָמַר. עַד כְּדוֹן בַּת בִּתּוֹ לְנִישּׂוּאִין. בַּת בִּתּוֹ מִן הָאוֹנְסִין. כְּתִיב עֶרְוַת בַּת בִּנְךָ אוֹ בַת בִּתְּךָ לֹא תְגַלֶּה עֶרְוָתָן. מָה אֲנָן קַיָּימִין. אִם לְנִישּׂוּאִין הֲרֵי כְּבָר אָמוּר. אֶלָּא אִם אֵינוֹ עִנְיָין לְנִישּׂוּאִין תְּנֵיהוּ עִנְיָין לְאוֹנְסִין. עַד כְּדוֹן בַּת בִּתּוֹ. בִּתּוֹ מְנַיִין. רַב אָמַר. אִם עַל בַּת בִּתּוֹ הוּא מוּזְהָר עַל בִּתּוֹ לֹא כָל שֶׁכֵּן. אִם עַל בַּת בִּתּוֹ הוּא עָנוּשׁ כָּרֵת לֹא כָל שֶׁכֵּן עַל בִּתּוֹ. מָנָא לֵיהּ. אַשְׁכַּח תַּנֵּי חִזְקִיָּה. וּבַת אִישׁ כֹּהֵן כִּי תֵחֵל לִזְנוֹת. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר אִישׁ. אֶלָּא לְהָבִיא הַבָּא עַל בִּתּוֹ מִן הָאוֹנְסִין שֶׁהוּא בִשְׂרֵיפָה.

רַב חוּנָה שָׁמַע כּוּלְּהוֹן מִן הָכָא. עֶרְוַת אִשָּׁה וּבִתָּהּ לֹא תְגַלֶּה. וּכְתִיב וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ זִמָּה הִיא. זִמָּה זִמָּה לְגֵזֵירָה שָׁוָה. מַה לְמַטָּן שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת אַף לְמַעֲלָן שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת. מַה לְמַטָּן בְּלֹא תַעֲשֶׂה אַף לְמַעֲלָן בְּלֹא תַעֲשֶׂה. מַה לְמַטָּן דֶּרֶךְ נִישּׂוּאִין אַף לְמַעֲלָן דֶּרֶךְ נִישּׂוּאִין. מַה לְמַטָּן בִּשְׂרֵיפָה אַף לְמַעֲלָן בִּשְׂרֵיפָה. מַה לְמַטָּן עֲשֵׂה בַת זָכָר כְּבַת נְקֵיבָה אַף לְמַעֲלָן נַעֲשֶׂה בַת זָכָר כְּבַת נְקֵיבָה.

וּכְרַבִּי מֵאִיר. דְּרַבִּי מֵאִיר אָמַר. גְּזֵירָה שָׁוָה בְּמָקוֹם שֶׁבָּא. דּוֹר שְׁלִישִׁי לְמַטָּה מְנַיִין שֶׁהוּא בְלֹא תַעֲשֶׂה. (וּכְרַבָּנִין דִּינּוּן אָמְרִין. גְּזֵירָה שָׁוָה בְּמָקוֹם שֶׁבָּאת. דּוֹר שְׁלִישִׁי לְמַטָּה מְנַיִין שֶׁהוּא בָא בְלֹא תַעֲשֶׂה.) וּכְרַבָּנִין דִּינּוּן אָמְרִין. גְּזֵירָה שָׁוָה כְּאָמוּר בָּהּ. דּוֹר שְׁלִישִׁי לְמַעֲלָה מְנַיִין שֶׁהוּא בִשְׂרֵיפָה. בֵּין כְּרַבָּנִין בֵּין כְּרַבִּי מֵאִיר דּוֹר שְׁלִישִׁי לְמַטָּה מְנַיִין שֶׁהוּא בְלֹא תַעֲשֶׂה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. מִכַּיּוֹן דִּכְתִיב זִמָּה זִמָּה כְּמִי שֶׁכּוּלְּהוֹן כָּאן.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן. עוֹד הוּא אִית לֵיהּ אַזְהָרָה מִן תַּמָּן. אַל תְּחַלֵּל אֶת בִּתְּךָ לְהַזְנוֹתָהּ.

רִבִּי חַגַּיי בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי. לָמָּה לֵי נָן אָמְרִין. בִּתְךְ לֹא תְגַלֶּה בַּת בִּתְךְ לֹא תְגַלֶּה. אָמַר לֵיהּ. וְיֵימַר קְרֵייָא עֶרְוַת אִשָּׁה וּבַת בִּתָּהּ לֹא תְגַלֶּה וַאֲנָן אָמְרִין. בִּתְךְ לֹא תְגַלֶּה בַּת בִּתְךְ לֹא תְגַלֶּה.

שְׁנַיִם לָאוִין וְכָרֵת אֶחָד לָאוִין חוֹלְקִין אֶת הַהִכָּרֵת. וּמַה טַעֲמָא. עַל בְּשַׂר אָדָם לֹא יִיסָךְ וּבְמַתְכֹּנְתּוֹ לֹא תַעֲשׂוּ כָּמוֹהוּ וגו'. וּכְתִיב אִישׁ אֲשֶׁר יִרְקַח כָּמוֹהוּ וגו'. הָדָא אָמְרָה. שְׁנֵי לָאוִין וְכָרֵת אֶחָד חוֹלְקִין אֶת הַהִכָּרֵת.

בְּעוֹן קוֹמֵי רִבִּי אַבָּהוּ. הַבָּא עַל אִשָּׁה וְיַלְדָּה בַת וְחָזַר וּבָא עָלֶיהָ חַייָב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אִשָּׁה וּבִתָּהּ וּבַת בִּתָּהּ וּבַת בְּנָהּ. אָמַר לוֹן שַׁאֲרָה הֲנָה זְמָה הִיא. כּוּלְּהוֹן מִשּׁוּם זִימָה.

מַה טַעֲמָא דְּרִבִּי יְהוּדָה. לֹא יִקַּח אִישׁ אֶת אֵשֶׁת אָבִיו לֹא יְגַלֶּה כָּנָף אָבִיו. זוֹ אֲנוּסְתּוֹ. מַה מְקַייְמִין רַבָּנִין כְּנָף. תַּמָּן אָמְרִין וְלֹא יָדְעִין אִין שְׁמוּעָה זוֹ. כָּנָף זוֹ שֶׁהִוא זְקוּקָה לְאָבִיו. וְלֹא כָךְ אֵינוֹ חַייָב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָבִיו. אָמַר רִבִּי הִילָא. לְהַתְרָייָה. שֶׁאִם הִתְרוּ בּוֹ מִשּׁוּם אֵשֶׁת אָב לוֹקֶה. מִשּׁוּם כָּנָף לוֹקֶה. מוֹדֶה רִבִּי יוּדָה בְּמַכּוֹת. מוֹדֶה רִבִּי יוּדָה בְּקָרְבָּן. מוֹדֶה רִבִּי יוּדָה בִּשְׁאָר כָּל הָאֲנָשִׁים שֶׁהוּא פָטוּר. מוֹדֶה רִבִּי יוּדָה שֶׁאִם קִידְּשָׁהּ תָּפְשׂוּ בָהּ קִידּוּשִׁין.

רִבִּי חַגַּיי בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי. מַהוּ שֶׁיְּהֵא הַוָּולָד מַמְזֵר כְּרִבִּי יוּדָה. אָמַר לֵיהּ. לֹא יָבוֹא פְּצוּעַ דַּכָּא וּכְרוּת שָׁפְכָה בִּקְהַל יְיָ הִפְסִיק הָעִנְיָין. וַיַּפְסִיק הָעִנְיָין לְעִנְיָין אֵשֶׁת אָב. אֵשֶׁת אָב בִּכְלָל כָּל הָעֲרָיוֹת הָיְתָה וְיָצְאת מִכְּלָלָהּ לְלַמֵּד עַל כָּל הָעֲרָיוֹת לְמַמְזֵר. וְתֵצֵא אֲנוּסָה וּתְלַמֵּד עַל כָּל הָאֲונָסִים לְאִסּוּר. אֵשֶׁת אָב בִּכְלָל כָּל הָעֲרָיוֹת הָיְיתָ וְיָצְאת מִכְּלָלָהּ לְלַמֵּד עַל כָּל הָעֲרָיוֹת לְמַמְזֵר. אִית לָךְ מֵימַר הָכָא. אֲנוּסָה בִּכְלָל הָיְיתָ וְיָצְאת מִכְּלָלָהּ לְלַמֵּד עַל כָּל הָאֲונָסִים. וְתֵצֵא אֵשֶׁת אָב וּתְלַמֵּד עַל אֲנוּסְתָהּ. אָמַר לֵיהּ. אִם אֵשֶׁת אָב הִיא אֵינָהּ אֲנוּסָה. וְאִם אֲנוּסָה הִיא אֵינָהּ אֵשֶׁת אָב.

הלכה ב

משנה: וְאֵילּוּ הֵן הַנֶּהֱרָגִין הָרוֹצֵחַ וְאַנְשֵׁי עִיר הַנִּדַּחַת. רוֹצֵחַ שֶׁהִכָּה אֶת רֵעֵהוּ בָּאֶבֶן אוֹ בַּבַּרְזֶל וְכָבַשׁ עָלָיו לְתוֹךְ הַמַּיִם אוֹ לְתוֹךְ הָאוּר וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲלוֹת מִשָּׁם וָמֵת חַייָב. דְּחָפוֹ לְתוֹךְ הַמַּיִם אוֹ לְתוֹךְ הָאוּר וְיָכוֹל הוּא לַעֲלוֹת מִשָּׁם וָמֵת פָּטוּר. שִׂיסָּה בּוֹ אֶת הַכֶּלֶב שִׂיסָּה בּוֹ אֶת הַנָּחָשׁ פָּטוּר. הִשְׁיךְ בּוֹ אֶת הַנָּחָשׁ רִבִּי יְהוּדָה מְחַייֵב וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין.

הלכה: רוֹצֵחַ שֶׁהִכָּה אֶת רֵעֵהוּ כולי. כְּתִיב וְאִם בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ הִכָּהוּ וַיָּמֹת מוֹת יוּמַת הַמַּכֶּה רוֹצֵחַ הוּא מוֹת יוּמַת הָרוֹצֵחַ. אוֹ בִכְלִי עֵץ יָד אֲשֶׁר יָמוּת בָּהּ הִכָּהוּ וַיָּמֹת רוֹצֵחַ הוּא מוֹת יוּמַת הָרוֹצֵחַ. כְּשֶׁהוּא בָא אֶצֶל הַבַּרְזֶל אֵינוֹ אוֹמֵר לֹא שֶׁיָּמוּת בּוֹ וְלֹא שֶׁלֹּא יָמוּת בּוֹ. אֶלָּא אֲפִילּוּ צִינּוֹרָה קְטַנָּה דְּהִיא יְכֹלָה מַקִּים גַּו וְוושְׁטָא וּמְיַקְטְלִינֵיהּ. וְהוּא שֶׁיְּהֵא

בָּאֶבֶן כְּדֵי לַהֲמִיתוֹ. בָּעֵץ כְּדֵי לַהֲמִיתוֹ. כִּיוְונוֹ כְּנֶגֶד הַסּוּס. כִּיוְונוֹ כְּנֶגֶד הַחֵץ. כִּיוְונוֹ כְּנֶגֶד הָרוֹמַח. הֶעֱמִידוֹ בַּצִּינָה. הִשְׁקָה אוֹתוֹ מַיִם רָעִים. הֶעֱבִיר אֶת הַתִּקְרָה מֵעָלָיו וְיָרְדוּ עָלָיו גְּשָׁמִים וַהֲרָגוּהוּ. פָּתַח אַמַּת הַמַּיִם עָלָיו וּבָאוּ עָלָיו הַמַּיִם וּשְׁטָפוּהוּ.

מַה טַּעֲמָא דְרִבִּי יוּדָה. מִפְּנֵי הָאֶרֶס הַנָּתוּן בֵּין הַנְּקָבִים. מַה טַּעֲמוֹן דְּרַבָּנִין. לְעוֹלָם אֵין הָאֶרֶס נָתוּן בֵּין הַנְּקָבִים עַד שֶׁיַּחֲזוֹר וְיָקִיא.

הלכה ג

משנה: הַמַּכֶּה אֶת חֲבֵרוֹ בֵּין בָּאֶבֶן בֵּין בָּאֶגְרוֹף וַאֲמָדוּהוּ לְמִיתָה וְהֵקֵל מִמַּה שֶׁהָיָה וּלְאַחַר מִכָּאן הִכְבִּיד וָמֵת חַיָּיב. רִבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר פָּטוּר שֶׁרַגְלַיִם לַדָּבָר׃

הלכה: הַמַּכֶּה אֶת חֲבֵרוֹ כול׳. כֵּינִי מַתְנִיתָא. רִבִּי נְחֶמְיָה פּוֹטֵר וַחֲכָמִים מְחַיְּבִין. שֶׁרַגְלַיִם לַדָּבָר. רַבָּנִין אָמְרִין. שְׁנֵי אֲמוּדִין רַבִּים עַל עוֹמֶד אֶחָד. רִבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר. עוֹמֶד הָאֶמְצָעִי רָבָה עַל שְׁנֵיהֶן. מַה טַּעֲמָא דְּרִבִּי נְחֶמְיָה. אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנִקָּה הַמַּכֶּה. וְכִי עָלְתָה עַל דַּעְתְּךָ שֶׁיִּהֵא זֶה מְהַלֵּךְ בַּשּׁוּק וַהֲלָה נֶהֱרָג עַל יָדָיו. אֶלָּא אֲפִילּוּ מֵת בָּעֲמִידָה רִאשׁוֹנָה פָּטוּר. מַה טַּעֲמוֹן דְּרַבָּנִין. וְלֹא יָמוּת וְנָפַל לְמִשְׁכָּב. וְכִי אֵין אָנוּ יוֹדְעִין שֶׁאִם לֹא יָמוּת וְנָפַל לְמִשְׁכָּב. אֶלָּא בְּשֶׁלֹּא עָמְדוּהוּ לְמִיתָה. אִם בְּשֶׁלֹּא עָמְדוּהוּ לְמִיתָה בְּדָא כְתִיב וְאִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעַנְתּוֹ וְנִקָּה הַמַּכֶּה. הָא אִם לֹא קָם חַיָּיב. אֶלָּא בְּשֶׁעָמְדוּהוּ לְמִיתָה. אִם בְּשֶׁעָמְדוּהוּ לְמִיתָה בְּדָא כְתִיב רַק שִׁבְתּוֹ יִתֵּן וְרָפֹא יְרַפֵּא. רִבִּי הִילָא בְשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. חִידּוּשׁ מִקְרָא הוּא שֶׁיִּתֵּן. רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה. עוֹמֶד שֶׁלְּטָעוּת הָיְיתָה. מַה מַּפְקָה מִבֵּינֵיהוֹן. הֵיקֵל מִמַּה שֶׁהָיָה וְאַחַר כָּךְ הִכְבִּיד וָמֵת חַיָּיב. רִבִּי נְחֶמְיָה פּוֹטֵר. שֶׁרַגְלַיִם לַדָּבָר. מָאן דְּאָמַר. חִידּוּשׁ מִקְרָא הוּא שֶׁיִּתֵּן. נָתַן נָתַן. לֹא נָתַן מָהוּ שֶׁיִּתֵּן. מָאן דְּאָמַר. עוֹמֶד שֶׁלְּטָעוּת הָיָה. לֹא נָתַן אֵין אוֹמְרִים לוֹ שֶׁיִּתֵּן. נָתַן מָהוּ שֶׁיִּטּוֹל. מַתְנִיתָא מְסַיְּיעָה לְדֵין וּמַתְנִיתָא מְסַיְּיעָה לְדֵין. מַתְנִיתָא מְסַיְּיעָה לְרִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה. אֲמָדוּהוּ לְחַיִּים וָמֵת. מֵאֵימָתַי מוֹנִין לוֹ. מִשֶּׁיַּכְבִּיד. הָדָא אָמְרָה. עוֹמֶד שֶׁלְּטָעוּת הָיְיתָה. וְאֵין תֵּימַר. חִידּוּשׁ מִקְרָא הוּא שֶׁיִּתֵּן. יִתֵּן מִשָּׁעָה הָרִאשׁוֹנָה. מַתְנִיתָא מְסַיְּיעָא לְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. עֲמָדוּהוּ לְמִיתָה וְחָיָה. מֵאֵימָתַי מוֹנִין לוֹ. מִשֶּׁיַּכְבִּיד. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. לֵית כָּאן מִשֶּׁיַּכְבִּיד אֶלָּא מִשָּׁעָה הָרִאשׁוֹנָה. הָדָא אָמְרָה. חִידּוּשׁ מִקְרָא הוּא שֶׁיִּתֵּן. וְאֵין תֵּימַר. עוֹמֶד שֶׁלְּטָעוּת הָיְיתָ. נוֹתֵן עַד שָׁעָה שֶׁיָּמוּת.

הִכָּהוּ עַל יָדוֹ וְצָבַת. אָמְרִין אַסְיָיא. אֵין מִקְטָעָא יְדֵיהּ חַיֵּי הוּא. מָהוּ שֶׁיִּתֵּן דְּמֵי הַיָּד. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא. כִּי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים. וְכִי יְרִיבוּן אֲנָשִׁים. הֵיא מְרִיבָה הִיא מַצּוּת. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר כִּי יִנָּצוּ כִּי יְרִיבוּן. כִּי יְרִיבוּן כִּי יִנָּצוּ. אֶלָּא לִיתֵּן הַמִּתְכַּוֵּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּין וְאֶת שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּין עַל הַמִּתְכַּוֵּין. נִיחָא אֶת הַמִּתְכַּוֵּין עַל שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּין. וְאֶת שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּין

עַל הַמִּתְכַּוֵּין. אִם שֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּין הוּא מִתְחַיֵּיב לֹא כָל שֶׁכֵּן עַל הַמִּתְכַּוֵּין. אֶלָּא כֵינִי. הִכָּהוּ עַל יָדוֹ וְצָבַת. אָמְרִין אַסָּיָיא. אֵין מִקְטָעָה יָדֵיהּ חַיי הוּא. מָהוּ שֶׁיִּתֵּן דְּמֵי הַיָּד. כְּמַה דַּתְּ אָמַר תַּמָּן. חִידּוּשׁ מִקְרָא הוּא שֶׁיִּתֵּן דְּמֵי הַיָּד. וּמַה חִידּוּשׁ מִקְרָא הוּא שֶׁיִּתֵּן דְּמֵי הַיָּד. נִתְכַּוֵּון לַהֲרוֹג אֶת הַבְּהֵמָה כול'. רִבִּי יִצְחָק שָׁאַל. עֲמָדוּהוּ לְחַיִּים וָמֵת. וְדֶרֶךְ הַחַיִּים לָמוּת. מִכֵּיוָן דִּכְתִיב רַק שִׁבְתּוֹ יִתֵּן וְרַפֵּא יְרַפֵּא חַיָּיב לִיתֵּן לוֹ שֶׁבֶת וְרִיפּוּי. רִבִּי יִצְחָק שָׁאַל. עֲמָדוּהוּ לְמִיתָה וְחָיָה. וְאֵין דֶּרֶךְ הַמֵּתִים לְחָיוֹת. מִכֵּיוָן דִּכְתִיב רַק שִׁבְתּוֹ יִתֵּן וְרַפֵּא יְרַפֵּא חַיָּיב לִיתֵּן לוֹ שֶׁבֶת וְרִיפּוּי.

הלכה ד

משנה: נִתְכַּוֵּון לַהֲרוֹג אֶת הַבְּהֵמָה וְהָרַג אֶת הָאָדָם לַנֹּכְרִי וְהָרַג אֶת יִשְׂרָאֵל לַנְּפָלִים וְהָרַג בֶּן קַיָּימָא פָּטוּר. נִתְכַּוֵּון לְהַכּוֹתוֹ עַל מָתְנָיו וְלֹא הָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל מָתְנָיו וְהָלְכָה לָהּ עַל לִבּוֹ וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל לִבּוֹ וָמֵת פָּטוּר. נִתְכַּוֵּון לְהַכּוֹתוֹ עַל לִבּוֹ וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל לִבּוֹ וְהָלְכָה לָהּ עַל מָתְנָיו וְלֹא הָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל מָתְנָיו וָמֵת פָּטוּר. נִתְכַּוֵּון לְהַכּוֹת אֶת הַגָּדוֹל וְלֹא הָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית אֶת הַגָּדוֹל וְהָלְכָה לָהּ עַל הַקָּטָן וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית אֶת הַקָּטָן וָמֵת פָּטוּר. נִתְכַּוֵּון לְהַכּוֹת אֶת הַקָּטָן וְהָלְכָה לָהּ עַל הַגָּדוֹל וְלֹא הָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית אֶת הַגָּדוֹל וָמֵת פָּטוּר. נִתְכַּוֵּון לְהַכּוֹתוֹ עַל מָתְנָיו וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל מָתְנָיו וְהָלְכָה לָהּ עַל לִבּוֹ וָמֵת חַיָּיב. נִתְכַּוֵּון לְהַכּוֹת אֶת הַגָּדוֹל וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית אֶת הַגָּדוֹל וְהָלְכָה לָהּ עַל הַקָּטָן וָמֵת חַיָּיב. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֲפִלּוּ נִתְכַּוֵּון לַהֲרוֹג אֶת זֶה וְהָרַג אֶת זֶה פָּטוּר:

הלכה: נִתְכַּוֵּון לְהַכּוֹתוֹ עַל מָתְנָיו כול'. חִזְקִיָּה שָׁאַל. זָרַק אֶת הָאֶבֶן וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית. הֵמִית אֶת זֶה וְשִׁיבֵּר אֶת כֵּלָיו שֶׁלָּזֶה. בָּזֶה חִידֵּשׁ הַכָּתוּב וּבָזֶה לֹא חִידֵּשׁ. חִזְקִיָּה שְׁאִיל. זָרַק אֶת הָאֶבֶן וְלֹא הָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית. הֵמִית אֶת זֶה וְשִׁיבֵּר אֶת כֵּלָיו שֶׁלָּזֶה. בָּזֶה חִידֵּשׁ הַכָּתוּב וּבָזֶה לֹא חִידֵּשׁ.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן. אִילֵּין דְּבֵית רִבִּי תְּנַיָּין. אֲפִלּוּ נִתְכַּוֵּון לַהֲרוֹג אֶת זֶה וְהָרַג אֶת זֶה פָּטוּר. וְאַתְיָיא דְּבֵי רִבִּי כְּרִבִּי נָתָן. דְּתַנֵּי בְּשֵׁם רִבִּי נָתָן. הָיָה עוֹמֵד בְּצַד סִיעָה שֶׁלְּבְנֵי אָדָם. אָמַר. לְאֶחָד מִכֶּם אֲנִי מִתְכַּוֵּין לַהֲרוֹג. אֲפִלּוּ נִתְכַּוֵּון לַהֲרוֹג אֶת זֶה וְהָרַג אֶת זֶה פָּטוּר.

הלכה ה

משנה: רוֹצֵחַ שֶׁנִּתְעָרֵב בַּאֲחֵרִים כּוּלָּן פְּטוּרִין. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כּוֹנְסִין אוֹתָן לַכִּיפָּה. כָּל חַיָּיבֵי מִיתוֹת שֶׁנִּתְעָרְבוּ זֶה בָזֶה יְדוֹנוּ בַּקְּלָה. הַנִּסְקָלִין בַּנִּשְׂרָפִין רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר יְידוֹנוּ בְּסִקִּילָה שֶׁהַשְּׂרֵיפָה חֲמוּרָה וַחֲכָמִים אוֹמְרִים יְידוֹנוּ בִּשְׂרֵיפָה שֶׁהַסְּקִילָה חֲמוּרָה. אָמַר לָהֶן רִבִּי שִׁמְעוֹן אִילּוּ לֹא הָיְתָה שְׂרֵיפָה חֲמוּרָה לֹא נִיתְּנָה לְבֵית כֹּהֵן שֶׁזִּינָּת. אָמְרוּ לוֹ אִילּוּ

לֹא הָיְתָה סְקִילָה חֲמוּרָה לֹא נִתְּנָה לַמְגַדֵּף וְלָעוֹבְדֵי עֲבוֹדָה זָרָה. הַנֶּחֱרָגִין בַּנֶּחֱנָקִין רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר בַּסַּייִף וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בַּחֶנֶק׃

הלכה: רוֹצֵחַ שֶׁנִּתְעָרֵב בַּאֲחֵרִים כול׳. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. בְּרוֹצֵחַ שֶׁנִּתְעָרֵב בַּכַּשֵּׁירִין הִיא מַתְנִיתָא. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. בְּרוֹצֵחַ שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינוֹ וְנִתְעָרֵב בְּרוֹצֵחַ שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ הִיא מַתְנִיתָא. שְׁמוּאֵל אָמַר. בְּשׁוֹר הַמְּשַׁוְּרִים הִיא מַתְנִיתָא. אִם בְּשׁוֹר הַמְּשַׁוְּרִים הִיא מַתְנִיתָא בְּדָא תַנִּינָן כוֹנְסִין אוֹתוֹ לַכִּיפָּה.

רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. חֲמוּרָה שְׂרֵיפָה מִסְּקִילָה. וְרַבָּנִין אָמְרִין. חֲמוּרָה סְקִילָה מִשְּׂרֵיפָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. חָמוּר חֶנֶק מֵהֶרֶג. וְרַבָּנִין אָמְרִין. חָמוּר הֶרֶג מֵחֶנֶק.

הלכה ו

משנה: מִי שֶׁנִּתְחַייֵב שְׁתֵּי מִיתוֹת בֵּית דִּין יִידּוֹן בַּחֲמוּרָה. עָבַר עֲבֵרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁתֵּי מִיתוֹת יִידּוֹן בַּחֲמוּרָה. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר יִידּוֹן בְּזִיקָּה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁבָּאת עָלָיו׃ מִי שֶׁלָּקָה וְשָׁנָה בֵּית דִּין מַכְנִיסִים אוֹתוֹ לַכִּיפָּה וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ שְׂעוֹרִין עַד שֶׁכְּרֵיסוֹ מִתְבַּקַּעַת. הַהוֹרֵג נֶפֶשׁ שֶׁלֹּא בְעֵדִים מַכְנִיסִין אוֹתוֹ לַכִּיפָּה וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ לֶחֶם צַר וּמַיִם לַחַץ׃

הלכה: מִי שֶׁנִּתְחַייֵב שְׁתֵּי מִיתוֹת בֵּית דִּין כול׳. תַּמָּן תַּנִּינָן. תַּנֵּי. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר יִדּוֹן בְּזִיקָּה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁבָּאת עָלָיו. כֵּיצַד. חֲמוֹתוֹ וְנַעֲשֵׂית אֵשֶׁת אִישׁ הֲרֵי זוֹ בִּשְׂרֵיפָה. אֵשֶׁת אִישׁ וְאַחַר כָּךְ נַעֲשֵׂית חֲמוֹתוֹ בַּחֲנִיקָה. בָּא עַל חֲמוֹתוֹ. וְהֵיי דָא לְהּ חֲמוֹתוֹ וְכַלָּתוֹ. הֵיךְ עֲבִידָא. גֶּבֶר נְסַב אִיתָא וְלִבְרַתֵּיהּ דַּאֲחָוָהּ וְלִבְרַתֵּיהּ דְּאִיתְתֵּיהּ. אֲתָא עַל סַבְתָּא חַייָב עָלֶיהָ מִשּׁוּם חֲמוֹתוֹ וְאִם חֲמוֹתוֹ וְאִם חָמִיו. חֲמוֹתוֹ וְכַלָּתוֹ כְּאַחַת מָה אָמַר בָּהּ רִבִּי יוּסֵה. חוֹמֶר בַּקַּל מָה אָמַר בָּהּ רִבִּי יוּסֵי. שְׁנֵי אִיסּוּרִין כְּאַחַת מָה אָמַר בָּהּ רִבִּי יוּסֵי.

אָמְרִין. כְּמַה דְאִישְׁתְּאִלַת עַל דְּרִבִּי יוֹסֵי כָּךְ אִשְׁתְּאִלַת עַל דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. דְּתַנֵּי בְשֵׁם רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. נִתְאַלְמְנָה נִתְגָּרְשָׁה נִתְחַלְּלָה זִינַת וְאַחַר כָּךְ בָּא עָלֶיהָ אֵינוֹ חַייָב אֶלָּא אַחַת. זִינַת וְנִתְחַלְּלָה וְאַחַר כָּךְ בָּא עָלֶיהָ חַייָב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת. נִתְאַלְמְנָה וְנִתְגָּרְשָׁה כְּאַחַת מָה אָמַר בָּהּ רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. חוֹמֶר בַּקַּל מָה אָמַר בָּהּ רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. שְׁנֵי אִיסּוּרִין כְּאַחַת מָה אָמַר בָּהּ רִבִּי יִשְׁמָעֵאל.

רַב אָמַר. בְּמִפְּנִים עֲדָיו הִיא מַתְנִיתָא. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה אָמַר. בְּשֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְקַבֵּל הַתְרָייָה.

הלכה ז

משנה: הַגּוֹנֵב אֶת הַקָּטָן וְהַמְקַלֵּל בְּקֶסֶם וְהַבּוֹעֵל אֲרַמִּית פּוֹגְעִין בָּהֶן. כֹּהֵן שֶׁשִּׁימֵּשׁ בְּטוּמְאָה אֵין אֲחָיו הַכֹּהֲנִים מְבִיאִין אוֹתוֹ לְבֵית דִּין אֶלָּא פִּירְחֵי כְהוּנָּה מוֹצִיאִין אוֹתוֹ חוּץ

לְעָזְרָה וּמְפַצְּעִין אֶת מוֹחוֹ בְּגִיזִירִין. זָר שֶׁשִּׁמֵּשׁ בַּקּוֹדֶשׁ רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר בְּחֶנֶק וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בִּידֵי שָׁמַיִם׃

הלכה׃ הַגּוֹנֵב אֶת הַקַּסְוָה כול'. קַסְוָה. קִיסְטָא. רַב יְהוּדָה אָמַר. כֵּלִי מְשָׁל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָיָה. כְּמַה דְתֵימַר וְאֵת קְשׂוֹת הַנָּסְךְ.

הַמְקַלֵּל בְּקֶסֶם. כְּגוֹן אִילֵּין נַפַּתְאֵי דִמְקַלְקְלִין לְקַנְיִיךְ קַיְינָךְ קָנְווּךְ.

הַבּוֹעֵל אֲרַמִּית. תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל. זֶה שֶׁהוּא נוֹשֵׂא גּוֹיָה וּמוֹלִיד בָּנִים וּמַעֲמִיד אוֹיְבִים מִמֶּנָּה לַמָּקוֹם. כְּתִיב וַיַּרְא פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אַהֲרֹן הַכֹּהֵן. מָה רָאָה. רָאָה אֶת הַמַּעֲשֶׂה וְנִזְכַּר לַהֲלָכָה הַבּוֹעֵל אֲרַמִּית הַקַּנָּאִים פּוֹגְעִין בָּהֶן. תַּנֵּי. שֶׁלֹּא כִרְצוֹן חֲכָמִים. וּפִינְחָס שֶׁלֹּא כִרְצוֹן חֲכָמִים. אָמַר רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי. בִּיקְּשׁוּ לְנַדּוֹתוֹ אֵילוּלֵי שֶׁקִּפְצָה עָלָיו רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ וְאָמְרָה וְהָיְתָה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו בְּרִית כְּהוּנַּת עוֹלָם וגו'.

מַה טַעֲמֵי דְּרִבִּי עֲקִיבָה. נֶאֱמַר כָּאן מוֹת יוּמַת וְנֶאֱמַר לְהַלָּן כֹּל הַקָּרֵב הַקָּרֵב אֶל מִשְׁכַּן יְיָ יָמוּת וגו'. מַה טַעֲמוֹן דְּרַבָּנִין. נֶאֱמַר כָּאן מוֹת יוּמַת וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת. מוּטָב שֶׁיְּלַמֵּד יוּמַת מִיּוּמָת וְאַל יְלַמֵּד יוּמָת מִיָּמוּת.

פרק י

הלכה א

משנה׃ כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. וְאֵילּוּ שֶׁאֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא הָאוֹמֵר אֵין תְּחִיַּית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה וְאֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם וְאֶפִּיקוּרוֹס. רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר אַף הַקּוֹרֵא בְסְפָרִים הַחִיצוֹנִים וְהַלּוֹחֵשׁ עַל הַמַּכָּה וְאוֹמֵר כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְמִצְרַיִם לֹא אָשִׂים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי יי רֹפְאֶךָ. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר אַף הַהוֹגֶה אֶת הַשֵּׁם בְּאוֹתִיּוֹתָיו.

הלכה׃ אֵילּוּ שֶׁאֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא כול'. הוֹסִיפוּ עֲלֵיהֶן הַפּוֹרֵק עוֹל וְהַמֵּיפֵר בְּרִית וְהַמְגַלֶּה פָּנִים בַּתּוֹרָה אֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. הַפּוֹרֵק עוֹל. זֶה שֶׁהוּא אוֹמֵר. יֵשׁ תּוֹרָה וְאֵינִי סוֹפְנָהּ. הַמֵּיפֵר בְּרִית. זֶה שֶׁהוּא מוֹשֵׁךְ לוֹ עָרְלָה. הַמְגַלֶּה פָּנִים בַּתּוֹרָה. זֶה שֶׁהוּא אוֹמֵר. לֹא נִיתְּנָה תוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם. וְלֹא כְבָר תַּנִּיתָהּ. הָאוֹמֵר אֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם. תַּנֵּי רִבִּי חֲנִינָה עֲנָתוֹנָיָה קוֹמֵי רִבִּי מָנָא. זֶה שֶׁהוּא עוֹבֵר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה בְּפַרְהֶסְיָא כְּגוֹן יְהוֹיָקִים בֶּן יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וַחֲבֵירָיו.

עֲבוֹדָה זָרָה וְגִילּוּי עֲרָיוֹת. רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵה. חַד אָמַר. כְּקַלּוֹת. וְחַד אָמַר. כַּחֲמוּרוֹת. מַה נָן קַיְימִין. אִם בְּאוֹתוֹ שֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה. אֵין כָּל דָּבָר עוֹמֵד בִּפְנֵי כָל בַּעֲלֵי תְּשׁוּבָה. אֶלָּא כֵּן אָנָן קַיְימִין בְּאוֹתוֹ שֶׁלֹּא עָשָׂה תְּשׁוּבָה וּמֵת בְּהֵיכָרֵת.

רוּבּוֹ זְכִיּוֹת וּמִיעוּטוֹ עֲבֵירוֹת נִפְרָעִין מִמֶּנּוּ מִיעוּט עֲבֵירוֹת קַלּוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לִיתֵּן לוֹ שְׂכָרוֹ מִשֶּׁלֵם לְעָתִיד לָבוֹא. רוּבּוֹ עֲבֵירוֹת וּמִיעוּטוֹ זְכִיּוֹת נוֹתְנִין לוֹ שְׂכַר מִצְוֹת קַלּוֹת שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ בָּעוֹלָם הַזֶּה כְּדֵי לִיפָּרַע מִמֶּנּוּ מִשֶּׁלֶם לְעָתִיד לָבוֹא.

רוּבּוֹ זְכִיּוֹת יוֹרֵשׁ גַּן עֵדֶן. רוּבּוֹ עֲבֵירוֹת יוֹרֵשׁ גֵּיהִנֹּם. הָיָה מְעוּיָּן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה. נוֹשֵׂא עָוֹונוֹת אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא נוֹשֵׂא עָוֹן. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חוֹטֵף שְׂטָר אֶחָד מִן הָעֲבֵירוֹת וְהַזְּכִיּוֹת מַכְרִיעוֹת. אָמַר רִבִּי לָעְזָר. וּלְךְ יי חֶסֶד כִּי אַתָּה תְשַׁלֵּם לְאִישׁ כְּמַעֲשֵׂהוּ. מַעֲשֵׂהוּ אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא כְּמַעֲשֵׂהוּ. וְאֵין לִית לֵיהּ אַתְּ יְהִיב לֵיהּ מִן דִּידָךְ. הֵיא דַעְתֵּיהּ דְּרִבִּי לָעְזָר. רִבִּי לָעְזָר אָמַר וְרַב חֶסֶד מַטֶּה כְלַפֵּי חֶסֶד.

רִבִּי יִרְמְיָה אָמַר. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק בְּעָה. צַדָּקָה תִּצֹּר תֹּם דָּרֶךְ וְרִשְׁעָה תְּסַלֵּף חַטָּאת. חַטָּאִים תְּרַדֵּף רָעָה וְאֶת צַדִּיקִים יְשַׁלֶּם טוֹב. אִם לַלֵּצִים הוּא יָלִיץ וְלַעֲנָוִים יִתֶּן חֵן. רַגְלֵי חֲסִידָיו יִשְׁמוֹר וּרְשָׁעִים בַּחוֹשֶׁךְ יִדָּמוּ. כָּבוֹד חָכָמִים יִנְחָלוּ וּכְסִילִים מֵרִים קָלוֹן. וּסְיָגִין סְיָיגָה וְתַרְעִין תְּרֵיעָה. וְכֵינִי. סְיָיגִין סְיָיגָה וְתַרְעִין תְּרֵיעָה. אֶלָּא כֵּינִי. רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. שׁוֹמֵר אָדָם אֶת עַצְמוֹ מִן הָעֲבֵירָה פַּעַם רִאשׁוֹנָה שְׁנִייָה וּשְׁלִישִׁית. מִיכָּן וְהֵילַךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְשַׁמְּרוֹ. מַה טַּעַם. הֶן כָּל אֵלֶּה יִפְעַל אֵל פַּעֲמַיִם שָׁלֹשׁ עִם גָּבֶר. אָמַר רִבִּי זְעִירָא. וּבִלְחוּד דְּלָא יְתִיב לֵיהּ. וּמַה טַּעַם. וְהַחוּט הַמְשׁוּלָּשׁ לֹא לְעוֹלָם יִנָּתֵק אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא לֹא בְמְהֵרָה יִנָּתֵק. אֵין אַטְרַחַת עֲלוֹי הוּא מַפְסֵק.

רִבִּי הוּנָא בְשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֵין לְפָנָיו שִׁכְחָה. כְּבָיכוֹל הָא בִשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל נַעֲשָׂה שִׁכְחָן. מַה טַּעַם. נוֹשֵׂא עָוֹן. נוֹשֵׂא כְתִיב. וְכֵן דָּוִד אָמַר נָשָׂאתָ עָוֹן עַמֶּךָ כִּסִּיתָ כָל חַטָּאתָם סֶלָה.

שָׁאַל רִבִּי מַתְיָה בֶּן חָרַשׁ אֶת רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה בִּישִׁיבָה אָמַר לוֹ. שְׁמַעְתָּה אַרְבָּעָה חֲלוּקֵי כַפָּרָה שֶׁהָיָה רִבִּי יִשְׁמָעֵאל דּוֹרֵשׁ. אָמַר לוֹ. שְׁלֹשָׁה הֵן חוּץ מִן הַתְּשׁוּבָה. כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפָּא מְשׁוּבוֹתֵיכֶם. וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם וגו'. וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וּבִנְגָעִים עֲוֹנָם. וְכָתוּב אַחֵר אוֹמֵר אִם יְכוּפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמוּתוּן וגו'. כֵּיצַד. הָעוֹבֵר עַל מִצְוַת עֲשֵׂה וְשָׁב מִיָּד אֵינוֹ זָז מִמְּקוֹמוֹ עַד שֶׁיִּמְחוֹל לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְעָלָיו הוּא אוֹמֵר שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבָבִים אֶרְפָּא מְשׁוּבוֹתֵיכֶם. הָעוֹבֵר עַל מִצְוַת בְּלֹא תַעֲשֶׂה הַתְּשׁוּבָה תוֹלָה וְיוֹם הַכִּיפּוּרִים מְכַפֵּר. וְעָלָיו הוּא אוֹמֵר כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם וגו'. הָעוֹבֵר עַל הַכְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין בְּמֵזִיד הַתְּשׁוּבָה וְיוֹם הַכִּיפּוּרִים מְכַפְּרִין מֶחֱצָה וְהַייסוּרִין מְכַפְּרִין מֶחֱצָה. וְעָלָיו הוּא אוֹמֵר וּפָקַדְתִּי בְשֵׁבֶט פִּשְׁעָם וגו'. אֲבָל מִי שֶׁנִּתְחַלֵּל בּוֹ שֵׁם שָׁמַיִם אֵין כֹּחַ בַּתְּשׁוּבָה לִתְלוֹת וְלֹא יוֹם הַכִּיפּוּרִים לְכַפֵּר וְלֹא הַייסוּרִין לְמָרֵק. אֶלָּא הַתְּשׁוּבָה וְיוֹם הַכִּיפּוּרִים מְכַפְּרִין שְׁלִישׁ

וְיִיסוּרִין שְׁלִישׁ וּמִיתָה מְמָרֶקֶת שְׁלִישׁ. וְעָלָיו הוּא אוֹמֵר אִם יְכוּפַּר הֶעָוֹן הַזֶּה לָכֶם עַד תְּמוּתוּן. הָא לָמַדְנוּ שֶׁהַמִּיתָה מְמָרֶקֶת.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. זוֹ דִבְרֵי רִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרִבִּי עֲקִיבָה. אֲבָל דִּבְרֵי חֲכָמִים. שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ מְכַפֵּר. כֵּיצַד הוּא מְכַפֵּר. רִבִּי זְעִירָא אָמַר. כָּל שֶׁהוּא כָּל שֶׁהוּא. רִבִּי חֲנִינָה אָמַר. בַּסּוֹף. מַה מַפְקָא מִבֵּינֵיהוֹן. מֵת מִיָּד. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי זְעִירָא כְּבָר כִּפֵּר. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי חֲנִינָה לֹא כִיפֵּר. אָמַר רִבִּי חֲנִינָה. מַתְנִיתָא מְסַיְיעָה לְרִבִּי זְעִירָה. חוֹמֶר בַּשָּׂעִיר מַה שָּׁאֵין כֵּן בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים וּבְיוֹם הַכִּיפּוּרִים מַה שָּׁאֵין כֵּן בַּשָּׂעִיר. שֶׁיּוֹם הַכִּיפּוּרִים מְכַפֵּר בְּלֹא שָׂעִיר וְשָׂעִיר אֵינוֹ מְכַפֵּר בְּלֹא יוֹם הַכִּיפּוּרִים. חוֹמֶר בַּשָּׂעִיר שֶׁהַשָּׂעִיר מְכַפֵּר מִיָּד וְיוֹם הַכִּיפּוּרִים מְשֻׁתָּחְשָׁךְ. אָמַר רִבִּי הוּנָא. אִיתְתָבַת קוֹמֵי רִבִּי יִרְמְיָה וְאָמַר. תִּיפְתַּר שֶׁהָיָה בְדַעְתָּן לְהָבִיא שָׂעִיר אַחֵר וְלֹא הֵבִיאוּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵה בָּן יוֹסֵה. וְאֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא רוֹאֶה אֶת הַנּוֹלָד. וְיִכַּפֵּר מִיָּד.

כְּתִיב כִּי דְבַר יְיָ בָּזָה. אֵין לִי אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁבִּיזָּה דִּבְרֵי תוֹרָה. מְנַיִין אֲפִילוּ כָּפַר בְּמִקְרָא אֶחָד בְּתַרְגּוּם אֶחָד בְּקַל וָחוֹמֶר אֶחָד. תַּלְמוּד לוֹמַר וְאֶת מִצְוָתוֹ הֵפַר. בְּמִקְרָא אֶחָד וַאֲחוֹת לוֹטָן תִּמְנָע. בְּתַרְגּוּם אֶחָד וַיִּקְרָא לוֹ לָבָן יְגַר שָׂהֲדוּתָא. בְּקַל וָחוֹמֶר אֶחָד כִּי שִׁבְעָתַיִם יֻקַּם קַיִן וגו׳.

דָּבָר אַחֵר. כִּי דְבַר יְיָ בָּזָה. זֶה שֶׁהוּא מַזְכִּיר דִּבְרֵי תוֹרָה בְּמָקוֹם מְטוּנָּף. כְּהָדָא רִבִּי אִילָא וַחֲבֵרַיָּיא הֲווֹן יְתִיבִין קוֹמֵי פּוֹנְדְּקִיָּה בְּרַמְשָׁא. אָמְרִין. מָהוּ מֵימַר מִילָּא דְאוֹרָיְיא. אָמְרִין. מִכַּיוָן דְּאִילּוּ הֲוָה אֵימְמָא הֲוִינָן חֲמֵיי מַה קוֹמֵינָן. בְּרַם כְּדוֹן אֲסִיר.

בַּר קַפָּרָא אָמַר. אָחֵז וְכָל מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל הָרְשָׁעִים אֵין לָהֶן חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. מַה טַעַם. כָּל מַלְכֵיהֶם נָפְלוּ אֵין קוֹרֵא בָהֶם אֲלֵי. מְתִיבִין לֵיהּ. הֲרֵי הוּא נִמְנָה בְּפַטְיָיהּ שֶׁל מְלָכִים. בִּימֵי עֻזִּיָּהוּ יוֹתָם אָחָז יְחִזְקִיָּהוּ מַלְכֵי יְהוּדָה. אֲמַר לוֹן. מִפְּנֵי שֶׁהָיָה בּוֹ בּוּשֶׁת פָּנִים. מַה בּוֹשֶׁת הָיָה בּוֹ. רִבִּי אָחָא בְשֵׁם רִבִּי לְעָזָר רִבִּי יוֹסֵי בְשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. אַתְּ מוֹצֵא בְשָׁעָה שֶׁהָיָה הַנָּבִיא בָּא לְקַטְרְגוֹ הָיָה בוֹרֵחַ לִמְקוֹם טוּמְאָה וְכוֹבֵשׁ אֶת פָּנָיו בִּמְקוֹם טוּמְאָה. לוֹמַר שֶׁאֵין שְׁכִינָה שׁוֹרָה בִּמְקוֹם טוּמְאָה. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל יְשַׁעְיָהוּ צֵא נָא לִקְרַאת אָחָז אַתָּה וּשְׁאָר יָשׁוּב בְּנֶךָ אֶל קְצֵה תְּעָלַת הַבְּרֵיכָה הָעֶלְיוֹנָה אֶל מְסִילַּת שְׂדֵה כוֹבֵס. אַל תְּהִי קוֹרֵא כוֹבֵס אֶלָּא כוֹבֵשׁ. שֶׁהָיָה כוֹבֵשׁ פָּנָיו וּבוֹרֵחַ מִמֶּנּוּ. הָא כֵיצַד. בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה הַנָּבִיא בָּא לְקַטְרְגוֹ הָיָה בוֹרֵחַ לִמְקוֹם טוּמְאָה וְכוֹבֵשׁ אֶת פָּנָיו בִּמְקוֹם טוּמְאָה. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. מִפְּנֵי שֶׁנִּתְייַסֵּר בִּבְנוֹ הַבְּכוֹר. מַה טַעַם. וַיַּהַרֹג זִמְרִי גִּבּוֹר אֶפְרַיִם וגו׳. רִבִּי הוֹשַׁעְיָה רַבָּה אָמַר. מִפְּנֵי שֶׁהָיָה אָבִיו צַדִּיק. וּמְנַשֶּׁה לֹא הָיָה אָבִיו צַדִּיק. מְנַשֶּׁה אָבִיו צַדִּיק וּבְנוֹ רָשָׁע. יְחִזְקִיָּהוּ אָבִיו רָשָׁע וּבְנוֹ רָשָׁע. הוּא שֶׁיְּחִזְקִיָּהוּ אוֹמֵר הִנֵּה לְשָׁלוֹם מַר לִי

מָר. מַר לִי מִלְּפָנַיי מֵאָחָז. מַר לִי מֵאַחֲרַיי מִמְּנַשֶּׁה. אָחָז אֲבִיו צַדִּיק וּבְנוֹ צַדִּיק. הָדָא הִיא דִּכְתִיב. יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה רָע וְזֶרַע צַדִּיקִים נִמְלָט. וְזֶרַע צַדִּיק נִמְלָט אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא וְזֶרַע צַדִּיקִים נִמְלָט. זֶרַע שֶׁהוּא מוּטָל בֵּין שְׁנֵי צַדִּיקִים נִמְלָט.

דָּבָר אַחֵר. יָד לְיָד לֹא יִנָּקֶה רָע. אָמַר רִבִּי פִּינְחָס. זֶה שֶׁהוּא עוֹשֶׂה צְדָקָה וּמְבַקֵּשׁ לִיטּוֹל שְׂכָרָהּ מִיָּד. אָמַר רִבִּי סִימוֹן. כְּאִינַּשׁ דַּאֲמַר. הָא שַׁקָּא וְהָא סִלְעָא וְהָא סְאָתָא. קוּם כּוּל. תֵּדַע לָךְ שֶׁהוּא כֵן. שֶׁהֲרֵי אָבוֹת הָעוֹלָם אִילּוּ בִיקְּשׁוּ לִיטּוֹל שְׂכַר מִצְוֹת שֶׁעָשׂוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה מֵאֵיכָן הָיְתָה הַזְּכוּת קַיֶּימֶת לִבְנֵיהֶם אַחֲרֵיהֶם. הוּא שֶׁמֹּשֶׁה אָמַר לְיִשְׂרָאֵל וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקֹב וגו'.

עַד אֵיכָן הָיְתָה זְכוּת אָבוֹת קַיֶּימֶת. רִבִּי תַּנְחוּמָא אָמַר לָהּ בְּשֵׁם רִבִּי חִייָה רַבָּה. בַּר נַחְמָן אָמַר לָהּ בְּשֵׁם רִבִּי בֶּרֶכְיָה. רִבִּי חֶלְבּוֹ בְּשֵׁם רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא. עַד יוֹאָחָז. וַיְחָן יְי אוֹתָם וַיְרַחֵם וגו' עַד עָתָּה. עַד אוֹתָהּ הַשָּׁעָה זְכוּת אָבוֹת קַיֶּימֶת. שְׁמוּאֵל אָמַר. עַד הוֹשֵׁעַ. וְעַתָּה אֲנַגֵּלָה אֶת נִבְלוּתָהּ לְעֵינֵי מְאַהֲבֶיהָ וְאִישׁ לֹא יַצִּילֶנָּה מִיָּדִי. וְאֵין אִישׁ אֶלָּא אַבְרָהָם. כְּמַה דַתְּ מַר וְעַתָּה הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא. וְאֵין אִישׁ אֶלָּא יִצְחָק. כְּמַה דַתְּ מַר מִי הָאִישׁ הַלָּזֶה הַהוֹלֵךְ בַּשָּׂדֶה לִקְרָאתֵינוּ. וְאֵין אִישׁ אֶלָּא יַעֲקֹב. כְּמַה דְתֵימַר וְיַעֲקֹב אִישׁ תָּם. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. עַד אֵלְיָהוּ. וַיְהִי בַּעֲלוֹת הַמִּנְחָה וַיִּגַּשׁ אֵלְיָהוּ הַנָּבִיא וַיֹּאמַר יְי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל הַיּוֹם יִוָּודַע כִּי אַתָּה אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל וַאֲנִי עַבְדֶּךָ וגו'. רִבִּי יוּדָן אָמַר. עַד חִזְקִיָּהוּ לְמַרְבֵּה הַמִּשְׂרָה וּלְשָׁלוֹם אֵין קֵץ. אָמַר רִבִּי אָחָא. זְכוּת אָבוֹת לְעוֹלָם קַיֶּימֶת. כִּי אֵל רַחוּם יְי אֱלֹהֶיךָ וגו' עַד וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת בְּרִית אֲבוֹתֶיךָ. מְלַמֵּד שֶׁהַבְּרִית כְּרוּתָה לַשָּׁבָטִים. רִבִּי יוּדָן בַּר חָנָן בְּשֵׁם רִבִּי בֶּרֶכְיָה. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל. בָּנַיי. אִם רְאִיתֶם זְכוּת אָבוֹת שֶׁמָּטָה וּזְכוּת אִימָּהוֹת שֶׁנִּתְמוֹטְטָה לְכוּ וְהִידַּבְּקוּ בַּחֶסֶד. מַה טַעַם. כִּי הֶהָרִים יָמוּשׁוּ וְהַגְּבָעוֹת תְּמוּטֶינָה. כִּי הֶהָרִים יָמוּשׁוּ אֵיזֶה זֶה זְכוּת אָבוֹת. וְהַגְּבָעוֹת תְּמוּטֶינָה זוֹ זְכוּת אִמָּהוֹת. מִיכָּן וָהֵילְךָ וְחַסְדִּי מֵאִיתֵךְ לֹא יָמוּשׁ וּבְרִית שְׁלוֹמִי לֹא תָמוּט אָמַר מְרַחֲמֵךְ יְי.

הָאֶפִּיקוּרוֹס. רִבִּי יוֹחָנָן וְרִבִּי לָעְזָר. חַד אָמַר. כֹּהֵן דְּאָמַר. אָהֳן סִפְרָא. וְחָרָנָה אָמַר. כָּהֵן דְּאָמַר. אִילֵּין רַבָּנִין. רִבִּי אֶלְעָזָר וְרִבִּי שְׁמוּאֵל בְּרִבִּי נַחְמָן. חַד אָמַר. לְכִיפָּה שֶׁלְּאֲבָנִים. כֵּיוָן שֶׁנִּתְרוֹעֲעָה אַחַת מֵהֶן נִתְרוֹעֲעוּ כוּלָּן. וְחָרָנָה אָמַר. לְבֵית שֶׁהוּא מָלֵא תֶבֶן. אַף עַל גַּב דְּאַתְּ מַעֲבֵר לֵיהּ מִינֵּהּ אָהֳן מוֹצֵא דְּבַגַּוֵּיהּ הוּא מְרַעְרֵעַ כָּתְלַיָּא.

רַב אָמַר. קֹרַח עָשִׁיר גָּדוֹל הָיָה. תֵּיסַבְרִין שֶׁלְּפַרְעֹה נִגְלָה לוֹ בֵּין מִגְדּוֹל וּבֵין הַיָּם.

רַב אָמַר. קֹרַח אֶפִּיקוֹרְסִי הָיָה. מֶה עָשָׂה. עָמַד וְעָשָׂה טַלִּיּוֹת שֶׁכּוּלָּן תְּכֵלֶת. אָתָא גַבֵּי מֹשֶׁה. אָמַר לֵיהּ. מֹשֶׁה רַבֵּינוּ. טַלִּית שֶׁכּוּלָּהּ תְּכֵלֶת מָהוּ שֶׁתְּהֵא חַייֶבֶת בַּצִּיצִית. אָמַר לוֹ. חַייֶבֶת. דִּכְתִיב גְּדִילִים תַּעֲשֶׂה לָךְ וגו'. בַּיִת שֶׁהוּא מָלֵא סְפָרִים מָהוּ שֶׁיְּהֵא חַייָב בִּמְזוּזָה. אָמַר

לוֹ. חַיָיב בְּמְזוּזָה. דִּכְתִיב וּכְתַבְתָּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתֶךָ וגו'. אָמַר לוֹ. בַּהֶרֶת כִּגְרִיס מָהוּ. אָמַר לוֹ. טָמֵא. פָּרְחָה בְכוּלּוֹ. אָמַר לוֹ. טָהוֹר. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר קֹרַח. אֵין תּוֹרָה מִן הַשָּׁמַיִם וְלֹא מֹשֶׁה נָבִיא וְלֹא אַהֲרֹן כֹּהֵן גָּדוֹל. בְּאוֹתָהּ הַשָּׁעָה אָמַר מֹשֶׁה. רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים. אִם נִבְרָא לָאָרֶץ פֶּה מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית הֲרֵי מוּטָב. וְאִם לָאו יִבָּרֵא לָהּ מֵעַכְשָׁיו. וְאִם בְּרִיאָה יִבָּרֵא יְיָ.

אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. שְׁלֹשָׁה כָּפְרוּ בְנִבּוּאָתָן מִפְּנֵי פּוּנָרְיָיה וְאֵילּוּ הֵן. מֹשֶׁה וְאֵלְיָהוּ וּמִיכָה. מֹשֶׁה אָמַר. אִם כְּמוֹת כָּל הָאָדָם יְמוּתוּן אֵלֶּה וגו'. אֵלְיָהוּ אָמַר. עֲנֵינִי יְיָ עֲנֵינִי וְיֵדְעוּ הָעָם הַזֶּה. וְאִם לָאו וְאַתָּה הֲסִיבוֹתָ אֶת לִבָּם אֲחוֹרַנִּית. מִיכָה אָמַר. אִם שׁוֹב תָּשׁוּב בְּשָׁלוֹם לֹא דִיבֶּר יְיָ בִּי.

וַיֵּרְדוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׁאוֹלָה. רִבִּי בֶּרֶכְיָה בְשֵׁם רִבִּי חֶלְבּוֹ. אַף שְׁמוֹתֵיהֶם פָּרְחוּ מִתּוֹךְ טֹמְסוֹתֵיהֶם. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה. אֲפִילּוּ מַחַט שֶׁהָיְתָה שְׁאוּלָה בְיַד יִשְׂרָאֵל מִיָּדָם אַף הִיא נִבְלְעָה עִמָּהֶן. דִּכְתִיב וַיֵּרְדוּ הֵם וְכָל אֲשֶׁר לָהֶם חַיִּים שְׁאוֹלָה. וּמִי נִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר. מֹשֶׁה נִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶם. יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמוּת. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. חַנָּה נִתְפַּלְּלָה עֲלֵיהֶן. הִיא דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. דְּאָמַר רִבִּי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי. כָּךְ הָיְתָה (דַּעְתּוֹ) [וַעֲדָתוֹ] שֶׁלְּקֹרַח שׁוֹקַעַת וְיוֹרֶדֶת עַד שֶׁעָמְדָה חַנָּה וְנִתְפַּלְּלָה עֲלֵיהֶם וְאָמְרָה. יְיָ מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל.

רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר. אַף הַקּוֹרֵא בְסְפָרִים הַחִיצוֹנִים. כְּגוֹן סִיפְרֵי בֶּן סִירָא וְסִיפְרֵי בֶּן לַעְנָה. אֲבָל סִיפְרֵי הֹמֵירָס וְכָל סְפָרִים שֶׁנִּכְתְּבוּ מִיכָּן וְהֵילַךְ הַקּוֹרֵא בָהֶן כְּקוֹרֵא בְאִיגֶּרֶת. מַאי טַעֲם. וְיוֹתֵר מֵהֵמָּה בְּנִי הִיזָּהֵר וגו'. לְהַגָּיוֹן נִתְּנוּ. לִיגִיעָה לֹא נִיתְּנוּ.

דִּבְרֵי חֲכָמִים כַּדָּרְבוֹנוֹת. אָמַר רִבִּי חוּנָה. כִּדְרוֹר נָאוֹת. תַּמָּן קְרִיִין לְמַרְגָּלִיתָא דִּירָה. דָּבָר אֶחֵר. כַּדָּרְבוֹנוֹת. כְּכַדּוּר הַזֶּה בֵּין הַבָּנוֹת. מַה הַכַּדּוּר הַזֶּה מֻקְלָטֶת מִיָּד לְיָד וְסוֹפָהּ לָנוּחַ בְּיָד אֶחָד. כָּךְ מֹשֶׁה קִיבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי וּמְסָרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ וִיהוֹשֻׁעַ לִזְקֵינִים וּזְקֵינִים לִנְבִיאִים וּנְבִיאִים מְסָרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְנֶסֶת הַגְּדוֹלָה. דָּבָר אַחֵר. כַּדָּרְבוֹנוֹת. שְׁלֹשָׁה שֵׁמוֹת יֵשׁ לוֹ. מַרְדֵּעַ דָּרְבָן וּמַלְמַד. מַרְדֵּעַ שֶׁהוּא מוֹרֶה דֵּיעָה בַּפָּרָה. דָּרְבָן שֶׁהוּא מַשְׁרֶה בִּינָה בַּפָּרָה. מַלְמַד שֶׁהוּא מְלַמֵּד אֶת הַפָּרָה לַחֲרוֹשׁ בַּשְּׁבִיל לִיתֵּן חַיִּים לְבַעֲלֶיהָ. אָמַר רִבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָה. אִם לְפָרָתוֹ עוֹשֶׂה אָדָם דָּרְבָן. לְיִצְרוֹ הָרַע שֶׁהוּא מַעֲבִירוֹ מֵחַיֵּי הָעוֹלָם הַזֶּה וּמֵחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

וּכְמַסְמְרוֹת נְטוּעִים. וְלָמָּה לֹא אָמַר וּכְמַסְמְרוֹת קְבוּעִים וּכְאִילָנוֹת נְטוּעִים. בָּחֲרוּ לָהֶם בֵּירְרוּ הַבָּרְזֶל וְשִׁיבְּחוּ הַמַּטָּע שֶׁלַּמַּטִּיל. דָּבָר אַחֵר. וּכְמַסְמְרוֹת נְטוּעִים. מַה הַמַּסְמֵר הַזֶּה אַתְּ קוֹבְעוֹ. אַף עַל פִּי שֶׁאַתְּ חוֹזֵר וְנוֹטְלוֹ מִמְּקוֹמוֹ מְקוֹמוֹ נִיכָּר. כָּךְ כָּל מִי שֶׁפָּשְׁטוּ יְדֵיהֶם

הָרִבִּים בּוֹ יָד. אַף עַל פִּי שֶׁחָזְרוּ וְקָרְבוּ אוֹתוֹ סוֹפוֹ לִיטּוֹל אֶת שֶׁלּוֹ מִתְּחִלַּת יְדִיהֶם. דָּבָר אַחֵר. וּכְמַסְמְרוֹת נְטוּעִים. מַשְׁמְרוֹת כָּתוּב. מַה מִּשְׁמָרוֹת עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אַף הַמַּסְמְרִים עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה. כַּמָּה מַסְמְרִים יְהוּ בוֹ. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. חֲמִשָּׁה. כְּנֶגֶד חֲמִשָּׁה חוּמְשֵׁי תוֹרָה. רִבִּי חִינְנָא אָמַר. שִׁבְעָה. וּכְיָמֶיךָ דָּבְאֶךָ. דָּרַשׁ רִבִּי אָחָא בְשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה. תִּשְׁעָה. רִבִּי הָיָה נוֹתֵן אַחַד עָשָׂר עַל זֶה וּשְׁלֹשָׁה עָשָׂר עַל זֶה. מִינְיָין מִשְׁמָרוֹת. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה אָמַר. כַּלְבָּת אֵינָהּ עוֹלָה לְחֶשְׁבּוֹן מַסְמְרִים. רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא בְעָא קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא. מָהוּ לִיתֵּן כּוּלָּן עַל גַּבֵּי מִנְעָל אֶחָד. אָמַר לֵיהּ. שָׁרֵי. מָהוּ לִיתֵּן כּוּלָּן עַל גַּבֵּי סַנְדָּל אֶחָד. אָמַר לֵיהּ. שָׁרֵי. תַּנֵּי. אֵין מְגָרְדִין סַנְדָּלִים וּמִנְעָלִים יְשָׁנִים אֲבָל סָכִין וּמַדִּיחִין אוֹתָן. רִבִּי קִרִיסְפָּא בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. תַּלְמִידוֹי דְרִבִּי חִייָה רַבָּה אָמְרִין. הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ אוֹמְרִין. מְגָרְדִין. שְׁנִיִּים הָיוּ אוֹמְרִין. אֵין מְגָרְדִין. שְׁאָלוֹן לְרִבִּי. אָמַר לוֹן. אֵין מְגָרְדִין. אָמַר רִבִּי זְעוּרָה. הָא אֲזִילָה חָדָא מִן תַּלְמִידוֹי דְרִבִּי חִייָה רַבָּה. אָמַר רִבִּי חִייָה בַּר אַשִׁי. נְהִגִּין הֲוֵינָא יָתְבִין קוֹמֵי רַב וּמַשְׁחִין וּמַשִּׁיגִין אֲבָל לֹא מְגָרְדִין. תַּנֵּי. לֹא יִלְבַּשׁ אָדָם מְנָעָלִים וְסַנְדָּלִים חֲדָשִׁים אֶלָּא אִם כֵּן הִילַּךְ בָּהֶן מִבְּעוֹד יוֹם. כַּמָּה יְהֵא בְהִילּוּכָן. בְּנֵי בֵייתֵיהּ דְּבַר קַפְרָא אָמְרִין. מִן דְּבֵית רַבָּה דְּבַר קַפְרָא עַד בֵּית רַבָּה דְרִבִּי הוֹשַׁעְיָה. צִיפּוֹרָאֵי אָמְרִין. מִכְּנִישְׁתָּא דְבַבְלָאֵי עַד דִּרְתָּה דְרִבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָה. טִיבֶּרִיאֵי אָמְרִין. מִן סִידְרָא רַבָּה עַד חָנוּתֵיהּ דְרִבִּי הוֹשַׁעְיָה. תַּנֵּי. לֹא יִסּוֹךְ אָדָם מְנָעָלִים וְסַנְדָּלִים חֲדָשִׁים. לֹא יִסּוֹךְ אָדָם אֶת רַגְלוֹ וְהִיא בְתוֹךְ הַמְּנָעָל וְאֶת רַגְלוֹ וְהִיא בְתוֹךְ הַסַּנְדָּל. אֲבָל סָךְ הוּא אֶת רַגְלוֹ וְנוֹתְנָהּ בְּתוֹךְ הַמְּנָעָל אֶת רַגְלוֹ וְנוֹתְנָהּ לְתוֹךְ הַסַּנְדָּל. סָךְ אָדָם שֶׁמֶן וּמִתְעַגֵּל עַל גַּבֵּי קַטַיבּוֹלֶייָא חֲדָשָׁה וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. לֹא יִתְּנֶנָּה עַל גַּבֵּי טַבֶּלָה שֶׁלֹּא יְהֵא שֶׁיֵּשׁ לְהִתְעַגֵּל עָלֶיהָ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל מַתִּיר. דָּבָר אַחֵר. וּכְמַשְׁמְרוֹת נְטוּעִים. בְּשָׁעָה שֶׁדִּבְרֵי תוֹרָה יוֹצְאִין מִפִּי בַעֲלֵיהֶן כְּתִיקָּנָן הֵן עֲרִיבִין לְשׁוֹמְעֵיהֶן כְּמַסְמְרוֹת נְטוּעִים. וּבְשָׁעָה שֶׁהֵם יוֹצְאִין מִמּוֹסְמְסִין הֵם מָרִין לְשׁוֹמְעֵיהֶן כְּמַסְמְרוֹת.

בַּעֲלֵי אֲסוּפוֹת. אֵין אֲסוּפוֹת אֶלָּא סַנְהֶדְרִין. כְּמַה דְתֵימַר אֶסְפָּה לִי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל. דָּבָר אַחֵר. בַּעֲלֵי אֲסוּפוֹת. שֶׁנֶּאֱמָרִים בָּאֲסִיפָה. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. אִם יֹאמַר לִי אָדָם שֶׁיֵּשׁ דִּבְרֵי הַיָּמִים בְּבָבֶל הֲרֵי אֲנִי הוֹלֵךְ וּמֵבִיאוֹ מִשָּׁם. וְעַכְשָׁיו אִם מִתְכַּנְּסִין הֵם כָּל רַבּוֹתֵינוּ אֵין הֵן יְכוֹלִין לְהָבִיאוֹ מִשָּׁם.

נִיתְּנוּ מֵרוֹעֶה אֶחָד. אָמַר הַקָּדוֹשׁ. אִם שָׁמַעְתָּה דָּבָר מִפִּי קָטָן יִשְׂרָאֵל וַהֲנֵיךְ. לֹא יְהֵא בְעֵינֶיךָ כְּשׁוֹמְעוֹ מִפִּי קָטָן אֶלָּא כְּשׁוֹמְעוֹ מִפִּי גָּדוֹל. וְלֹא כְשׁוֹמְעוֹ מִפִּי גָּדוֹל אֶלָּא כְּשׁוֹמְעוֹ מִפִּי חָכָם. וְלֹא כְשׁוֹמְעוֹ מִפִּי חָכָם אֶלָּא כְּשׁוֹמְעוֹ מִפִּי נָבִיא. וְלֹא כְשׁוֹמְעוֹ מִפִּי נָבִיא אֶלָּא כְּשׁוֹמְעוֹ מִפִּי רוֹעֶה. וְאֵין רוֹעֶה אֶלָּא מֹשֶׁה. כְּמַה דְתֵימַר וַיִּזְכֹּר יְמֵי עוֹלָם מֹשֶׁה עַמּוֹ אַיֵּה הַמַּעֲלֵם מִיָּם אֵת רוֹעֵה צֹאנוֹ אַיֵּה הַשָּׂם בְּקִרְבּוֹ אֶת רוּחַ קָדְשׁוֹ. לֹא כְשׁוֹמְעוֹ מִפִּי רוֹעֶה אֶלָּא

כְּשֶׁמְּעוֹ מִפִּי הַגְּבוּרָה. נִיתְּנוּ מֵרוֹעֶה אֶחָד. וְאֵין אֶחָד אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כְּמַה דַתְּ מַר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְיָ אֱלֹהֵינוּ יְיָ אֶחָד.

וְהַלּוֹחֵשׁ עַל הַמַּכָּה וְאוֹמֵר כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שַׂמְתִּי בְמִצְרַיִם לֹא אָשִׂים עָלֶיךָ כִּי אֲנִי יְיָ רוֹפְאֶךָ. רַב אָמַר. וּבִלְבַד בְּרוֹקֶק. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. אֲפִילּוּ אָמַר נֶגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם וְרוֹקֵק אֵין לוֹ חֵלֶק לָעָתִיד לָבוֹא.

אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר אַף הַהוֹגֶה אֶת הַשֵּׁם בְּאוֹתוֹתָיו. רִבִּי מָנָא אָמַר. כְּגוֹן אִילֵּין כּוּתָאֵי דְּמִשְׁתְּבְעִין. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא אָמַר. נִכְתָּב בְּיוּ"ד הֵ"א וְנִקְרָא בַאֲלֶ"ף דַּלֶ"ת.

הלכה ב

משנה: שְׁלֹשָׁה מְלָכִים וְאַרְבָּעָה הֶדְיוֹטוֹת אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. שְׁלֹשָׁה מְלָכִים אַחְאָב יָרָבְעָם מְנַשֶּׁה. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מְנַשֶּׁה יֶשׁ לוֹ חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר וַיִּתְפַּלֵּל אֵלָיו וַיֵּעָתֶר לוֹ וַיִּשְׁמַע תְּחִנָּתוֹ וַיְשִׁיבֵהוּ יְרוּשָׁלַיִם לְמַלְכוּתוֹ. אָמְרוּ לוֹ לְמַלְכוּתוֹ הֱשִׁיבוֹ. לֹא הֱשִׁיבוֹ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. אַרְבָּעָה הֶדְיוֹטוֹת בִּלְעָם וְדוֹאֵג אֲחִיתֹפֶל וְגֵחֲזִי׃

הלכה: שְׁלֹשָׁה מְלָכִים וְאַרְבָּעָה הֶדְיוֹטוֹת כול'. וְכוּלְּהֶם חִידְּשׁוּ עֲבֵירוּת.

וְכִי מָה עָשָׂה יָרָבְעָם. עַל שֶׁעָשָׂה שְׁנֵי עֶגְלֵי זָהָב. וַהֲלֹא כַמָּה עֲגָלִים עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל. תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. שְׁלֹשָׁה עָשָׂר עֲגָלִים עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל וְאֶחָד דֵּימוֹסְיָא לְכוּלָּן. וּמַה טַעַם וַיֹּאמְרוּ אֵלֶּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל. הֲרֵי לִשְׁנַיִם עָשָׂר שְׁבָטִים. זֶה אֱלֹהֶיךָ הֲרֵי דֵּימוֹסְיָא אַחַת לְכוּלָּן.

וְכִי מָה עָשָׂה אַחְאָב. כָּתוּב וַיְהִי הֲנָקֵל לָכְתּוֹ בְּחַטֹּאות יָרָבְעָם בֶּן נְבָט. וַהֲלֹא קוּלּוֹתָיו שֶׁל אַחְאָב הֵם כְּחוּמְרוֹתָיו שֶׁלְּיָרָבְעָם. וְלָמָּה נִמְנָה יָרָבְעָם תְּחִילָּה. שֶׁהוּא הִתְחִיל בַּקַּלְקָלָה תְּחִילָּה. מָה הָוָה אַחְאָב עָבִיד. הָוָה מִקַּשֵּׁט גַּרְמֵיהּ בְּכָל יוֹם וְקָאִים לֵיהּ קוֹמֵי חִיאֵל אִסְרְטִילָטֵיהּ. וְהוּא אָמַר לֵיהּ. בְּכַמָּה אֲנָא טָב יוֹמָא דֵין. וְהוּא אָמַר לֵיהּ. כַּן וְכֵן. וְהוּא מַפְרִישׁ טִימִיתֵיהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה. הָדָא הִיא דִּכְתִיב יַעַן הִתְמַכֶּרְךָ לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְיָ. רִבִּי לֵוִי עָבַד דְּרַשׁ הָדֵין קְרָיְיא אֲשֶׁתָּה יַרְחִין לְגִנָּאי. רַק לֹא הָיָה כְאַחְאָב אֲשֶׁר הִתְמַכֵּר לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְיָ. אֲתָא לְגַבֵּיהּ בַּלֵּילְיָא. אֲמַר לֵיהּ. מָה חָטִית לָךְ וּמַה סָרְחִית קֳדָמָךְ. אִית לָךְ רֵישֵׁיהּ דִּפְסוּקָא וְלִית לָךְ סוֹפֵיהּ אֲשֶׁר הֵיסַתָּה אוֹתוֹ אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ. עָבַד דְּרַשׁ לֵיהּ שִׁיתָּא יַרְחִין לִשְׁבָח. רַק לֹא הָיָה כְאַחְאָב אֲשֶׁר הֵיסַתָּה אוֹתוֹ אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ.

כָּתוּב בְּיָמָיו בָּנָה חִיאֵל בֵּית הָאֱלִי אֶת יְרִיחוֹ בַּאֲבִירָם בְּכוֹרוֹ יִסְּדָהּ וּבִשְׁגוּב צְעִירוֹ הִצִּיב דְּלָתֶיהָ. חִיאֵל מִן יְהוֹשָׁפָט. יְרִיחוֹ מִבִּנְיָמִן. אֶלָּא שֶׁמִּגַּלְגְּלִין זְכוּת עַל יְדֵי זַכַּאי וְחוֹבָה עַל יְדֵי חַיָּיב. וְכֵן הוּא אוֹמֵר בַּאֲבִירָם בְּכוֹרוֹ יִסְּדָהּ וּבִשְׁגוּב צְעִירוֹ הִצִּיב דְּלָתֶיהָ. בַּאֲבִירָם בְּכוֹרוֹ לֹא הָיָה מְאַיֵּין לְלַמֵּד. וּבִשְׁגוּב הָרְשָׁע הָיָה לוֹ מְאַיֵּין לְלַמֵּד. לְפִי שֶׁרָצוּ לְרַבּוֹת אֶת מָמוֹנָן וְשָׁלְטָה בָהֶן מְאֵירָה וְהָיוּ מִתְמוֹטְטִין וְהוֹלְכִין. לְקַיֵּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר כִּדְבַר יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל

אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן. כְּתוּב וַיֹּאמֶר אֱלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי מִתּוֹשְׁבֵי גִלְעָד אֶל אַחְאָב חַי יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו אִם יִהְיֶה הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם לְפִי דְבָרִי. וְכִי מָה עִנְיָין זֶה אֶצֶל זֶה. אֶלָּא אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאֵלִיָּהוּ. הֲדֵין חִיאֵל גַּבְרָא רַבָּא הוּא. אֵיזִיל חֲמֵי לֵיהּ אַפִּין. אֲמַר לֵיהּ. לֵי נָה מֵיזַל. אֲמַר לֵיהּ. לְמָּה. אֲמַר לֵיהּ. דֶּנָא מֵיזַל וְינוּן אָמְרִין מִילִּין דְּמַכְעֲסִין לָךְ וְלֵינָה יְכִיל מִיסְבּוֹל. אֲמַר לֵיהּ. וְאִין אָמְרִין מִילָּה דְּמַכְעֲסָה לִי כָּל מַה דְּאַתְּ גְּזַר אֲנָא מְקַיֵּים. אֲזַל וְאַשְׁכְּחוֹן עֲסִיקִין בָּהֶן קְרִיְיא וַיַּשְׁבַּע יְהוֹשֻׁעַ בָּעֵת הַהִיא לֵאמֹר אָרוּר הָאִישׁ לִפְנֵי יְיָ אֲשֶׁר יָקוּם וּבָנָה אֶת הָעִיר הַזֹּאת אֶת יְרִיחוֹ בִּבְכוֹרוֹ יְיַסְּדֶנָּה וּבִצְעִירוֹ יַצִּיב דְּלָתֶיהָ. אֲמַר. בְּרִיךְ הוּא אֱלֹהֵהוֹן דְּצַדִּיקַיָּיא דְּמָקַיֶּים מִילֵּי דְצַדִּיקָא. וַהֲוָה תַּמָּן אַחְאָב. אֲמַר לוֹן אַחְאָב. וְכִי מִי גָדוֹל מִמִּי מֹשֶׁה אוֹ יְהוֹשֻׁעַ. אָמְרִין לֵיהּ. מֹשֶׁה. אֲמַר לוֹן. בְּתוֹרָתוֹ שֶׁלְּמֹשֶׁה כְּתוּב הִשָּׁמְרוּ לָכֶם פֶּן יִפְתֶּה לְבַבְכֶם וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וּמַה כְּתִיב בַּתְּרֵיהּ. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מָטָר. וְלֹא הִינַּחְתִּי עֲבוֹדָה זָרָה בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא עֲבַדְתִּי אוֹתָהּ. וְכָל טָבָן וּנְחָמָן דְּאִית בְּעָלְמָא אֲתוֹן בְּדָרֵי. מִילּוֹי דְמֹשֶׁה לֹא קַמָּן וּמִילּוֹי דִיהוֹשֻׁעַ מְקַיֵּם. אֲמַר לֵיהּ אֵלִיָּהוּ. אִם כִּדְבָרֶיךָ חַי יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו אִם יִהְיֶה הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם לְפִי דְבָרִי. כֵּיוָן שֶׁשָּׁמַע כֵּן הִתְחִיל בּוֹכֶה. הֲדָא הִיא דִכְתִיב וַיְהִי כִשְׁמוֹעַ אַחְאָב אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּקְרַע אֶת בְּגָדָיו וַיָּשֶׂם שַׂק עַל בְּשָׂרוֹ וַיָּצוֹם וַיִּשְׁכַּב בַּשָּׂק וַיְהַלֵּךְ אַט. כַּמָּה נִתְעַנָּה. שְׁלֹשׁ שָׁעוֹת נִתְעַנָּה. אִם הָיָה לָמוּד לוֹכַל בְּשָׁלֹשׁ אָכַל בְּשֵׁשׁ. אִם לָמוּד לוֹכַל בְּשֵׁשׁ אָכַל בְּתֵשַׁע. וַיְהַלֵּךְ אַט. מָהוּ אַט. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ יָחֵף. כְּתִיב וַיְהִי דְּבַר יְיָ אֶל אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי לֵאמֹר. הֲרָאִיתָ כִּי נִכְנַע אַחְאָב מִלְּפָנָי. אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאֵלִיָּהוּ. רְאֵה מָנָה טוֹבָה שֶׁנָּתַתִּי בְעוֹלְמִי. אָדָם חוֹטֵא לְפָנַיי כַּמָּה וְעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה וַאֲנִי מְקַבְּלוֹ. הֲדָא הִיא דִכְתִיב הֲרָאִיתָ כִּי נִכְנַע אַחְאָב מִלְּפָנָי. חֲמִית אַחְאָב עֲבַד תְּשׁוּבָה. יַעַן כִּי נִכְנַע אַחְאָב מִפָּנַיי לֹא אָבִיא הָרָעָה בְּיָמָיו בִּימֵי בְנוֹ אָבִיא הָרָעָה אֶל בֵּיתוֹ.

וְכִי מָה עָשָׂה אַחְז. עַל יְדֵי שֶׁבָּנָה כִסֵּא בָעֲזָרָה. הֲדָא הִיא דִכְתִיב וְאֶת אוּלָם הַכִּסֵּא אֲשֶׁר בָּנוּ בַבָּיִת וגו'. רִבִּי חוֹנְיָה בְשֵׁם רִבִּי לָעְזָר. לָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ אַחְז. שֶׁאָחַז בַּבָּתֵּי כְנֵיסִיּוֹת וּבַבָּתֵּי מִדְרָשׁוֹת. לָמָּה הָיָה אַחְז דּוֹמֶה. לְמֶלֶךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּן וּמְסָרוֹ לְפֵידָגוֹגוֹ וְהָיָה מְבַקֵּשׁ לְהוֹרְגוֹ. אָמַר. אִם אֲנִי הוֹרְגוֹ הֲרֵי אֲנִי מִתְחַייֵב מִיתָה. אֶלָּא הֲרֵי אֲנִי מוֹשֵׁךְ אֶת מֵינִיקְתּוֹ מִמֶּנּוּ וּמַעֲצִמוֹ הוּא מֵת. כָּךְ אָמַר אָחָז. אִם אֵין גְּדֵיִים אֵין תַּיָּישִׁים. אִם אֵין תַּיָּישִׁים אֵין צֹאן. אִם אֵין צֹאן אֵין רוֹעֶה. אִם אֵין רוֹעֶה אֵין עוֹלָם. אִם אֵין עוֹלָם כְּבָיְכוֹל. כָּךְ הָיָה אָחָז סָבוּר בְּדַעְתּוֹ לוֹמַר. אִם אֵין קְטַנִּים אֵין גְּדוֹלִים. אִם אֵין גְּדוֹלִים אֵין חֲכָמִים. אִם אֵין חֲכָמִים אֵין נְבִיאִים. אִם אֵין נְבִיאִים אֵין רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ. אִם אֵין רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ אֵין בָּתֵּי כְנֵיסִיּוֹת וּבָתֵּי

מִדְרָשׁוֹת. כְּבָיְכוֹל אֵין הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ עַל יִשְׂרָאֵל. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אַבַּיי בְּשֵׁם רִבִּי אָחָא מַיְיתֵי לָהּ מִן הָדָא וְחִיכִּיתִי לַיי הַמַּסְתִּיר פָּנָיו מִבֵּית יַעֲקֹב וְקִיוִּיתִי לוֹ. אֵין לְךָ שָׁעָה קָשָׁה בָּעוֹלָם מֵאוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה וְאָנֹכִי הַסְתֵּר אַסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא. מֵאוֹתָהּ הַשָּׁעָה וְקִוִּיתִי לוֹ שֶׁאָמַר לוֹ בְּסִינַי כִּי לֹא תִשָּׁכַח מִפִּי זַרְעוֹ. וּמָה אַתְּ מוֹעִיל. הִנֵּה אָנֹכִי וְהַיְלָדִים אֲשֶׁר נָתַן לִי יְיָ. וְכִי יְלָדָיו הָיוּ וַהֲלֹא תַלְמִידָיו הָיוּ. אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁהָיוּ חֲבִיבִין עָלָיו וְהָיָה קוֹרֵא אוֹתָם בָּנָיי.

וְכִי מָה עָשָׂה מְנַשֶּׁה. כָּתוּב בַּיָּמִים הַהֵם חָלָה חִזְקִיָּהוּ לָמוּת וגו' עַד כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה. כִּי מֵת אַתָּה. בְּעוֹלָם הַזֶּה. וְלֹא תִחְיֶה. לְעָתִיד לָבוֹא. אָמַר לֵיהּ. וְלָמָּה. אָמַר לֵיהּ. דִּלָּא בְעִית מֵיקָמָה לָךְ בְּנִין. אָמַר לֵיהּ. לְמָא לָא בְעִית מֵיקָמָה לָךְ בְּנִין. אָמַר לֵיהּ. חֲמִית דַּאֲנָא מֵקִים בַּר רְשִׁיעַ. בְּגִין כֵּן לָא בְעִית מֵיקָמָה בְנִין. אָמַר לֵיהּ. סַב בְּרַתִּי. דִּילְמָא מִינִּי וּמִינָּךְ הוּא מוּקִים בַּר נַשׁ טַב. אַף עַל גַּב לָא קָם אֶלָּא בַּר נַשׁ בִּישׁ. הָדָא הִיא דִכְתִיב וְכֹלַי כֻּלָּיו רָעִים. אָמַר לֵיהּ. לָא לָךְ אֲנָא שְׁמַע. אֵינִי קוֹפֵץ אֶלָּא לְמַה שֶׁאָמַר לִי זְקֵינִי. שֶׁאָמַר לִי. אִם רָאִיתָ חַלּוֹמוֹת קָשִׁים אוֹ חֶזְיוֹנוֹת קָשִׁים קְפוֹץ לִשְׁלֹשָׁה דְבָרִים וְאַתְּ נִיצּוֹל. וְאֵילּוּ הֵן. לִתְפִילָּה וְלִצְדָקָה וְלִתְשׁוּבָה. וּשְׁלָשְׁתָּן בְּפָסוּק אֶחָד. וְיִכָּנְעוּ עַמִּי אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עֲלֵיהֶם וְיִתְפַּלְלוּ זֶה תְּפִילָּה. וְיבַקְשׁוּ פָנַי זוֹ צְדָקָה. כְּמַה דְתֵימַר אֲנִי בְּצֶדֶק אֶחֱזֶה פָנֶיךָ אֶשְׂבְּעָה בְהָקִיץ תְּמוּנָתֶךָ. וְיָשֻׁבוּ מִדַּרְכֵיהֶם הָרָעִים זוֹ תְשׁוּבָה. אִם עָשׂוּ כֵן מַה כְתִיב תַּמָּן. וַאֲנִי אֶשְׁמַע מִן הַשָּׁמַיִם וְאֶסְלַח לְחַטָּאתָם וְאֶרְפָּא אֶת אַרְצָם. מִיָּד וַיִּסַּב.

דִּכְתִיב וַיִּסַּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל יְיָ. לְאֵי זֶה קִיר נָשָׂא עֵינָיו. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. לְקִירָהּ שֶׁלְּרֶחֶב נָשָׂא עֵינָיו. כִּי בֵיתָהּ בְּקִיר הַחוֹמָה וּבַחוֹמָה הִיא יוֹשֶׁבֶת. אָמַר לְפָנָיו. רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים. רָחָב שִׁתֵּי נְפָשׁוֹת הִצִּילָה לָךְ. רְאֵה כַּמָּה נְפָשׁוֹת הִצַּלְתָּ לָהּ. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיָּבוֹאוּ הַנְּעָרִים הַמְרַגְּלִים וַיּוֹצִיאוּ אֶת רָחָב וְאֶת בֵּית אָבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ וְאֶת אַחֶיהָ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהּ וְאֵת כָּל מִשְׁפְּחוֹתֶיהָ הוֹצִיא וַיַּנִּיחוּם מִחוּץ לְמַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל. תַּנֵּי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. אֲפִילּוּ הָיָה בְמִשְׁפְּחוֹתֶיהָ מְאתַיִם אֲנָשִׁים וְהָלְכוּ וְנִדְבְּקוּ בְּמְאתַיִם מִשְׁפָּחוֹת כּוּלָּהֶן הָיוּ נִיצָּלִין בִּזְכוּתָהּ. אֲבוֹתַיי שֶׁקִּרְבוּ לָךְ כָּל הַגֵּרִים הַלָּלוּ עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁתִּתֵּן לִי אֶת נַפְשִׁי.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר. נָשָׂא אֶת עֵינָיו בְּקִירָהּ שֶׁלַּשּׁוּנַמִּית. נַעֲשָׂה נָא עֲלִיַּית קִיר קְטַנָּה וְנָשִׂים לוֹ שָׁם מִיטָּה וְשֻׁלְחָן וְכִסֵּא וּמְנוֹרָה. אָמַר לְפָנָיו. רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים. שׁוּנַמִּית קִיר אֶחָד עָשְׂתָה לֶאֱלִישָׁע וְהֶחֱיֵיתָהּ אֶת בְּנָהּ. אֲבוֹתַיי שֶׁעָשׂוּ לָךְ אֶת הַשָּׁבָח הַזֶּה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁתִּתֵּן לִי אֶת נַפְשִׁי.

רִבִּי חִינְנָא בַּר פַּפָּא אָמַר. נָתַן עֵינָיו בְּקִירוֹת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. בְּתְּתָם סִיפֵּם אֶת סִיפֵּי וּמְזוּזָתָם אֵצֶל מְזוּזָתִי וְהַקִּיר בֵּינִי וּבֵינֵיהֶן. בְּנֵי אָדָם גְּדוֹלִים הָיוּ וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִין לַעֲלוֹת וּלְהִתְפַּלֵּל בָּכָל שָׁעָה וְהָיוּ מִתְפַּלְּלִין בְּתוֹךְ בָּתֵּיהֶם. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מַעֲלֶה עֲלֵיהֶן כְּאִילּוּ נִתְפַּלְּלוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. אֲבוֹתַיי שֶׁעָשׂוּ לְךָ אֶת כָּל הַשֻּׁבָּח הַזֶּה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה שֶׁתִּתֵּן לִי אֶת נַפְשִׁי. וְרַבָּנִין אָמְרִין. נָתַן עֵינָיו בְּקִירוֹת לִבּוֹ. שֶׁנֶּאֱמַר מֵעַי מֵעַי אוֹחִילָה קִירוֹת לִיבִּי הוֹמֶה לִי לִבִּי לֹא אַחֲרִישׁ. אָמַר לְפָנָיו. רִבּוֹן הָעוֹלָמִים. חִיזַּרְתִּי עַל מָאתַיִם וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אֵיבָרִים שֶׁנָּתַתָּה בִּי וְלֹא מָצָאתִי שֶׁהִכְעַסְתִּי אוֹתְךָ בְּאֶחָד מֵהֶן. עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה תִּינָּתֵן לִי נַפְשִׁי. כְּתִיב וַיְהִי דְּבַר יְהוָה אֶל יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא לֵאמֹר. לֵךְ וְאָמַרְתָּ אֶל חִזְקִיָּה נָגִיד עַמִּי כֹּה אָמַר יְיָ אֱלֹהֵי דָּוִד אָבִיךָ שָׁמַעְתִּי אֶת תְּפִילָּתֶךָ רָאִיתִי אֶת דִּמְעָתֶךָ הִנְנִי מוֹסִיף עַל יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה. אָמַר לֵיהּ. כְּדוֹן אָמְרִית לֵיהּ הָכֵין. וּכְדוֹן אֲנָא מֵימַר לֵיהּ הָכֵין. אָמַר לֵיהּ. גַּבְרָא רַבָּה הוּא וְלֵית הוּא מְהֵימְנָתִי. אָמַר לֵיהּ. עִינְוָון סַגִּין הוּא וְהוּא מְהֵימָן לָךְ. וְלֹא עוֹד אֶלָּא עַדַיִין לֹא יָצָאת הֶבָרָה בָעִיר. וַיְהִי יְשַׁעְיָהוּ לֹא יָצָא חָצֵר הַתִּיכוֹנָה. הָעִיר כְּתִיב.

כַּד דְּקָם מְנַשֶּׁה הַוָה פרי חוֹרֵי יְשַׁעְיָה. בָּעֵי מִיקְטְלוּנֵיהּ וְהוּא עָרַק מִן קֳדָמוֹי. עָרַק לְאַרְזָא וּבְלָעֵיהּ אַרְזָא. חֲסַר צִיצָתָא דְּגוּלְתֵּיהּ. אֲתוֹן וְאָמְרִין קֳדָמוֹי. אֲמַר לוֹן. אַזְלוֹן וְנַסְרוֹן אַרְזָא. וְנַסְרוּ לְאַרְזָא וְאִיתְחֲמֵי דָּמָא נָגֵד. וְלֹא אָבָה יְי לְסַלּוֹחַ. מִיכָּן שֶׁאֵין לוֹ חֵלֶק לָעָתִיד לָבוֹא. וְהָא כְתִיב מִלְבַד חַטֹּאוֹת מְנַשֶּׁה בֶן יְחִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה. נֵימַר. עַד דְּלֹא יַחֲזוֹר בֵּיהּ. עַל כָּל הַכְּעָסִים אֲשֶׁר הִכְעִיסוֹ מְנַשֶּׁה. נֵימַר. עַד שֶׁלֹּא עָשָׂה תְּשׁוּבָה. וְהָא כְתִיב כִּי הוּא אָמוֹן הִרְבָּה אַשְׁמָה. לֹא הוֹסִיף אֶלָּא חִידֵּשׁ. וְהָכְתִיב וְגַם דָּם נָקִי שָׁפַךְ מְנַשֶּׁה הַרְבֵּה מְאֹד עַד אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת יְרוּשָׁלַם פֶּה לְפֶה. וְכִי אֶיפְשָׁר לְבָשָׂר וְדָם לְמַלְאוֹת אֶת יְרוּשָׁלַם דָּם נָקִי פֶּה לְפֶה. אֶלָּא שֶׁהָרַג אֶת יְשַׁעְיָהוּ שֶׁהָיָה שָׁקוּל כְּמִשֶּׁה. דִּכְתִיב בֵּיהּ פֶּה אֶל פֶּה אֲדַבֶּר בּוֹ.

כְּתוּב וַיְדַבֵּר יְיָ אֶל מְנַשֶּׁה וְאֶל עַמּוֹ וְלֹא הִקְשִׁיבוּ. וַיָּבֵא עֲלֵיהֶם אֶת שָׂרֵי הַצָּבָא אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ וַיִּלְכְּדוּ אֶת מְנַשֶּׁה בַּחוֹחִים. מָהוּ בַחוֹחִים. בְּכֵירוֹ מָנִיקְיָא. אַמַר רִבִּי לֵוִי. מוּלָא שֶׁלְּנְחוֹשֶׁת עָשׂוּ לוֹ וְנָתְנוּ אוֹתוֹ בְּתוֹכָהּ וְהָיוּ מַסִּיקִין תַּחְתֶּיהָ. כֵּיוָן שֶׁרָאָה שֶׁצָּרָתוֹ צָרָה לֹא הִנִּיחַ עֲבוֹדָה זָרָה בָּעוֹלָם שֶׁלֹּא הִזְכִּירָהּ. כֵּיוָן שֶׁלֹּא הוֹעִיל לוֹ כְּלוּם אָמַר. זְכוֹר אֲנִי שֶׁהָיָה אָבִי מַקְרֵא אוֹתִי אֶת הַפָּסוּק הַזֶּה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בַּצַּר לְךָ וּמְצָאוּךָ כֹּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים וְשַׁבְתָּ עַד יְיָ אֱלֹהֶיךָ וְשָׁמַעְתָּ בְקוֹלוֹ. כִּי אֵל רַחוּם יְיָ אֱלֹהֶיךָ לֹא יַרְפְּךָ וְלֹא יַשְׁחִיתֶךָ וְלֹא יִשְׁכַּח אֶת בְּרִית אֲבוֹתֶיךָ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לָהֶם. הֲרֵי אֲנִי קוֹרֵא אוֹתוֹ. אִם עוֹנֶה אוֹתִי מוּטָב וְאִם לָאו הָא כָל אַפְיָא שְׁוִין. וְהָיוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת מְסַתְּמִין אֶת הַחַלּוֹנוֹת שֶׁלֹּא תַּעֲלֶה תְּפִילָּתוֹ שֶׁלְּמְנַשֶּׁה לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וְהָיוּ מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת אוֹמְרִים לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רִבּוֹנוֹ שֶׁלְּעוֹלָם. אָדָם שֶׁעָבַד עֲבוֹדָה זָרָה וְהֶעֱמִיד צֶלֶם בַּהֵיכָל אַתָּה מְקַבְּלוֹ בִּתְשׁוּבָה. אָמַר

לָהֶן. אִם אֵינִי מְקַבְּלוֹ בִּתְשׁוּבָה הֲרֵי אֲנִי נוֹעֵל אֶת הַדֶּלֶת בִּפְנֵי כָל בַּעֲלֵי תְשׁוּבָה. מָה עָשָׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. חָתַר לוֹ חֲתִירָה מִתַּחַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד שֶׁלּוֹ וְשָׁמַע תְּחִינָתוֹ. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיִּתְפַּלֵּל אֵלָיו וַיֵּעָתֶר לוֹ וַיִּשְׁמַע תְּחִינָתוֹ וַיְשִׁיבֵיהוּ. אָמַר רִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי שִׁמְעוֹן. בַּעֲרָבְיָיא צְוָוחִין לַחֲתַרְתָּה עֲתַרְתָּה. וַיְשִׁיבֵיהוּ יְרוּשָׁלַם לְמַלְכוּתוֹ. בְּמָה הֵשִׁיבוֹ. שְׁמוּאֵל בַּר בִּינָא בְשֵׁם רִבִּי אָחָא. בְּרוּחַ הֵשִׁיבוֹ. כְּמַה דַתְּ מַר מַשִּׁיב הָרוּחַ. וַיֵּדַע מְנַשֶּׁה כִּי יְיָ הוּא הָאֱלֹהִים. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר מְנַשֶּׁה. אִית דִּין וְאִית דַּיָּין.

וְכִי מָה עָשָׂה בִּלְעָם הָרָשָׁע. עַל יְדֵי שֶׁנָּתַן עֵצָה לְבָלָק בֶּן צִפּוֹר לְהַפִּיל אֶת יִשְׂרָאֵל בַּחֶרֶב. אָמַר לוֹ. אֱלוּהַּ שֶׁלְּאוּמָּה הַזּוֹ הוּא שׂוֹנֵא אֶת זְנוּת. אֶלָּא הֱעֲמִידוּ בְנוֹתֵיכֶם בְּזִמָּה וְאַתֶּם שׁוֹלְטִין בָּהֶן. אָמַר לֵיהּ. וּמִישְׁמַע לִי אִינּוּן. אָמַר לֵיהּ. אֲקִים בִּנְתָךְ קוֹמוֹי וִינּוּן חַמְיִין וְשָׁמְעִין לָךְ. הָדָא הִיא דִכְתִיב רֹאשׁ אוּמּוֹת בֵּית אָב בְּמִדְיָן הוּא. מָה עָשׂוּ. בָּנוּ לָהֶן קִנְקְלִין מִבֵּית הַיְשִׁימוֹן עַד הַר הַשֶּׁלֶג וְהוֹשִׁיבוּ שָׁם נָשִׁים מוֹכְרוֹת מִינֵי כִיסָנִין. הוֹשִׁיבוּ אֶת הַזְּקֵינָה מִבַּחוּץ וְאֶת הַנַּעֲרָה מִבִּפְנִים. וְהָיוּ יִשְׂרָאֵל אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין. וְהָיָה אֶחָד מֵהֶן יוֹצֵא לְטַיֵּיל בַּשּׁוּק וְלִיקַּח לוֹ חֵפֶץ מִן הַחֶנְוָונִי. וְהָיְתָה הַזְּקֵינָה מוֹכֶרֶת לוֹ אֶת הַחֵפֶץ בְּשָׁוְויוֹ וְהַנַּעֲרָה אוֹמֶרֶת לוֹ. בֹּא וְטוֹל לְךָ בְּפָחוֹת. כֵּן בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן וְכֵן בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וְכֵן בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי. וְהָיְתָה אוֹמֶרֶת לוֹ. מִיכָּן וְהֵילַךְ אַתָּה כְבֶן בַּיִת. הִיכָּנֵס וּבוֹר לָךְ. וְכֵיוָן שֶׁהָיָה נִכְנָס הָיָה שָׁם צַרְצוּר מָלֵא יַיִן מִן הַיַּיִן הָעֲמוֹנִי שֶׁהוּא קָשֶׁה וְהוּא מְפַתֶּה אֶת הַגּוּף לִזְנוּת. וְהָיָה רֵיחוֹ מְפַעְפֵּעַ. וְאַדַּיִין לֹא נָאֲסָר (יֵינָן שֶׁלְּגוֹיִם) [יַיִן נָסֵךְ] עַל יִשְׂרָאֵל. וְהָיְתָה אוֹמֶרֶת לוֹ. רְצוֹנְךָ לִשְׁתּוֹת כּוֹס יַיִן. וְהוּא אוֹמֵר לָהּ. הֵין. וְהֵיא נוֹתֶנֶת לוֹ וְהוּא שׁוֹתֶה. וְכֵיוָן שֶׁהוּא שׁוֹתֶה הָיָה הַיַּיִן בּוֹעֵר בּוֹ כִּכְרִיסָה שֶׁלַּחֲכִינָה. וְהוּא אוֹמֵר לָהּ. הִישָּׁמְעִי לִי. וְהֵיא אוֹמֶרֶת לוֹ. רְצוֹנְךָ שֶׁאֶשְׁמַע לְךָ. וְהוּא אוֹמֵר. הֵין. מִיָּד הָיְתָה מוֹצִיאָה לוֹ טִפּוֹס שֶׁלִּפְעוֹר מִתּוֹךְ חֵיקָהּ שֶׁלָּהּ וְהָיְתָה אוֹמֶרֶת לוֹ. הִשְׁתַּחֲוֵה לָזֶה וַאֲנִי נִשְׁמַעַת לָךְ. וְהוּא אוֹמֵר לָהּ. וְכִי לַעֲבוֹדָה זָרָה אֲנִי מִשְׁתַּחֲוֶה. וְהָיְתָה אוֹמֶרֶת לוֹ. אֵין אַתְּ מִשְׁתַּחֲוֶה אֶלָּא בְּמִגַּלָּה עַצְמָךְ לוֹ. זוֹ הִיא שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים. הַפּוֹעֵר עַצְמוֹ לְבַעַל פְּעוֹר זוֹ הִיא עֲבוֹדָתוֹ. וְהַזּוֹרֵק אֶבֶן לְמֶרְקוּלִיס זוֹ הִיא עֲבוֹדָתוֹ. וְהָיָה שָׁם צַרְצוּר מָלֵא יַיִן מִן הַיַּיִן הָעֲמוֹנִי שֶׁהוּא קָשֶׁה שֶׁהוּא מְפַתֶּה אֶת הַגּוּף לִזְנוּת וְהָיָה רֵיחוֹ מְפַעְפֵּעַ. וְאַדַּיִין לֹא נֶאֱסַר יַיִן נָסֵךְ עַל יִשְׂרָאֵל. וְהָיְתָה אוֹמֶרֶת לוֹ. רְצוֹנְךָ לִשְׁתּוֹת כּוֹס יַיִן. וְהוּא אוֹמֵר הֵין. וְהֵיא נוֹתֶנֶת לוֹ וְהוּא שׁוֹתֶה. כֵּיוָן שֶׁהוּא שׁוֹתֶה הָיָה הַיַּיִן בּוֹעֵר בּוֹ כִּכְרִיסָה שֶׁלַּעֲכָנָא. וְהוּא אוֹמֵר לָהּ. הִישָּׁמְעִי לִי. וְהָיְתָה אוֹמֶרֶת לוֹ. הִינָּזֵר מִתּוֹרַת מֹשֶׁה וַאֲנִי נִשְׁמַעַת לָךְ. הָדָא הִיא דִכְתִיב הֵמָּה בָּאוּ בַעַל פְּעוֹר וַיִּנָּזְרוּ לַבּוֹשֶׁת וַיִּהְיוּ שִׁקּוּצִים כְּאָהֳבָם. עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ שִׁקּוּצִים לְאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם.

אָמַר רִבִּי לָעְזָר. מָה הַמַּסְמֵר הַזֶּה אִי א�ֶיפְשַׁר לוֹ לִפְרוֹשׁ מִן הַדֶּלֶת בְּלֹא עֵץ כָּךְ אִי אֶיפְשַׁר לִפְרוֹשׁ מִן הַפְּעוֹר בְּלֹא נְפָשׁוֹת. מַעֲשֶׂה בְּסוֹבְתָּה מֵאוּלָם שֶׁהִשְׁכִּיר חֲמוֹרוֹ לְגוֹיָה אַחַת לְהִשְׁתַּחֲווֹת לְפְעוֹר. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעוּ לְבֵיתוֹ שֶׁלְפְעוֹר אָמְרָה לוֹ. הַמְתֵּן לִי כָאן עַד שֶׁאֵיכָּנֵס וְאֶעֱשֶׂה כְמוֹת שֶׁעָשִׂית. מֶה עָשָׂה. נִכְנַס וְעָשָׂה אֶת צָרְכָיו וְקִינַּח עַצְמוֹ בְּחוֹטְמוֹ שֶׁלְפְעוֹר. וְהָיוּ הַכֹּל מְקַלְסִין לְפָנָיו וְאוֹמְרִין. לֹא עָשָׂה אָדָם כְּשֵׁם שֶׁעָשָׂה זֶה. מַעֲשֶׂה בְּמְנַחֵם אִישׁ גּוּפְתָּה אַרִיחַ שֶׁהָיָה מְגַלְגֵּל בָּחֳבִיּוֹת וּבָא אֵלָיו שָׂרוֹ שֶׁלְפְעוֹר בְּלַיְלָה. מָה עָשָׂה. נָטַל אֶת הַשִּׁפּוּד וְעָמַד עָלָיו וּבָרַח מִמֶּנּוּ. בָּא אֵלָיו בַּלַּיְלָה הַשֵּׁינִי אָמַר לוֹ. מְנַחֵם. מַה אַתָּה מְקַלְלֵינִי. נִתְיָירֵא מִמֶּנּוּ וְאָמַר לוֹ. עוֹד אֵינִי מְקַלְלֶךָּ. מַעֲשֶׂה בְּשַׁלְטוֹן אֶחָד שֶׁבָּא מִמְּדִינַת הַיָּם לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפְעוֹר. אָמַר לָהֶן. הֲבִיאוּ לִי פַּר אֶחָד אַיִל אֶחָד כֶּבֶשׂ אֶחָד לְהִשְׁתַּחֲוֹת לְפְעוֹר. אָמְרוּ לוֹ. אֵין אַתָּה זָקוּק לְכָל אֵילּוּ. אֵין אַתְּ אֶלָּא כִּמְגַלֶּה עַצְמָךְ לוֹ. מָה עָשָׂה. גִּירָה בָהֶם סְנִיגוֹרִים וְהָיוּ מַכִּין אוֹתָן וּמְפַצְּעִין אֶת מוֹחֵיהֶם בְּגִיזִירִין וְאוֹמְרִים לָהֶן. אִי לָכֶם וּלְטָעוּתְכֶם.

כְּתִיב וַיִּחַר אַף יְיָ בְּיִשְׂרָאֵל. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה קַח אֶת כָּל רָאשֵׁי הָעָם וְהוֹקַע אוֹתָם לַיְיָ נֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ. אָמַר לוֹ. הוֹשֵׁב אֶת רָאשֵׁיהֶם דַּיָּינִים עֲלֵיהֶם וְיִהְיוּ הוֹרְגִים בַּחַטָּאִים נֶגֶד הַשֶּׁמֶשׁ. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל שׁוֹפְטֵי יִשְׂרָאֵל הִרְגוּ אִישׁ אֲנָשָׁיו הַנִּצְמָדִים לְבַעַל פְּעוֹר. כַּמָּה הֵם שׁוֹפְטֵי יִשְׂרָאֵל. שֶׁבַע רִיבּוֹא וּשְׁמוֹנַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת. שְׂרֵי אֲלָפִים שֵׁשׁ מֵאוֹת. שְׂרֵי מֵאוֹת שֵׁשֶׁת אֲלָפִים. שָׂרֵי חֲמִשִּׁים שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף. שָׂרֵי עֲשָׂרוֹת שִׁשִּׁים אֶלֶף. נִמְצְאוּ שׁוֹפְטֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁבַע רִיבּוֹא וּשְׁמוֹנַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת. אָמַר לוֹן. כָּל חַד מִינְכוֹן יִקְטוֹל תְּרֵיי. נִמְצְאוּ הוֹרְגִין חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה רִיבּוֹא וּשְׁבַעַת אֲלָפִים וּמְאַתַּיִם. וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא וַיַּקְרֵב אֶל אֶחָיו אֶת הַמִּדְיָנִית לְעֵינֵי מֹשֶׁה. מָהוּ לְעֵינֵי מֹשֶׁה. כְּאִינַּשׁ דָּמַר. הָא גַּו עֵינָךְ מֹשֶׁה. אָמַר לוֹ. אֵין צְפוּרָה מִדְיָנִית וְאֵין טָלְפֶיהָ סְדוּקוֹת. זוֹ טָהוֹרָה וְזוֹ טְמֵיאָה. וְהָיָה שָׁם פִּינְחָס. אָמַר. אֵין כָּאן אָדָם שֶׁיִּתְרַגֵּנוּ וְיִהְרֹג עַל יָדָיו. אֵיכָן הֵם הָאֲרָיוֹת. גּוּר אַרְיֵה יְהוּדָה. דָּן גּוּר אַרְיֵה. בְּנָיְמִן זְאֵב יִטְרָף. כֵּיוָן שֶׁרָאָה פִּינְחָס שֶׁאֵין אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה כְּלוּם. מִיָּד עָמַד פִּינְחָס מִתּוֹךְ סַנְהֶדְרִין שֶׁלּוֹ וְלָקַח אֶת הָרוֹמַח בְּיָדוֹ וְנָתַן אֶת הַבַּרְזֶל תַּחַת פַּסִּיקְיָיא שֶׁלּוֹ. הִתְחִיל מְסַתֵּמַּךְ עַל עֵץ שֶׁלֹּה עַד שֶׁהִגִּיעַ לְפִתְחוֹ. כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְפִתְחוֹ אָמְרוּ לוֹ. מֵאַיִין וּלְאַיִין פִּינְחָס. אָמַר לָהֶן. אֵין אַתֶּם מוֹדִין לִי שֶׁשִּׁבְטוֹ שֶׁלְלֵוִי אֲצֶל שִׁבְטוֹ שֶׁלְשִׁמְעוֹן בְּכָל מָקוֹם. אָמְרוּ. הַנִּיחוּ לוֹ שֶׁמָּא הִתִּירוּ פְּרוּשִׁים אֶת הַדָּבָר. כֵּיוָן שֶׁנִּכְנַס עָשָׂה לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שִׁשָּׁה נִיסִּים. הַנֵּס הָרִאשׁוֹן. דַּרְכָּן לִפְרוֹשׁ זֶה מִזֶּה וְהִדְבִּיקָן הַמַּלְאָךְ זֶה לָזֶה. הַנֵּס הַשֵּׁינִי. כִּיוֵּין אֶת הָרוֹמַח כְּנֶגֶד הַקֵּיבָה שֶׁלֹּה כְּדֵי שֶׁתְּהֵא זִכְרוּתוֹ נִרְאֵית מִתּוֹךְ קֵיבָה שֶׁלֹּה מִפְּנֵי הַנּוֹקְרָנִין שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִים. אַף הוּא בֵּין כְּתֵיפָיו נִכְנַס עִמָּהֶן וְעָשָׂה אֶת צָרְכָיו. הַנֵּס

הַשְׁלִישִׁי. סָתַם הַמַּלְאָךְ אֶת פִּיהֶן וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִין לְצַוּוֹחַ. הַנֵּס הָרְבִיעִי. לֹא נִשְׁמְטוּ מִן הַזַּיִן אֶלָּא עָמְדוּ בִמְקוֹמָן. הַנֵּס הַחֲמִישִׁי. הִגְבִּיהַּ לוֹ הַמַּלְאָךְ אֶת הַשְּׁקוֹף כְּדֵי שֶׁיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶן בֵּין כְּתֵיפָיו. הַנֵּס הַשִּׁשִּׁי. כֵּיוָן שֶׁיָּצָא אֶת הַנֶּגַף שֶׁהוּא מְחַבֵּל בָּעָם מָה עָשָׂה. הִשְׁלִיכָן לָאָרֶץ וְעָמַד וְנִתְפַּלֵּל. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיַּעֲמֹד פִּינְחָס וַיְפַלֵּל וַתֵּעָצַר הַמַּגֵּפָה.

כְּשֶׁבָּאוּ יִשְׂרָאֵל לִנְקוֹם נִקְמַת מִדְיָן מָצְאוּ שָׁם בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר. וְכִי מַה בָּא לַעֲשׂוֹת. בָּא לִיטוֹל שָׂכָר עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה אֶלֶף שֵׁמוֹת מִיִּשְׂרָאֵל עַל יָדוֹ בַּשִּׁיטִּים. אֲמַר לֵיהּ פִּינְחָס. לֹא דְבָרְיִיךְ עֲבַדְתְּ וְלֹא דְבָלָק עֲבַדְתְּ. לָא דְבָרְיִיךְ עֲבַדְתְּ. דְּמַר לָךְ. לֹא תֵיזִיל עִם שְׁלוּחֵי בָלָק וַאֲזַלְתְּ. וְלֹא דְבָלָק עֲבַדְתְּ. דַּאֲמַר לָךְ. אֵיזִיל לַיְיט יִשְׂרָאֵל וּבְרַכְתְּנוֹן. אַף אֲנִי אֵינִי מְקַפְּחָךְ שְׂכָרָךְ. הָדָא הִיא דִכְתִיב וְאֶת בִּלְעָם בֶּן בְּעוֹר הַקּוֹסֵם הָרְגוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל עַל חַלְלֵיהֶם. מָהוּ עַל חַלְלֵיהֶם. שֶׁהָיָה שָׁקוּל כְּנֶגֶד כָּל חַלְלֵיהֶם. דָּבָר אַחֵר. עַל חַלְלֵיהֶם. מַה חַלְלֵיהֶם אֵין בָּהֶן מַמָּשׁ אַף הוּא אֵין בּוֹ מַמָּשׁ. דָּבָר אַחֵר. עַל חַלְלֵיהֶם. שֶׁהָיָה צָף כְּנֶגֶד כָּל חַלְלֵיהֶם. וְהָיָה פִּינְחָס מַרְאֶה לוֹ אֶת הַצִּיץ וְהוּא שׁוֹקֵעַ וְיוֹרֵד. דָּבָר אַחֵר. עַל חַלְלֵיהֶם. אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁנִּתְנוּ לוֹ יִשְׂרָאֵל שְׂכָרוֹ מִשֶּׁלָּם וְלֹא קִיפְּחוּהוּ.

דּוֹאֵג אָדָם גָּדוֹל בַּתּוֹרָה הָיָה. בָּאוּ יִשְׂרָאֵל וְשָׁאֲלוּ אֶת דָּוִד. לֶחֶם הַפָּנִים מָהוּ שֶׁיִּדְחֶה אֶת הַשַּׁבָּת. אָמַר לָהֶם. סִידּוּרוֹ דּוֹחֶה אֶת הַשַּׁבָּת לֹא לִישָׁתוֹ וְלֹא עֲרִיכָתוֹ דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבָּת. וְהָיָה שָׁם דּוֹאֵג וְאָמַר. מִי הוּא זֶה שֶׁבָּא לְהוֹרוֹת לְפָנַיי. אָמְרוּ לוֹ דָּוִד בֶּן יִשַׁי הוּא. מִיָּד הָלַךְ וְנָתַן עֵצָה לְשָׁאוּל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְהָמִית אֶת נוֹב עִיר הַכֹּהֲנִים. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָרָצִים הַנִּיצָּבִים עָלָיו סֹובּוּ וְהָמִיתוּ אֶת כֹּהֲנֵי יְיָ כִּי גַם יָדָם עִם דָּוִד וגו' עַד וְלֹא גָלוּ אֶת אָזְנָיו. מִי הָיוּ. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. אַבְנֵר וַעֲמָשָׂא הָיוּ. אָמְרוּ לֵיהּ. כְּלוּם אִית לָךְ עֲלֵינָן אֶלָּא הֲדֵין זוֹנָרָה וְהָדֵין כלינירין. הָא טָרֵיפִין לָךְ. וְלֹא אָבוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ לִשְׁלוֹחַ אֶת יָדָם בְּכֹהֲנֵי יְיָ. וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְדוֹאֵג. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה בַּר פָּזִי. לְדוֹיֵג כְּתִיב. אָמְרוּ לוֹ. נִתְפַּשְׁתָּה כְרָגִ. אַתָּה עֲבַרְתָּה רַבָּתָה. סוֹב אַתָּה וּפְגַע בַּכֹּהֲנֵי יי. וַיִּסֹּב דּוֹאֵג הָאֲדוֹמִי וַיִּפְגַּע בַּכֹּהֲנִים וגו'. לֹא כֵן תַּנֵּי רִבִּי חִייָה. אֵין מְמַנִּין שְׁנֵי כֹהֲנִים גְּדוֹלִים כְּאַחַת. אֶלָּא מִלְמַד שֶׁהָיוּ כוּפִּין רְאוּיִין לִהְיוֹת כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים. כֵּיצַד נִתְרַחֵק. רִבִּי חֲנִינָה וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. חַד אָמַר. אֵשׁ יָצְאָה מִבֵּית קוֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים וְלִיהֲטָה סְבִיבוֹתָיו. וְחָרְנָה אָמַר. תֹּלְמִידִים וַותִּיקִים נִזְדַּוְּגוּ לוֹ וְהָיוּ לְמֵידִים וְהוּא שָׂכַח. לְקַיֵּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר חַיִל בָּלַע וַיְקִיאֶנּוּ מִבִּטְנוֹ יוֹרִישֶׁנּוּ אֵל.

אֲחִיתוֹפֶל אָדָם גִּיבּוֹר בַּתּוֹרָה הָיָה. כָּתוּב וַיֹּוסֶף עוֹד דָּוִד אֶת כָּל בָּחוּר בְּיִשְׂרָאֵל שִׁלֹּשִׁים אָלֶף. רִבִּי בְּרֶכְיָה בְשֵׁם רִבִּי אַבָּא בַּר כָּהֲנָא. תִּשְׁעִים אֶלֶף זְקֵינִים מִינָּה דָּוִד בְּיוֹם אֶחָד וְלֹא מִינָּה אֲחִיתוֹפֶל עִמָּהֶן. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיֹּוסֶף עוֹד דָּוִד אֶת כָּל בָּחוּר בְּיִשְׂרָאֵל שִׁלֹּשִׁים אָלֶף. וַיֹּסֶף תַּלְתִּין. עוֹד תַּלְתִּין. וּפִשּׁוּטֵיהּ דְקִרְיָיה תַּלְתִּין. הֲרֵי תִּשְׁעִין. אַתְּ מוֹצֵא בְּשָׁעָה

שֶׁבָּא דָוִד לְשֵׁאת אֶת אֲרוֹן בְּרִית יי לֹא נְשָׂאוֹ כַתּוֹרָה. וַיַּרְכִּיבוּ אֶת אֲרוֹן בְּרִית הָאֱלֹהִים עַל עֲגָלָה חֲדָשָׁה וגו'. וַהֲוָה אֲרוֹנָא טְעִין כַּהֲנַיָּא לְרוּמָא וּטְרִיף לוֹן לְאַרְעָא. טְעִין כַּהֲנַיָּא לְרוּמָא וּטְרִיף לוֹן לְאַרְעָא. שְׁלַח דָּוִד וְאַיְיתֵי לַאֲחִיתוֹפֶל. אֲמַר לֵיהּ. לֵית אַתְּ אֲמַר לִי מַה לְדֵין אֲרוֹנָא דּוּ טְעִין כַּהֲנַיָּא לְרוּמָא וּטְרִיף לוֹן לְאַרְעָא. טְעִין כַּהֲנַיָּא לְרוּמָא וּטְרִיף לוֹן לְאַרְעָא. אֲמַר לֵיהּ. שְׁלַח שְׁאוֹל לְאֵילֵין חֲכִימַיָּא דְמִנְיָתָא. אֲמַר דָּוִד. מָאן דְּיִדַע לְמִיקְמְתָה וְלָא מְקִימָהּ יְהֵא סוֹפֵיהּ מִתְחַנְקָא. אֲמַר דָּבָר קוֹמוֹי וְהוּא קָאִים. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיְהִי כִּי צָעֲדוּ נוֹשְׂאֵי אֲרוֹן יְי שִׁשָּׁה צְעָדִים וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא. רִבִּי חֲנִינָה וְרִבִּי מָנָא. חַד אָמַר. עַל כָּל צְעִידָה וּצְעִידָה שׁוֹר וּמְרִיא וּבְסוֹף שִׁבְעָה פָּרִים וְשִׁבְעָה אֵלִים. וְחָרָנָה אָמַר. עַל כָּל צְעִידָה וּצְעִידָה שִׁבְעָה פָּרִים וְשִׁבְעָה אֵלִים וּבְסוֹף שׁוֹר וְמְרִיא. אֲמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לַאֲחִיתוֹפֶל. מִילָּה דְמָיְינְקָיְיא אָמְרִין בִּכְנִישְׁתָּא בְּכָל יוֹם לָא אֲמַרְתְּ לֵיהּ. וְלִבְנֵי קְהָת לֹא נָתָן כִּי עֲבוֹדַת הַקֹּדֶשׁ עֲלֵיהֶם בַּכָּתֵף יִשָּׂאוּ. וְדָא אֲמַרְתְּ לֵיהּ. וְכֵן אַתְּ מוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁבָּא דָוִד לַחְפּוֹר תֵּימֶלְיוֹסִים שֶׁלְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ חָפַר חֲמֵשׁ עֶשֶׂר מָאוָון דְּאַמִּין וְלֹא אַשְׁכַּח תְּהוֹמָא וּבְסוֹפָא אַשְׁכַּח חַד עָצִיץ וּבָעָא מִירְמִיתֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ. לֵית אַתְּ יְכִיל. אֲמַר לֵיהּ. לְמָה. אֲמַר לֵיהּ. דֶּנָא הָכָא כְּבִישׁ עַל תְּהוֹמָא. אֲמַר לֵיהּ. וּמִן אֵימַת אַתְּ הָכָא. אֲמַר לֵיהּ. מִן שַׁעְתָּא דְּשַׁמַע רַחֲמָנָא קָלֵיהּ בְּסִינַי אָנֹכִי יי אֱלֹהֶיךָ רְעֵדַת אַרְעָא וּשְׁקוֹעַת וַאֲנָא יְהִיב הָכָא כְּבִישׁ עַל תְּהוֹמָא. אַף עַל גַּב כֵּן לָא שְׁמַע לֵיהּ. כֵּיוָן דְּרִימֵיהּ סְלִיק תְּהוֹמָא וּבָעָא מַטְפָּא עַלְמָא. וַהֲוָה אֲחִיתוֹפֶל קָאִים תַּמָּן. אֲמַר. כְּדוֹן דָּוִד מִתְחַנֵּק וַאֲנָא מְלִיךְ. אֲמַר דָּוִד. מָאן דַּחֲכַם דְּיִדַע מְקִימְתֵיהּ וְלָא מֵקִים לֵיהּ יֵיא סוֹפֵיהּ מִתְחַנְקָא. אֲמַר מַה דַּאֲמַר וְאוּקְמֵיהּ. הִתְחִיל דָּוִד אוֹמֵר שִׁירָה. שִׁיר הַמַּעֲלוֹת. שִׁיר לְמַאֲה עוֹלוֹת. עַל כָּל מַאֲה אַמָּה הָיָה אוֹמֵר שִׁירָה. אַף עַל גַּב כֵּן הֲוָה סוֹפֵיהּ מִתְחַנְקָא. אֲמַר רִבִּי יוֹסֵי. הָדָא הִיא דְמַתְלָא אָמְרָה. צָרִיךְ בַּר נַשׁ חֲשִׁישׁ עַל לְוָוטֵייהּ דְּרִבָּה אָפִילוּ עַל מַגָּן. רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק. מְגִילָּה שֶׁמָּסַר שְׁמוּאֵל לְדָוִד אֲמָרָהּ אֲחִיתוֹפֶל בְּרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ. וּמַה הֲוָה אֲחִיתוֹפֶל עֲבִיד. כַּד הֲוָה בַּר נַשׁ אָזַל מִמְלַךְ בֵּיהּ בְּמִילָּה הֲוָה אֲמַר לֵיהּ. אִיזִיל עֲבִיד כֵּן וְהָכֵן. וְאִין לֵית אַתְּ מְהֵימַן לִי אָזַל וּשְׁאֵיל בְּאוּרִים וְתוּמִּים. וַהֲוָה אָזַל שְׁאַל וּמַשְׁכַּח לֵיהּ כֵּן. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַעֲצַת אֲחִיתוֹפֶל אֲשֶׁר יָעַץ בַּיָּמִים הָהֵם כַּאֲשֶׁר יִשְׁאַל וגו' אִישׁ קְרֵי וְלָא כְתִיב. לֹא יָכְלוּ הַכְּתוּבִים לְקָרוֹתוֹ אִישׁ.

כֵּיצַד נִתְרַחֵק. וַאֲחִיתוֹפֶל רָאָה כִּי לֹא נֶעֱשְׂתָה עֲצָתוֹ וַיַּחֲבוֹשׁ אֶת חֲמוֹרוֹ וגו'. שְׁלֹשָׁה דְבָרִים צִוָּה אֲחִיתוֹפֶל אֶת בָּנָיו. אָמַר לָהֶם. אַל תִּמְרְדוּ בְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד. דְּאַשְׁכַּחְנָן דְּקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא נְסִיב לוֹן אַפִּין אֲפִילוּ בְּפַרְהֶסְיָא. וְאַל תִּשְׁאוּ וְתִתְּנוּ עִם מִי שֶׁהַשָּׁעָה מְשַׂחֶקֶת לוֹ. וְאִם הָיְתָה הָעֲצֶרֶת בְּרוּרָה זִרְעוּ חִטִּים יָפוֹת. וְלָא יָדְעִין אִם בְּרוּרָה בְטַל וְאִם בְּרוּרָה בְשָׂרָב.

גֵּיחֲזִי אָדָם גִּיבּוֹר בַּתּוֹרָה הָיָה. אֶלָּא שֶׁהָיוּ בוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים. עַיִן צָרָה וּפָרוּץ בָּעֲרָוָה וְלֹא הָיָה מוֹדֶה בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים. עַיִן צָרָה. בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה אֱלִישָׁע יוֹתֵיב בְּתִינּוּיֵיהּ הֲוָה גֵּיחֲזִי יָתִיב לֵיהּ עַל תִּרְעָא דְּתַלְמִידָיָיא חַמְיֵין לֵיהּ וְאָמְרִין. גֵּיחֲזִי לָא עָאל וַאֲנָן עָלִון. וַהֲוָה תַנָּיוֹ מִתְאֲמַר וּבַר נַשׁ לָא מִיתְהֲנֵי כְלוּם. כֵּיוָן שֶׁנִּתְרַחֵק מַה כְתִיב תַּמָּן. וַיֹּאמְרוּ בְנֵי הַנְּבִיאִים אֶל אֱלִישָׁע הִנֵּה נָא (וגו') הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ יוֹשְׁבִים שָׁם לְפָנֶיךָ צַר מִמֶּנּוּ. לָא אַסְחִין אוּכְלוּסַיָּיא דְּתַלְמִידָיָיא דַּהֲווֹן תַּמָּן.

וּפָרוּץ בָּעֲרָוָה. שֶׁכֵּן הַשּׁוּנַמִּית אוֹמֶרֶת לְאִישָׁהּ הִנֵּה נָא יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא עוֹבֵר עָלֵינוּ תָּמִיד. אָמַר רִבִּי יוֹנָה. הוּא קָדוֹשׁ וְאֵין תַּלְמִידוֹ קָדוֹשׁ. אָמַר רִבִּי אָבוּן. שְׁלֹא הִבִּיט בָּהּ מִיָּמָיו. וְרַבָּנִין דְּקֵיסָרִין אָמְרִין. שֶׁלֹּא רָאַת טִיפַּת קֶרִי עַל בְּגָדָיו מִיָּמָיו. אַמְתֵּיהּ דְּרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק אָמְרָה. אֲנָא הֲוִינָא מְשַׁזְּגָה מָנוֹי דְּמָרִי. מִן יוֹמוֹי לָא חֲמִית מִילָּה בִישָׁא בְּמָאנוֹי דְּמָרִי. כְּתִיב וַיִּגַּשׁ גֵּיחֲזִי לְהָדְפָהּ. מָהוּ לְהָדְפָהּ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה. שֶׁנָּתַן יָדוֹ בְּהוֹד שֶׁבְּיוֹפְיָהּ. בֵּין דַּדֶּיהָ.

וְלֹא הָיָה מוֹדֶה בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים. אַתְּ מוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁבָּא אֱלִישָׁע לְהַחֲיוֹת אֶת בְּנָהּ שֶׁלַּשּׁוּנַמִּית אָמַר לוֹ קַח מִשְׁעַנְתִּי בְיָדְךָ וְלֵךְ כִּי תִמְצָא אִישׁ לֹא תְבָרֲכֶנּוּ וְכִי יְבָרֶכְךָ אִישׁ לֹא תַעֲנֶנּוּ. וְהוּא לָא עָבַד כֵּן אֶלָּא כַּד פְּגַע בַּר נַשׁ בֵּיהּ וַאֲמַר לֵיהּ. מַאיִין וּלְאַיִין גֵּיחֲזִי. וּ אָמַר לֵיהּ. אֲנָא אָזִיל מְחַיֵּה מֵתִים. וּ אָמַר לֵיהּ. לֵית דְּמְחַיֵּה מֵתִים אֶלָּא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. דִּכְתִיב בֵּיהּ יְיָ מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיַּעַל. אֲזַל לֵיהּ וְלָא עָבַד כְּלוּם. חָזַר לְגַבֵּיהּ אָמַר לֵיהּ. אֲנָא יְדַע אִילּוּ הֲוָה דְמִיךְ לָא הֲוָה מִיתְעַר עַל יְדָךְ.

אַתְּ מוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁבָּא נַעֲמָן שַׂר צְבָא מֶלֶךְ אֲרָם אֶצֶל אֱלִישָׁע בָּא אֵלָיו בְּסוּסוֹ וּבְרִכְבּוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. בְּסוּסוֹ כְתִיב. בְּעָא מִיתֵּן לֵיהּ דְּהַב וּכְסַף אִסְטָלְוִון וּלְבוּשִׁין אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת. וְלֹא קִיבֵּל עָלָיו. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיִּפְצַר בּוֹ לָקַחַת וַיְמָאֵן. אֲתָא גֵּיחֲזִי וַאֲמַר חַי יְיָ כִּי אִם רַצְתִּי אַחֲרָיו וְלָקַחְתִּי מֵאִתּוֹ מְאוּמָה. מוּמָה כְתִיב. אֲזַל וּמָטָא בֵּיהּ וּנְסַב מַה דְנָסַב וְאִטְמְרוֹן בְּעִילְיָתֵיהּ. אֲתָא גַבֵּי אֱלִישָׁע. אֲמַר לֵיהּ. מֵאַיִין וּלְאַיִין גֵּיחֲזִי. מֵיאַנְתָּה מַתָּן שְׁכָרָן שֶׁלַּצְּדִיקִין. אָמַר לוֹ. לֹא הָלַךְ עַבְדְּךָ אָנָה וָאָנָה. וַיֹּאמֶר לֹא לִיבִּי הָלַךְ כַּאֲשֶׁר הָפַךְ אִישׁ מֵעַל מֶרְכַּבְתּוֹ לְקָרָאתֶךָ הַעֵת לָקַחַת כֶּסֶף וְזָהָב הַעֵת לָקַחַת אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמַרְגָּלִיּוֹת. לְפִיכָךְ צָרַעַת נַעֲמָן תִּדְבַּק בּוֹ. כְּתִיב וְאַרְבָּעָה אֲנָשִׁים הָיוּ מְצוֹרָעִים פֶּתַח הַשַּׁעַר וגו'. וּמִי הָיוּ. רִבִּי יְהוּדָה בְשֵׁם רַב. גֵּיחֲזִי וּשְׁלֹשֶׁת בָּנָיו הָיוּ.

כְּתִיב וַיָּבֹא אֱלִישָׁע דַּמֶּשֶׂק וּבֶן הֲדַד מֶלֶךְ אֲרָם חֹלֶה וגו'. מָה אֲזַל בְּעֵי מֵיעֲבַד תַּמָּן. אֲזַל בָּעֵי מִקְרְבָא לְגֵיחֲזִי וְאַשְׁכְּחֵיהּ מוּחְלָט. מִיכָּן שֶׁדּוֹחִין בִּשְׂמֹאל וּמְקָרְבִין בִּימִין. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. בַּחוּץ לֹא יָלִין גֵּר דְּלָתַיי לְאוֹרַח אֶפְתָּח. מִיכָּן שֶׁדּוֹחִין בִּשְׂמֹאל וּמְקָרְבִין בִּימִין. לֹא

כְּשֵׁם שֶׁעָשָׂה אֱלִישָׁע שֶׁדָּחָה אֶת גֵּיחֲזִי בִּשְׁתֵּי יָדָיו. שְׁנֵי חֲלָאִים חָלָה אֱלִישָׁע. אֶחָד כְּדַרְכּוֹ הָאָרֶץ. וְאֶחָד שֶׁדָּחָה אֶת גֵּיחֲזִי.

רִבִּי חֲנַנְיָה וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. בְּשָׁעָה שֶׁנִּמְנוּ וְאָמְרוּ. שִׁלְשָׁה מְלָכִים וְאַרְבָּעָה הֶדְיוֹטוֹת אֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. יָצְתָה בַת קוֹל וְאָמְרָה הֶמֵּעִמְּךָ יְשַׁלְּמֶנָּה כִּי מָאַסְתָּ אֶלָּא כִּי אַתָּה תִבְחַר וְלֹא אָנִי וּמַה יָּדַעְתָּ דַּבֵּר. בִּיקְּשׁוּ לְצָרֵף אֶת שְׁלֹמֹה עִמָּהֶן. בָּא דָוִד וְנִשְׁטַתֵּחַ לִפְנֵיהֶן. וְיֵשׁ אוֹמְרִים. אֵשׁ יָצְאַת מִבֵּית קוֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים וְלִיהֲטָה סְבִיבוֹתֵיהֶם. הָדָר עִילָה. הֲוָה יְלִיף מַצְלֵי וּמִתְעַנֶּה. כֵּיוָן שֶׁנִּמְנָה עִמָּהֶן צְלֵי וְלָא אִיתְעֲנֵי. דּוֹרְשֵׁי רְשׁוּמוֹת אָמְרוּ. כּוֹלְהֶם יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. מַה טַּעַם. לִי גִלְעָד וְלִי מְנַשֶּׁה אֶפְרַיִם מָעוֹז רֹאשִׁי יְהוּדָה מְחוֹקְקִי. מוֹאָב סִיר רַחְצִי עַל אֱדוֹם אַשְׁלִיךְ נַעֲלִי. לִי גִלְעָד וְלִי אַחְאָב מָלֵךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּפַּל בְּרָמוֹת גִּלְעָד. לִי מְנַשֶּׁה כִּשְׁמוּעוֹ. אֶפְרַיִם מָעוֹז רֹאשִׁי זֶה יָרָבְעָם בֶּן נְבָט אֶפְרָתִי. יְהוּדָה מְחוֹקְקִי זֶה אֲחִיתוֹפֶל. מוֹאָב סִיר רַחְצִי זֶה גֵּיחֲזִי. עַל אֱדוֹם אַשְׁלִיךְ נַעֲלִי זֶה דוֹאֵג הָאֲדוֹמִי. אָמְרוּ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. רִבּוֹן כָּל הָעוֹלָמִים. מַה נַּעֲבִיד וְדָוִד מַלְכָּא דְּיִשְׂרָאֵל מֵיקַל לוֹן. אַנְשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יֶחֱצוּ יְמֵיהֶם. אָמַר לוֹן. עָלַי לַעֲשׂוֹתָן רֵעִים אֵילּוּ לָאֵילּוּ. עָלַי פְּלֶשֶׁת אֶתְרוֹעָע עָלַי פְּלֶשֶׁת הִתְרוֹעָעִי. עָלַי לְפַלֵּשׁ לָהֶם מַעֲשִׂים טוֹבִים וְלַעֲשׂוֹתָן רֵיעִים אֵילּוּ לָאֵילּוּ.

הלכה ג

משנה: דּוֹר הַמַּבּוּל אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא וְאֵין עוֹמְדִין בַּדִּין שֶׁנֶּאֱמַר לֹא יָדוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעוֹלָם. אַנְשֵׁי סְדוֹם אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא אֲבָל עוֹמְדִין בַּדִּין. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר אֵילּוּ וְאֵילּוּ אֵינָן עוֹמְדִין בַּדִּין שֶׁנֶּאֱמַר עַל כֵּן לֹא יָקוּמוּ רְשָׁעִים בַּמִּשְׁפָּט וְחַטָּאִים בַּעֲדַת צַדִּיקִים. עַל כֵּן לֹא יָקוּמוּ רְשָׁעִים בַּמִּשְׁפָּט זֶה דּוֹר הַמַּבּוּל. וְחַטָּאִים בַּעֲדַת צַדִּיקִים אֵלּוּ אַנְשֵׁי סְדוֹם. אָמְרוּ לוֹ בַּעֲדַת צַדִּיקִים אֵינָן עוֹמְדִין אֲבָל עוֹמְדִין הֵן בַּעֲדַת רְשָׁעִים.

הלכה: דּוֹר הַמַּבּוּל אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. וְאֵינָן רוֹאִין לְעָתִיד לָבוֹא. מַה טַּעַם. וַיִּמַּח אֶת כָּל הַיְקוּם בָּעוֹלָם הַזֶּה. וַיִּמָּחוּ מִן הָאָרֶץ לְעָתִיד לָבוֹא.

תַּנֵּי. רִבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר. מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר לֹא יָדוֹן רוּחִי בָאָדָם לְעוֹלָם. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. לֹא יָדוֹן לוֹ רוּחִי. שֶׁאֵינִי נוֹתֵן רוּחִי בָהֶם בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי נוֹתֵן רוּחִי בִּבְנֵי אָדָם. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. לֹא יָדוֹן לוֹ רוּחִי. שֶׁאֵינִי נוֹתֵן רוּחִי בָהֶם בְּשָׁעָה שֶׁאֲנִי נוֹתֵן מַתַּן שְׂכָרָן שֶׁלַּצַּדִּיקִים. אֲחֵרִים אוֹמְרִים. לֹא יָדוֹן לוֹ רוּחִי. שֶׁאֵינִי מַחֲזִירָהּ לִנְדָנָהּ. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. עִיקַּר זְרִיבָתָן לַחוֹלְטָנִית. מַה טַּעַם. בְּעֵת יְזוֹרְבוּ נִצְמָתוּ בְּחוּמּוֹ נִדְעֲכוּ מִמְּקוֹמָם. מָהוּ בְּחוּמּוֹ. בְּרִיתוֹחָן. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן. כָּל טִיפָּה וְטִיפָּה שֶׁהָיְתָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מוֹרִיד עֲלֵיהֶן הָיְתָה מַרְתִּיחָהּ בְּתוֹךְ גֵּיהִנָּם וּמוֹרִידָהּ עֲלֵיהֶן. הָדָא הִיא דִכְתִיב בְּחוּמּוֹ נִדְעֲכוּ מִמְּקוֹמָם. יְהוּדָה

בֵּירִבִּי חִזְקִיָּה וְרִבִּי אָמְרִין. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא דָּן אֶת הָרְשָׁעִים בְּגֵיהִנָּם שְׁנֵים עָשָׂר חוֹדֶשׁ. כַּתְּחִילָּה הוּא מַכְנִיס בָּהֶן חָכָךְ וְאַחַר כָּךְ הוּא מַכְנִיסָן לָאוֹר וְהֵן אוֹמְרִים. הוֹי הוֹי. וְאַחַר כָּךְ הוּא מַכְנִיסָן לְשֶׁלֶג וְהֵן אוֹמְרִים. וַוי וַוי. מַה טַּעַם. וַיַּעֲלֵינִי מִבּוֹר שָׁאוֹן מִטִּיט הַיָּוֵן. מָהוּ מִטִּיט הַיָּוֵן. מְקוֹם שֶׁהֵן אוֹמְרִין בּוֹ הוֹי. וּיקַבְּלוּ דִינָם וְיֵהֵא לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. עַל שֵׁם וְלֵץ לֹא שָׁמַע גְּעָרָה.

אַנְשֵׁי סְדוֹם אֵין לָהֶם חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא וְאֵינָן רוֹאִין לְעָתִיד לָבוֹא. מַאי טַעֲמָא. וְאַנְשֵׁי סְדוֹם רָעִים וְחַטָּאִים לַיי מְאֹד. רָעִים וְחַטָּאִים בָּעוֹלָם הַזֶּה. לַיי מְאֹד לְעָתִיד לָבוֹא. דָּבָר אַחֵר. רָעִים אֵילּוּ לָאֵילּוּ. וְחַטָּאִים בְּגִילּוּי עֲרָיוֹת. לַיי בַּעֲבוֹדָה זָרָה. מְאֹד בִּשְׁפִיכוּת דָּמִים.

הלכה ד

משנה: דּוֹר הַמַּדְבָּר אֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא וְאֵין עוֹמְדִין בַּדִּין שֶׁנֶּאֱמַר בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ וְשָׁם יָמֻתוּ דִּבְרֵי רִבִּי עֲקִיבָה. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר עֲלֵיהֶם הוּא אוֹמֵר אִסְפוּ לִי חֲסִידַי כּוֹרְתֵי בְרִיתִי עָלַי זָבַח. עֲדַת קוֹרַח אֵינָהּ עֲתִידָה לַעֲלוֹת שֶׁנֶּאֱמַר וַתְּכַס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל דִּבְרֵי רִבִּי עֲקִיבָה. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר עֲלֵיהֶם הוּא אוֹמֵר יְיָ מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל.

הלכה: דּוֹר הַמִּדְבָּר אֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא וְאֵינָן רוֹאִין לְעָתִיד לָבוֹא. שֶׁנֶּאֱמַר בַּמִּדְבָּר הַזֶּה יִתַּמּוּ וְשָׁם יָמֻתוּ. יִתַּמּוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וְשָׁם יָמוּתוּ לְעָתִיד לָבוֹא. וְכֵן הוּא אוֹמֵר. אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי אִם יְבִיאוּן אֶל מְנוּחָתִי. דִּבְרֵי רִבִּי עֲקִיבָה. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר עֲלֵיהֶם הוּא אוֹמֵר אִסְפוּ לִי חֲסִידַי כּוֹרְתֵי בְרִיתִי עָלַי זָבַח. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר. נִשְׁבַּעְתִּי וְאָקַיֶּימָה. פְּעָמִים שֶׁאֵינוֹ מְקַיֵּים. חֲנַנְיָה בֶּן אֲחִי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר. כָּתוּב אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי בְאַפִּי. בְּאַפִּי נִשְׁבַּעְתִּי חוֹזֵר אֲנִי בִי. תַּנֵּי. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר. עֲלֵיהֶם הוּא אוֹמֵר אִסְפוּ לִי חֲסִידַי וגו'. חֲסִידַי שֶׁעָשׂוּ עִמִּי חֶסֶד. כּוֹרְתֵי בְרִיתִי שֶׁנִּכְרְתוּ עַל יָדִי. עָלַי זָבַח שֶׁעִילּוּ אוֹתִי וְנִזְבְּחוּ עַל שְׁמִי. תַּנֵּי. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמֵר. עַל הַדּוֹרוֹת הַלָּלוּ הוּא אוֹמֵר וּפְדוּיֵי יְיָ יְשׁוּבוּן. רִבִּי אוֹמֵר. אֵילּוּ וְאֵילּוּ יֵשׁ לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא. וּמַה טַּעַם. וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא יִתָּקַע בְּשׁוֹפָר גָּדוֹל וּבָאוּ הָאוֹבְדִים בְּאֶרֶץ אַשּׁוּר. אֵילּוּ עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים. וְהַנִּידָּחִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם זֶה דּוֹר הַמִּדְבָּר. אֵילּוּ וְאֵילּוּ וְהִשְׁתַּחֲווּ לַיי בְּהַר הַקּוֹדֶשׁ וּבִירוּשָׁלַיִם.

עֲדַת קֹרַח אֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא וְאֵינָן רוֹאִין לְעָתִיד לָבוֹא. מַה טַּעַם. וַתְּכַס עֲלֵיהֶם הָאָרֶץ בָּעוֹלָם הַזֶּה. וַיֹּאבְדוּ מִתּוֹךְ הַקָּהָל לְעָתִיד לָבוֹא. תַּנֵּי. רִבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה אוֹמֵר. מִמַּשְׁמַע שֶׁנֶּאֱמַר תְּעִירִי כְּשֵׁה אֹבֵד בַּקֵּשׁ עַבְדֶּךָ. מָה אֲבֵידָה הָאֲמוּרָה לְהַלָּן סוֹפָהּ לְהִתְבַּקֵּשׁ אַף אֲבֵידָה הָאֲמוּרָה כָּאן עֲתִידָה לְהִתְבַּקֵּשׁ.

מִי נִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶן. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר. מֹשֶׁה נִתְפַּלֵּל עֲלֵיהֶן. יְחִי רְאוּבֵן וְאַל יָמוּת. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. חַנָּה נִתְפַּלְּלָה עֲלֵיהֶן. הִיא דְּרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. דְּאָמַר רִבִּי רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. כָּךְ הָיְתָה עֲדָתוֹ שֶׁלְקֹרַח שׁוֹקַעַת וְיוֹרֶדֶת עַד שֶׁעָמְדָה חַנָּה וְנִתְפַּלְּלָה עֲלֵיהֶן וְאָמְרָה יְיָ מֵמִית וּמְחַיֶּה מוֹרִיד שְׁאוֹל וַיָּעַל.

הלכה ה

משנה: עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים אֵינָן עֲתִידִין לַחֲזוֹר שֶׁנֶּאֱמַר וַיַּשְׁלִיכֵם אֶל אֶרֶץ אַחֶרֶת כַּיּוֹם הַזֶּה. מָה הַיּוֹם הַזֶּה הוֹלֵךְ וְאֵינוֹ חוֹזֵר אַף הֵן הוֹלְכִין וְאֵינָן חוֹזְרִין דִּבְרֵי רִבִּי עֲקִיבָה. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר כַּיּוֹם הַזֶּה מָה הַיּוֹם מַאֲפִיל וּמֵאִיר אַף הֵן כְּשֶׁהָיָה אֲפֵלָה לָהֶן עֲתִידָה לֵיאוֹר לָהֶן׃

הלכה: עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים כול'. עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים אֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא וְאֵינָן רוֹאִין לְעָתִיד לָבוֹא. מַה טַעַם. וַיַּשְׁלִיכֵם אֶל אֶרֶץ אַחֶרֶת כַּיּוֹם הַזֶּה. מָה הַיּוֹם הוֹלֵךְ וְאֵינוֹ חוֹזֵר אַף הֵן הוֹלְכִין וְאֵינָן חוֹזְרִין דִּבְרֵי רִבִּי עֲקִיבָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אִישׁ כְּפַר אִכּוֹס אָמַר מְשׁוּם רִבִּי שִׁמְעוֹן. אִם הָיוּ מַעֲשֵׂיהֶן כַּיּוֹם הַזֶּה אֵינָן חוֹזְרִין וְאִם לָאו חוֹזְרִין הֵן.

רִבִּי חִזְקִיָּה רִבִּי אַבָּהוּ בְשֵׁם רִבִּי לָעְזָר. אִם בָּאִין הֵן גֵּירֵי צֶדֶק לְעָתִיד לָבוֹא אַנְטוֹלִינוּס בָּא בְרֹאשׁ כּוּלָּם. מָה אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ. שֶׁרָאוּ אוֹתוֹ יוֹצֵא בְּמִנְעָל פָּחוּת בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים. אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ שֶׁכֵּן אָפִילוּ יְרִיאֵי שָׁמַיִם יוֹצְאִין בְּכָךְ. אֵית מִילִּין אָמְרִין דְּלָא אִיתְנַיֵּיר אַנְטוֹלִינוּס. וְאֵית מִילִּין אָמְרִין שֶׁנִּתְגַּיֵּיר אַנְטוֹלִינוּס. אַנְטוֹלִינוּס אֲתָא גַבֵּי רִבִּי. אָמַר לֵיהּ. חֲמִי מֵיכְלְתִּי לִי מִן לִיוְיָתָן בְּעָלְמָא דָּאתִי. אָמַר לֵיהּ. אִין. אָמַר לֵיהּ. מִן אֵימָּה פִּיסְחָא לָא אוֹכְלְתָנִי וּמִן לִיוְיָתָן אַתְּ מֵיכְלְתִּי לְעָלְמָא דָּאתִי. אָמַר לֵיהּ. וּמַה נַעֲבִיד לָךְ וּבְאֵימָּה פִּיסְחָא כְתִיב וְכָל עָרֵל לֹא יֹאכַל בּוֹ. הָדָא אָמְרָה דְּלָא אִיתְגַּיֵּיר אַנְטוֹלִינוּס. כֵּיוָן דִּשְׁמַע כֵּן אֲזַל וְגַיֵּיר גַּרְמֵיהּ. אֲתָא גַבֵּי רִבִּי. אָמַר לֵיהּ. חֲמִי גְּזֵירְתִּי. אָמַר לֵיהּ. בְּדִידִי לָא אִיסְתַּכְלִית מִן יוֹמוֹי וּבְדִידָךְ אֲנָא מִסְתַּכְלָא. הָדָא אָמְרָה דְּאִיתְגַּיֵּיר אַנְטוֹנִינוּס. וְלָמָּה נִקְרָא רַבֵּינוּ הַקָּדוֹשׁ. שֶׁלֹּא הִבִּיט בְּמֵילְתּוֹ מִיָּמָיו. וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמוֹ נָחוּם אִישׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשִׁים. שֶׁלֹּא הִבִּיט בְּצוּרַת מַטְבֵּעַ מִיָּמָיו. אַנְטוֹלִינוּס אֲתָא גַבֵּי רִבִּי. אָמַר לֵיהּ. צְלִי עָלַי. אָמַר לֵיהּ. יְשֵׁיזְבִינָךְ מִן הָדָא צִינְתָא. דִּכְתִיב לִפְנֵי קְרֻתּוֹ מִי יַעֲמוֹד. אָמַר לֵיהּ. רִבִּי. לֵית הָדָא צְלוּ יַתִּיר. כִּסֵּיתִיךְ תַּכְסֶה וְהָא צִינְתָא אָזְלָה. אָמַר לֵיהּ. יְשֵׁזְבִינָךְ מִן הַדִּין שׁוּרְבָא דִּנְפַק בָּעָלְמָא. אָמַר לֵיהּ. הָא צְלוּ. כְּדוֹן תִּשְׁתַּמַּע צְלוּתֵךְ. דִּכְתִיב וְאֵין נִסְתָּר מֵחַמָּתוֹ.

רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. עֲדָתוֹ שֶׁלְּיוֹחָנָן בֶּן קָרֵחַ אֵין לָהֶן חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא. מַה טַעַם. בַּיי בָּגְדוּ כִּי בָנִים זָרִים יָלָדוּ עַתָּה יֹאכְלֵם חוֹדֶשׁ אֶת חֶלְקֵיהֶם.

רִבִּי לָעְזָר וְרִבִּי יְהוּדָה. חַד אָמַר. לֹא גָלוּ עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ עֲרֵילִים. וְחָרְנָה אָמַר. לֹא גָלוּ עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ מַמְזֵירִים. מָאן דְּאָמַר. עֲרֵילִים. לְמֵילָה וּלְמִצְוֹת. וּמָאן דְּאָמַר. מַמְזֵירִים. מֵאֲבוֹתֵיהֶם. אָמַר

רִבִּי יוֹחָנָן. לֹא גָלוּ יִשְׂרָאֵל עַד שֶׁנַּעֲשׂוּ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע כִּיתוֹת שֶׁלְּמִינִים. מַה טַעֲמָא. בֶּן אָדָם שׁוֹלֵחַ אֲנִי אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל גּוֹיִם הַמּוֹרְדִים אֲשֶׁר מָרְדוּ בִי. אֶל גּוֹי הַמּוֹרֵד אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא אֶל גּוֹיִם הַמּוֹרְדִים אֲשֶׁר מָרְדוּ בִי הֵמָּה וַאֲבוֹתֵיהֶם פָּשְׁעוּ בִי עַד הַיּוֹם הַזֶּה. רִבִּי בֶּרֶכְיָה וְרִבִּי חֶלְבּוֹ בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן. לְשָׁלֹשׁ גָּלִיּוֹת גָּלוּ יִשְׂרָאֵל. אַחַת לִפְנִים מִנְּהַר סַנְבַּטְיוֹן וְאֶחָד לְדַפְנֵי שֶׁלְּאַנְטוֹכְיָא וְאַחַת שֶׁיֵּרַד עֲלֵיהֶם הֶעָנָן וְכִיסָּה אוֹתָם. כְּשֵׁם שֶׁגָּלוּ לְשָׁלֹשׁ גָּלִיּוֹת כָּךְ גָּלוּ שֵׁבֶט רְאוּבֵן וְגָד וַחֲצִי שֵׁבֶט מְנַשֶּׁה לְשָׁלֹשׁ גָּלִיּוֹת. מַה טַעַם. בְּדֶרֶךְ אֲחוֹתֵךְ הָלָכְתְּ וְנָתַתִּי כוֹסָהּ בְּיָדֵךְ. וּכְשֶׁהֵן חוֹזְרִין הֵן חוֹזְרִין מִשָּׁלֹשׁ גָּלִיּוֹת. מַה טַעַם. לֵאמֹר לָאֲסוּרִים צְאוּ אֵילּוּ שֶׁגָּלוּ לִפְנִים מִנְּהַר סַנְבַּטְיוֹן. לַאֲשֶׁר בַּחוֹשֶׁךְ הִגָּלוּ אֵילּוּ שֶׁיָּרַד עֲלֵיהֶן הֶעָנָן וְכִיסָּה אוֹתָם. עַל דְּרָכִים יִרְעוּ וּבְכָל שְׁפָיִים מַרְעִיתָם אֵילּוּ שֶׁגָּלוּ לְדַפְנָא שֶׁלְּאַנְטוֹכְיָא.

הלכה ו

משנה: אַנְשֵׁי עִיר הַנִּדַּחַת אֵין לָהֶן חֵלֶק לָעוֹלָם הַבָּא שֶׁנֶּאֱמַר יָצְאוּ אֲנָשִׁים בְּנֵי בְלִיַּעַל מִקִּרְבֶּךָ וַיַּדִּיחוּ אֶת יוֹשְׁבֵי עִירָם לֵאמוֹר. הָא אֵינָן נֶהֱרָגִין עַד שֶׁיְּהוּ מַדִּיחִים מֵאוֹתָהּ הָעִיר וּמֵאוֹתוֹ הַשֵּׁבֶט וְעַד שֶׁיְּוַדַּח רוּבָּהּ וְעַד שֶׁיַּדִּיחוּהָ אֲנָשִׁים. הִדִּיחוּהָ נָשִׁים וּקְטַנִּים אוֹ שֶׁהוּדַּח מְעוּטָהּ אוֹ שֶׁהָיוּ מַדִּיחֶיהָ מֻחוּצָה לָהּ הֲרֵי אֵילּוּ כַיְּחִידִים צְרִיכִים שְׁנֵי עֵדִים וְהַתְרָיָיה לְכָל אֶחָד וְאֶחָד. זֶה חוֹמֶר בַּיְּחִידִים מִבַּמְרוּבִּים שֶׁהַיְּחִידִים בִּסְקִילָה לְפִיכָךְ מָמוֹנָם פָּלֵט וְהַמְרוּבִּים בְּסַיִף לְפִיכָךְ מָמוֹנָן אָבֵד׃

הלכה: אַנְשֵׁי עִיר הַנִּדַּחַת כול׳. עִיר. לֹא כְפָר. עִיר. לֹא כָרָךְ. וְהִיא שֶׁתְּהֵא מֻחֶמֶשֶׁת וְעַד עֲשָׂרָה. דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר. מִמֵּאָה וְעַד רוּבּוֹ שֶׁלְּשֵׁבֶט. שְׁנַיִם שֶׁהִדִּיחוּ אֶת שְׁנַיִם. אוֹתָם שְׁנַיִם שֶׁהִדִּיחוּ אֶת שְׁנַיִם מָהוּ לִיתֵּן עֲלֵיהֶם תּוֹרַת הַמַּדִּיחִין תּוֹרַת הַנִּדָּחִים. הָיוּ שָׁם גֵּרִים וְתוֹשָׁבִים מָהוּ שֶׁיַּשְׁלִימוּ לָרוֹב. הָיוּ שָׁם בִּיבָרִים שֶׁלַּחַיָּה וְשֶׁלְּעוֹפוֹת וְשֶׁלְּדָגִים עוֹף שֶׁהוּא טָס לְמַעֲלָה מֵעֲשָׂרָה מָהוּ.

רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. חֲמוּרָה שְׂרֵיפָה מִסְּקִילָה. וְרַבָּנִין אָמְרִין. חֲמוּרָה סְקִילָה מִשְּׂרֵיפָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. חָמוּר חֶנֶק מֵהֶרֶג. וְרַבָּנִין אָמְרִין. חָמוּר הֶרֶג מֵחֶנֶק.

הלכה ז

משנה: הַכֵּה תַכֶּה אֶת יוֹשְׁבֵי הָעִיר הַהוּא לְפִי חָרֶב. הַחֲמֶרֶת וְהַגַּמָּלִת הָעוֹבֶרֶת מִמָּקוֹם לְמָקוֹם הֲרֵי אֵלּוּ מַצִּילִין אוֹתָן. הַחֲרֵם אוֹתָהּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ וְאֶת בְּהֶמְתָּהּ לְפִי חָרֶב. מִיכָּאן אָמְרוּ נִכְסֵי צַדִּיקִים שֶׁבְּתוֹכָהּ אוֹבְדִין וְשֶׁבְּחוּצָה לָהּ פְּלֵיטִין וְשֶׁל רְשָׁעִים בֵּין מִתּוֹכָהּ בֵּין מֵחוּצָה לָהּ אוֹבְדִין׃

הלכה: הַכֵּה תַכֶּה אֶת יוֹשְׁבֵי הָעִיר הַהִיא לְפִי חָרֶב כול'. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. בְּהֶמְתָּהּ. לֹא בְכוֹרוֹת וְלֹא מַעְשְׂרוֹת שֶׁבְּתוֹכָהּ. שְׁלָלָהּ. לֹא כֶסֶף הֶקְדֵּשׁ וּמַעֲשֵׂר שֵׁינִי שֶׁבְּתוֹכָהּ. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה בָּעֵי. שֵׁיעָר הַצִּדְקָנִיּוֹת שֶׁבְּתוֹכָהּ מָהוּ. נִישְׁמְעִינָהּ מֵהָדָא. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר. בְּהֶמְתָּהּ. לֹא בְכוֹרוֹת וּמַעְשְׂרוֹת שֶׁבְּתוֹכָהּ. שְׁלָלָהּ. לֹא כֶסֶף הֶקְדֵּשׁ וּמַעֲשֵׂר שֵׁינִי שֶׁבְּתוֹכָהּ. קָדְשֵׁי עִיר הַנִּידַּחַת. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. אֵין מוֹעֲלִין בָּהֶן. וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. מוֹעֲלִין בָּהֶן. מָתִיב רִבִּי יוֹחָנָן לְרֵישׁ לָקִישׁ. עַל דַּעְתָּךְ דַּתְּ מַר. מוֹעֲלִין בָּהֶן. נִיתְנֵי. שֵׁשׁ חַטָּאוֹת מֵיתוֹת. אָמַר לֵיהּ. שֶׁכֵּן אֶפִילוּ עוֹלָה בְּדָא מַתָּה. רִבִּי הִילָא בְשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. מוֹעֲלִין בָּהֶן מִשּׁוּם קָדְשֵׁי מִשּׁוּמָד. וְיִקְרְבוּ. עַל שֵׁם זֶבַח רְשָׁעִים תּוֹעֵיבָה. אָמַר רִבִּי עוּקְבָּה. אוֹף בְּהָדָא אִיתְפַּלְגוֹן. שׁוֹר שֶׁהוּא יוֹצֵא לִיסָּקֵל וְנִמְצְאוּ עֵידָיו זוֹמְמִין. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. כָּל הַקּוֹדֵם בּוֹ זָכָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. יֵיאוּשׁ שֶׁלְּטָעוּת הָיָה. וְכֵן הָעֶבֶד שֶׁהוּא יוֹצֵא לִיהָרֵג וְנִמְצְאוּ עֵידָיו זוֹמְמִין. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. זָכָה לְעַצְמוֹ. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר. יֵיאוּשׁ שֶׁלְּטָעוּת הָיָה.

הלכה ח

משנה: וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ תְּקַבּוֹץ אֶל תּוֹךְ רְחֹבָהּ. אִם אֵין לָהּ רְחוֹב עוֹשִׂין לָהּ רְחוֹב. הָיָה רְחוֹבָהּ חוּצָה לָהּ כּוֹנְסִין אוֹתוֹ לְתוֹכָהּ שֶׁנֶּאֱמַר אֶל תּוֹךְ רְחֹבָהּ וְשָׂרַפְתָּ בָאֵשׁ אֶת הָעִיר וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ וְלֹא שְׁלַל שָׁמַיִם. מִכָּאן אָמְרוּ הַהֶקְדֵּישׁוֹת שֶׁבָּהּ יִיפָּדוּ וּתְרוּמוֹת יִירָקְבוּ מַעֲשֵׂר שֵׁנִי וְכִתְבֵי הַקּוֹדֶשׁ יִגָּנְזוּ. כְּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אִם אַתָּה עוֹשֶׂה דִּין בְּעִיר הַנִּדַּחַת מַעֲלֶה אֲנִי עָלֶיךָ כְּאִלּוּ אַתָּה מַעֲלֶה עוֹלָה כָלִיל לְפָנַי. וְהָיְתָה תֵּל עוֹלָם לֹא תִבָּנֶה עוֹד. לֹא תֵיעָשֶׂה אֶפִּלּוּ גַּנּוֹת וּפַרְדֵּסִים דִּבְרֵי רִבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר לֹא תִבָּנֶה עוֹד לְכְמוֹ שֶׁהָיְתָה אֵינָהּ נִבְנֵית אֲבָל נַעֲשֵׂית הִיא גַּנּוֹת וּפַרְדֵּסִים. וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ מְאוּמָה מִן הַחֵרֶם לְמַעַן יָשׁוּב ה' מֵחֲרוֹן אַפּוֹ וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ וגו'. שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהָרְשָׁעִים בָּעוֹלָם חֲרוֹן אַף בָּעוֹלָם אָבְדוּ רְשָׁעִים מִן הָעוֹלָם נִסְתַּלֵּק חֲרוֹן אַף מִן הָעוֹלָם׃

הלכה: וְאֶת כָּל שְׁלָלָהּ תְּקַבּוֹץ כול'. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן. קַל וָחוֹמֶר בְּדָבָרִים. מָה אִם נְכָסִים שֶׁאֵין בָּהֶן דַּעַת לֹא לְטוֹבָה וְלֹא לְרָעָה וְעַל יְדֵי שֶׁנִּגְרְמוּ לַצַּדִּיקִים לָדוּר עִם הָרְשָׁעִים אָמְרָה הַתּוֹרָה שֶׁיִּשָּׂרְפוּ. הַמִּתְכַּוֵּין לְהַטּוֹת אֶת חֲבֵירוֹ וּמַטֶּה מִדֶּרֶךְ טוֹבָה לְדֶרֶךְ רָעָה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה. אָמַר רִבִּי לָעְזָר. מוֹכִיחַ בַּדָּבָר בְּלוֹט שֶׁלֹּא יָשַׁב בִּסְדוֹם אֶלָּא מִפְּנֵי מָמוֹנוֹ אַף הוּא יָצָא וְיָדָיו עַל רֹאשׁוֹ. הָדָא הִיא דִכְתִיב מַהֵר הִמָּלֵט שָׁמָּה. דַּיֶּיךָ שֶׁאַתָּה מְמַלֵּט אֶת נַפְשֶׁךָ. כָּתוּב בְּיָמָיו בָּנָה חִיאֵל בֵּית הָאֱלִי אֶת יְרִיחוֹ. חִיאֵל מִן דִּיהוֹשָׁפָט. יְרִיחוֹ מִן דְּבִנְיָמִין. אֶלָּא מְלַמֵּד שֶׁמְּגַלְגְּלִין אֶת הַחוֹבָה עַל יְדֵי חַייָב. וְכֵן הוּא אוֹמֵר בַּאֲבִירָם בְּכוֹרוֹ יִסְּדָהּ וּבִשְׁגוּב צְעִירוֹ. [בַּאֲבִירָם בְּכוֹרוֹ לֹא הָיָה לוֹ מְאַיֵּן לְלַמֵּד. וּבִשְׁגוּב] הָרְשָׁע הָיָה לוֹ מְאַיֵּן לְלַמֵּד. לְפִי

שֶׁרָצוּ לְרַבּוֹת אֶת מָמוֹנָן נִשְׁלְטָה בָהֶן מְאֵירָה וְהָיוּ מִתְמוֹטְטִין וְהוֹלְכִין. לְקַיֵּים מַה שֶּׁנֶּאֱמַר כִּדְבַר יְיָ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן.

כָּלִיל לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ. וְלֹא יִדְבַּק בְּיָדְךָ. תַּנֵּי. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר. וְלֹא אוֹתָהּ בָּנוּ אֶלָּא עִיר אֲחֶרֶת בָּנוּ. מֵאַחַר שֶׁהִיא נִבְנֵית מוּתָּר אַתְּ לֵישֵׁב בָּהּ. רִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אוֹמְרִים. מַה תַּלְמוּד לוֹמַר וּבָנָה אֶת הָעִיר הַזֹּאת אֶת יְרִיחוֹ. אֶלָּא שֶׁלֹּא יִבְנֶה עִיר אֲחֶרֶת וְיִקְרָא שְׁמָהּ יְרִיחוּ. יְרִיחוֹ וְיִקְרָא שְׁמָהּ עִיר אֲחֶרֶת. וְכֵן הוּא אוֹמֵר. לֹא תוֹסִיפוּן לָשׁוּב בַּדֶּרֶךְ הַזֶּה עוֹד. לִישִׁיבָה אֵין אַתְּ חוֹזֵר. חוֹזֵר אַתְּ לִסְחוֹרָה וְלִפְרַקְמַטְיָא וְלִכְבוֹשׁ אֶת הָאָרֶץ.

פרק יא

הלכה א

משנה: וְאֵילּוּ הֵן הַנֶּחֱנָקִין הַמַּכֶּה אָבִיו וְאִמּוֹ וְגוֹנֵב נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל וְזָקֵן מַמְרֵא עַל פִּי בֵית דִּין וּנְבִיא הַשֶּׁקֶר וְהַמִּתְנַבֵּא בְּשֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה וְהַבָּא עַל אֵשֶׁת אִישׁ וְזוֹמְמֵי בַת כֹּהֵן וּבוֹעֲלָהּ. הַמַּכֶּה אָבִיו וְאִמּוֹ אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה בָהֶן חַבּוּרָה. זֶה חוֹמֶר בַּמְקַלֵּל מִבַּמַּכֶּה שֶׁהַמְקַלֵּל לְאַחַר מִיתָה חַיָּיב וְהַמַּכֶּה לְאַחַר מִיתָה פָּטוּר.

הלכה: וְאֵילּוּ הֵן הַנֶּחֱנָקִין כול׳. אַזְהָרָה לַמַּכֶּה אָבִיו וְאִמּוֹ מְנַיִין. אַרְבָּעִים יַכֶּנּוּ לֹא יוֹסִיף. מָה אִם מִי שֶׁהוּא מְצוּוֶּה לְהַכּוֹת הֲרֵי הוּא מְצוּוֶּה שֶׁלֹּא לְהַכּוֹת. מִי שֶׁאֵינוֹ מְצוּוֶּה לְהַכּוֹת אֵינוֹ דִין שֶׁיְּהֵא מְצוּוֶּה שֶׁלֹּא לְהַכּוֹת.

אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיַּעֲשֶׂה בָהֶן חַבּוּרָה. כְּאֵי זוֹ חַבּוּרָה. כְּחַבּוּרַת שַׁבָּת כְּחַבּוּרַת נָזָקִין. אִין תֵּימַר כְּחַבּוּרַת שַׁבָּת. אֲפִילּוּ לֹא חִיסֵּר. וְאִין תֵּימַר כְּחַבּוּרַת נָזָקִין. עַד שֶׁעָה שֶׁיְּחַסֵּר.

הלכה ב

משנה: וְגוֹנֵב נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיַּכְנִיסֶנּוּ לִרְשׁוּתוֹ. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד שֶׁיַּכְנִיסֶנּוּ לִרְשׁוּתוֹ וְיִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר וְהִתְעַמֵּר בּוֹ וּמְכָרוֹ. הַגּוֹנֵב אֶת בְּנוֹ רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה מְחַיֵּיב וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. גָּנַב מִי שֶׁחָצְיוֹ עֶבֶד וְחָצְיוֹ בֶּן חוֹרִין רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה מְחַיֵּיב וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין:

הלכה: הַמַּכֶּה אָבִיו וְאִמּוֹ כול׳. אַזְהָרָה לַגְּנֵיבָה הָרִאשׁוֹנָה מְנַיִין. לֹא תִגְנֹבוּ. אַזְהָרָה לַגְּנֵיבָה הַשְּׁנִיָּיה מְנַיִין. וְלֹא תִגְנֹבוּ. לֹא תִגְנֹבוּ עַל מְנָת לְמַקֵּט. לֹא תִגְנֹבוּ עַל מְנָת לְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶפֶל עַל מְנָת לְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה. בֶּן בַּגְבָּג אוֹמֵר. לֹא תִגְנֹב אֶת שֶׁלְּךָ מֵאַחַר הַגַּנָּב. שֶׁלֹּא תֵרָאֶה גוֹנֵב.

רִבִּי בָּא רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיְּגַנְּבוֹ מָעוֹת. רִבִּי זְעִירָא רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיְּזַלְזֵל מָעוֹת. מָהוּ עַד שֶׁיְּזַלְזֵל מָעוֹת. מָה נָן קַיְימִין. אִם

בַּאוּ דְאָמַר. הֵא לָךְ חֲמִשָּׁה וְהַב לִי תְּלָתָא. שׁוֹטָה הוּא. הֵא לָךְ תְּלָתָא וְהַב לִי חֲמִשָּׁה. בַּר נַשׁ הוּא. אֶלָּא כִּי נָן קַיָּימִין בַּאוּ דְמַר. הֵא לָךְ חֲמִשָּׁה וְהַב לִי חֲמִשָּׁה.
הֵיידֵינוֹ גַּנָּב הֵיידֵינוֹ גַּזְלָן. אָמַר רִבִּי הִילָא. גָּנַב בִּפְנֵי עֵדִים גַּנָּב. בִּפְנֵי הַבְּעָלִים גּוֹזְלָן הוּא.
אָמַר רִבִּי זְעִירָה. מֵעַתָּה אֲפִילוּ נִתְכַּוֵּון לִגְוּזְלָהּ וְלִבְעִילָה אָזְלָה אֵין גּוֹזְלָן. וְהֵיי דֵּינוֹ גּוֹזְלָן עַל דְּרִבִּי זְעִירָה. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר סוֹסַרְטָא בְּשֵׁם רִבִּי אַבָּהוּ. עַד שֶׁיְּגְוּזוֹל בִּפְנֵי עֲשָׂרָה בְּנֵי אָדָם.
בְּנָיִין אָב שֶׁבְּכוּלָּן וְיִגְוּזוֹל אֶת הַחֲנִית מִיַּד הַמְּצָרֵי וגו'.
מַה טַּעֲמָא דְּרִבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה. מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מַה טַּעֲמוֹן דְּרַבָּנִין. מֵאֲחֵיו. לֹא מִבָּנָיו. מַה טַּעֲמָא דְּרִבִּי יְהוּדָה. מֵאֲחֵיו. אֲפִילוּ מִקְצַת אֲחֵיו. מַה טַּעֲמוֹן דְּרַבָּנִין. מֵאֲחֵיו. עַד שֶׁיְּהֵא כּוּלּוֹ אֲחֵיו.

הלכה ג

משנה: זָקֵן מַמְרֵא עַל פִּי בֵית דִּין שֶׁנֶּאֱמַר כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָבָר לַמִּשְׁפָּט בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דִּין לְדִין. שִׁלְשָׁה בָתֵּי דִינִין הָיוּ שָׁם. אֶחָד עַל פֶּתַח הַר הַבַּיִת. וְאֶחָד עַל פֶּתַח הָעֲזָרָה. וְאֶחָד בְּלִשְׁכַּת הַגָּזִית. בָּאִין לָזֶה שֶׁעַל פֶּתַח הַר הַבַּיִת וְאוֹמֵר כָּךְ דָּרַשְׁתִּי וְכָךְ דָּרְשׁוּ חֲבֵרַי כָּךְ לִמַּדְתִּי וְכָךְ לִמְּדוּ חֲבֵרַי. אִם שָׁמְעוּ אָמְרוּ לָהֶם. וְאִם לָאו בָּאִין לָזֶה שֶׁעַל פֶּתַח הָעֲזָרָה וְאוֹמֵר כָּךְ דָּרַשְׁתִּי וְכָךְ דָּרְשׁוּ חֲבֵרַי כָּךְ לִמַּדְתִּי וְכָךְ לִמְּדוּ חֲבֵרַי. אִם שָׁמְעוּ אָמְרוּ לָהֶם. וְאִם לָאו אֵילּוּ וְאֵילּוּ בָּאִין לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִּלְשְׁכַּת הַגָּזִית שֶׁמִּשָּׁם תּוֹרָה יוֹצְאָה לְכָל יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּאֱמַר מִן הַמָּקוֹם הַהוּא אֲשֶׁר יִבְחַר ה'. חֲזַר לְעִירוֹ וְשָׁנָה וְלִימֵּד כְּדָרֶךְ שֶׁהָיָה לָמוּד פָּטוּר. הוֹרָה לַעֲשׂוֹת חַיָּיב שֶׁנֶּאֱמַר וְהָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה בְזָדוֹן וגו'. אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיּוֹרֶה לַעֲשׂוֹת. תַּלְמִיד שֶׁהוֹרָה לַעֲשׂוֹת פָּטוּר נִמְצָא חוֹמְרוֹ קוּלּוֹ:

הלכה: זָקֵן מַמְרֵא כול'. חֲזַר לְעִירוֹ וְשָׁנָה וְלִימֵּד כול'. כְּתִיב כִּי יִפָּלֵא מִמְּךָ דָבָר לַמִּשְׁפָּט. מַגִּיד שֶׁבְּמוּפְלֵא שֶׁבְּבֵית דִּין הַכָּתוּב מְדַבֵּר. מִמְּךָ זֶה עֵצָה. דָּבָר זוֹ אֲגָדָה. בֵּין דָּם לְדָם בֵּין דָּם לְדָם נִיזְדָּה לְדָם בְּתוּלִים. בֵּין דָּם נִיזְדָּה לְדָם זִיבָה לְדָם צָרַעַת. בֵּין דִּין לְדִין. בֵּין דִּינֵי מָמוֹנוֹת לְדִינֵי נְפָשׁוֹת. בֵּין דִּין לְדִין. בֵּין הַנִּסְקָלִין לַנִּשְׂרָפִין לַנֶּהֱרָגִין וְלַנֶּחֱנָקִין. בֵּין נֶגַע לָנֶגַע. בֵּין מְצוֹרָע מוּסְגָּר לְמְצוֹרָע מוּחְלָט. בֵּין נֶגַע לָנֶגַע. בֵּין נִיגְעֵי אָדָם לְנִיגְעֵי בְגָדִים וּלְנִגְעֵי בָתִּים. דִּבְרֵי זוֹ הַשִּׁקְיִית סוֹטָה וַעֲרִיפַת הָעֶגְלָה וְטָהֳרַת הַמְצוֹרָע. רִיבּוֹת אֵילּוּ הָעֲרָכִים וְהַחֲרָמִים וְהַתְּמוּרוֹת וְהַהֶקְדֵּישׁוֹת. וְקָמְתָּ. וַעֲלִיתָ זוֹ הַעֲלָיָיה.
דָּבָר אַחֵר. וְעָלִיתָ מִיכָּן לְבֵית הַבְּחִירָה שֶׁלֹּא יִבָּנֶה אֶלָּא בְגוּבְהוֹ שֶׁלְּעוֹלָם. מַה טַּעַם. כִּי בְהַר קָדְשִׁי בְּהַר מְרוֹם יִשְׂרָאֵל אֶשְׁתְּלֶנּוּ וְנִשָּׂא עָנָף וְעָשָׂה פֶּרִי וגו'. וּבָאתָ לְרִבּוֹת בֵּית דִּין שֶׁבְּיַבְנֶה. רִבִּי זְעִירָא אוֹמֵר. לִשְׁאֵילָה.

זָקֵן מַמְרֵא שֶׁהוֹרָה לַעֲשׂוֹת וְעָשָׂה חַיָּיב. הוֹרָה וְלֹא עָשָׂה פָּטוּר. הוֹרָה עַל מְנָת שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת פָּטוּר. הוֹרָה עַל מְנָת לַעֲשׂוֹת אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא עָשָׂה חַיָּיב. אָמַר רִבִּי הִילָא. תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל כֵּן. אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה. לֹא הוּא שֶׁיַּעֲשֶׂה. רַב הוּנָא אָמַר. הָיָה מְלַמֵּד הֲלָכָה וּבָא וְאַחַר כָּךְ אִירַע לוֹ בוֹ מַעֲשֶׂה. עוֹשִׂין לוֹ מַעֲשֶׂה. אִם עַד שֶׁלֹּא עָשָׂה לִימֵּד. עוֹשִׂין לַאֲחֵרִים וְאֵין עוֹשִׂין לְעַצְמוֹ. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר. הַנּוֹי וְהַכּוֹתֵי וְהָעוֹשֶׂר וְהַחָכְמָה וְהַשֵּׂיבָה וְהַכָּבוֹד וְהַבָּנִים לַצַּדִּיקִים נָאֶה לָהֶם וְנָאֶה לָעוֹלָם. מַה טַעַם. עֲטֶרֶת תִּפְאֶרֶת שֵׂיבָה בְּדֶרֶךְ צְדָקָה תִּימָּצֵא. עֲטֶרֶת זְקֵינִים בְּנֵי בָנִים וְתִפְאֶרֶת בָּנִים אֲבוֹתָם. תִּפְאֶרֶת בַּחוּרִים כֹּוחָם וַהֲדַר זְקֵינִים שֵׂיבָה. וְאוֹמֵר וְנֶגֶד זְקֵינָיו כָּבוֹד. תַּנֵּי. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר. אֵילּוּ שֶׁבַע מִידּוֹת שֶׁמָּנוּ חֲכָמִים בַּצַּדִּיקִים כּוּלָּן נִתְקַיְּימוּ בְּרִבִּי וּבָנָיו. רִבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר. כָּל שֶׁבַע מִידּוֹת שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים בַּצַּדִּיקִים הָיוּ בְרִבִּי. מָאן רִבִּי. הוּא רִבִּי הוּא רִבִּי יְהוּדָה הַנָּשִׂיא. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ. הוּא רִבִּי הוּא רִבִּי יוּדָן הַנָּשִׂיא הוּא רַבֵּינוּ.

הלכה ד

משנה: חוֹמֶר בְּדִבְרֵי סוֹפְרִים מִבְּדִבְרֵי תוֹרָה הָאוֹמֵר אֵין תְּפִילִּין כְּדֵי לַעֲבוֹר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה פָּטוּר חָמֵשׁ טוֹטָפוֹת לְהוֹסִיף עַל דִּבְרֵי סוֹפְרִים חַיָּיב: אֵין מְמִיתִין אוֹתוֹ לֹא בְּבֵית דִּין שֶׁבְּעִירוֹ וְלֹא בְּבֵית דִּין שֶׁבְּיַבְנֶה אֶלָּא מַעֲלִין אוֹתוֹ לְבֵית דִּין הַגָּדוֹל שֶׁבִּירוּשָׁלַם וּמְשַׁמְּרִין אוֹתוֹ עַד הָרֶגֶל וּמְמִיתִין אוֹתוֹ בָרֶגֶל שֶׁנֶּאֱמַר וְכָל הָעָם יִשְׁמְעוּ וְיִירָאוּ דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין מַעֲנִין אֶת דִּינוֹ שֶׁל זֶה אֶלָּא מְמִיתִין אוֹתוֹ מִיָּד וְכוֹתְבִין וְשׁוֹלְחִין שְׁלוּחִים בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת אִישׁ פְּלוֹנִי בֶּן אִישׁ פְּלוֹנִי נִתְחַיֵּיב מִיתָה בְּבֵית דִּין:

הלכה: חוֹמֶר בְּדִבְרֵי סוֹפְרִים כול'. אֵין מְמִיתִין אוֹתוֹ כול'. חֲבֵרַיָּיא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. דּוֹדִים דִּבְרֵי סוֹפְרִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וַחֲבִיבִים כְּדִבְרֵי תוֹרָה. וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב. שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. דּוֹדִים דִּבְרֵי סוֹפְרִים לְדִבְרֵי תוֹרָה וַחֲבִיבִים יוֹתֵר מִדִּבְרֵי תוֹרָה. כִּי טוֹבִים דֹּדֶיךָ מִיָּיִן. רִבִּי בָּא בַּר כֹּהֵן בְּשֵׁם רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי. תֵּדַע לָךְ שֶׁדִּבְרֵי סוֹפְרִים חֲבִיבִין מִדִּבְרֵי תוֹרָה. שֶׁהֲרֵי רִבִּי טַרְפוֹן אִילּוּ לֹא קָרָא לֹא הָיָה עוֹבֵר אֶלָּא בַּעֲשֵׂה. וְעַל יְדֵי שֶׁעָבַר עַל דִּבְרֵי בֵית הִלֵּל נִתְחַיֵּיב מִיתָה. עַל שֵׁם וּפוֹרֵץ גָּדֵר יִשְׁכָּנּוּ נָחָשׁ.

תַּנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל דִּבְרֵי תוֹרָה יֵשׁ בָּהֶן אִיסּוּר וְיֵשׁ בָּהֶן הֵיתֵר. יֵשׁ בָּהֶן קוּלִּים וְיֵשׁ בָּהֶן חוּמְרִין. אֲבָל דִּבְרֵי סוֹפְרִים כּוּלָּן חוֹמֶר. תֵּדַע לְךָ שֶׁהוּא כֵן. דִּתְנִינָן תַּמָּן. הָאוֹמֵר. אֵין תְּפִילִּין. לַעֲבוֹר עַל דִּבְרֵי תוֹרָה פָּטוּר. חָמֵשׁ טוֹטָפוֹת לְהוֹסִיף עַל דִּבְרֵי סוֹפְרִים חַיָּיב. אָמַר רִבִּי חִינְנָא בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אָדָא בְּשֵׁם רִבִּי תַּנְחוּם בַּר חִייָה. חֲמוּרִים דִּבְרֵי זְקֵינִים מִדִּבְרֵי נְבִיאִים. דִּכְתִיב אַל תּוֹסֵף עַל דְּבָרָיו פֶּן יוֹכִיחֲךָ וְנִכְזָבְתָּ. וּכְתִיב אַטִּיף לָךְ לַיַּיִן וְלִשֵּׁכָר וגו'. נְבִיא וְזָקֵן לְמָה הֵן דּוֹמִין. לַמֶּלֶךְ שֶׁשָּׁלַח שְׁנֵי פַּלְמֵנְטָרִין שֶׁלּוֹ לִמְדִינָה. עַל אֶחָד מֵהֶן כָּתוּב. אִם אֵינוֹ מַרְאֶה

חוֹתָם שֶׁלִּי וְסַמַּנְטֵירִין שֶׁלִּי אַל תַּאֲמִינוּ לוֹ. וְעַל אֶחָד כָּתוּב. אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ מַרְאֶה לָכֶם חוֹתָם שֶׁלִּי וְסַמַּנְטֵירִין שֶׁלִּי תַּאֲמִינוּ לוֹ. כָּךְ בְּנָבִיא כָּתוּב וְנָתַן אֵלֶיךָ אוֹת אוֹ מוֹפֵת. בְּרַם הָכָא. עַל פִּי הַתּוֹרָה אֲשֶׁר יוֹרוּךָ.

הַתּוֹרָה אָמְרָה. אַרְבַּע טוֹטָפוֹת שֶׁלְּאַרְבַּע פָּרָשִׁיוֹת. עֲשָׂאָן חֲמֵשׁ טוֹטָפוֹת שֶׁלְּאַרְבַּע פָּרָשִׁיוֹת חַיָּיב. רִבִּי בָּא רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָה. אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיּוֹרֶה בְּדָבָר שֶׁעִיקָּרוֹ מִדִּבְרֵי תוֹרָה וּפֵירוּשׁוֹ מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. כְּגוֹן הַנְּבֵילָה כְּגוֹן הַשֶּׁרֶץ שֶׁעִיקָּרָן מִדִּבְרֵי תוֹרָה וּפֵירוּשָׁן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. אָמַר רִבִּי זְעִירָא. לְעוֹלָם אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּכְפּוֹר וְיוֹרֶה בְּדָבָר שֶׁעִיקָּרוֹ מִדִּבְרֵי תוֹרָה וּפֵירוּשׁוֹ מִדִּבְרֵי סוֹפְרִין. כְּגוֹן נְבֵילָה וּכְגוֹן שֶׁרֶץ שֶׁעִיקָּרָן מִדִּבְרֵי תוֹרָה וּפֵירוּשָׁן מִדִּבְרֵי סוֹפְרִין. וְהוּא שֶׁיִּגְרַע וְיוֹסִיף בְּדָבָר שֶׁהוּא מְגָרַע וְהוּא מוֹסִיף. זָחֲלִין אַפּוּי דְּרַב הוֹשַׁעְיָה. אָמַר לֵיהּ. צָרִיךְ לָךְ שְׂחַק לָךְ. לָא צָרִיךְ לָךְ הַפְלִיג עָלָךְ. תְּלַת עֶשְׂרֵי שְׁנִין עָבַד עֲלִיל קוֹמֵי רַבֵּיהּ דְּלָא צָרִיךְ לֵיהּ. רִבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רִבִּי זְעוּרָא. אִילּוּ לֹא דַיְיוֹ אֶלָּא שֶׁהָיָה מְקַבֵּיל פְּנֵי רַבּוֹ. שֶׁכָּל הַמְקַבֵּיל פְּנֵי רַבּוֹ כְּאִילּוּ מְקַבֵּל פְּנֵי שְׁכִינָה. הָתִיב רִבִּי בֶּרֶכְיָה. וְהָא תַנִּינָן. גּוֹפָהּ שֶׁלַּבַּהֶרֶת כִּגְרִיס הַקִּילְקִי מְרוּבָּע. אָמַר רִבִּי אַבָּמָרִי. מָאן דְּאָמַר דְּכַן. הָתִיב רִבִּי בָּא בַּר מָמָל. וְהָא תַּאנֵי. שְׁתֵּי פָרָשׁוֹת שֶׁבַּמְּזוּזָה. אָמַר לֵיהּ. הֵיא תְּפִילִּין הִיא מְזוּזָה. הָתִיב רַב הַמְנוּנָא. וְהָא תַנֵּי. בַּצִּיצִית אַרְבַּע אֲצְבָעוֹת שֶׁלְּאַרְבָּעָה חוּטִין. עֲשָׂאָן שְׁלֹשׁ אֲצְבָעוֹת שֶׁלְּאַרְבָּעָה חוּטִין. אָמַר לֵיהּ. גָּרַע וְלֹא הוֹסִיף. הָתִיב רִבִּי חַגַּיי קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי. וְהָא תַנֵּי. שְׁלִישׁ לְרִבְיָכָה שְׁלִישׁ לַחֲלוֹת שְׁלִישׁ לָרְקִיקִים. שִׁילְּשָׁן שְׁלִישׁ לְרִבְיָכָה שְׁלִישׁ לַחֲלוֹת שְׁלִישׁ לָרְקִיקִים. אָמַר לֵיהּ. מִיגְרַע מִן הָרְבִיכָה וּמוֹסִיף עַל הַחֲלוֹת וְעַל הָרְקִיקִין.

הלכה ה

משנה: וּנְבִיא הַשֶּׁקֶר וְהַמִּתְנַבֵּא עַל מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַע וּמַה שֶּׁלֹּא נֶאֱמַר לוֹ. אֲבָל הַכּוֹבֵשׁ אֶת נְבוּאָתוֹ וְהַמְּווֹתֵר עַל דִּבְרֵי נָבִיא וְנָבִיא שֶׁעָבַר עַל דִּבְרֵי עַצְמוֹ מִיתָתוֹ בִּידֵי שָׁמַיִם שֶׁנֶּאֱמַר אָנֹכִי אֶדְרוֹשׁ מֵעִמּוֹ׃

הלכה: וּנְבִיא הַשֶּׁקֶר כול׳. הַמִּתְנַבֵּא עַל מַה שֶּׁלֹּא שָׁמַע. כִּצִדְקִיָּה בֶן כְּנַעֲנָה. וּמַה שֶּׁלֹּא נֶאֱמַר לוֹ. כַּחֲנַנְיָה בֶן עַזּוּר. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר. חֲנַנְיָה בֶּן עַזּוּר נְבִיא אֱמֶת הָיָה אֶלָּא שֶׁהָיָה לוֹ קִיבּוֹסֶת וְהָיָה שׁוֹמֵעַ מַה שֶּׁיִּרְמְיָה מִתְנַבֵּא בַּשּׁוּק הָעֶלְיוֹן וְיוֹרֵד וּמִתְנַבֵּא בַּשּׁוּק הַתַּחְתּוֹן. אָמַר לֵיהּ חֲנַנְיָה בֶּן עַזּוּר. כָּל סָמָא דְמֵילְתָא לָא דָא הִיא אֶלָּא לְפִי מִלְאַת לְבָבָל שִׁבְעִים שָׁנָה אֶפְקוֹד אֶתְכֶם. כָּל יָמָיו שֶׁלְּמְנַשֶּׁה אֵינָן אֶלָּא חֲמִשִּׁים וְחָמֵשׁ שָׁנָה. צֵא מֵהֶן עֶשְׂרִים שָׁנָה שֶׁאֵין בֵּית דִּין שֶׁלְּמַעֲלָה עוֹנְשִׁין וְכוֹרְתִים. וּשְׁתַּיִם שֶׁלְּאָמוֹן וּשְׁלֹשִׁים וְאַחַת שֶׁלְּיֹאשִׁיָּהוּ. הָדָא הִיא דִכְתִיב וַיְהִי הַשָּׁנָה הַהִיא בְּרֵאשִׁית מַמְלֶכֶת צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה בַּשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית בַּחוֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי אָמַר אֵלַי חֲנַנְיָה בֶן עַזּוּר הַנָּבִיא אֲשֶׁר מִגִּבְעוֹן בֵּית יְי

לְעֵינֵי הַכֹּהֲנִים וְכָל הָעָם לֵאמוֹר. כֹּה אָמַר יְיָ צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמוֹר שָׁבַרְתִּי אֶת עוֹל מֶלֶךְ בָּבֶל בְּעוֹד שְׁנָתַיִם יָמִים אֲנִי מֵשִׁיב אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה אֶת כָּל כְּלֵי בֵּית יְיָ אֲשֶׁר לָקַח נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל מִן הָעִיר הַזֹּאת וַיְבִיאֵם בָּבֶל. אָמַר לוֹ יִרְמְיָה. אַתָּה אוֹמֵר. בְּעוֹד שְׁנָתַיִם יָמִים אֲנִי מֵשִׁיב וגו'. וַאֲנִי אוֹמֵר שֶׁנְּבוּכַדְנֶצַּר בָּא וְנוֹטֵל אֶת הַשְּׁאָר. בָּבֶלָה יוּבְאוּ וְשָׁמָּה יִהְיוּ וגו'. אָמַר לוֹ. תֵּן סִימָן לִדְבָרֶיךָ. אָמַר לֵיהּ. אֲנִי מִתְנַבֵּא לְרָעָה וְאֵינִי יָכוֹל לִיתֵּן סִימָן לִדְבָרַיי. שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לְהָבִיא רָעָה וּמִתְנַחֵם. וְאַתָּה מִתְנַבֵּא לְטוֹבָה. אַתְּ הוּא שֶׁאַתְּ הוּא צָרִיךְ לִיתֵּן סִימָן לִדְבָרֶיךָ. אָמַר לוֹ. לָאו. אַתְּ הוּא שֶׁאַתְּ צָרִיךְ לִיתֵּן סִימָן לִדְבָרֶיךָ. אָמַר לוֹ. אֵין בֵּינִי הֲרֵי אֲנִי נוֹתֵן אוֹת וּמוֹפֵת בְּאוֹתוֹ הָאִישׁ. הַשָּׁנָה הַהִיא הוּא מֵת. כִּי סָרָה דִבֵּר עַל יְיָ. וַהֲוָת לֵיהּ כֵּן וַיָּמָת חֲנַנְיָה הַנְּבִיא בַּשָּׁנָה הַהִיא בַּחוֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי. שְׁנַת אַחֲרֵת הָיְתָה וַתְּ מַר הָכֵין. אֶלָּא מִלַּמֵּד שֶׁמֵּת בְּעֶרֶב רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְצִוָּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בְּנֵי בֵיתוֹ לְהַסְתִּיר אֶת הַדָּבָר שֶׁיּוֹצִיאוּהוּ אַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה בִּשְׁבִיל לַעֲשׂוֹת נְבוּאָתוֹ שֶׁל יִרְמְיָה שֶׁקֶר.

הַכּוֹבֵשׁ עַל נְבוּאָתוֹ. כְּיוֹנָה בֶּן אֲמִתַּיי. אָמַר רִבִּי יוֹנָה. יוֹנָה בֶּן אֲמִתַּיי נִבְיא אֱמֶת הָיָה. אַתְּ מוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קוּם לֵךְ אֶל נִינְוֵה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וּקְרָא עָלֶיהָ כִּי עָלְתָה רָעָתָם לְפָנָיי. אָמַר יוֹנָה. יוֹדֵעַ אֲנִי שֶׁהַגּוֹיִם קְרוֹבֵי תְשׁוּבָה הֵן. וַהֲרֵינִי הוֹלֵךְ וּמִתְנַבֵּא עֲלֵיהֶם וְהֵם עוֹשִׂין תְּשׁוּבָה וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בָּא וּפוֹרֵעַ מִשּׁוֹנְאֵיהֶן שֶׁלְּיִשְׂרָאֵל. וּמָה עָלַי לַעֲשׂוֹת. לִבְרוֹחַ. וַיָּקָם יוֹנָה לִבְרוֹחַ תַּרְשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי יְיָ וַיֵּרֶד יָפוֹ וַיִּמְצָא אֳנִיָּה בָּאָה תַּרְשִׁישׁ וַיִּתֵּן שְׂכָרָהּ וַיֵּרֶד בָּהּ וגו'.

וְהַמְּוַותֵּר עַל דִּבְרֵי הַנְּבִיא. כְּעִידּוֹ הַחוֹזֶה. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. זֶה אֲמַצְיָה כֹּהֵן בֵּיתאֵל. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי. פִּיתְפּוּתֵי בֵצִים הָיוּ שָׁם. וְאֵי זֶה זֶה. זֶה יְהוֹנָתָן בֶּן גֵּרְשׁוֹם בֶּן מְנַשֶּׁה. אַתְּ מוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁבָּא דָוִד וּמְצָאוֹ שֶׁהוּא עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה אָמַר לוֹ. אַתָּה בֶּן בְּנוֹ שֶׁלְּאוֹתוֹ הַצַּדִּיק וְאַתְּ עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. אָמַר לוֹ. מְסוֹרֶת בְּיָדֵי מֵאֲבִי אַבָּא. מִכּוֹר עַצְמְךָ לַעֲבוֹדָה זָרָה וְאַל תִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת. אָמַר לוֹ. חַס וְשָׁלוֹם לֹא אָמַר לְךָ כֵּן אֶלָּא מְכוֹר עַצְמְךָ לַעֲבוֹדָה שֶׁהִיא זָרָה לְךָ וְאַל תִּצְטָרֵךְ לַבְּרִיּוֹת. כֵּיוָן שֶׁרָאָה דָוִד שֶׁהָיָה הַמָּמוֹן חָבִיב עָלָיו מִינֶהוּ קוֹמֵיס תֵּיסָווּרִין עַל בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. הָדָא הִיא דִכְתִיב וּשְׁבוּאֵל בֶּן גֵּרְשׁוֹם בֶּן מְנַשֶּׁה נָגִיד עַל הָאוֹצָרוֹת. שְׁבוּאֵל שֶׁשָּׁב לְאֵל בְּכָל כּוֹחוֹ. נָגִיד עַל הָאוֹצָרוֹת. שֶׁמִּינֶהוּ קוֹמֵיס תֵּיסָווּרִין עַל הָאוֹצָרוֹת.

חֲבַרַיָּיא בְּעוֹן קוֹמֵי רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן. כּוֹמֶר לַעֲבוֹדָה זָרָה וְהָאֲרִיךְ יָמִים. אָמַר לוֹן. עַל שֶׁהָיְתָה עֵינוֹ צָרָה בַּעֲבוֹדָה זָרָה שְׁלוֹ. וּמָה הָיְתָה עֵינוֹ צָרָה בַּעֲבוֹדָה זָרָה שְׁלוֹ. הֲוֵה בַּר נַשׁ מַייְתֵי לֵיהּ תּוֹר אוֹ אִימֵּר אוֹ גְדִי לַעֲבוֹדָה זָרָה וַאֲמַר לֵיהּ. פַּייְסִיהּ עָלַי. וְהוּא אָמַר לֵיהּ. לָמָּה. וְכִי מַה מוֹעִילָה לָךְ. אֵינָהּ אוֹכֶלֶת וְאֵינָהּ שׁוֹתָה וְלֹא מֵטִיבָה וְלֹא מֵרִיעָה. וְהוּא אָמַר

לֵיהּ. הֵיךְ נַעֲבִיד. וְהוּא אָמַר לֵיהּ. אַיזִל וְאֵיתֵי לִי חַד פִּינַךְ דְּסוֹלֶת וְעֶשֶׂר בֵּיעִין עֲלוֹי וַנָּא מְפַיֵּיס לֵיהּ עָלָךְ. כֵּיוָן דַּהֲוָה אָזַל לֵיהּ הֲוָה אָכִיל לוֹן. אֲתָא חַד בַּר פַּחִין וְאָמַר לֵיהּ כֵּן. אָמַר לֵיהּ. אִם אֵינָהּ מוֹעִילָה כְלוּם מִפְּנֵי מָה אַתְּ עֲבִיד הָכָא. אֲמַר לֵיהּ. בְּגִין חַיָּי.

מְתִיבִין לְרִבִּי שִׁמְוֹאֵל בַּר נַחְמָן. וְהָא כְתִיב עַד יוֹם גְּלוֹת הָאָרֶץ. אֲמַר לוֹן כֵּיוָן שֶׁמֵּת דָּוִד וְעָמַד שְׁלֹמֹה וְהֶחֱלִיף אֶת כָּל סַנְקְלִיטִין שֶׁלּוֹ חָזַר לְקִילְקוּלוֹ.

וְנָבִיא שֶׁעָבַר עַל דִּבְרֵי עַצְמוֹ. כַּחֲבֵירוֹ שֶׁלְּמִיכָה. הָדָא הִיא דִּכְתִיב וְנָבִיא אֶחָד זָקֵן יוֹשֵׁב בְּבֵית אֵל וַיָּבֹא בָנוֹ וַיְסַפֶּר לוֹ אֶת כָּל הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר עָשָׂה אִישׁ הָאֱלֹהִים וגו'. וַיֹּאמֶר לָהֶם אֲבִיהֶם אַי זֶה הַדֶּרֶךְ הָלָךְ וגו'. וַיֹּאמֶר אֶל בָּנָיו חִבְשׁוּ לִי אֶת הַחֲמוֹר וגו'. וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵי אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיִּמְצָאֵהוּ יוֹשֵׁב תַּחַת הָאַלָּה וגו'. וַיֹּאמֶר לֵךְ אִתִּי הַבָּיְתָה וֶאֱכֹל לֶחֶם. וַיֹּאמֶר לֹא אוּכַל לָשׁוּב וגו' עד וַיֹּאמֶר לוֹ גַּם אֲנִי נָבִיא כָּמוֹךָ וּמַלְאָךְ דִּבֶּר אֵלַי בִּדְבַר יְיָ לֵאמֹר וגו' עַד וַיֹּאכַל לֶחֶם וַיֵּשְׁתְּ מַיִם כִּיחֵשׁ לוֹ. מָה הוּא כִיחֵשׁ לוֹ. שִׁיקֵּר בֵּיהּ. וַיְהִי הֵם יוֹשְׁבִים עַל הַשֻּׁלְחָן וַיְהִי דְּבַר יְיָ אֶל הַנָּבִיא אֲשֶׁר הֱשִׁיבוֹ. אֲשֶׁר הוּשַׁב אֵין כָּתוּב כָּאן אֶלָּא אֲשֶׁר הֱשִׁיבוֹ. וַהֲרֵי הַדְּבָרִים קַל וָחוֹמֶר. וּמַה אִם מִי שֶׁהֶאֱכִיל אֶת חֲבֵירוֹ לֶחֶם שֶׁקֶר זָכָה שֶׁנִּתְיַיחֵד עָלָיו הַדִּיבֵּר. הַמַּאֲכִיל אֶת חֲבֵירוֹ לֶחֶם אֱמֶת עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה.

כָּתוּב וְאִישׁ אֶחָד מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים אָמַר אֶל רֵעֵהוּ בִּדְבַר יְיָ וגו'. וַיֹּאמֶר לוֹ יַעַן אֲשֶׁר לֹא שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְיָ הִנְךָ הוֹלֵךְ מֵאִתִּי וְהִכְּךָ הָאַרְיֵה וַיֵּלֶךְ מֵאִתּוֹ וַיִּמְצָאֵהוּ הָאַרְיֵה וַיַּכֵּהוּ. וַיִּמְצָא אִישׁ אַחֵר וַיֹּאמֶר הַכֵּינִי נָא וַיַּכֵּהוּ וגו'. וַיֵּלֶךְ הַנָּבִיא וַיַּעֲמֹד לַמֶּלֶךְ עַל הַדָּרֶךְ וַיִּתְחַפֵּשׂ בָּאֵפֶר עַל עֵינָיו. וַיְהִי הַמֶּלֶךְ עוֹבֵר וְהוּא צָעַק אֶל הַמֶּלֶךְ וגו'. וַיְהִי עַבְדְּךָ עֹשֶׂה הֵנָּה וֶהֵנָּה וגו'. וַיְמַהֵר וַיָּסַר אֶת הָאֵפֶר מֵעַל עֵינָיו וגו'. וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה אָמַר יְיָ יַעַן אֲשֶׁר שִׁלַּחְתָּ אֶת אִישׁ חֶרְמִי מִיָּד וְהָיְתָה נַפְשְׁךָ תַּחַת נַפְשׁוֹ וְעַמְּךָ תַּחַת עַמּוֹ. וְכָתוּב וַיִּגַּשׁ אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר כֹּה אָמַר יְיָ. וְלָמָּה וַיֹּאמֶר שְׁנֵי פְעָמִים. אֶלָּא בָּאֱמִירָה הָרִאשׁוֹנָה אָמַר לוֹ. אִם בָּא בֶּן הַדַּד מֶלֶךְ אֲרָם תַּחַת יָדְךָ אַל תָּחוֹס עָלָיו וְאַל תַּחְמוֹל עָלָיו. וּבָאֱמִירָה הַשְּׁנִייָה אָמַר לוּ יַעַן אֲשֶׁר שִׁלַּחְתָּ אֶת אִישׁ חֶרְמִי וגו'. כַּמָּה מְצוּדוֹת וַחֲרָמִים עָשִׂיתִי לוֹ עַד שֶׁמְּסָרַתְּיוּ תַּחַת יָדְךָ וְשִׁלַּחְתּוֹ וְהָלַךְ בְּשָׁלוֹם. לְפִיכָךְ וְהָיְתָה נַפְשְׁךָ תַּחַת נַפְשׁוֹ וְעַמְּךָ תַּחַת עַמּוֹ. אַתְּ מוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁיִּצְאוּ יִשְׂרָאֵל לַמִּלְחָמָה לֹא מֵת מִכּוּלָּם אֶלָּא אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בִּלְבַד. וְהָדָא הִיא דִכְתִיב וְאִישׁ מָשַׁךְ בַּקֶּשֶׁת לְתוּמּוֹ וַיַּךְ אֶת מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בֵּין הַדְּבָקִים וּבֵין הַשִּׁירְיִין וַיֹּאמֶר לְרַכְבּוֹ הָפוֹךְ יָדְךָ וְהוֹצִיאֵינִי מִן הַמַּחֲנֶה כִּי הֶחֱלֵיתִי. מָה אֲנִי מְקַיֵּים וְעַמְּךָ תַּחַת עַמּוֹ. רִבִּי יוּחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי. אוֹתָהּ הַטִּיפָּה שֶׁיִּצְאַת מֵאוֹתוֹ צַדִּיק כִּיפְּרָה עַל כָּל יִשְׂרָאֵל.

הלכה ו

משנה: הַמִּתְנַבֵּא בְשֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה וְאוֹמֵר כָּךְ אָמְרָה עֲבוֹדָה זָרָה אֲפִלּוּ כִוֵּון אֶת הַהֲלָכָה לְטַמֵּא אֶת הַטָּמֵא וּלְטַהֵר אֶת הַטָּהוֹר. הַבָּא עַל אֵשֶׁת אִישׁ כֵּיוָן שֶׁנִּכְנְסָה לִרְשׁוּת הַבַּעַל מִן הַנִּישׂוּאִין אַף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִבְעֲלָה הַבָּא עָלֶיהָ הֲרֵי זֶה בְּחֶנֶק. וְזוֹמְמֵי בַת כֹּהֵן וּבוֹעֲלָהּ. הָא כָל הַזּוֹמְמִין מַקְדִּימִין לְאוֹתָהּ מִיתָה חוּץ מִזּוֹמְמֵי בַת כֹּהֵן וּבוֹעֲלָהּ׃

הלכה: וְהַמִּתְנַבֵּא בְשֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה כול׳. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה. הַכֹּל הָיָה בְכְלָל לֹא תַעֲנֶה בְרֵעֲךָ עֵד שָׁקֶר. יָצָא לִידוֹן בֵּין בְּאוֹת בֵּין בְּמוֹפֵת בֵּין בַּעֲבוֹדָה זָרָה בֵּין בִּשְׁאָר כָּל הַמִּצְוֹת. אֶלָּא שֶׁעֲבוֹדָה זָרָה בֵּין שֶׁנִּתְכַּוֵון לַעֲקוֹר אֶת כָּל הַגּוּף בֵּין שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵון לַעֲקוֹר אֶת כָּל הַגּוּף דִּבְרֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטְרִין אוֹתוֹ. וְדִבְרֵי חֲכָמִים סוֹקְלִין אוֹתוֹ. אֲבָל בִּשְׁאָר כָּל הַמִּצְוֹת דִּבְרֵי חֲכָמִים סוֹקְלִין אוֹתוֹ וְדִבְרֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן יָבִין לֵיהּ פִּיונְטֵייהּ.

וְהַנָּבִיא שֶׁנִּתְנַבֵּא בַּתְּחִילָּה. אִם נָתַן אוֹת וּמוֹפֵת שׁוֹמְעִין לוֹ וְאִם לָאו אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. שְׁנֵי נְבִיאִים שֶׁנִּתְנַבְּאוּ כְאַחַת. שְׁנֵי נְבִיאִים שֶׁנִּתְנַבְּאוּ בְכֶרֶךְ אֶחָד. רִבִּי יִצְחָק וְרִבִּי הוֹשַׁעְיָה. חַד אָמַר. צָרִיךְ לִיתֵּן אוֹת וּמוֹפֵת. וְחָרָנָה אָמַר. אֵינוֹ צָרִיךְ לִיתֵּן אוֹת וּמוֹפֵת. מְתִיב מָאן דְּאָמַר צָרִיךְ לְמָאן דְּאָמַר אֵינוֹ צָרִיךְ. וְהָא כְתִיב וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ אֶל יְשַׁעְיָהוּ מָה אוֹת. אָמַר לֵיהּ. שַׁנְיָיא הִיא תַּמָּן דּוּ עָסַק בִּתְחִיַּית הַמֵּתִים. יְחַיֵּינוּ מִיּוֹמַיִים בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יְקִימֵינוּ וְנִחְיֶה לְפָנָיו.

אָמַר רִבִּי יְהוּדָה בֶּן פָּזִי. לֹא סוֹף דָּבָר לַחוּפָּה אֶלָּא אֲפִילּוּ לַבַּיִת שֶׁיֵּשׁ בּוֹ חוּפָּה. בְּעֵיָא הָדָא מִילְּתָא. טְרִיקְלִין וְקִיטוֹן. חוּפָּה וְקִיטוֹן. נִכְנְסָה לִטְרִיקְלִין. לֵיי דָּא מִילְּה. לְיוֹרְשָׁהּ. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר. לְיוֹרְשָׁהּ. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר. לְהָפֵר נְדָרֶיהָ. אָמַר רִבִּי זְעִירָא. אַף עַל גַּב דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר לְהָפֵר נְדָרֶיהָ. מוֹדֶה שֶׁאֵינוֹ מֵיפֵר לָהּ עַד שֶׁתִּיכָּנֵס לַחוּפָּה. אָמַר רִבִּי הוּנָא. קְרֵייָא מְסַייֵעַ לְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. לִזְנוּת בֵּית אָבִיהָ. פְּרָט שֶׁמָּסְרוּ שְׁלוּחֵי הָאָב לִשְׁלוּחֵי הַבַּעַל. שֶׁלֹּא תְהֵא בִסְקִילָה אֶלָּא בְחֶנֶק.

כְּיוֹצֵא בָהֶם בִּשְׂרֵיפָה הִיא וְהֵן בִּשְׂרֵיפָה. כְּיוֹצֵא בָהֶן בִּסְקִילָה הִיא וְהֵן בִּסְקִילָה. כְּיוֹצֵא בָהֶן בְּחֶנֶק הִיא וְהֵן בְּחֶנֶק.